

REPUBLIKA HRVATSKA
ZAGREBAČKA ŽUPANIJA
OPĆINA GRADEC

10340 Gradec
Gradec 134

RAZVOJNI PROJEKT

PROGRAM UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE

Gradec, 2009. god.

© 2006.-2009. sva prava pridržava **OBITELJSKO GOSPODARSTVO d.o.o., Zagreb**

Sva prava pridržana; niti jedan dio ovog izdanja ne može biti ponovo izdan, pohranjen u sustav za pretraživanje ili prenesen bilo kojim sredstvom: elektronskim, mehaničkim, preslikom, snimanjem ili kakvim drugim načinom bez prethodnog pisanog odobrenja "Obiteljskog gospodarstva" d.o.o. ili dozvole za ograničeno umnožavanje. Ovo izdanje i bilo koji njegov dio ne može se ustupati trećim osobama u bilo kakvom uvezu osim u onom u kojem je originalno izdano niti pod bilo kojom drugom tvrtkom, bez prethodnog pisanog pristanka "Obiteljskog gospodarstva" d.o.o..

Prijedlog odluke o donošenju PUR-a

Na temelju članka 18. Statuta Općine Gradec (Glasnik Zagrebačke županije br. 23/09), Općinsko Vijeće Općine Gradec na 5. sjednici održanoj dana 23. prosinca 2009. godine donijelo je

O D L U K U
O DONOŠENJU PROGRAMA UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE GRADEC
OD 2009 – 2013. GODINE

I.

Donosi se Program ukupnog razvoja Općine Gradec za razdoblje od 2009. – 2013. godine.

II.

Program ukupnog razvoja iz točke I. sastavni je dio ove Odluke.

III.

Općinski načelnik zadužuje se za provedbu ove Odluke donesenog Programa ukupnog razvoja, u skladu sa zakonom i odredbama Statuta Općine.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu danom objave u Glasniku Zagrebačke županije.

KLASA: 302-01/09-01/17
URBROJ: 238/28-09-01-1
Gradec, 23.12.2009.

PREDSJEDNIK
OPĆINSKOG VIJEĆA

Darko Fugaj

S A Ž E T A K P U R - a

SAŽETAK

Program ukupnog razvoja (PUR) – operativni projekt lokalnog razvoja Općine Gradec izradio je Razvojni tim za izradu PUR-a (stručni tim), u suradnji sa Radnom skupinom koju su sačinjavali predstavnici tijela lokalne i mjesne samouprave i djelatnici Općine, te predstavnici stručnih institucija (HZPSS, HSC). Osim rada u Razvojnom timu i Radnoj skupini, radi prikupljanja što kvalitetnije informacije o stanju, interesima i razvojnim potrebama u lokalnoj zajednici, u izradu PUR-a bio je uključen i širi krug lokalnih subjekata i nositelja razvoja (mjesni odbori, nositelji društvenih djelatnosti, gospodrstvenici, udruge, itd.), a obavljeno je i široko anketiranje lokalnog stnovništva i gospodarstvenika putem anketa koje su dostavljene svim obiteljima te gospodarskim i društvenim subjektima na Općini.

PUR je izrađen u skladu s usvojenom metodologijom koja se temelji na objavljenim strateškim smjernicama EU za razdoblje 2009-2013. godine, te metodološkim smjernicama i naputcima za izradu razvojnih strategija i operativnih razvojnih programa te upravljanje lokalnim razvojem, od kojih treba spomenuti:

- metodološki naputak Ministarstva mora, turizma, pomorstva i razvitka, prema naputcima Svjetske banke,
- Vodič za izradu strateških razvojnih programa na lokalnoj razini, Ekonomski institut Zagreb,
- Jedinstvena metodologija Hrvatske udruge za regionalni i ruralni razvoj,
- Priručnik za gospodarski razvoj JLP(R)S, USAID i Urban institute,
- Priručnik za informacijski management u JLS, USAID, itd.

Polazeći od usvojene metodologije, PUR sadržava:

- Uvodni dio;
- Osnovnu analizu svih bitnih sastavnica razvoja na području Općine (analitičke podloge);
- Razvojni nacrt, utvrđivanje bitnih komponenti ukupnog razvoja Općine;
- SWOT analizu (procjenu razvojnih snaga, slabosti, mogućnosti/prilika, i prijetnji), te ocjenu sastavnica razvojnog potencijala i ograničenja;
- Viziju razvoja Općine
- Strateške ciljeve i prioritete Općine
- Planski elementi za provedbu (prioriteti, provedbeni ciljevi, te predviđene mjere i projekti za ostvarivanje postavljenih strateških ciljeva i zacrtane vizije – ukupnog razvoja),
- Analiza usklađenosti općinskih ciljeva, prioriteta i predviđenih mjera utvrđenih PUR-om sa razvojnim ciljevima i prioritetima na nivou Zagrebačke županije, Republike Hrvatske i EU;

Sažetak navedenih sastavnica PUR-a:

a) Uvodni dio

Uvodni dio sačinjen je kao poseban priručnik za nositelje lokalne samouprave, u kojem su sadržane osnovne informacije o ruralnom razvoju, politici regionalnog i razvoja u EU i RH, Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU – CAP, te programima i projektima poticanja regionalnog i lokalnog razvoja u Zagrebačkoj županiji, Republici hrvatskoj i EU;

b) Osnovna analiza bitnih sastavnica razvoja na području Općine

Osnovna analiza sadrži pregled stanja, trendova, razvojnih problema i potreba Općine i daje analitičku podlogu za izradu PUR-a, prema slijedećim bitnim sastavnicama razvoja Općine:

1. Geografski položaj i prometna povezanost Općine
2. Stanovništvo – demografski pokazatelji
3. Prostor i prirodni resursi
4. Prirodno i kulturno nasljeđe (prostorna baština Općine)
5. Prostorno planiranje i zemljišne knjige
6. Komunalna infrastruktura
7. Gospodarstvo
 - Razvojni položaj trenutak Općine,
 - Struktura gospodarstva i pretežne gospodarske djelatnosti,
 - Poljoprivreda,
 - Obrt, malo i srednje poduzetništvo,
 - Seoski turizam,
 - Poduzetnička infrastruktura);
8. Društvene djelatnosti
9. Upravljanje razvojem
10. Proračun i poslovanje Općine

c) Razvojni nacrt

Na temelju rezultata osnovne analize, utvrđene su bitne komponente ukupnog razvoja Općine:

- 1. Položaj i prostorna baština** (prostor, okoliš, vrijedni krajolici, slika ruralnog prostora, prirodni resursi, biološke raznolikosti, tradicijsko i kulturno nasljeđe, itd.)
- 2. Društveno i razvojno okruženje**
- 3. Gospodarski razvoj – opći uvjeti**
- 4. Poljoprivreda**
- 5. Obrt i malo poduzetništvo**
- 6. Seoski turizam**
- 7. Upravljanje lokalnim razvojem**

d) SWOT analiza, te ocjena sastavnica razvojnog potencijala i ograničenja

Polazeći od rezultata osnovne analize, učinjena je SWOT analiza Općine prema navedenim komponentama ukupnog razvoja, kojom su utvrđene snage, slabosti, mogućnosti (prilike) i prijetnje u razvoju Općine Gradec. Na taj način, dobijena je matrica koja omogućava uvid u ključne unutarnje i vanjske čimbenika i pitanja ukupnog razvoja Općine, te njihove međusobne odnose, povezanost i međusobne utjecaje.

Na takvim osnovama za svaku komponentu ukupnog razvoja Općine utvrđene su sastavnice razvojnog potencijala i ograničenja/razvojne prepreke koji stoje na putu razvoju, a što je temeljitije razrađeno u daljnjem tekstu.

e) Vizija razvoja Općine

Na temelju dobivenih rezultata SWOT analize i utvrđenih sastavnica razvojnog potencijala Općine (snage, mogućnosti) i ograničenja (slabosti i prepreke razvoju), te raspoloživih podataka o željama, interesima i potrebama u lokalnoj zajednici, utvrđena je vizija općinskog razvoja – kao slika željenog i mogućeg stanja koje se želi postići razvojem:

VIZIJA:

Općina Gradec
razvojna sastavnica "Zagrebačkog prstena", prepoznatljiva zajednica
s očuvanom prirodnom, povijesnom, kulturnom i tradicijskom baštinom,
koja se održivo razvija nudeći Zagrebu i široj regiji kvalitetnu hranu, autohtone
proizvode i mjesto za opuštanje i odmor u mirnom i
ekološki očuvanom okruženju,
te gradeći poticajne uvjete za razvoj malog poduzetništva i ruralnih usluga,
kao sredina u kojoj se ugodno živi i radi,
i mjesto poželjno za podizanje obitelji i pokretanje posla

f) Strateški ciljevi i prioriteti razvoja Općine

Iz utvrđenih mogućnosti i vizije razvoja proizlaze strateški ciljevi, čijim ostvarivanjem treba ostvariti željeno stanje, te konkretizirati viziju u stvarnost. U tom smislu, predložena su sljedeća četiri strateška cilja, s prioritetima:

STRATEŠKI CILJEVI	PRIORITETI
1. PREPOZNATA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA (prostor, okoliš, slika ruralnog prostora, prirodno, povijesno-kulturno i tradicijsko nasljeđe, biološka raznolikost)	➤ zaštita, identificiranje i valorizacija, ➤ čuvanje i kultiviranje ➤ razvojno integriranje – stavljanje u funkciju održivog razvoja, kapitalizacija
2. POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visoka kvaliteta života)	➤ komunalna infrastruktura ➤ razvoj društvenih djelatnosti
3. UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA	3.1. Održiva i konkurentna poljoprivreda
	3.2. Konkurentni obrt i malo poduzetništvo
	3.3. Seoski turizam
4. UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM	➤ razvoj učinkovitosti te organizacijskog i stručnog potencijala lokalne samouprave ➤ učinkovito pripremanje i provedba razvojnih programa i projekata ➤ Uključenost stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER pristup)

Strateški ciljevi su postavljeni od općenitijih i dugoročnih, od čijeg ostvarivanja ovise dugoročne perspektive i održivost razvoja Općine, prema konkretnijim i kratkoročnijim, koji se odnose na operativno ostvarivanje razvoja.

Ovako utvrđena vizija, strateški ciljevi i prioriteta razvoja Općine utvrđeni su i predloženi od strane Razvojnog tima za izradu PUR-a na temelju svih analitičkih elemenata, prikupljenih podataka o potrebama i interesima u lokalnoj zajednici te rezultata izrađene SWOT analize, i usvojeni su konsenzusom od strane Radne skupine i svih uključenih nositelja razvoja.

g) Planski elementi za provedbu

Ostvarivanje utvrđene vizije i strateških ciljeva Općine moguće je planskim i sustavnim postavljanjem provedbenih ciljeva (zadataka), te sustavnom realizacijom odgovarajućih razvojnih aktivnosti, mjera i projekata na putu njihovog ostvarivanja.

Zbog toga, razvojnim projektom (PUR-om) su za svaki od utvrđenih strateških razvojnih ciljeva i prioriteta razrađuju planski elementi za realizaciju:

- mjere i projekti za ostvarivanje postavljenih ciljeva
- planske aktivnosti kojima se predviđene mjere i projekti trebaju realizirati
- nositelji i razvojni partneri na ostvarivanju predviđenih mjera i aktivnosti
- financijski okvir i predviđeni izvori financiranja.

Na taj način, na temelju svih elemenata utvrđenih osnovnom i strateškom analizom, izrađen je operativni plan mjera, kao skup konkretnih razvojnih aktivnosti, programa i projekata čijom realizacijom u slijedećem periodu treba ostvariti zacrtane strateške ciljeve i prioritete Općine, i time u najvećoj mogućoj mjeri prevladati zatečene probleme i pokrenuti ubrzan i dugoročno održiv razvoj – i tako konkretizirati postavljenu razvojnu viziju Općine.

Plan mjera također je identificiran i predložen od strane Razvojnog tima, te konsenzusom prihvaćen od strane Razvojnog tima i predstavnika lokalne samouprave.

Plan mjera vidljiv je iz slijedeće tablice:

Tablica. **Plan mjera – razvojnih aktivnosti i projekata za ostvarivanje zacrtanih razvojnih ciljeve i prioriteta Općine (2009-2013)**

Strateški cilj i prioritet		MJERE
1.	Strateški cilj 1.: PREPOZNATA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA OPĆINE (prostor, okoliš, prirodni resursi, prirodno, kulturno i tradicijsko nasljeđe) Prioriteti: ➤ zaštita, identifikacija i valorizacija ➤ čuvanje i kultiviranje ➤ razvojno integriranje – stavljanje u funkciju održivog razvoja Općine, kapitalizacija	Mjera 1.1. – Donošenje mjera i uspostavljanje dobre prakse u cilju zaštite okoliša i održivog korištenja prirodnih resursa
		Mjera 1.2. – Izrada sistematizacije i varlorizacija elemenata prostorne baštine (okoliš, vrijedni krajolici, povijesno, tradicijsko i kulturno nasljeđe)
		Mjera 1.3. – Uspostavljanje učinkovitog upravljanja prostornom baštinom Općine
		Mjera 1.4. – Uspostavljanje kriterija i smjernica za arhitektonsko oblikovanje građevina i građevinske zahvate u prostoru
		Mjera 1.5. – Promicanje i razvoj svijesti u lokalnoj zajednici o značaju i potencijalima prostorne baštine Općine, te o mogućnostima i mjerama za njezinu zaštitu i razvojno integriranje
		Mjera 1.6. – Lociranje i saniranje divljih odlagališta otpada
		Mjera 1.7. – Kultiviranje prostora Općine
		Mjera 1.8. – Program gospodarski učinkovitog postupanja s otpadom
		Mjera 1.9. – Saniranje i zaštita površinskih vodotoka (Glogovnica i Črnc)
		Mjera 1.10. – Rješavanje statusa, zaštita i razvojno integriranje Biskupske kurije (dvorca) u Gradecu
2.	Strateški cilj 2.: POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visoka kvaliteta života) Prioriteti: ➤ komunalna infrastruktura ➤ razvoj društvenih djelatnosti	Mjera 2.1. – Izgradnja vodoopskrbnog sustava Općine
		Mjera 2.2. – Izradnja sustava za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda
		Mjera 2.3. – Uspostavljanje dječjeg vrtića
		Mjera 2.4. – Unaprijeđivanje i razvoj cestovne mreže
		Mjera 2.5. – Izrada akcijskog plana, te uspostavljanje aktivnosti na educiranju, stručnom usavršavanju i osposobljavanju stanovnika (unaprijeđivanje obrazovne strukture, cjeloživotno obrazovanja, obrazovanje za poduzetništvo, aktivna politika zapošljavanja)
		Mjera 2.6. – Unaprijeđivanje preventivne i specijalističke zdravstvene zaštite
		Mjera 2.7. – Studija izvedivosti patronažne skrbi za starije i nemoćne osobe, te unaprijeđivanje skrbi za socijalno ugrožene kategorije i osobe s povećanim potrebama
		Mjera 2.8. – Unaprijeđivanje veterinarske skrbi i stručnih usluga u poljoprivredi (savjetodavna služba) u skladu s potrebama restrukturiranja i razvoja poljoprivrede na Općini
		Mjera 2.9. – Izrada idejnog projekta i studije izvedivosti, osnivanje i pokretanje kulturnih i drugih manifestacija na Općini

Strateški cilj i prioritet		MJERE
3.	Strateški cilj 3.: UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA	Prioritetna područja djelatnosti za ukupan gospodarski razvoj Općine: Fizička infrastruktura, održiva i konkurentna poljoprivreda, obrt i malo poduzetništvo, seoski turizam, mali komunalni projekti ("zelena industrija"), poduzetnička infrastruktura, šumarstvo i prerada drveta, lovni i ribolovni turizam
3.1.	Prioritet 1: Održiva i konkurentna poljoprivreda <u>Prioriteti u ovom sektoru:</u> ➤ Restrukturiranje nepovoljnog stanja te razvoj održivih oblika poljoprivredne proizvodnje na Općini ➤ Uspostavljanje i razvoj konkurentnih, specijaliziranih i dugoročno održivih proizvođača; - očuvanje što većeg broja malih i mješovitih gospodarstava ➤ Diverzifikacija poljoprivredne proizvodnje ➤ Organiziranje proizvođača te razvoj tržišne infrastrukture za poljoprivredne proizvode	Mjera 3.1. – Izrada akcijskog programa za restrukturiranje i razvoj održive poljoprivrede Mjera 3.2. – Regionalizacija poljoprivredne proizvodnje na Općini (analiza tala, određivanje optimalnih kultura) Mjera 3.3. – Okrupnjavanje posjeda, uređenje i okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta Mjera 3.4. – Uspostavljanje Centra za potporu poljoprivrednim proizvođačima Mjera 3.5. – Lociranje i razvoj autohtonih tradicijskih i inovativnih proizvoda (lokalne robne marke) Mjera 3.6. – Poticanje organiziranja te uspostavljanje oblika povezivanja i zajedničkog nastupanja lokalnih proizvođača, utemeljenih na izvornim europskim načelima zadrugarstva i kooperacije Mjera 3.7. – Pripremanje projekata za IPARD pretpristupni fond EU Mjera 3.8. – Uspostavljanje Poljoprivredne proizvodne zone
3.2.	Prioritet 2: Konkurenti obrt i malo poduzetništvo <u>Prioriteti u ovom sektoru:</u> ➤ Razvoj konkurentnosti lokalnih obrtnika i malih poduzetnika ➤ Učinkovito nastupanje (organiziranje, povezivanje) ➤ Razvoj poduzetničke infrastrukture	Mjera 4.1. – Izrada akcijskog plana za razvoj obrta i malog poduzetništva Mjera 4.2. – Uspostavljanje Centra za potporu lokalnim obrtnicima i malim poduzetnicima (povezanim s Mjerom 3.4.) Mjera 4.3. – Uključivanje lokalnih poduzetnika i projekata u odgovarajuće programe vezane uz jačanje konkurentnosti i poticanje razvoja malog poduzetništva u ZG županiji, RH i EU Mjera 4.4. – Poticanje organiziranja, suradnje i povezivanja (proizvodnog, tehnološkog, polovnog) lokalnih poduzetnika Mjera 4.5. – Uspostavljanje poduzetničke zone
3.3.	Prioritet 3: Seoski i rekreacijski turizam <u>Prioriteti u ovom sektoru:</u> ➤ Pokretanje djelatnosti seoskog i rekreacijskog turizma na Općini ➤ Definiranje elemenata turističke ponude i razvoj turističke infrastrukture (turistifikacija Općine) ➤ Razvoj turističkih gospodarstava, kapaciteta i usluga, te marketinškog pristupa	Mjera 5.1. – Izrada akcijskog plana za razvoj seoskog turizma Mjera 5.2. – Promocija i razvoj svijesti u lokalnoj zajednici o značaju, potencijalu i mogućnostima razvoja seoskog turizma na Općini Mjera 5.3. – Projekt turistifikacije Općine Mjera 5.4. – Razvoj institucionalnog i marketinškog okvira za poticanje razvoja seoskog turizma Mjera 5.5. – Razvoj poticajnog okruženja – iniciranje i poticanje razvojnih aktivnosti i projekata radi uspostavljanja turističkih gospodarstava na Općini Mjera 5.6. – Razvoj povezivanja i suradnje s nositeljima i projektima razvoja seoskog turizma u okruženju, te uključivanje u projekte i oblike međuregionalne i prekogranične suradnje

Strateški cilj i prioritet		MJERE
4.	Strateški cilj 4.: UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM Prioriteti: ➤ Razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog kapaciteta Općine, ➤ Učinkovito pripremanje razvojnih programa i projekata Općine ➤ Uključenost stanovništva (privatni i civilni sektor) i razvoj civilnog društva (LEADER pristup)	Mjera 6.1. – Učinkovito organiziranje rada i poslovanja Općine
		Mjera 6.2. – Izrada i pokretanje web (internet) stranice Općine, te razvoj sposobnosti za komuniciranje u elektronskom mediju
		Mjera 6.3. – Stručno ekipiranje Općine za učinkovito upravljanje razvojem te pripremanje i provedbu strateških razvojnih programa i projekata na Općini
		Mjera 6.4. – Učinkovito upravljanje imovinom Općine
		Mjera 6.5. – Organiziranje institucionalnog okvira za poticanje i pružanje stručne i organizacijske potpore javnom i civilnom sektoru (stanovništvo, lokalni poljoprivrednici, poduzetnici, udruge) kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe njihovih razvojnih aktivnosti i projekata
		Mjera 6.6. – Izrada akcijskog plana te provedba aktivnosti na jačanju socijalne inkluzije i razvoja LEADER pristupa na Općini
		Mjera 6.7. – Razvoj suradnje i partnerstva s užim i širim regionalnim okruženjem

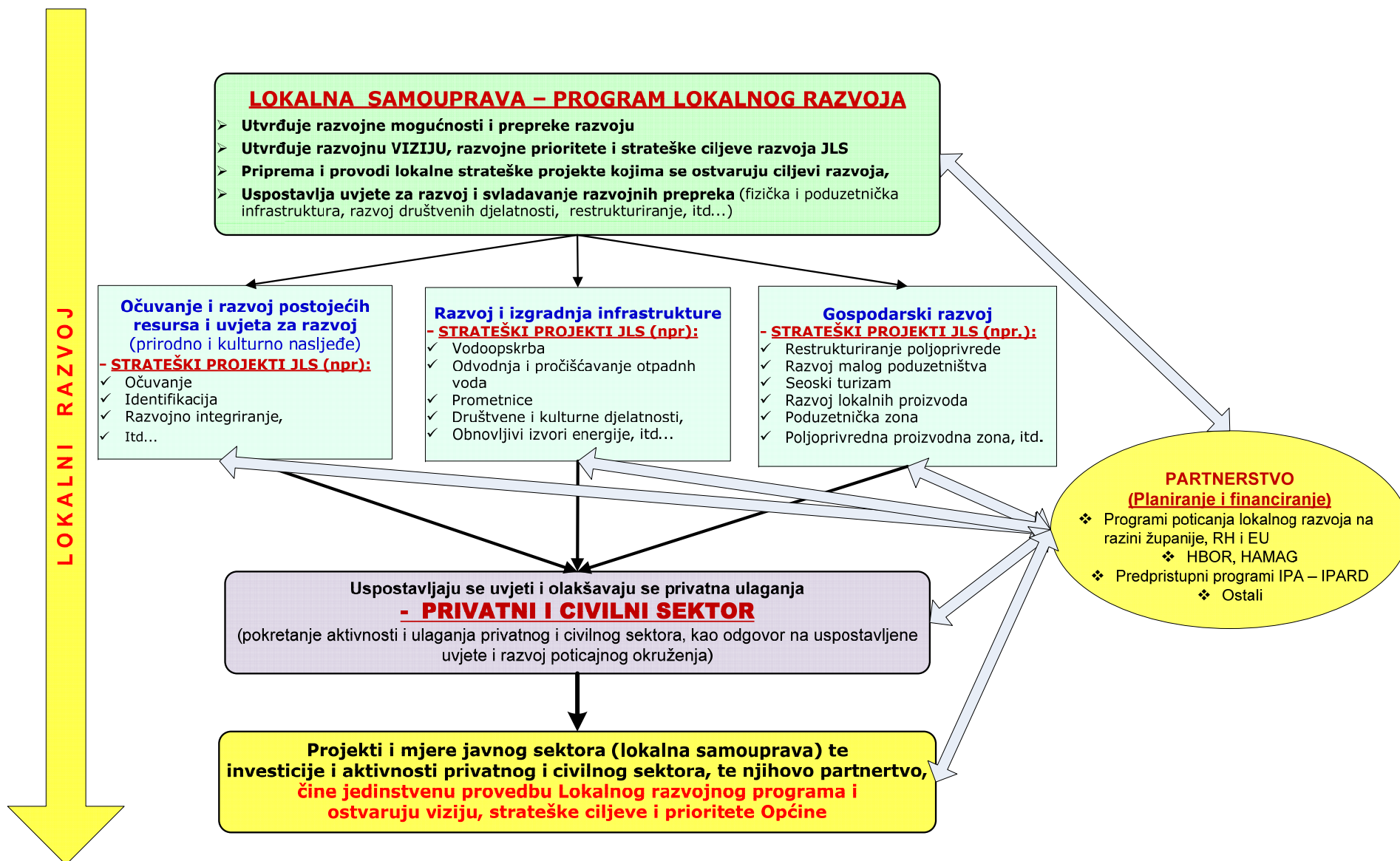
Shematski prikaz razvojne strategije, tj. modela razvojnog procesa i upravljanja lokalnim razvojem za provedbu PUR-a vidljiv je iz prikaza na sljedećoj stranici:

h) Izvršana je **analiza usklađenosti općinskih ciljeva, prioriteta i predviđenih mjera utvrđenih PUR-om sa razvojnim ciljevima i prioritetima na nivou Zagrebačke županije, Republike Hrvatske i EU;**

U skladu s načelima regionalne politike u EU i RH (komplementarnost, konzistentnost, koordinacija, partnerstvo, programiranje), utvrđeno je temeljno pravilo da strateški dokumenti trebaju osigurati suglasje na svim razinama upravljanja razvojem – od lokalne razine, preko regionalne i nacionalne razine, pa do usklađenosti sa ukupnom zajedničkom politikom i prioritetima na razini EU.

Zbog toga, PUR-om se analizira i utvrđuje suglasnost strateških ciljeva, prioriteta i mjera Općine, koji u utvrđeni PUR-om, sa strateškim ciljevima i prioritetima u Zagrebačkoj županiji (a time i na višim razinama), kako bi se općinski programi mogli provoditi kao sastavnica ukupne politike regionalnog razvoja, te uključivati u odgovarajuće partnerske i operative programe i mjere poticanja ruralnog razvoja na razini Zagrebačke županije, Republike Hrvatske i EU.

Ovakva analiza potvrđuje visoku razinu usklađenosti strateških ciljeva, prioriteta i programa općine sa strategijama i programima na razini Zagrebačke županije, RH i EU.

Shema: **Strategija lokalnog razvoja**

PROGRAM UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE GRADEC

S a d r Ź a j

1. UVOD	1
1.1. Zašto PUR?	1
1.2. Temeljne značajke	4
1.2.1. Polazne smjernice za planiranje i upravljanje ruralnog razvoja	4
1.2.2. Određenje ruralnog prostora	4
1.2.3. Ruralni razvoj (pregled)	6
1.3. Metodologija i proces izrade Programa ukupnog razvoja	14
2. ANALIZA BITNIH SASTAVNICA RAZVOJA I RAZVOJNIH OPCIJA OPĆINE	17
2.1. GEOGRAFSKI I PROMETNI POLOŽAJ OPĆINE	17
2.2. STANOVNIŠTVO (demoografska obilježja)	21
2.3. PROSTOR I PRIRODNA OBILJEŽJA	33
2.3.1. Način korištenja prostora	33
2.3.2. Prirodna obilježja	34
2.3.2.1. Klima	34
2.3.2.1.1. Globalne klimatske promjene	34
2.3.2.2. Reljef i tlo	35
2.3.2.3. Hidrologija	35
2.4. PRIRODNI RESURSI I STANJE OKOLIŠA	36
2.4.1. Vode	36
2.4.2. Obradiva tla	37
2.4.3. Šume	45
2.4.4. Biološka raznolikost	46
2.4.5. Zaštita okoliša i sprečavanje nepovoljnih utjecaja	47
2.4.6. Zaključak o razvojnim problemima i razvojnim potrebama u vezi prirodnih resursa i stanja okoliša	49
2.5. PRIRODNO, TRADICIJSKO I KULTURNO-POVIJESNO NASLJEĐE (prostorna baština)	50
2.5.1. Pregled	50
2.5.2. Prirodno nasljeđe Općine	51
2.5.3. Kulturno-povijesna i tradicijska baština Općine	55
2.5.4. Zaključak o razvojnim problemima i razvojnim potrebama u vezi s prirodnim, kulturnim i tradicijskim nasljeđem	60
2.6. INFRASTRUKTURA	61
2.6.1. Pregled	61
2.6.2. Prometna infrastruktura	61
2.6.2.1. Cestovni promet	61
2.6.2.2. Željeznički promet	63
2.6.2.3. Pošta i telekomunikacije	64
2.6.2.4. Zaključak o sektoru prometne infrastrukture	65
2.6.3. Energetski sustavi	66
2.6.3.1. Električna energija	66
2.6.3.2. Nafta i plin	66
2.6.3.3. Obnovljivi izvori energije	67
2.6.3.4. Zaključak o energetske sustavima	69

2.6.4. Vodno gospodarstvo	69
2.6.4.1. Polazne osnove	69
2.6.4.2. Vodoopskrba Općine	70
2.6.4.3. Odvodnja i zbrinjavanje otpadnih voda	76
2.6.4.4. Uređenje i zaštita vodotoka	77
2.6.4.5. Zaključak o razvojnim problemima i razvojnim potrebama u vezi s vodnim gospodarstvom	80
2.6.5. Zbrinjavanje otpada	81
2.7. STANOVI I STANOVANJE	83
2.8. GOSPODARSTVO	85
2.8.1. Razvojni položaj i trenutak Općine	85
2.8.1.1. Zaključak o razvojnom položaju, problemima i potrebama gospodarskog rasta Općine	88
2.8.2. Struktura gospodarstva i pretežne gospodarske djelatnosti na području Općine Gradec	89
2.8.3. POLJOPRIVREDA	92
2.8.3.1. Struktura korištenja poljoprivrednog zemljišta	94
2.8.3.2. Članovi OPG – struktura radne snage	96
2.8.3.3. Opremljenost poljoprivrednih gospodarstava	99
2.8.3.4. Poljoprivredna proizvodnja na Općini	100
2.8.3.4.1. Stočarska proizvodnja	101
2.8.3.4.2. Biljna proizvodnja (ratarstvo, voćarstvo, povrćarstvo, vinogradarstvo)	111
2.8.3.5. Zaključak o sektoru poljoprivrede	116
2.8.4. SEOSKI TURIZAM	117
2.8.4.1. Značaj i razvojni potencijal seoskog turizma	117
2.8.4.2. Perspektive za razvoj seoskog turizma na Općini	117
2.8.4.3. Mogući proizvodi seoskog turizma i nositelji razvoja	118
2.8.4.4. Moguće mjere za razvoj seoskog turizma	120
2.8.4.5. Zaključak o sektoru seoskog turizma	120
2.8.5. OBRT, MALO PODUZETNIŠTVO I PODUZETNIČKA INFRASTRUKTURA	122
2.8.5.1. Obrt	122
2.8.5.2. Trgovačka društva (poduzeća)	123
2.8.5.3. Stanje, perspektive i moguće mjere za razvoj obrta i malog gospodarstva (s primjerima iz EU)	124
2.8.5.4. Poduzetnička infrastruktura	127
2.8.5.4.1. "Info-punkt" (informacijska točka)	128
2.8.5.4.2. Edukacija lokalnih proizvođača i malih poduzetnika	129
2.8.5.4.3. Poduzetnička zona	129
2.8.5.4.4. Poljoprivredna proizvodna zona	130
2.8.5.5. Razvojni gospodarski subjekti – nositelji povezivanja	133
2.8.5.5.1. Zadruga – osnovni razvojni subjekti	133
2.8.5.5.2. Drugi razvojni subjekti	138
2.8.5.6. Udruga	140
2.8.5.7. Zaključak o obrtu, malom poduzetništvu i poduzetničkoj infrastrukturi	141

2.9. DRUŠTVENE DJELATNOSTI	142
2.9.1. Predškolski odgoj i osnovno obrazovanje	142
2.9.2. Zdravstvo	144
2.9.3. Socijalna skrb	144
2.9.4. Veterinarska skrb i stručna potpora poljoprivredi	145
2.9.5. Kultura	146
2.9.6. Šport	146
2.9.7. Lovačka i ribolovna društva	147
2.9.8. Vatrogasna zajednica	148
2.9.9. Udruge i razvoj civilnog društva	148
2.9.10. Komunalno gospodarstvo (komunalne djelatnosti)	149
2.9.11. Zaključak o stanju, razvojnim problemima i razvojnim potrebama Općine u sektoru društvenih djelatnosti	152
2.10. UPRAVLJANJE RAZVOJEM	153
2.10.1. Institucionalni okvir	153
2.10.2. Zaključak o stanju, razvojnim problemima i potrebama u sektoru upravljanja razvojem	159
2.10.3. Općinski proračun, poslovanje i financiranje Općine	160

RAZVOJNI NACRT

3. BITNE KOMPONENTE UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE (strateška područja razvoja)	167
4. SWOT ANALIZA OPĆINE, TE PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTENCIJALA I OGRANIČENJA	169
4.1. SWOT analiza položaja i prostorne baštine (razvojna komponenta br. 1)	170
4.2. SWOT analiza društvenog i razvojnog ograničenja (razvojna komponenta br. 2) ...	174
4.3. SWOT analiza gospodarskog razvoja (razvojna komponenta br. 3)	179
4.4. SWOT analiza poljoprivrede (razvojna komponenta br. 4)	183
4.5. SWOT analiza obrta i malog poduzetništva (razvojna komponenta br. 5)	188
4.6. SWOT analiza seoskog turizma (razvojna komponenta br. 6)	192
4.7. SWOT analiza upravljanja lokalnim razvojem (razvojna komponenta br. 7)	196
5. RAZVOJNA VIZIJA	201
6. STRATEŠKI RAZVOJNI CILJEVI OPĆINE GRADEC	202
7. RAZRADA – PRIORITETI I MJERE	203
7.1. Strateški cilj 1. – PREPOZNATA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA	204
7.1.1. Prioriteti	204
7.1.2. Provedbeni ciljevi	205
7.1.3. Razrada mjera i programa	206
7.2. Strateški cilj 2 – POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visoka kvaliteta života)	211
7.2.1. Prioriteti	211
7.2.2. Provedbeni ciljevi	211
7.2.3. Razrada mjera i programa	213

7.3. Strateški cilj 3. - UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA	218
7.3.1. Prioritetna područja ukupnog gospodarskog razvoja	218
7.3.2. Prioritetne djelatnosti za ukupan gospodarski razvoj Općine	218
7.3.3. Opći provedbeni ciljevi za ubrzan i održiv razvoj gospodarstva	219
7.4. Strateški cilj 3. - Prioritet 1 - ODRŽIV I KONKURENTA POLJOPRIVREDA	220
7.4.1. Prioriteti za održiv razvoj poljoprivrede (strategija i razvojni ciljevi)	220
7.4.2. Provedbeni ciljevi	223
7.4.3. Razrada mjera i projekata za održiv razvoj poljoprivrede	226
7.5. Strateški cilj 3. - Prioritet 2 - KONKURENTNI OBRT I MALO PODUZETNIŠTVO	232
7.5.1. Prioriteti za razvoj obrta i malog poduzetništva	232
7.5.2. Provedbeni ciljevi	233
7.5.3. Razrada mjera i projekata za razvoj konkurentnog obrta i malog poduzetništva	235
7.6. Strateški cilj 3. - Prioritet 3 - SEOSKI TURIZAM	238
7.6.1. Prioriteti za razvoj seoskog turizma	238
7.6.2. Provedbeni ciljevi	239
7.6.3. Razrada mjera i projekata za razvoj seoskog turizma	241
7.7. Strateški cilj 4. - UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM	244
7.7.1. Prioriteti za razvoj učinkovite lokalne samouprave i upravljanja razvojem	244
7.7.2. Provedbeni ciljevi	245
7.7.3. Razrada mjera i projekata za razvoj učinkovite lokalne samouprave i upravljanja razvojem	247
8. PLAN PROVEDBE PUR-a	251
8.1. INSTITUCIONALNI OKVIR I MEHANIZMI PROVEDBE	251
8.2. FINANCIRANJE PROVEDBE PUR-a i RAZVOJA	255
8.3. USKLAĐENOST CILJEVA I PRIORITETA PUR-a GRADEC S CILJEVIMA I PRIORITETIMA NA RAZINI ZAGREBAČKE ŽUPANIJE, TE S NACIONALNIM CILJEVIMA I CILJEVIMA EUROPSKE UNIJE	260
8.3.1. Usklađenost s ciljevima i prioritetima Županijske razvojne strategije Zagrebačke županije	261
8.3.2. Usklađenost ciljeva i prioriteta PUR-a s prioritetnim područjima prema Nacionalnoj strategiji razvoja RH	268
8.3.3. Usklađenost PUR-a s razvojnim ciljevima Europske unije	270
8.3.4. Usklađenost PUR-a s horizontalnim ciljevima Europske unije	273
9. BAZA PROJEKATA	274

1. U V O D

1.1. Zašto PUR ?

Prema dostupnim podacima, 77% ruralnih sredina u RH izrazito nazaduje u razvoju. Takvo stanje karakteriziraju naročito slijedeći trendovi:

- **Gospodarska stagnacija:** lokalni gospodarstvenici sve se teže nose sa zaoštrenim tržišnim uvjetima i globalizacijskim procesima, sve teže konkuriraju na tržištu, i sve im je teže ostvariti makar i rubnu rentabilnost. U takvoj situaciji smanjuje se broj poljoprivrednih gospodarstava i poduzetnika, slabe mogućnosti zaposlenja - i ispada kao da se ništa ne isplati raditi;
- **Negativni demografski trendovi:** opadanje broja i starenje stanovništva, odlazak radno sposobnog stanovništva u veće centre i gradove, zaostajanje u stručnoj osposobljenosti, gubitak integriteta i tradicijskih vrijednosti ruralnih zajednica;
- **Infrastruktura:** nedovoljno razvijena ili samo djelomično razvijena;
- **Poduzetnička infrastruktura:** uglavnom ne postoji, lokalni proizvođači i poduzetnici uglavnom su prepušteni sami sebi, a parcijalne mjere teško daju učinka;
- **Društvene djelatnosti** (školstvo, zdravstvo, socijalna skrb, itd..): nedovoljno razvijene, nedovoljno zadovoljavanje potreba stanovništva;
- **Socijalne i kulturne aktivnosti:** nerazvijene i uglavnom ne postoje;
- **Okoliš, prirodno, kulturno i tradicijsko nasljeđe:** očuvani, ali uglavnom zapušteni i često ugroženi nebrigom, zagađivanjem i drugim štetnim utjecajima ... (itd...)

Ukratko, život na selu je težak i nije dobar kao što bi mogao i trebao biti. Unatoč odmacima i boljem stanju u nekim područjima, takvo stanje prepoznatljivo je i u Općini Gradec.

Održavanje i dugoročno nastavljanje takvog stanja ne može biti prihvatljiva opcija jer bi to vodilo sve težoj situaciji, jačanju i ubrzanju negativnih gospodarskih i demografskih trendova, pa i potpunom propadanju i napuštanju sve većeg broja naselja.

S druge strane, potpisivanjem predpristupnog sporazuma i pokretanjem pregovora o pristupanju Europskoj Uniji Hrvatska se našla pred velikim zadatkom institucionalne i strukturne prilagodbe, kako bi se uskladila i osposobila za priključivanje EU.

Na tom putu, jedan od najvećih izazova biti će prilagodba **Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU** (CAP – Common Agricultural policy), koja danas predstavlja **integralni pristup ruralnim područjima** koji, osim same poljoprivredne politike, podrazumijeva i programe ruralnog razvoja i horizontalne mjere, **s ciljem očuvanja i razvoja temeljnih vrijednosti ruralnih područja** (očuvanje zdravog okoliša, održiva poljoprivredna proizvodnja, zdrava hrana, očuvanje prirodnog i kulturnog nasljeđa, razvoj poduzetništva, razvoj društvene infrastrukture, kvaliteta života i socijalna kohezija, itd...), te osiguravanja ujednačenog razvoja ruralnih regija u EU.

Politika razvoja ruralnih područja u EU se od 1991. godine temelji na tzv. LEADER pristupu tj. "mehanizmu" upravljanja razvojem lokalnih sredina koji podrazmijeva **razvoj na temelju definiranih lokalnih razvojnih strategija i planova** (pristup "odozdo prema gore"), umrežavanje svih nositelja razvoja i uključenost stanovništva i društvenih struktura (socijalna inkluzija), partnerstvo javnog i privatnog sektora, te integrirane i višesektorske aktivnosti.

O značaju ruralnih krajeva i ruralnog razvoja govori i činjenica da proračun za provedbu Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) iznosi gotovo 50% ukupnog proračuna Europske unije.

Financiranje poljoprivrede i projekata ruralnog razvoja u Europskoj uniji osigurava se iz namjenskih fondova EU, na temelju jasno definiranih projekata i kriterija kojima se osigurava učinkovito i namjensko trošenje proračunskih sredstava. Pristup dijelu financijskih izvora EU omogućava i kandidatima za članstvo u EU putem predpristupnih fondova (CARDS, IPA, SAPARD/IPARD, Life, itd.).

Na takvim osnovama, i u Republici Hrvatskoj, na razini države i u velikom dijelu županija – pa tako i u Zagrebačkoj županiji, postoje definirane razvojne strategije, te odgovarajući operativni i sektorski programi i mjere za poticanje i financiranje restrukturiranja i ruralnog razvoja te korištenje pretpristupnih fondova EU, koji su ponuđeni lokalnim zajednicama, poljoprivrednicima i poduzetnicima.

Da bi omogućile pretpostavke za postepeno mijenjanje nepovoljnog stanja, ruralne jedinice lokalne samouprave (JLS) – općine – moraju se odgovarajuće uskladiti i osposobiti, te donijeti **operativne programe vlastitog razvoja**, kako bi se mogle uključiti u institucionalne programe i mjere poticanja ruralnog razvoja na razini EU, države i županije,

Prema tome, i Općina Gradec – kao ruralna sredina (JLS), također je pred velikim zadatkom i izazovom da se pripremi, uskladi i osposobi za učinkovito upravljanje vlastitim razvojem u skladu s kriterijima i načelima koji vrijede u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj i Zagrebačkoj županiji, kako bi pravovremeno osigurala pretpostavke za učinkovit i održiv razvoj, te omogućila pristup odgovarajućim razvojnim fondovima.

Koji su svrha i ciljevi donošenja PUR-a?

Smisao je izrade Programa ukupnog razvoja je donošenje razvojnog programa koji će opredijeliti kako će se Općina Gradec razvijati u razdoblju do 2013. godine.

Razdoblje do 2013. godine odabrano je iz razloga da se Općinski program uklopi u 7 - godišnji ciklus planiranja koji se primjenjuje za programe regionalnog i ruralnog razvoja u Europskoj uniji, gdje se sadašnji programi odnose na razdoblje do 2013. godine.

U tom smislu, PUR mora biti izrađen tako da omogućí istovremeno ostvarivanje slijedećih svrha i temeljnih ciljeva njegovog donošenja:

- a) Program ukupnog razvoja Općine Gradec mora omogućiti usmjeren i osmišljen razvoj Općine;
- b) PUR je standardni "instrument" koji se u Europskoj uniji koristi za poticanje ruralnog razvoja, a kao takvoga prihvatili su ga je i politika te smjernice regionalnog i ruralnog razvoja u Republici Hrvatskoj;

- c) Osnovni je cilj izrade PUR-a, da se po prvi puta, na širokoj razvojnoj i participativnoj osnovi, osmisli cjelovit razvojni program Općine, kao **temeljni razvojni dokument** kojim se određuju razvojni okvir, dugoročna razvojna vizija, te strateški razvojni ciljevi, prioriteti i mjere, čijom realizacijom se treba omogućiti efektivno pokretanje sustavnih razvojnih aktivnosti i ubrzati ciklus ruralnog razvoja Općine Gradec na održivim osnovama;
- d) Zbog toga, PUR mora biti operativan, tj. podoban da posluži kao **"alat" koji će omogućiti efikasno upravljanje održivim razvojem Općine i pokretanje razvojnog ciklusa na Općini**, na način kako to rade sve lokalne zajednice u Europskoj uniji, kao i uspješne sredine u RH ;
- e) Radi ostvarivanja takvog cilja, važan cilj donošenja PUR-a je **izgradnja razvojnog partnerstva** između lokalne samouprave te relevantnih nositelja razvoja i zainteresiranih skupina u Općini, koje treba uključiti i upoznati s novim pristupom, značajem i mogućnostima razvoja Općine. Važno je da ljudi shvate PUR kao realnu aktivnost i šansu da se iniciraju i dogode promjene "na bolje".
- Na taj način, Općina u provedbi PUR-a, treba locirati perspektivne nositelje razvoja i projekte te uspostaviti poticajno okruženje za njihovo učinkovito pripremanje i realizaciju.
- f) Radi operativnosti, pri donošenju PUR-a Općine Gradec potrebno je osigurati **usklađenost PUR-a i razvojnih projekata Općine sa širim razvojnim prioritetima**, ciljevima i smjernicama, koji proizlaze iz Županijskih razvojnih strategija Zagrebačke županije, nacionalnih programa i propisa, te odgovarajućih smjernica Europske unije;
- g) PUR treba biti podloga na temelju koje će se Općina i lokalni razvojni projekti kandidirati na domaćim i stranim natječajima za razvojna sredstva, te omogućiti **pribavljanje subvencija i drugih potpornih sredstava iz razvojnih fondova na razini RH, Zagrebačke županije te pretpristupnih i strukturnih fondova EU**. U tu svrhu, PUR mora biti prepoznatljiv i uključen u razvojne programe i prioritete šire regije, Županije, Države, pa i šire euro regije;
- h) PUR treba stvoriti uvjete za **prepoznatljivost i razvoj konkurentnosti Općine** i omogućiti iskorištavanje komparativnih prednosti, privlačenje i povezivanje kapitala, ljudi, znanja i investicija na područje Općine;
- i) PUR treba utvrditi uvjete i ciljeve **pretpristupne prilagodbe**, čijim ostvarivanjem se Općina, lokalni proizvođači i poduzetnici, i cijela lokalna zajednica, trebaju pravovremeno pripremiti i osposobiti za pristupanje Europskoj uniji. Ovo podrazumjeva dva temeljna cilja:
- razvoj prepoznatljivosti i konkurentnosti,
 - osposobljavanje za nastupanje na tržištu EU, uključivanje u mjere Zajedničke poljoprivredne politike EU (CAP), te korištenje strukturnih i kohezijskih fondova EU;

Sve u svemu, Projekt izrade PUR-a treba omogućiti da Općina Gradec prepozna vlastite mogućnosti, postavi jasne ciljeve razvoja, pokrene se, organizira, i krene na put usmjerenog i osmišljenog razvoja - koji će postepeno, najprije u malim a potom u sve većim i bržim koracima, omogućiti razvoj poticajnog okruženja, uključivanje i povezivanje sve šireg kruga lokalnih nositelja razvoja, te pripremanje i pokretanje konkretnih razvojnih projekata i ulaganja, dakle, ubrzati gospodarski i ruralni razvoj Općine Gradec ...

1.2. Temeljne značajke

1.2.1. Polazne smjernice za planiranje i upravljanje ruralnog razvoja

Za planiranje i upravljanje ruralnog razvoja primjenjuju se tri temeljna polazna (ciljna) koncepta za ruralni razvoj u EU (smjernice 2007 – 2013):

- **Metodološki koncept:** Ruralni (seoski) prostor i temeljna načela njegovog razvitka su jasno određeni.
- **Koncept učinkovitosti:** Društveno – gospodarski čimbenici na ruralnom prostoru imaju aktivnu ulogu: organiziraju se, uspostavljaju partnerstvo i učinkovito doprinose razvoju;
- **Koncept jednakosti:** Razvoj ruralnog područja planira se s ciljem da životni standard stanovništva u ruralnom području ne zaostaje za standardom gradskog stanovništva.

1.2.2. Određenje ruralnog prostora

Općina Gradec je ruralna sredina. Određenje da se radi o ruralnoj sredini bitno je radi metodološkog pristupa izradi PUR-a.

Ruralni razvitak u EU temelji se na regionalnoj podjeli država članica. Regije se prema određenim kriterijima dijele na urbane i ruralne, i njihov se razvitak planira sukladno toj podjeli.

Za određivanje što je ruralno područje, primjenjuju se različiti kriteriji i definicije:

"Ruralnim" ili "seoskim" se tradicionalno smatralo nešto što je **suprotnost "urbaniziranom"** ili "gradskom". U tom smislu, i kod nas se rabi podjela jedinica lokalne samouprave na gradove i općine, a stanovništvo gradova se uobičajeno smatra "urbanim stanovništvom", dok se stanovništvo općina i naselja na području općina uobičajeno smatra "ruralnim stanovništvom" i "ruralnim naseljima".

Ovakva podjela na prvi pogled izgleda logično, ali je u praksi neupotrebljiva za sustavno planiranje razvoja, jer je stvarnost znatno složenija od ovakve podjele i javljaju se brojni izuzeci i odstupanja (npr. Grad Dugo Selo).

Drugi pristup i kriterij je **gustoća stanovništva**: Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD) nedavno je razvila jednostavnu definiciju ruralnih područja, kao područja s gustoćom stanovništva manjom od 150 stanovnika po km².

U tom smislu, radi stvaranja jedinstvene i dosljedne teritorijalne podjele te utvrđivanja kriterija za provedbu i upravljanje razvojnom politikom, Europska statistička agencija (EUROSTAT) krerala je **NUTS klasifikaciju** (NUTS = Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques = **Nomenklatura prostornih statističkih jedinica**), kojom se sve regionalne i lokalne jedinice razvrstavaju na 5 nivoa, radi sustavnog uključivanja u planiranje i provedbu jedinstvenih razvojnih politika i mjera.

Tablica 1. **Razvrstavanje teritorijalnih jedinica prema NUTS klasifikaciji**

Teritorijalne jedinice	Regije			Lokalne jedinice	
	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	LAU 1 (Nuts 4)	LAU 2 (Nuts 5)
Broj stanovnika	min. 3 mil. max. 7 mil.	min. 800.000 max. 3 mil.	min. 150.000 max. 800.000	min. 10.000 max. 150.000	manje od 10.000

U skladu s ovakvom klasifikacijom, utvrđeno je i razvrstavanje teritorijalnih jedinica Republike Hrvatske:

Tablica 2. **Razvrstavanje teritorijalnih jedinica u RH prema NUTS Klasifikaciji**

NUTS 1	NUTS 2 (Statističke regije)	NUTS 3	LAU 1 (Nuts 4)	LAU 2 (Nuts 5)
Republika HRVATSKA	- Sjeverozapadna Hrvatska - Središnja i istočna Hrvatska (Panonska Hrvatska) - Jadranska Hrvatska	županije, Grad Zagreb	Jedinice lokalne samouprave (općine i gradovi)	

Prema tome, Općina Gradec je lokalna jedinica LAU 2 / NUTS 5 razine. S obzirom na gustoću stanovništva (44,12 stanovnika / km²), Općina spada u ruralne – seoske sredine.

Ovakva definicija i razvrstavanje su podobni za statističke svrhe i kao kriterij za razvrstavanje u odnosu na provedbu razvojnih politika. Međutim, sami po sebi, ne određuju temeljne vrijednosti i ciljeve (kvalitetu) i neprikladni su kao osnova za određenje pojma ruralnog razvoja;

Treća i možda najkvalitetnija razina pristupa polazi od kvalitativnih i funkcionalnih značajki, i konstatira:

- da su ruralna područja ona koja se suočavaju s istim vrstama problema i pritiska (depopulacija, starenje stanovništva, edukacijska razina stanovništva, ovisnost o poljoprivredi, infrastruktura, ekonomski i socijalni pritisci, itd...)
- da je prevladavanje takvih problema potrebno osigurati političkom akcijom – politikom ruralnog razvoja.

Pojam ruralnog u današnjoj Europi određuje na slijedeći način (Agenda 2000):

"Ruralna Europa, kako se općenito podrazumijeva, širi se regijama, krajolicima prirodnog okoliša, farmama, šumama, selima, mjestima, područjima industrijalizacije i regionalnim središtima. Ona obuhvaća raznovrsnu i kompleksnu gospodarsku i socijalnu građu: farme, male trgovine i firme, trgovinu i usluge, male i srednje industrije. Dom je velikih bogatstvima prirodnih resursa i obitavalište kulturne tradicije, koje zauzima sve važniju ulogu u aktivnostima namijenjenim odmoru i slobodnom vremenu."

1.2.3. Ruralni razvoj (pregled)

Navedeno određenje ruralne Europe i današnji europski koncept ruralnog razvoja nastajali su i razvijali se postepeno u razdoblju od 1958. godine, kada je Rimskim ugovorom uspostavljena Zajednička poljoprivredna politika EU (CAP), pa do današnjih dana, kao proces u kojem se tražio odgovor na pitanja o ulozi, značaju i potrebnim pravcima razvoja ruralnih područja.

Ovaj proces tekao je od sasvim "proizvodnog" koncepta koji je bio usmjeren na povećavanje poljoprivredne proizvodnje i zadovoljavanje potreba europskog tržišta za hranom (1958.-1980-tih godina), pa do današnjeg koncepta u kojem se ruralni razvoj tretira kao **integralni proces razvoja ruralnih sredina koji ima za cilj valorizaciju, očuvanje i razvoj vrijednosti ruralnih područja** (poljoprivredna proizvodnja, okoliš, prirodno i kulturno nasljeđe, dobrobit životinja, itd...). Bitni elementi ovog procesa su slijedeći:

- ⇒ Podizala se svijest o specifičnosti i vrijednostima prirodne, društvene i kulturne baštine ruralnih područja u odnosu na društveno i kulturno okruženje industrijskih i urbanih središta;
- ⇒ Oblikovala se ideja da poljoprivreda igra ulogu, ne samo u korištenju zemljišta i proizvodnji hrane, nego i u stvaranju i očuvanju krajolika, i razvijala se svijest o važnosti poljoprivrednog društva kao izvora sigurnosti, stabilnosti, zdravlja i rekreacije za svaku nacionalnu državu.

Ukratko, Europa danas prepoznaje ruralna područja kao **bitan element od kojega uvelike ovise identitet, integritet, razvojne perspektive, stabilnost i sigurnost svake nacionalne države**. Zbog toga, Europska unija intenzivno ulaže u sve aspekte ruralnog razvoja, s ciljem izjednačavanja životnog standarda na selu i u urbanim sredinama, te stvaranja uvjeta za integralno očuvanje i ujednačen razvoj ruralnih prostora i njihovih vrijednosti.

Pritom, poljoprivreda je bitan element svake ruralne sredine i ruralnog razvoja. Poljoprivreda i ruralni razvoj su neodvojivo povezani i isprepleteni: **Bez poljoprivrede nema održanja sela ni mogućnosti ruralnog razvoja, kao što, s druge strane, bez ruralnog razvoja nema održive poljoprivrede**. Stoga, ruralni razvoj se temelji na dvije temeljne odrednice:

- ⇒ **Ruralni razvoj ključan je za poljoprivredu !**
- ⇒ **Poljoprivreda je ključna za ruralni razvoj !**

Za ruralni razvoj temeljna su pitanja **određenje značaja i uloge poljoprivrede**, te povezanost i uzajamna zavisnost poljoprivrede i ruralnog razvoja. Naime:

- S jedne strane, važnost poljoprivrede u makroekonomskim uvjetima je smanjena: Prije 50 godina u poljoprivredi je radilo 50% stanovništva EU, a danas samo 7%. Isto tako, s razvojem industrije i uslužnih djelatnosti stalno opada udio poljoprivrede u nacionalnom dohotku razvijenih zemalja.
- S druge strane, poljoprivreda dobiva sve značajniju ulogu kao čimbenik očuvanja okoliša i prirodno – kulturne baštine, te kao socijalni amortizer – ublaživač u socio-ekonomski ranjivim područjima. Ovakva uloga sve je značajnija u razvijenim državama;

U tom smislu, zajednička poljoprivredna politika EU (CAP) u radnoj dokumentaciji pri donošenju "Agende 2000", kao i u dokumentaciji OECD, prevladava slijedeći **pristup**:

- ⇒ *Poljoprivreda je izuzetno važna za sredine u razvoju, jer postavlja temelje za održiv gospodarski rast: "Razvoj poljoprivrede potiče rast i u nepoljoprivrednim sektorima, koji rezultira povećavanjem zapošljavanja i poboljšanim standardom";*

- I u razvijenim gospodarstvima poljoprivreda nastavlja biti neophodna za ruralna područja: *"Održavanje poljoprivredne aktivnosti u ruralnim područjima je od izuzetnog značaja, jer poljoprivreda ostaje glavni korisnik respoloživog zemljišta, proizvođač hrane kao strateškog resursa, i izvor egzistencije za znatan dio ruralnog stanovništva. Stoga, poljoprivreda ima dominantan utjecaj na mogućnosti upravljanja održivim razvojem sela, zaštitu okoliša i očuvanje biološke raznolikosti."*
- *"Pametna politika ruralnog razvoja neophodna je kao podrška tekućem razvoju zdravog poljoprivrednog sektora, jer ona mora prepoznati ulogu i značaj poljoprivrede te osigurati integralan pristup problemima kao i odgovarajuće rješavanje pitanja i potreba razvoja poljoprivrednog sektora";*
- *S druge strane, "poljoprivrednici se moraju moći pouzdati u **živuće selo**, gdje lokalna zajednica može pružiti infrastrukturu i usluge koje oni trebaju, i mora im staviti na raspolaganje širi raspon izlaza i mogućnosti za razvoj i upravljanje svojih aktivnosti."*

Prema tome, poljoprivreda ostaje središnje i najvažnije pitanje ruralnog razvoja, **jer će razvoj biti uspješan onoliko koliko je uspješna poljoprivreda kao njegova glavna sastavnica.**

Međutim, da bi se osigurao održiv razvoj ruralnih sredina, **politika ruralnog razvoja mora uvažavati zahtjeve vremena, i imati multidisciplinarni i integralan pristup.** Stoga:

Politika ruralnog razvoja mora biti multidisciplinarna u svojem poimanju i višesektorska u svojoj primjeni, s jasnom teritorijalnom dimenzijom. Ona mora osigurati integralan pristup, obuhvaćajući u istom planskom i političkom okviru slijedeće uloge:

- ***prilagodbu i razvoj poljoprivrede***
- ***gospodarsku diverzifikaciju – razvoj malog i srednjeg poduzetništva i ruralne usluge***
- ***održivo upravljanje prirodnim resursima i očuvanje prirodnog nasljeđa***
- ***promicanje kulturne baštine, turizma i rekreacije.***

(Izvor: EU, Deklaracija iz Corka – Živo Selo (The Cork Deklaration – A living Countryside))

Na taj način, **ruralni razvoj mora odgovoriti današnjim izazovima koje donose globalizacija i velike promjene na makroekonomskom nivou, i kreirati razvojnu politiku i programe koji će omogućiti skladan i održiv razvoj ruralne sredine.**

Prema tome, ruralni razvoj i ruralna obnova nisu samo građevinski radovi i razvoj infrastrukture:

Budućnost ruralnih područja ovisi prvenstveno od mogućnosti da ljudi u ruralnoj sredini nađu zaposlenje te da ugodno i kvalitetno žive, a potom i od mogućnosti i spremnosti da se sačuvaju i unaprijeđuju prirodni resursi kao i socijalno i kulturno nasljeđe koji čine identitet, područni kapital i perspektive nekog područja. Zbog toga, za svaku lokalnu upravu ključno je pitanje da uspostavi uvjete za nužno **restrukturiranje i održiv razvoj gospodarstva**, kojim će se povećavati broj radnih mjesta i osiguravati povećani dohodak i uvjete koji su potrebni za **restrukturiranje i održiv razvoj lokalne sredine.**

To, u glavnim crtama, znači angažiranje na slijedećim područjima:

- (1) Restrukturiranje, specijalizacija i unaprijeđivanje proizvodnje na postojećim perspektivnim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG), koji se trebaju osposobiti za uspostavljanje dugoročno održive proizvodnje i konkurentnosti na tržištu, te osigurati kvalitetan životni standard i perspektive;
- (2) Unaprijeđivanje postojećih, te razvoj novih poduzetnika i novih djelatnosti (mikro, mala i srednja poduzeća, obrti, i sl.), koji će zadovoljavati potreba lokalnog stanovništva, povećavati kvalitetu života i otvarati nova radna mjesta. Ovo je temeljna pretpostavka za održivo restrukturiranje sela, u uvjetima kada se zbog globalizacije i promijenjenih makroekonomskih uvjeta na tržištu smanjuje broj poljoprivrednih proizvođača i mijenja se struktura stanovništva, tako da ljude treba zapošljavati u novim i perspektivnim djelatnostima;
- (3) Diverzifikacija, tj. preusmjeravanje malih i mješovitih gospodarstava od oblika proizvodnje u kojima zbog promijenjenih uvjeta ne mogu osigurati održivost, u druge oblike proizvodnje i privređivanja za koje u lokalnoj sredini postoje povoljniji uvjeti;
- (4) Stvaranje uvjeta za bolji život i održavanje malih i mješovitih poljoprivrednih gospodarstava, kroz uspostavljanje izvornih zadružnih oblika i drugih oblika povezivanja koji će im omogućiti sigurno tržište za proizvode kao i povoljnije uvjete proizvodnje, te kroz stvaranje mogućnosti za **dodatno zapošljavanje** u drugim sektorima, ali i u komunalnom gospodarstvu koje se nalazi u djelokrugu lokalne samouprave (izgradnja i održavanje nerazvrstanih cesta, izgradnja i investicijsko održavanje komunalne infrastrukture i javnih objekata, poduzetničke zone itd...)
U tom smislu, u EU sve veću važnost imaju **mali komunalni projekti** kojima lokalna uprava unaprijeđuje zaštitu okoliša i osigurava bolje uvjete života stanovništva, te istovremeno otvara mogućnost dodatnog zapošljavanja dijela poljoprivrednog stanovništva (mali pogoni za iskorištavanje biomase, pogoni za kogeneraciju, biološki pročišćivači otpadnih voda, mala postrojenja za bioplin, itd...). Posebno je važno da su ovakvi projekti usklađeni sa strateškim ciljevima ruralnog razvoja koje je utvrdila Europska unija, tako da je moguće osigurati njihovo financiranje iz odgovarajućih Fondova Europske unije (i do 100%);
- (5) Razvoj **poduzetničke i tržišne infrastrukture**, kroz uspostavljanje poduzetničkih zona, kapaciteta za skladištenje i distribuciju poljoprivrednih proizvoda, prerađivačkih kapaciteta itd.;
- (6) Kontinuirano **širenje perspektiva lokalne zajednice**, kroz **razvoj konkurentnosti** te uspostavljanje povezivanja sa okolnim zajednicama, uključivanjem u regionalne i sektorske programe na razini Županije i države, privlačenja kvalitetnih investitora, itd..

Kada se radi o programiranju ruralnog razvoja, često se postavlja pitanje **koje djelatnosti i na koji način treba razvijati?** Naravno, odgovor na ovo pitanje ovisi od niza čimbenika koji uvjetuju lokalnu konkurentnost i komparativne prednosti (prirodni resursi, postojeća proizvodnja, proizvodne tradicije i postojanje autohtonih proizvoda, radna snaga, infrastruktura, karakteristike i tržišta, itd...). Zbog toga, sva ruralna sredina mora naći kvalitetan odgovor na ovo pitanje.

Polazeći od iskustava ruralnog razvoja u EU i tranzicijskim državama koje su već našle odgovor na ova pitanja, u pravilu treba birati i razvijati **djelatnosti koje koriste lokalne resurse te autohtone proizvodne mogućnosti, tradicije i komparativne prednosti – i transformiraju ih u visokokvalitetne proizvode i usluge** sa povećanom dodatnom vrijednošću, koji su specifični i konkurentni na tržištu.

U tom smislu, za ruralna područja poput Općine Gradec na vrhu prioriteta u pravilu se postavljaju projekti u slijedećim djelatnostima:

- ⇒ Konkurentna i visokokvalitetna **primarna proizvodnja** (stočarstvo, povrtlarstvo, voćarstvo)
- ⇒ **Prerađivačke djelatnosti** – razvoj specijaliziranih prerađivačkih kapaciteta i malih tvrtki koje koriste lokalne izvore i preuzimaju primarne proizvode, i transformiraju ih u visokokvalitetne proizvode za tržište. Naime, ovakvi kapaciteti preuzimaju tržišne viškove lokalnih proizvođača, razvijaju lokalno tržište i snažno potiču razvoj poljoprivredne proizvodnje;
- ⇒ **Ruralni turizam** (seoski turizam, izletnički turizam, i sl.), kao djelatnost koja će koristiti kvalitetne autohtone proizvode, ugodan okoliš, prirodne i kulturne vrednote, i ostale sastavnice ponude – i transformirati ih u visokokvalitetnu i konkurentnu turističku uslugu, koja ima svoje tržište u urbanim područjima u bližem i daljem regionalnom okruženju;
- ⇒ **Ruralne usluge** (ugostiteljstvo, trgovina, uslužni servisi, stručne i poslovne usluge), koje trebaju da bi se omogućilo ugodan život u ruralnoj sredini, a tržište mogu osigurati "naslanjajući" se na razvoj ostalih djelatnosti;
- ⇒ **Komunalno gospodarstvo**, kao niz djelatnosti koje organizira i osigurava lokalna samouprava i kojima se zadovoljavaju potrebe lokalnog stanovništva te povećava kvaliteta života u ruralnoj sredini. Ovakve djelatnosti su značajne jer potiču razvoj aktivnosti i omogućavaju stalna radna mjesta, a ulaganja u komunalne projekte moguće je u velikoj mjeri financirati kvalitetnim sredstvima iz nacionalnih fondova i fondova EU;

Praksa u Europskoj uniji pokazuje da su za održiv razvoj ruralnih sredina naročito značajni **oblici zadrugnog organiziranja** na izvornim europskim načelima zadrugarstva, kao već stoljetna praksa povezivanja i zajedničkog nastupanja malih i mješovitih poljoprivrednih proizvođača i obrtnika, koji organizirani u zadruge osiguravaju tržište za svoje proizvode i znatno povoljnije uvjete proizvodnje.

Iskustva u EU, ali i u našim krajevima gdje je zadrugarstvo do 2. Svjetskog rata bilo vrlo razvijeno i napredno, potvrđuju da izvorno zadrugarstvo ima velik potencijal i pruža temeljni model za održavanje i razvoj malih i mješovitih poljoprivrednih gospodarstava. Ovo zbog slijedećih karakteristika:

- ⇒ Izvorno zadrugarstvo omogućava povezivanje malih proizvođača u organizirani sustav zajedničkog nastupanja ("poduzeće" u zajedničkom vlasništvu), u okviru kojega mogu ostvariti pristup tržištu, znanjima, tehnologijama i financijskim izvorima koji im pojedinačno nisu dostupni, te osigurati uvjete za uspostavljanje konkurentne i dugoročno održive proizvodnje, siguran plasman svojih proizvoda, i dugoročni razvoj.

Na taj način, zadrugarstvo omogućava razvoj proizvodnje i sigurnu zaposlenost, transformira male posjede i "neformalno gospodarstvo" u organiziran i legalno zaštićen posao, rasterećuje i puni lokalni proračun, i osigurava dodane prihode i kvalitetniji životni standard;

- ⇒ Izvorne zadruge su neprofitne organizacije. Smisao zadrugnog poslovanja nije stvaranje vlastite dobiti zadruga, nego servisiranje zadrugara i osiguravanje uvjeta u kojima će zadrugari ostvariti maksimalne koristi, povećanu dodanu vrijednost i dobit.

Na taj način, zadrugari ostvaruju sigurne prihode i **ne prepuštaju dodanu vrijednost posrednicima**, što im omogućava ulaganja u vlastiti razvoj, te financiranje zajedničkog managementa, stručne službe, tehnologija i ostalih uvjeta za organiziranje i razvoj proizvodnog sustava i zajedničkog proizvoda, te ostvarivanje njihovih pojedinačnih i zajedničkih ciljeva;

- Na taj način, zadrugar **prestaje biti bespomoćan pojedinac izložen tržištu**, već dio sustava u kojem se uspostavljaju ekonomske i komercijalne zakonitosti, i koji mu omogućuje znatno povoljnije i sigurnije uvjete za poslovanje i razvoj vlastite proizvodnje: potrebnu stručnu podršku, jeftiniju nabavu repromaterijala i znatno manje troškove proizvodnje, sigurno tržište i povoljnije uvjete prodaje – ukratko, uvjete za rentabilno poslovanje;
- Izvorne zadruge karakterizira demokratski način upravljanja i odlučivanja po sistemu 1 zadrugar – 1 glas, čime se omogućavaju ravnopravnost zadrugara i stabilnost rada, i sprječavaju se štetne pojave kao što su nametanje parcijalnih interesa, zlouporabe i korupcija.

Zbog takvih svojstava, zadrugarstvo u državama Europske unije predstavlja jedan od temeljnih oblika organiziranja poljoprivredne proizvodnje i malog poduzetništva, i razvijene države najviše ulažu u njegov razvoj.

Unatoč takvim svojstvima i prednostima, zadrugarstvo u našim krajevima vrlo teško zaživljava. S jedne strane, do toga dolazi zbog neupućenosti, nerazumijevanja i nepovjerenja samih proizvođača. S druge strane, razlog sporog razvoja leži u činjenici da je zadrugu teško osnovati bez odgovarajuće institucionalne ili druge organizirane potpore u fazi osnivanja i pokretanja poslovanja, koja je nužna da bi se postavio i ustrojio sustav sposoban da uključi niz pojedinaca i počne sa kontinuiranim radom. Takvu podršku može i treba pružiti lokalna samouprava, koja ima direktan interes za organiziranje i unaprijeđivanje malih i mješovitih proizvođača koji djeluju na njezinom području.

Sve u svemu, ***rješenja i mogućnosti postoje – pitanje je kako stvoriti "kritičnu masu" i omogućiti efikasnu realizaciju (?)***:

Odgovor na ovo pitanje podrazumijeva ponajprije djelatnu i planski vođenu ulogu lokalne samouprave, te uspostavljanje sustava upravljanja ruralnim razvojem. Lokalna samouprava treba inicirati pokrenuti i usmjeravati sustavne razvojne aktivnosti, a posebno je važna uloga lokalne samouprave u poticanju i promoviranju gospodarskog razvoja.

Ukratko, **lokalna samouprava mora postati središte razvojnih aktivnosti**, i ostvarivati naročito slijedeće funkcije:

- ⇒ povezivanje i razvojno partnerstvo sa tijelima na županijskoj i nacionalnoj razini, te sa nositeljima razvoja i interesnim skupinama u Općini;
- ⇒ uspostavljanje vizije i programa lokalnog razvoja, definiranje razvojnih prioriteta i programa;
- ⇒ uključivanje i motiviranje stanovništva te lokalnih proizvođača i poduzetnika u provedbu;
- ⇒ lociranje mogućnosti i uspostavljanje suradnje s lokalnim nositeljima razvoja, izrada savjetodavnih paketa, prijenos znanja i vještina na stanovništvo i lokalne poduzetnike, kako bi lakše osmislili i pokrenuli vlastite programe;
- ⇒ Posebno je važna **poduzetnička uloga lokalne samouprave**:
 - ona mora pripremiti strateške razvojne programe,
 - usmjeravati, koordinirati i poticati razvojne aktivnosti,
 - osigurati institucionalne uvjete za pribavljanje financijskih sredstava potrebnih za ulaganje u lokalne razvojne projekte iz dostupnih nacionalnih izvora i Fondova Europske unije, itd.;

Naravno, za održiv razvoj najvažniji uvjet su **ljudi** i njihova suradnja. Ljude treba **motivirati** i **uključiti** u razvojne aktivnosti, jer su društvene promjene, negativne gospodarska pojava, gospodarska neaktivnost i neinventivnost u proteklom periodu uzrokovali da je velik dio stanovništva razočaran, rezigniran, rezerviran prema novim inicijativama, i postoji značajan **otpor** prema novitetima i promjenama.

Za prevladavanje takvog stanja, nužno je utvrditi realnu viziju i ciljeve, napraviti ozbiljan razvojni program i ukazati na realne izlaze, te uporno raditi na tome da se ljudi uključe, motiviraju, zainteresiraju i "uvjere". U tom smislu, ključan je uporan **rad s ljudima**, informiranje, organiziranje predavanja, radionica, tribina, itd...

Iskustva i uspješni primjeri iz EU i uspješnih tranzicijskih zemalja ukazuju na **značaj društvenog činitelja** za uspješan razvoj gospodarstva u ruralnim krajevima. Iskustva pokazuju da je za pozitivne pomake potrebno pokrenuti **sustav formalnog i neformalnog društvenog djelovanja**, te inicirati i omogućiti da se ljudi okupljaju, druže, razgovaraju, razmjenjuju mišljanja. Primjereice, u Bavarskoj postoji praksa da se u selima organiziraju neformalni sastanci poljoprivrednika iste djelatnosti, na kojima se ljudi informiraju, razmjenjuju mišljenja i postižu dogovori.

Ovakve spoznaje i iskustva doveli su do svijesti o značaju **integralnog pristupa** ruralnom razvoju, koji obuhvaća i razvoj **horizontalnog i vertikalnog partnerstva** u kreiranju i razvoju politike lokalnog razvoja. U osnovi, to znači slijedeće:

- U kreiranje politike ruralnog razvoja uz nadležna ministarstva moraju biti uključene relevantne institucije, županije, te nositelji razvoja u jedinicama lokalne samouprave. Između njih mora postojati razvojno partnerstvo na razini postavljanja usklađenih strateških ciljeva, te kreiranja i provedbe razvojnih programa.
- Projekti ruralnog razvoja trebaju biti usklađeni sa specifičnim uvjetima i potrebama lokalne zajednice, i moraju se pripremati i provoditi uz visok stupanj utjecaja, uključenosti i participacije stanovništva i lokalnih nositelja razvoja (lokalna samouprava, proizvođači, udruge, predstavnici lokalne zajednice);
- Projekti ruralnog razvoja mobiliziraju potencijale, vještine, talente i rad ruralnog stanovništva kroz decentralizirane sustave upravljanja na lokalnoj razini, te kroz aktivno uključivanje i uspostavljanje javno privatnog partnerstva između lokalne samouprave i nositelja razvoja na lokalnoj razini;

Zajednička poljoprivredna politika EU (CAP) i Strategija ruralnog razvoja EU snažno potiču ovakav partnerski pristup i naglašavaju ga kao jednu od glavnih osi ruralnog razvoja. Zbog toga je Europsko vijeće usvojilo posebnu inicijativu EU, tzv. **"LEADER" PRISTUP** (Leader = "Liason entre acitons de develeppement rural" odnosno " **Veza među aktivnostima za ruralni razvoj**"), kao oblik podrške ruralnom razvoju koji se financira iz fondova EU.

Ključne osobine LEADER pristupa pri upravljanju i poticanju ruralnog razvoja su slijedeće:

- 1. Lokalne razvojne strategije za određena područja:** Lokalne razvojne strategije i programi ruralnog razvoja moraju imati jasnu **teritorijalnu dimenziju** i trebaju se odnositi na ciljano područje, koje je homogeno i socijalno povezano, i koje karakteriziraju zajednička tradicija, lokalni identitet, te zajedničke potrebe i očekivanja,

Ovakav pristup omogućava bolje prepoznavanje i određivanje lokalnih razvojnih interesa, potreba, mogućnosti i konkurentskih prednosti, kao i aktivno usključivanje što šireg kruga lokalnog stanovništva, nositelja razvoja i svih drugih potencijala lokalne zajednice.

- 2. Pristup odozdo prema gore:** Politika ruralnog razvoja ne može biti učinkovita ako su kreatori i odgovorne osobe za poticanje razvoja udaljeni od korisnika takve politike i poticaja, tj. ako se odluke donose na centralizirani način i daleko od onih kojima su namijenjene. Zbog toga se potrebe, ciljevi i strategije ruralnog razvoja moraju utvrđivati na lokalnoj razini, i uključivati u elemente razvojne politike i podrške na višim razinama;
- 3. Javno – privatno partnerstvo (Lokalne akcijske skupine – LAS-ovi):** Europska unija kroz LEADER pristup podrazumijeva partnerstvo i okupljanje svih relevantnih interesnih skupina na jednom području, te prepoznavanje programa lokalnog razvoja kao zajedničkog razvojnog projekta. To znači da se kod pripremanja i provedbe programa i projekata ruralnog razvoja na lokalnoj razini formiraju LAS-ovi od nositelja lokalnog razvoja predstavnika sva tri sektora na određenom području: javnog (lokalna samouprava), privatnog i civilnog, čime se omogućava:
- sposobnost sagledavanja stanja, te utvrđivanja lokalnih potreba, mogućnosti i resursa,
 - povezivanje i integriranje specifičnih sektorskih pristupa radi utvrđivanja zajedničkih ciljeva,
 - stvaranje sinergije i osjećaja vlasništva nad aktivnostima koje se poduzimaju da bi se poboljšala situacija u zajedničkoj sredini;
 - lakše lociranje, akumuliranje i kombiniranje raspoloživih resursa;
- 4. Integrirane i višesektorske aktivnosti:** Učinkovit program ruralnog razvoja mora integralno gledati na razvoj Općine i jamčiti višesektorski pristup. Ovakav pristup može se ogledati u povezivanju ciljeva, aktivnosti i projekata unutar jednog sektora, te u povezivanju gospodarskih, okolišnih, socijalnih, kulturnih i ekoloških ciljeva, u funkciji uspostavljanja sinergije te postizavanja učinkovitog i održivog razvoja.
- 5. Umrežavanje:** Umrežavanje znači povezivanje i razmjenu znanja, iskustava, primjera dobre prakse, inovacija i sl., između nositelja lokalnog razvoja, interesnih skupina i organizacija uključenih u ruralni razvoj unutar lokalne jedinice te između više lokalnih i jedinica. LEADER inicijativa potiče umrežavanja na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i široj interregionalnoj i internacionalnoj razini;
- 6. Suradnja:** Načelo suradnje podrazumijeva iniciranje zajedničkih projekata s drugim lokalnim jedinicama, odnosno i na široj razini, radi povezivanja i kvalitetnijeg iskorištavanja potencijala odnosno bržeg postizavanja ciljeva razvoja. Primjer takve suradnje može biti zajedničko pripremanje projekata između dvije općine, ili općina sa županijom, u različitim sektorima (npr. stočarstvo, distributivni centri za poljoprivredne proizvode, marketing proizvoda, zajedničko povezivanje proizvođača, i sl.);

Sve u svemu, LEADER pristup je inicijativa Europske unije koja se odnosi na učinkovito upravljanje ruralnim razvojem, na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini. Ona bi za RH trebala značiti promjenu dosadašnjeg načina rada:

S jedne strane, to je zahtjev prema nositeljima i sudionicima razvoja **na lokalnoj razini** (na terenu) da pronađu zajednički interes, da surađuju i uspostavljaju razvojno partnerstvo, da jasno artikuliraju svoje potrebe i prijedloge za akcije koje će doprinijeti ruralnom razvoju njihovog kraja, te da pokažu inicijativu prema gore, odnosno prema regionalnim i nacionalnim tijelima koja kreiraju politike ruralnog razvoja.

S druge strane, to je **zahtjev prema nadležnim ministarstvima i regionalnim tijelima** da uspostavljaju suradnju i partnerstvo s lokalnim nositeljima razvoja, te da prilikom utvrđivanja politika i mjera koje se odnose na ruralni razvoj, uvažavaju lokalno utvrđene potrebe, prioritete, ciljeve i projekte.

Ukratko, ovakav pristup treba promijeniti način upravljanja ruralnim i lokalnim razvojem koji je dugo vremena postojao u RH, u okviru kojega su ministarstva i regionalna tijela utvrđivala prioritete i mjere subvencioniranja na temelju vlastite prosudbe i bez utvrđivanja realnih prioriteta lokalnih sredina, a nositelji lokalnog razvoja su većinu energije trošili na izradu apstraktnih "elaborata" i na čekanje u redovima za subvencije.

Takva praksa nije bila učinkovita i treba se mijenjati. **Novi pristup** treba uključivati **razvojno partnerstvo** na svim razinama, u okviru kojega će relevantna ministarstva i regionalna tijela na temelju utvrđenog stanja i potreba na nižim razinama definirati razvojne strategije, sektorske prioritete i politike na nacionalnoj i regionalnoj razini, a na lokalnim tijelima i nositeljima je zadatak da utvrđuju prioritete ruralnog razvoja na svom području i programe za njihovo ostvarivanje, koji će se skladno uklopiti u strateške smjernice razvoja na višim razinama. Na takvim osnovama, omogućava se uspostavljanje razvojnog partnerstva i suradnje na pripremanju i financiranju projekata ruralnog razvoja između lokalnih zajednica (kao nositelja ruralnog razvoja) te čimbenika na regionalnoj i nacionalnoj razini, a tim putem i prema fondovima Europske unije.

Smisao izrade i donošenja Programa ukupnog razvoja (PUR-a) sastoji se upravo u stvaranju uvjeta da se Općina pravodobno pripremi i osposobi za aktivno upravljanje ruralnim razvojem na svojem području te za uključivanje u oblike razvojnog partnerstva, poticanja i subvencioniranja utvrđenih razvojnih prioriteta i projekata, u skladu s EU modelom i uvjetima koje je Republika Hrvatska prihvatila uključivanjem u proces pristupanja Europskoj uniji.

Tim putem, Općina treba pravovremeno uspostaviti mehanizme i konkurentnost, koji će joj omogućiti uspješno uključivanje u modele poticanja ruralnog razvoja EU i skladan razvoj nakon pristupanja RH Europskoj uniji.

1.3. Metodologija i proces izrade Programa ukupnog razvoja

Polazeći od naprijed navedenih određenja i ciljeva kojima se utvrđuju opći okviri te svrha izrade i donošenja Programa ukupnog razvoja Općine, izrada PUR-a temelji se na primjeni **standardnih načela** koja se koriste pri izradi programa regionalnog i ruralnog razvoja u Europskoj uniji:

- 1) Općina Gradec kao ruralna jedinica lokalne samouprave je sjedište tj. "vlasnik procesa" donošenja i provedbe Programa ukupnog razvoja Općine;
- 2) Uključivanje i posvećenost šireg kruga nositelja razvoja i zainteresiranih skupina s područja Općine kao razvojnih partnera kod pripremanja, izrade i provedbe PUR-a;
- 3) Transparentnost i javnost pri izradi i donošenju PUR-a, te ostavljanje "otvorenih vrata" svima koji se žele uključiti u taj proces;
- 4) Usklađenost ciljeva i prioriteta PUR-a sa strateškim razvojnim prioritetima i smjernicama ruralnog razvoja koji su utvrđeni na višim razinama (Zagrebačka županija, nacionalna razina, zajednička politika i smjernice EU), te suradnja i razvojno partnerstvo s nositeljima razvoja na višim razinama;
- 5) Sveobuhvatnost i realnost kod utvrđivanja, analize i procjene relevantnog činjeničnog stanja, uključenih interesa i ostalih uvjeta koji utječu na mogućnosti i potrebe donošenja i provedbe općinskog PUR-a kao programa ruralnog razvoja Općine Gradec;
- 6) Umrežavanje i suradnja s relevantnim nositeljima razvoja na području okolnih općina i regije (Zagrebačka županija) kao i s relevantnim tijelima i institucijama na nacionalnoj razini te tim putem i na razini Europske unije i šire europske regije, kao cilj koji će se nastojati ostvariti tijekom izrade i provedbe PUR-a;

Izradi Programa ukupnog razvoja pristupilo se u skladu s objavljenim **metodološkim smjernicama** i naputcima koji se odnose na izradu razvojnih strategija i operativnih razvojnih programa te upravljanje lokalnim razvojem, od kojih treba spomenuti:

- metodološki naputak Ministarstva mora, turizma, pomorstva i razvitka, prema naputcima Svjetske banke,
- Vodić za izradu strateških razvojnih programa na lokalnoj razini, Ekonomski institut Zagreb,
- Jedinstvena metodologija Hrvatske udruge za regionalni i ruralni razvoj,
- Priručnik za gospodarski razvoj JLP(R)S, USAID i Urban institute,
- Priručnik za informacijski management u JLS, USAID, itd.

Glavni elementi izrade PUR-a su slijedeći:

- Utvrđivanje temeljnih dokumenata i podloga od važnosti za izradu PUR-a na razini Zagrebačke županije, Republike Hrvatske i EU (razvojne strategije, operativni programi i strategije, pretpriступni programi, pretpriступni fondovi, smjernice, propisi i druga regulativa, itd...);
- Analiza bitnih čimbenika razvoja i razvojnih opcija Općine (analiza svih sastavnica koje utječu na razvoj Općine, utvrđivanje razvojnih mogućnosti i potreba);
- Razvojna anketa, koja je dostavljena svim subjektima u Općini (1.300 adresa), radi utvrđivanja stavova, interesa i potreba stanovnika i drugih interesnih skupina u pogledu željene strategije razvoja, te strateških razvojnih opcija, ciljeva i prioriteta.

- Anketa za poljoprivredne proizvođače i male poduzetnike, koja je dostavljena svim poljoprivrednim gospodarstvima, obrtima i malim poduzetnicima na području Općine, radi utvrđivanja razvojnih interesa i potreba, te prikupljanja informacija o postojećim razvojnim projektima na Općini.
- Utvrđivanje strateških komponenti ukupnog razvoja Općine;
- SWOT analiza (analiza unutrašnjihi snaga i slabosti Općine, te eksternih mogućnosti i prijetnji koje utječu na mogućnosti i potrebe ruralnog razvoja Općine), koja se izvodi na temelju stanja, razvojnih problema i razvojnih potreba utvrđenih osnovnom analizom;
- Razvojna vizija Općine;
- Strateški razvojni ciljevi i prioriteti Općine;
- Strateški razvojni programi i mjere (skup intervencija) ostvarivanje utvrđene vizije te razvojnih ciljeva i prioriteta Općine;
- Baza razvojnih projekata;

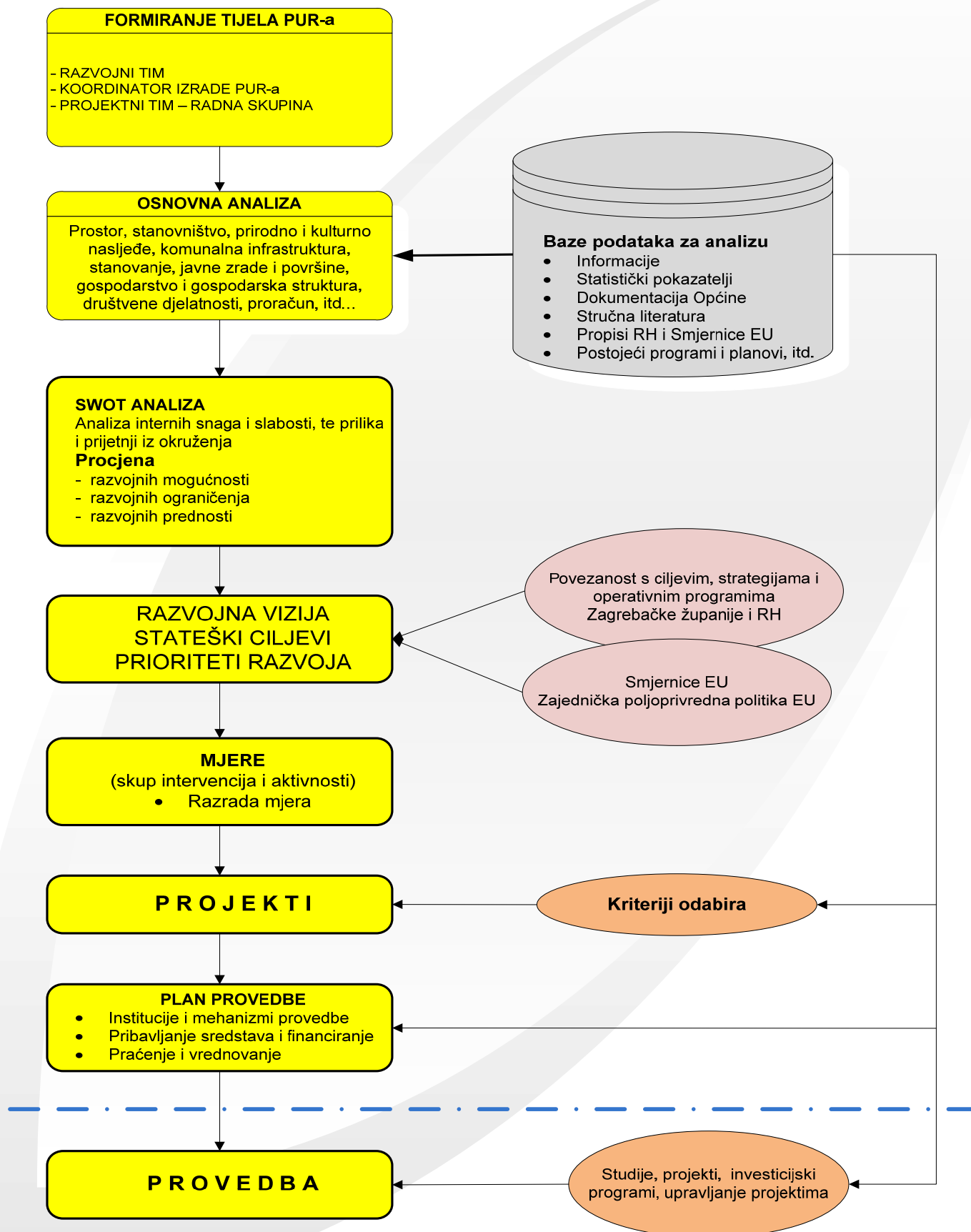
Navedene glavne elemente izradio je Razvojni tim u suradnji s Koordinatorom PUR-a i Radnom skupinom koju su činili općinsko Poglavarstvo te stručnjaci Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu savjetodavnu službu (HZPSS) i Hrvatskog stočarskog centra (HSC).

Pri sakupljanju i analizi podataka angažirali su se i predstavnici Mjesnih odbora na području Općine.

Radni materijali konačno se razmatraju i usuglašavaju na sastancima Savjeta projekta izrade PUR-a.

Tijek izrade i implementacije PUR-a vidljiv je iz shematskog prikaza na slijedećoj stranici:

TIJEK IZRADE I IMPLEMENTACIJE PUR-a

2. ANALIZA BITNIH SASTAVNICA RAZVOJA I RAZVOJNIH OPCIIJA OPĆINE

U tijeku izrade PUR-a, izvršena je detaljna analiza svih čimbenika koji mogu utjecati na održiv razvoj Općine, u kojoj su detaljno utvrđeni stanje, trendovi te razvojni problemi i potrebe Općine, i izrađena je detaljna analitička podloga u kojoj su obuhvaćene naročito slijedeće sastavnice razvoja Općine:

1. Geografski položaj i prometna povezanost Općine
2. Stanovništvo – demografska obilježja
3. Prostor i prirodni resursi
4. Prirodno i kulturno nasljeđe (prostorna baština Općine)
5. Prostorno planiranje i zemljišne knjige
6. Komunalna infrastruktura
7. Gospodarstvo
 - Razvojni položaj trenutak Općine,
 - Struktura gospodarstva i pretežne gospodarske djelatnosti,
 - Poljoprivreda,
 - Obrt, malo i srednje poduzetništvo,
 - Seoski turizam,
 - Poduzetnička infrastruktura);
8. Društvene djelatnosti
9. Upravljanje razvojem
10. Proračun i poslovanje Općine

Analiza bitnih sastavnica razvoja Općine izrađena je kao poseban dokument, analitička podloga, koji je sastavni dio PUR-a. Slijedom navedenog, u ovom Razvojnom projektu iznosi se izvješće o utvrđenom stanju i najvažnijim pokazateljima, a detaljne analitičke podloge dostupne su u posebnom elaboratu – Analizi bitnih sastavnica razvoja Općine.

2.1. Geografski i prometni položaj Općine

Općina Gradec ima površinu od 88,83 km², što čini 2,91% površine Zagrebačke županije, koja iznosi 3.058 km². Ovakvom površinom, ako se ne računaju područja gradova, Općina Gradec spada među veće općine u Zagrebačkoj županiji.

S druge strane, sa svojih 3.920 stanovnika (2001. god.), što čini 1,27% od stanovništva Zagrebačke županije, Općina Gradec spada među slabije naseljena područja u Županiji.

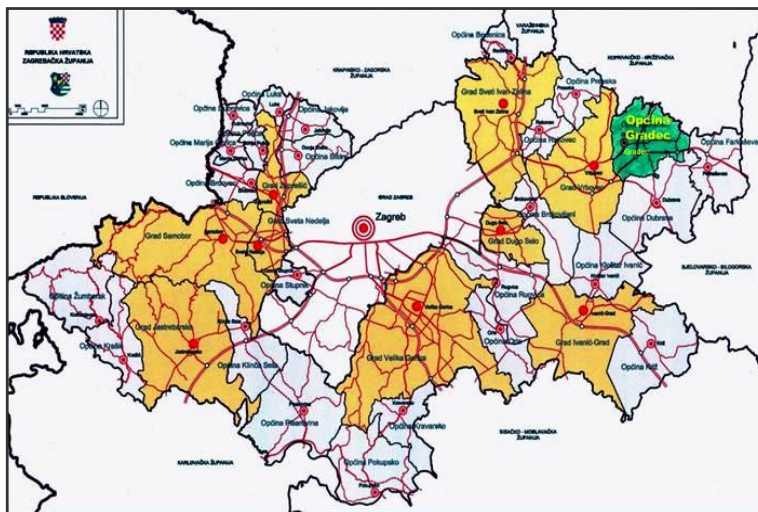
Općina Gradec je smještena u sjeveroistočnom dijelu Zagrebačke županije. S obzirom na smještaj u županiji Općina ulazi u šire područje zagrebačkog prostora (Zagrebački prsten). Unutar RH, zajedno sa Zagrebačkom županijom, Općina je smještena u središnjem dijelu Središnje Hrvatske.

Prikaz položaja i položajnih značajki Općine vidljiv je iz slika 1 – 3 na slijedećoj stranici:

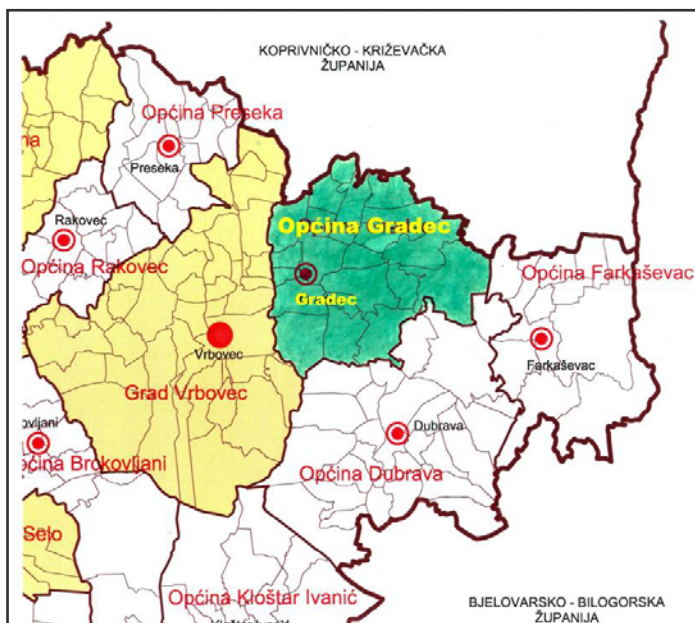
Slika 1- **Položaj Općine u RH**

Slika 2 **Položaj Općine u Zagrebačkoj županiji**

Slika 3. **Položaj lokalnom**

Općine Gradec u okruženju

Kao što je vidljivo iz gornjih slika, Općina Gradec smještena je u istočnom dijelu Zagrebačke županije.

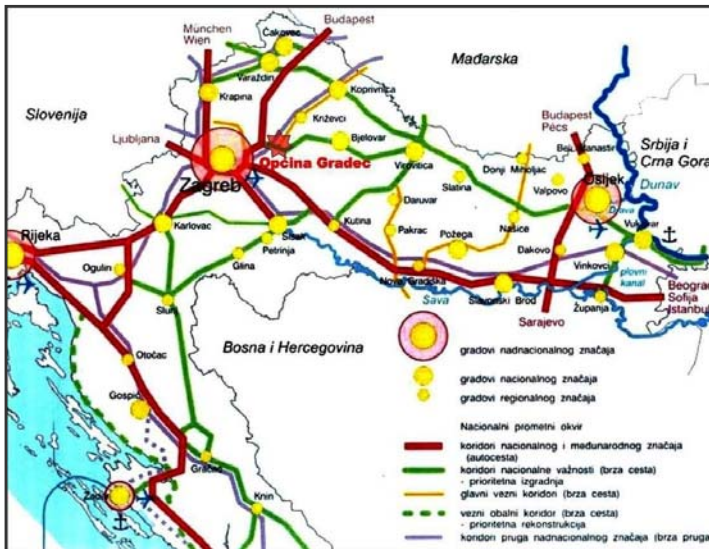
Na ocjenu geografskog položaja Općine utječu slijedeće činjenice:

- Općina se nalazi u tzv. "Zagrebačkom prstenu" i dio je Zagrebačke županije, kao danas najdinamičnijoj razvojnoj regiji u Hrvatskoj,
- Općina je smještena u neposrednoj blizini Grada Zagreba, kao najvećeg gospodarskog i svakog drugog središta u Republici Hrvatskoj, od kojega je nakon izgradnje novih prometnica udaljena samo 30-tak minuta vožnje, čime je faktički postala "predgrađe Zagreba";
- Općina se nalazi u središnjem položaju unutar razvijenog regionalnog okruženja, tj. između značajnih gospodarskih i tržišnih središta kao što su Vrbovec, Križevci, Bjelovar, Koprivnica, Sv.Ivan Zelina, Dugo Selo, Ivanić Grad, itd...

- U lokalnom okruženju nalaze se općine koje imaju sličnu gospodarsku strukturu i razvojnu problematiku kao i Općina Gradec, pa se ovo područje može promatrati kao razvojna podregija i postoje velike mogućnosti razvojne suradnje.

Nadalje, smještaj i prometna povezanost Općine u RH i širem regionalnom i EU okruženju, vidljivi su iz kartografskih prikaza na slikama 4 – 5:

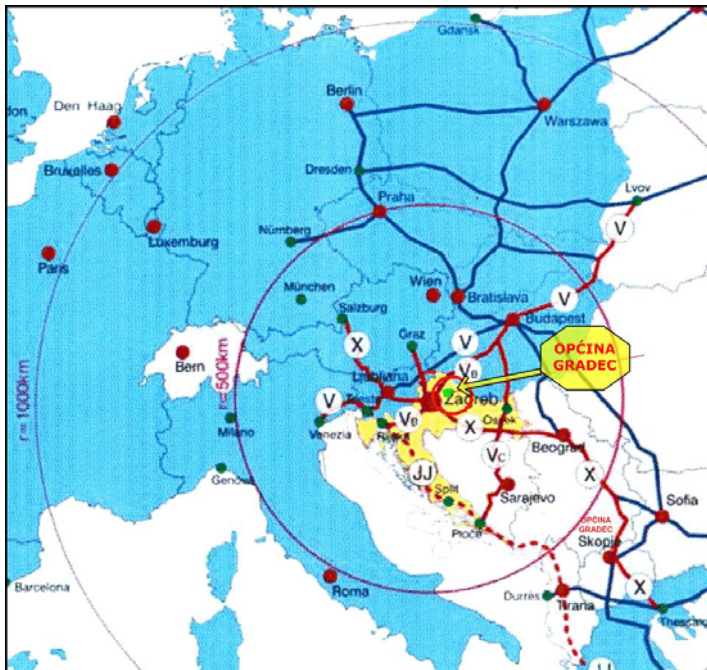
Slika 4. **Prometni položaj Općine u RH**

Iz prikaza je vidljivo:

- Kroz područje Općine prolazi državna cesta Zagreb – Vrbovec – Bjelovar – Koprivnica – Podravka magistrala, koja povezuje najvažnija poljoprivredna i gospodarska područja u RH;
- Kroz područje Općine prolazi nova brza cesta Zagreb – Sv. Helena – Vrbovec – Cugovec – Bjelovar sa priključkom u naselju Cugovec, te predviđeni novi smjer prema Koprivnici koji se grana u naselju Grabrić;
- Kroz područje Općine prolazi željeznička pruga Zagreb – Koprivnica, s priključkom na magistralni željeznički pravac Rijeka – Zagreb – Mađarska. Na području Općine nalaze se željezničke postaje u naseljima Gradec i Repinec;

Slika 5. **Prometni položaj u EU**

- Općina je brzim cestama povezana s paneuropskim koridorima autocesta, i to:
 - Ljubljana – Zagreb – Osijek – Beograd (ogranak EU koridora X-A)
 - Zagreb – Rijeka, i Zagreb – Split – Dubrovnik (ogranak EU koridora V i Ve)
 - Zagreb – Varaždin – EU (ogranak EU koridora Ve)
 - Zagreb – Ljubljana – Trst – Venecija (ogranak EU koridora X);
- Općina je povezana s magistralnim EU željezničkim koridorima prema Mađarskoj, Sloveniji i Italiji (V-B i X)
- Na taj način, Općina ima direktnu i vrlo dobru prometnu povezanost brzim cestama i magistralnim željezničkim prugama, sa širom EU regijom i svim značajnijim tržištima Srednje Europe.

Opisani geografski i prometni položaj Općine su vrlo dobri, daju joj kvalitetne razvojne perspektive i predstavljaju vjerojatno najvažniju sastavnicu razvojnog potencijala Općine.

Iz navedenog proizlaze slijedeći zaključci:

- Odličan geografski položaj i prometna povezanost pogoduju razvoju gospodarskih aktivnosti i konkurentnosti Općine, i daju vrlo kvalitetne razvojne perspektive, jer Općina gravitira tržištu Zagreba i drugih većih središta u užem regionalnom okruženju, koje obuhvaća gotovo 1/3 stanovništva RH, i lako su joj dostupni svi potrebni razvojni resursi i šanse;
- S druge strane, središnji položaj i dobra prometna povezanost ovo područje čine zanimljivim u smislu preseljenja gospodarskih aktivnosti iz Grada Zagreba i drugih velikih središta te otvaranja novih gospodarskih sadržaja;
- Poebno je značajno da kvalitetan položaj i prometna povezanost mogu imati povoljan utjecaj na društvenu strukturu i standard života, zbog mogućnosti zapošljavanja, obrazovanja i jednostavnijeg zadovoljavanja potreba života i rada stanovnika Općine.
- Zbog toga, osmišljenim i sustavnim razvojnim aktivnostima, moguće je područje Općine učiniti atraktivnim za život i rad, te generirati pozitivne demografske procese (trendovi doseljavanja, dnevne migracije "središte – periferija", itd...);
- Za razvojne perspektive Općine značajano je i uže regionalno okruženje. Naime, Općina se nalazi u regiji sa izrazitim tradicijama poljoprivredne proizvodnje i stočarstva, i okružena je lokalnim središtima i općinama sa sličnom gospodarskom strukturom. U takvoj situaciji otvaraju se vrlo povoljne mogućnosti i perspektive za regionalnu suradnju i osmišljen razvoj komplementarnih gospodarskih aktivnosti i resursa, te razvitak komparativnih prednosti i konkurentnosti mikroregije. Ovo je naročito važno i radi otvaranja mogućnosti za optimalno iskorištavanje raspoloživih resursa, te izbjegavanja štetnih procesa kao što su daljnje usitnjavanje, paralelan razvoj i konkurencija programa.

Međutim, kod planiranja razvoja treba biti svjestan i opasnosti od pojačanog pritiska na okoliš i prirodne resurse, koji nastaju kao posljedica povećane gospodarske aktivnosti, naseljavanja te intenzivnijeg prometa.

Tablica 3: ***Razvojni problemi i razvojne potrebe Općine Gradec u vezi s geografskim i prometnim položajem:***

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
• Povoljan geografski položaj i prometna povezanost nisu odgovarajuće iskorišteni, i nedovoljno je razvijena svijest o mogućnostima; • Nedovoljna suradnja s jedinicama lokalne samouprave u užem okruženju na rješavanju zajedničkih prometnih i razvojnih problema, te otvaranju zajedničkih perspektiva; • Nedovoljna uklopljenost u gospodarske i razvojne trendove u užem i širem regionalnom okruženju;	➔ Iskoristiti dobar geografski položaj i prometnu povezanost za ubrzan razvoj; ➔ Razvijati kvalitetniju razvojnu suradnju s jedinicama lokalne samouprave u neposrednom regionalnom okruženju i sa Zagrebačkom županijom, s ciljem lociranja, uspostavljanja i jačanja svih oblika suradnje kojima se rješavaju zajednički problemi i otvaraju razvojne perspektive;

2.2. Stanovništvo (demografska obilježja)

2.2.1. Stanovništvo

Na području Općine Gradec danas živi **oko 4.000 stanovnika** (prema popisu stanovništva iz 2001. god. Općina je imala 3.920 stanovnika, u 1.190 kućanstava).

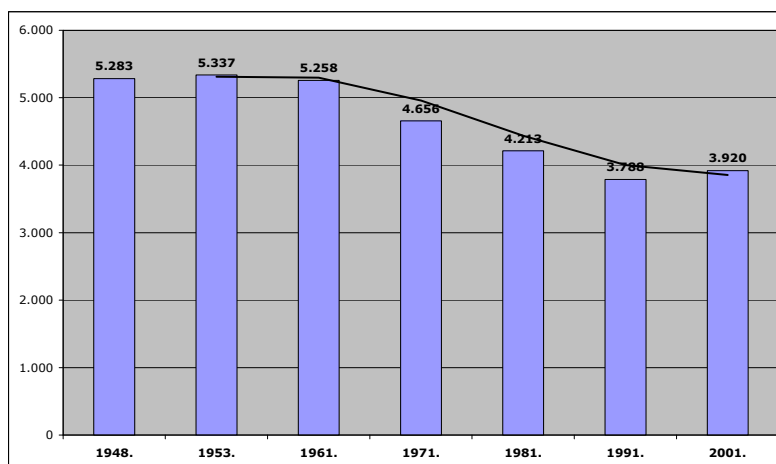
Prema broju stanovnika Općina Gradec je među manjim općinama u Zagrebačkoj županiji. Stanovništvo Općine Gradec čini cca. 1,27% od ukupnog broja stanovnika u Zagrebačkoj županiji.

Tablica 4. **Kretanje broja stanovnika po godinama**

Godina	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.
Broj stanovnika	5.283	5.337	5.258	4.656	4.213	3.788	3.920

izvor: Dokumentacija DZSH, Popis stanovništva 2001.

Grafikon 1. **Broj stanovnika i trend po godinama**

Analizom gornjih podataka vidljivo je **kontinuirano opadanje broja stanovnika (depopulacija)**.

U razdoblju 1991 – 2001. god broj je neznatno povećan, međutim, trend je i dalje negativan.

Uzroci ovakvog stanja leže ponajprije u iseljavanju stanovnika s područja Općine u Grad Zagreb i druge veće centre u okruženju, te u smanjivanju nataliteta.

Ocjenjuje se da je povećavanje broja stanovnika u tijeku 1990.-tih godina posljedica je doseljavanja iz ratom pogođenih područja,

Stanovništvo Općine živi u **20 naselja** na području Općine.

Podaci o distribuciji i gustoći stanovništva na području Općine vidljivi su iz slijedeće tablice:

Tablica 5: **Distribucija i gustoća stanovništva na području Općine**

Br.	Naselje	Broj stanovnika	Broj kućanstava	Površina (km ²)	Gustoća (st/km ²)
1	Buzadovec	134	35	3,97	33,75
2	Cugovec	390	126	6,38	61,13
3	Festinec	70	22	4,64	15,09
4	Fuka	120	36	5,93	20,24
5	Grabrić	85	23	1,41	60,28
6	Gradec	490	150	6,16	79,55
7	Gradečki Pavlovec	506	146	4,65	108,82
8	Haganj	534	158	12,36	43,20
9	Lubena	123	46	2,19	56,16
10	Mali Brezovec	90	30	1,64	54,88
11	Podjales	190	58	1,67	113,77
12	Pokasin	54	19	1,69	31,95
13	Potočec	104	31	6,95	14,96
14	Remetinec	74	22	6,45	11,47
15	Repinec	255	75	2,82	90,43
16	Salajci	88	26	2,53	34,78
17	Stari Glog	115	38	2,74	41,97
18	Tučenik	122	34	5,14	23,74
19.	Veliki Brezovec	188	56	4,41	42,63
20	Zabrđe	188	59	5,12	36,72
U k u p n o		3.920	1.190	88,85	44,12

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis stanovništva 2001., Statistički ljetopisi

Vidljivo je da je Općina Gradec područje s **niskom gustoćom naseljenosti** od **44,12 stanovnika po km²**), koja je daleko ispod prosjeka u Zagrebačkoj županiji i Republici Hrvatskoj

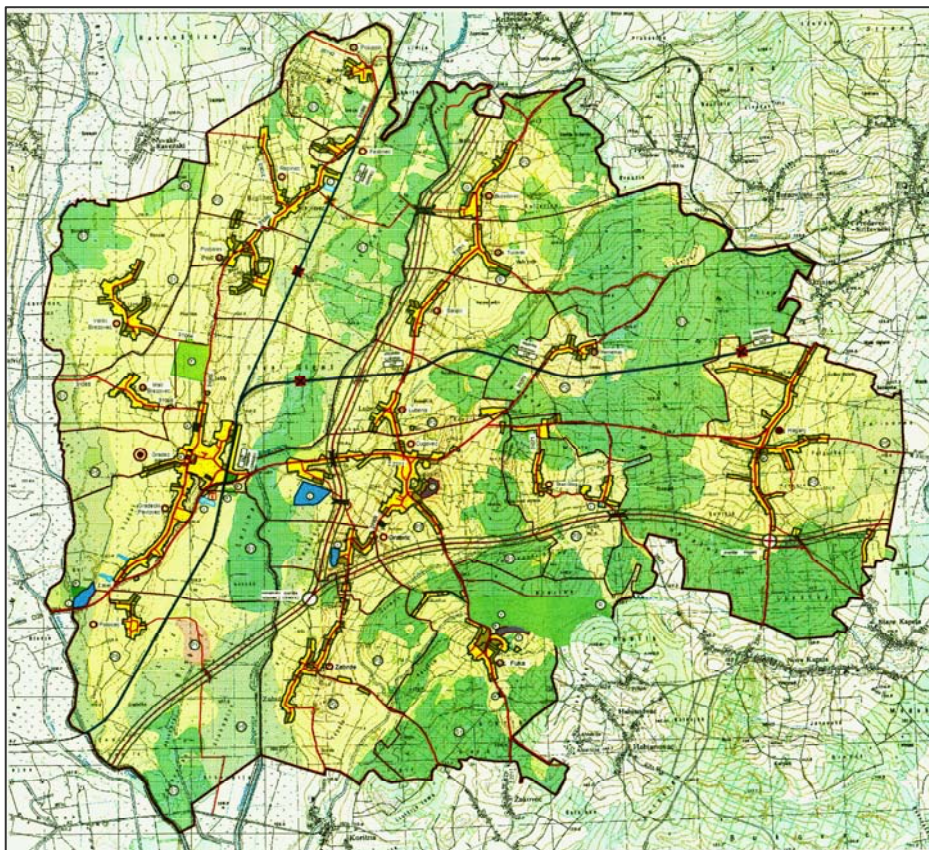
- Gustoća naseljenosti u Zagrebačkoj županiji je 99,47 st/km².
Prosječna gustoća naseljenosti u Republici Hrvatskoj iznosi 77,4 st/km².

S druge strane, može se zaključiti da Općina raspolaže velikim **prostornim rezervama**, što daje kvalitetne razvojne perspektive ukoliko se stvore uvjeti za privlačenje novog stanovništva i ulaganja.

Za distribuciju stanovništva značajni su slijedeći podaci:

- Najveći dio stanovništva Općine (50%) živi u četiri najveća naselja: Haganj, Gradec, Gradečki Pavlovec i Cugovec;
- Stanovništvo je grupirano relativno homogeno po naseljima koja su raspoređena po cijelom području Općine (kartografski prikaz, na slijedećoj strani);
- Najveća gustoća stanovništva je u središnjem dijelu Općine, duž državne ceste Vrbovec – Bjelovar, gdje se nalaze naselja Gradec, Gradečki Pavlovec (zapadno), Cugovec (središnji dio) i Haganj (istočna strana), te željezničke pruge (ljubičasta crta) koja također prolazi središnjim dijelom Općine.

Slika 6. **Kartografski prikaz - raspored naselja i stanovništva na području Općine**

- Najveći dio naselja obuhvaćen je depopulacijom.

Tablica 6. **Veličina i demografsko stanje po naseljima**

Opis	Naselje i broj stanovnika
1. Naselja u izumiranju (manje od 100 stanovnika)	Pokasin (54) Festinec (70) Remetinec (74) Grabrić (85) Salajci (88) Mali brezovec (90)
2. Naselja obuhvaćena procesom depopulacije (100 – 200 stanovnika)	Potočec (104) Stari Glog (115) Fuka (120) Tučenik (122) Lubena (123) Buzadovec (134) Veliki Brezovec (188) Zabrđe (188) Podjales (190)
3. Naselja sa stabilnim razvojnim pokazateljima	Repinec (255) Cugovec (390) Gradec (490) Gradečki Pavlovec (506) Haganj (534)

2.2.2. Dobna i spolna struktura stanovništva

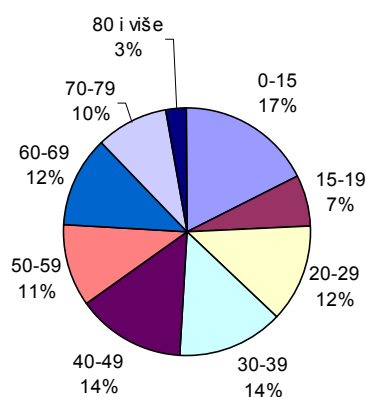
Dobna i spolna struktura stanovništva vidljiva je iz slijedećih prikaza:

Tablica 7. **Razdioba stanovništva prema dobi i spolu**

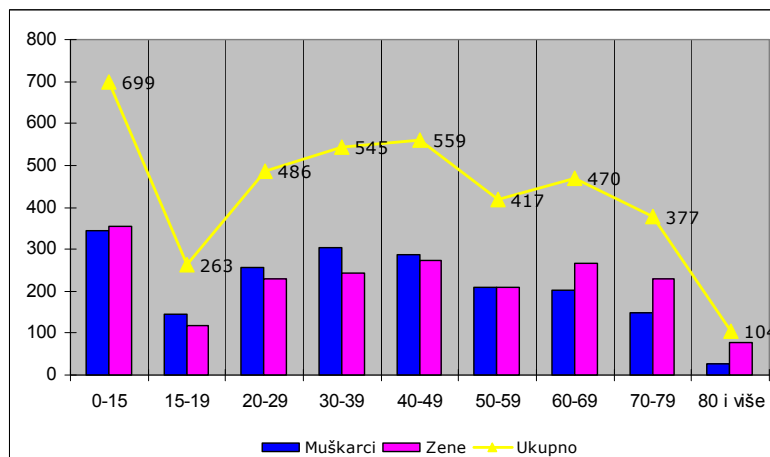
Opis	Godine starosti									Ukupno
	0-15	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80 i više	
Muškarci	344	146	258	303	286	208	203	148	28	1.924
Zene	355	117	228	242	273	209	267	229	76	1.996
Ukupno	699	263	486	545	559	417	470	377	104	3.920
%	17%	7%	12%	14%	14%	11%	12%	10%	3%	100%

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis stanovništva 2001.

Grafikon 2. **Starosna struktura**

Grafikon 3. **Stanovništvo prema starosti i spolu**

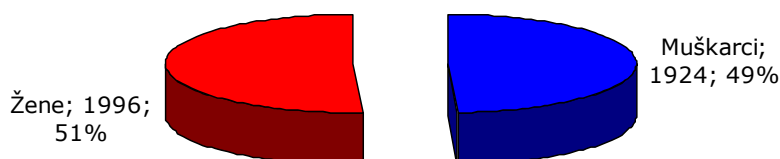
Ovakvi podaci govore da je u Općini velik udjel starog stanovništva, i da je aktualan **trend starenja stanovništva**:

- 50% stanovništva je starije je od 40 godina;
- 25% stanovništva starijeg od 60 godina;
- Pozitivno je da je najveća grupa u dobi od 0-15 godina.

Ovakvo stanje je normalna posljedica naprijed opisanog trenda depopulacije. Međutim, vidljivo je da Općina još uvijek raspolaže dovoljnim kontingentom stanovništva u aktivnoj dobi, i bitno je da se takav odnos ne nastavi pogoršavati.

Spolna struktura stanovništva vidljiva je iz slijedećeg grafikona:

Grafikon 4. **Razdioba stanovništva prema spolu**

2.2.3. Ljudski resursi

2.2.3.1. Kontingenti stanovništva (sposobnost za rad)

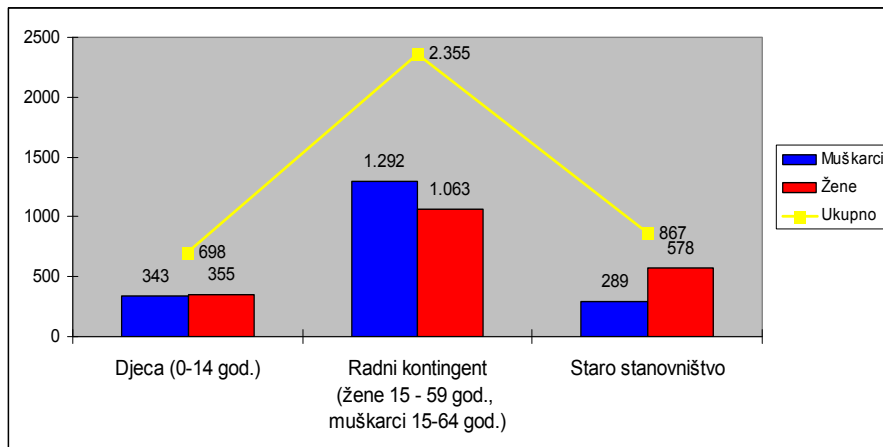
Iz dobne strukture izvodi se razdioba stanovništva na kontingente prema sposobnosti za rad, kako je vidljivo iz sljedeće tablice:

Tablica 8. **Kontingenti stanovništva**

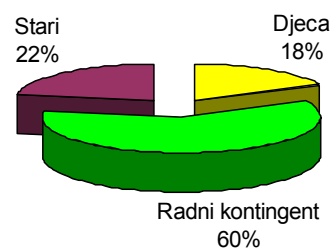
Opis	Dob (godina)			Ukupno	%
	Djeca (0 - 15)	Radni kontingent (žene 15 - 59) (muškarci 15-64)	Staro stanovništvo (žene: 60 i više) (muškarci: 65 i više)		
Muškarci	343	1.292	289	1.924	49%
Žene	355	1.063	578	1.996	51%
Ukupno	698	2.355	867	3.920	100%
%	18%	60%	22%	100%	

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis stanovništva 2001.

Grafikon 5. **Distribucija stanovništva po radnoj sposobnosti**

Grafikon 6. **Relativni omjeri grupa**

Iz navedenih podataka vidljivo je da u Općini postoji značajan radni kontingent (stanovništvo sposobno za rad - 60,08%). Ovakav podatak je slabiji od prosjeka u Zagrebačkoj županiji (65,23%)

Djece je u Općini cca. 17,81%, što je nešto povoljnije od županijskog prosjeka (17,38%)

Nepovoljan je visok udio starog stanovništva (22,12%), što je znatno nepovoljnije od prosjeka u Zagrebačkoj županiji (17,39%).

Ovakvi pokazatelji upozoravaju na **trend starenja stanovništva i na očekivani porast udjela radno neaktivnog stanovništva.**

2.2.3.2. Aktivno i neaktivno stanovništvo (radna snaga)

Aktivno stanovništvo (radna snaga) su sve zaposlene osobe, te nezaposlene osobe. Nezaposlene osobe su one koje trenutno nigdje ne rade ali aktivno traže posao ili očekuju početak rada.

Neaktivno stanovništvo su osobe do navršene 15 godine starosti i osobe u radno sposobnom stanovništvu koje nisu ni zaposlene niti nezaposlene.

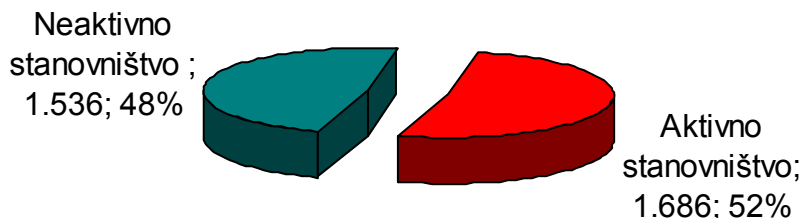
Distribucija aktivnog i neaktivnog stanovništva vidljiva je iz slijedeće tablice:

Tablica 9. **Aktivno i neaktivno stanovništvo**

Br.	Opis	broj osoba
1.	Ukupno stanovništvo	3.920
2.	Djeca do navršene 15. god.	698
3.	Radno sposobno stanovništvo (1 – 2)	3.222
3.1.	Aktivno stanovništvo (radna snaga)	1.686
3.2.	Neaktivno stanovništvo (3 – 3.1.)	1.536

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis stanovništva 2001.

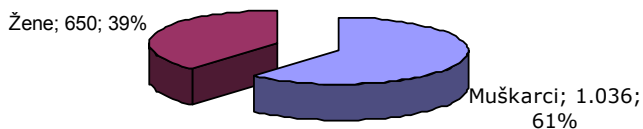
Grafikon 7. **Omjer aktivnog i neaktivnog stanovništva (u radno sposobnom stanovništvu)**

Vidljivo je da udio aktivnog stanovništva (radne snage) u ukupnom radno sposobnom stanovništvu (3.222) iznosi **52%**. Dakle, u općini postoji cca. **1.700 aktivnih stanovnika**, koji čine **radnu snagu** na koju možemo računati za razvojne učinke.

Primjetno je da udio aktivnog stanovništva (radne snage) u radnom kontingentu (2.355 osoba) iznosi **72%**. Ovakav podatak govori da na Općini postoji **rezerva radne snage**, koja je danas neaktivna i koju je provedbom odgovarajućih mjera moguće i potrebno aktivirati

Grafikon 8. **Aktivno stanovništvo po spolu**

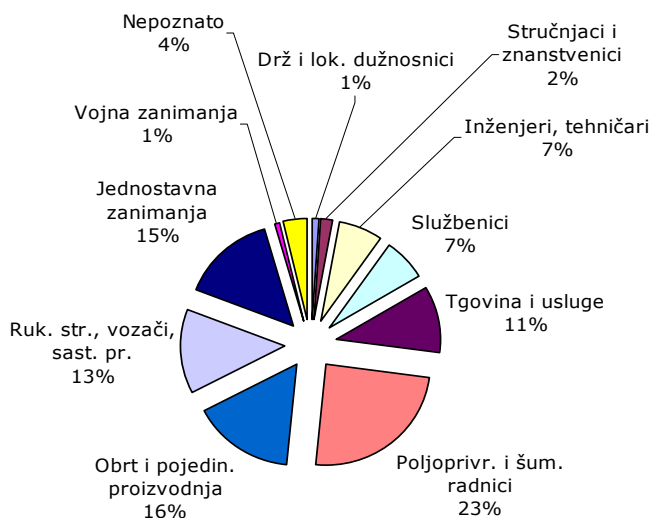
Vidljivo je, da je udio žena u radno aktivnom stanovništvu manji nego u ukupnom stanovništvu.

2.2.3.3. Aktivno stanovništvo prema zanimanju

Tablica 10. Aktivno stanovništvo prema zanimanju / pretežnoj djelatnosti

Vrsta zanimanja / djelatnost	Broj osoba	%
Dužnosnici (država, žup, JLS)	20	1,19%
Stručnjaci i znanstvenici	27	1,60%
Inženjeri, tehničari i srodna zanimanja	119	7,06%
Uredski i šalterski službenici	110	6,52%
Uslužna i trgovačka zanimanja	185	10,97%
Poljoprivredni, lovni i šumski radnici	411	24,38%
Obrt i pojedinačna proizvodnja	265	15,72%
Ruk. strojeva, vozači i sastavljači proizvoda	226	13,40%
Jednostavna zanimanja	249	14,77%
Vojna zanimanja	14	0,83%
Nepoznato	60	3,56%
Ukupno	1.686	100%

Grafikon 9. Struktura radno aktivnog stanovništva prema zanimanjima

Vidljivo je da su među aktivnim stanovništvom najzastupljenija slijedeća zanimanja:

- poljoprivredni i šumski radnici (23%)
- Obrt i pojedinačna proizvodnja (16%)
- Jednostavna zanimanja – nekvalificirani radnici (15%)
- Kvalificirani radnici (13%)
- Trgovina i usluge (11%)
- Inženjeri i tehničari (7%)
- Službenici (7%)

Povoljno je da su među aktivnim stanovništvom zastupljena zanimanja u profilima koji su značajni za ruralni razvoj.

2.2.3.4. Obrazovna struktura stanovništva

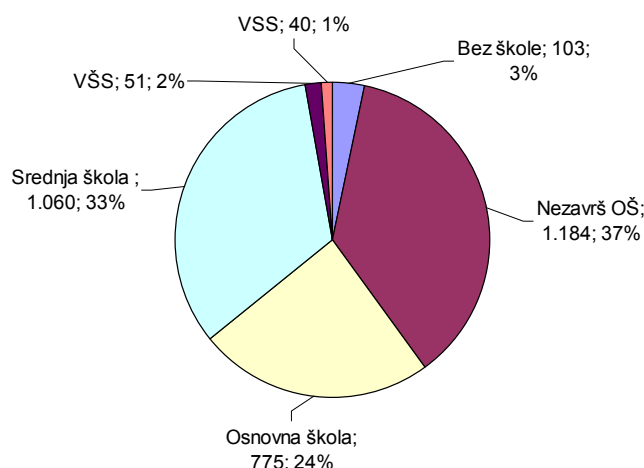
Podaci o obrazovnoj strukturi stanovništva vidljivi su iz sljedeće tablice i grafikona:

Tablica 11. **Radno sposobno stanovništvo prema spolu i završenoj školi** (3.222 osobe)

	Bez škole	1-3 razr. osn. škole	4 - 7 razr. osn. škole	Osnovna škola	Zanat, KV, VKV	Stručne škole	Gimnazija	VŠS	VSS	Mr.sc.	Dr.sc.
Svega	103	578	606	775	757	229	74	51	39	1	0
%	3,20	17,86	18,76	24,01	23,51	7,11	2,27	1,58	1,15	0,03	0
Muškarci	30	230	248	378	511	106	29	28	16	1	0
Žene	73	348	358	397	246	123	45	23	23	0	0

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis stanovništva 2001.

Grafikon 10. **Struktura stanovništva prema završenoj školi**

Tablica 12. **Postotak stanovništva starijeg od 15 godina prema završenoj školi - usporedni prikaz za RH, Zagreb, Zagrebačku županiju i Općinu Gradec**

Razina	Bez škole	1-3 osn. škole	4 - 7 osn. škole	Osnovna škola	Zanat, KV, VKV	Stručne škole	Gimnazija	VŠS	VSS	Mr.sc.	Dr.sc.
RH	2,90	4,50	11,20	21,80	27,20	15,00	4,80	4,10	7,30	0,30	0,20
Grad Zagreb	1,10	2,20	5,30	16,30	24,80	18,90	8,30	5,80	14,90	1,00	0,70
Zagr. žup.	2,50	6,00	12,00	22,70	29,10	15,00	3,90	3,00	4,60	0,20	0,10
Gradec	3,20	17,86	18,76	24,01	23,51	7,11	2,27	1,58	1,15	0,03	0,00

Izvor: Dokumentacija DZSH, podaci iz Županijske razvojne strategije ZŽ

- Vidljivo je da Općinu karakterizira **slaba obrazovna struktura**, koja je znatno lošija nego u Zagrebakoju županiji i RH, a naročito u odnosu na Grad Zagreb. Ovakvo stanje predstavlja ozbiljnu prepreku razvoju i ugrožava konkurentnost Općine.
- Poseban je problem nedostatak visokostručnih i specijaliziranih kadrova;
- Radi prevladavanja nepovoljnog stanja, Općina treba osmisliti mjere u cilju unaprijeđivanja obrazovne strukture i stručnog osposobljavanja, pri čemu treba iskoristiti blizinu Zagreba, a značajno unaprijeđenje predstavlja i novoizgrađena osnovna škola u Gradecu.

2.2.3.5. Aktivnosti i struktura zaposlenosti stanovništva

Općinu Gradec karakterizira visok udio poljoprivrednih kućanstava u ukupnom broju kućanstava, i visok udio poljoprivrednog stanovništva.

- Prema Popisu poljoprivrede iz 2003. godine, 837 kućanstava sa 2.806 članova ima poljoprivredno zemljište i bavi se poljoprivrednom proizvodnjom, što čini **70,1%** od ukupnog broja kućanstava na Općini.
Od tog broja, 519 kućanstava (44% od ukupnog broja kućanstava) ostvarivalo je prihod od prodaje poljoprivrednih proizvoda;
Ovakav udjel znatno je viši nego u Zagrebačkoj županiji, gdje je 58,7% poljoprivrednih kućanstava u odnosu na ukupan broj kućanstava.
- Prema Popisu stanovništva iz 2001. godine, 462 stanovnika su bili direktno zaposleni u poljoprivredi, što čini cca. 32,3% od ukupnog broja zaposlenih. Od tog broja,
 - 400 osoba bili su individualni poljoprivrednici (OPG),
 - 58 osoba bili su zaposlenici u svim oblicima vlasništva (nesamostalan rad),
 - 4 osobe su bile u kategoriji samozaposlenih (obrt, privatno poduzeće, i sl.)

Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, na području Općine bilo je **ukupno 1.429 zaposlenih osoba**, što je 84,76% od aktivnog stanovništva, odnosno 36,45% od ukupnog stanovništva Općine.

Struktura zaposlenosti vidljiva je iz slijedeće tablice:

Tablica 13: **Radno aktivno stanovništvo (zaposleni), prema položaju u zaposlenju**

Zaposleni - položaj u zanimanju	Broj osoba	%
Individualni poljoprivrednici (zaposleni na OPG)	400	28%
Zaposlenici (nesamostalni rad)	943	66%
Samostalni rad (obrt i malo poduzetništvo)	55	4%
Povremeni i privremeni rad	19	1%
Ostalo	12	1%
Ukupan radno aktivnih stanovnika:	1.429	100%

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis stanovništva 2001.

Ovakvi podaci ukazuju na zaključak da je poljoprivreda najznačajnija djelatnost i izvor prihoda za stanovništvo Općine, jer 44% od ukupnog broja kućanstava ostvaruje prihode od poljoprivrede, a profesionalni poljoprivrednici i zaposlenici u poljoprivredi čine preko 30% radno aktivnog stanovništva.

Današnji trendovi govore o smanjivanju udjela aktivnog poljoprivrednog stanovništva, što je posljedica negativnih demografskih trendova (starenje stanovništva), kao i globalnih promjena, trendova i zaoštrene situacije na tržištu u kojoj mala i mješovita gospodarstva, kakva prevladavaju na Općini, sve teže osiguravaju konkurentnost i isplativost, tako da sve veći broj poljoprivrednika gubi interes za proizvodnju.

Struktura zaposlenosti po djelatnostima, vidljiva je iz slijedeće tablice

Tablica 14: **Distribucija radno aktivnog stanovništva Općine prema djelatnostima**

Djelatnost	Broj zaposlenih	%
Poljoprivreda i šumarstvo	462	32,3%
Prerađivačka industrija	340	23,8%
Prijevoz, skladištenje i veze	131	9,2%
Trgovina i servisi	117	8,2%
Građevinarstvo	51	3,6%
Državne službe i vojska	51	3,6%
Hoteli i restorani	45	3,1%
Ostale socijalne i uslužne djelatnosti	37	2,6%
Obrazovanje	36	2,5%
Poslovne usluge	32	2,2%
Zdravstvo i soc. skrb	28	2,0%
Financijsko posredovanje	9	0,6%
Opskrba el. energijom, plinom i vodom	8	0,6%
Rad u inozemstvu	71	5,0%
Nepoznato	11	0,8%
Ukupno:	1.429	100%

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis stanovništva 2001.

Navedeni podaci su povoljni utoliko što govore da na Općini postoji značajan broj radno aktivnog stanovništva koje ima iskustvo u djelatnostima od značaja za ruralni razvoj Općine.

2.2.3.6. Nezaposlenost

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u lipnju 2008. godine na Općini Gradec bilo je ukupno **150 nezaposlenih**, što je 6,42% od radnog kontingenta stanovništva (2.335 osoba), odnosno **8,89%** od aktivnog stanovništva (1.686 osoba).

Tablica 15. **Struktura nezaposlenih osoba**

Opis	Broj zaposlenih po godinama						Ukupno	%
	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64		
Ukupno nezaposleni	4	45	25	44	29	3	150	100%
od toga muškarci	3	11	9	16	16	3	58	38,7%
od toga žene	1	34	16	28	13	-	92	61,3%

Izvor: Evidencija Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, 2008.

Iz navedenih podataka proizlazi da je stopa nezaposlenosti na Općini relativno niska, i znatno niža od prosjeka u Republici Hrvatskoj. Ovakav podatak vjerojatno je posljedica relativno velikog udjela neaktivnog stanovništva u Općini.

2.2.3.7. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima

Prema popisu stanovništva iz 2001. god., na Općini ima 1.187 **dnevnih migranata**, tj. osoba koje svakodnevno putuju izvan mjesta u kojem žive na rad odnosno školovanje. Ovo čini cca. 30,21% od ukupnog stanovništva Općine.

Tablica 16. **Dnevni migranti**

Opis	Zaposleni (putuju u mjesto rada)				Učenici i studenti				Ukupno
	Ukupno zaposleni	Unutar općine	U Zagrebačkoj županiji	U drugoj županiji	Ukupno učenici	Osnovne škole	Srednje škole	Studenti	
Ukupno	780	183	309	288	407	253	126	28	1.187
muškarci	512	111	188	213	199	117	70	12	711
žene	268	72	121	75	208	136	56	16	476

Izvor: Dokumentacija DZS, Popis stanovništva 2001.

Broj tjednih migranata je neznatan: Ukupno 16 osoba tjedno boravi na radu u drugim županijama, a 6 osoba radilo je u inozemstvu.

- ovakvi podaci govore da je velik dio stanovništva zaposlen izvan Općine, što je povoljno utoliko što ukazuje da Općina ima mogućnost osigurati značajan dio razvojnih potreba za radnicima kroz stvaranje uvjeta za zapošljavanje vlastitih stanovnika na području Općine.

2.2.3.8. Stanovništvo prema porijeklu

Podjela stanovništva Općine Gradec prema porijeklu vidljiva je iz slijedeće tablice:

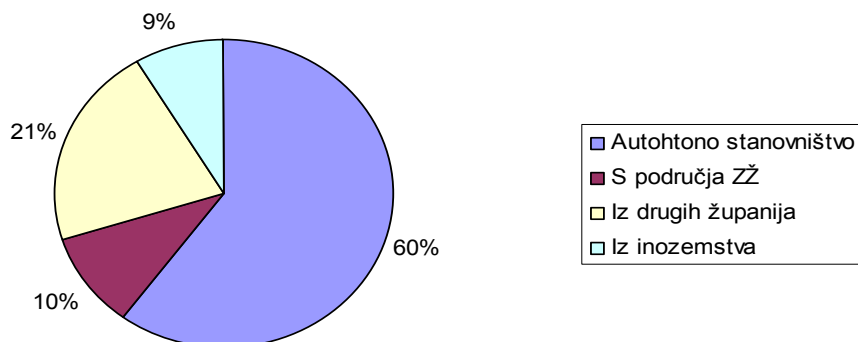
Tablica 17. **Stanovništvo Općine Gradec prema porijeklu**

Br.	Struktura	Broj stanovnika	%
1.	Autohtono stanovništvo	2.348	59,90%
1.1.	od rođenja stanuje u istom naselju Općine	1.892	48,27%
1.2.	iz drugog naselja Općine Gradec	456	11,63%
2.	Doseljeni s područja Zagrebačke županije	387	9,87%
3.	Doseljeni iz druge županije u RH	834	21,28%
4.	Doseljeni iz inozemstva	341	8,70%
4.1.	iz BIH	270	(79,18%)
4.2.	iz Slovenije	8	(2,35%)
4.3.	iz SRJ	16	(4,69%)
4.4.	Ostali	47	(13,78%)
5.	Nepoznato	10	2,93%
Ukupno:		3.920	100%

Izvor: Dokumentacija DZS, Popis stanovništva 2001.

Struktura je vidljiva iz slijedećeg grafikona:

Grafikon 11. **Distribucija stanovništva općine prema porijeklu**

Iz gornjih analiza vidljivo je da cca. 60% stanovništva čine stanovnici porijeklom iz Općine Gradec, a još 10% je s područja Zagrebačke županije. Gotovo 50% stanovnika od rođenaj stanuje u itom naselju. Ovakvi podaci govore u prilog dobroj homogenosti te očekivanoj visokoj stopi identifikacije i motiviranosti stanovništva za uključivanje u razvojne procese.

2.2.4. Zaključak o demografskom stanju i trendovima

Tablica 18. **Razvojni problemi i potrebe Općine Gradec u vezi s demografskim stanjem i trendovima:**

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
- Trend opadanja broja stanovnika Općine; - Starenje - velik udio starijeg stanovništva, - Depopulacija i demografsko "izumiranje" većeg broja naselja, a osobito u rubnim dijelovima Općine; - Prijeteći trend smanjivanja broja i udjela aktivnog stanovništva; - Nepovoljna obrazovna struktura, koja uvelike zaostaje za prosjekom u Zagrebačkoj županiji i Hrvatskoj; - Manjak stručnih kadrova i kvalificirane radne snage;	➤ Osmišljavanje kvalitetnog razvojnog koncepta i aktivina provedba novih mjera i lokalnih razvojnih projekata, kojima treba utjecati na otvaranje perspektiva, razvoj gospodarskih aktivnosti, te povećavanje zaposlenosti i kvalitete života na Općini, i tim putem na promjenu nepovoljnih demografskih trendova; ➤ Osmišljavanje i provedba mjera usmjerenih na poticanja nataliteta, razvoj identiteta i socijalne inkluzije, te zadržavanja aktivnog stanovništva na području Općine; ➤ Privlačenje novog aktivnog stanovništva na područje Općine; ➤ Unapređivanje obrazovne strukture stanovništva; ➤ Poduzimanje aktivnih mjera i programa u cilju edukacije, osposobljavanja i unaprijeđivanja kvalifikacijske strukture stanovništva za ciljne djelatnosti (cjeloživotno obrazovanje) ➤ Stvaranje uvjeta za zapošljavanja neaktivnog dijela radno sposobnog stanovništva

2.3. Prostor i prirodna obilježja

2.3.1. Način korištenja prostora

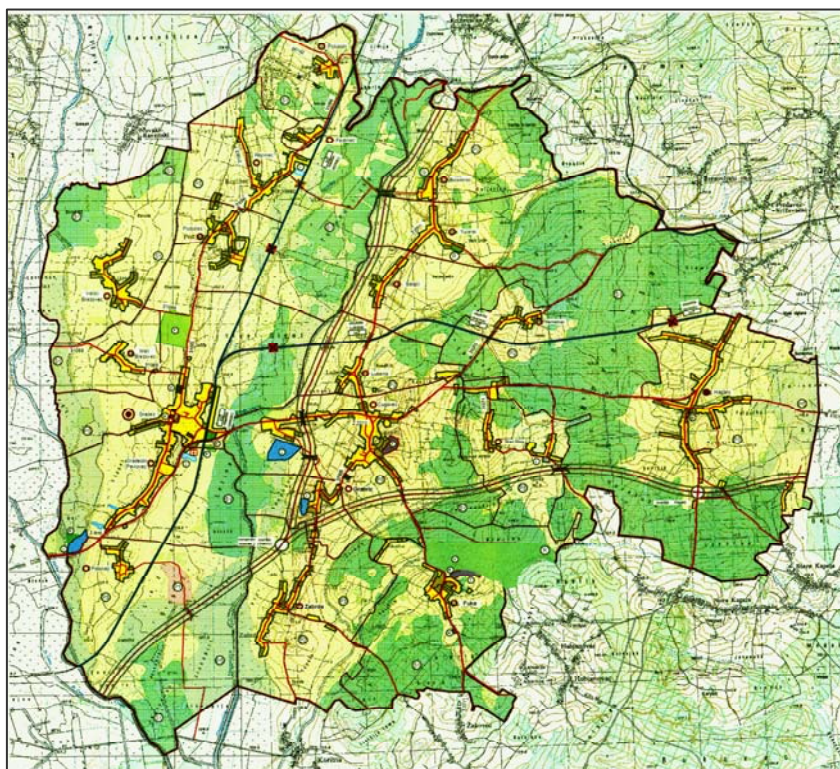
Općina Gradec ima ukupnu površinu - prostor od 88,83 km² (8.882,64 ha). Način korištenja zemljišta vidljiv je iz slijedeće tablice i karte:

Tablica 19. **Način korištenja i namjena zemljišta Općine Gradec**

Br.	VRSTA / NAMJENA POVRŠINA	boja	Površina (ha)	%	Ha/stanovnik
1.	GRAĐEVINSKA PODRUČJA		641,51	7,22%	0,16
1.1.	Građevinsko područje		563,93	6,35%	0,14
1.2.	Gospodarska namjena		20,64	0,23%	0,01
1.3.	Turistička namjena		8,66	0,10%	0,00
1.4.	Športsko-rekreacijska namjena		48,28	0,54%	0,01
2.	POLJOPRIVREDNE POVRŠINE		5.161,90	58,11%	1,32
2.1.	osobito vrijedno tlo (P1)		19,51	0,22%	0,00
2.2.	vrijedno obradivo tlo (P2)		804,51	9,06%	0,21
2.3.	ostala obradiva tla (P3)		3.776,79	42,52%	0,96
2.4.	ostalo polj. zemljište (PŠ)		561,09	6,32%	0,14
3.	ŠUME		3.047,42	34,31%	0,78
3.1.	Šume gospodarske namjene (Š1)		3.047,42		
4.	VODNE POVRŠINE		30,30	0,34%	0,01
3.1.	Vodne površine (V)		30,30		
5.	OSTALE POVRŠINE (groblja i sl.)		1,51	0,02%	0,00
UKUPNO			8.882,64	100,00%	2,266

Izvor: Prostorni plan Općine

Slika 7. **Korištenje i namjena površina**

2.3.2. Prirodna obilježja

2.3.2.1. Klima

Klima na području Općine Gradec je kontinentalna, s naglašenim godišnjim dobima.

Prema Koepenovnoj klasifikaciji Gradec pripada klimatskom području "Cfbwx". Radi se o umjerno toploj kišnoj klimi, u kojoj nema sušnih razdoblja a oborine su jednoliko raspoređene na cijelu godinu. Ovakva klima povoljna je za razvoj vegetacije.

Srednja godišnja temperatura je 9,9°C.

Srednje mjesečne temperature su od -3 do 22°C.

Apsolutna maksimalna temperatura je 37,5°C. Apsolutna minimalna temperatura je - 25,6°C.

Kasni mrazovi mogući su do kraja svibnja, a rani mrazovi mogući su već u rujnu.

Vegetacijski period za drveće traje cca. 195 dana (temperaturni prag iznad 10°C).

Oborine imaju dva maksimuma: Primarni maksimum oborina je u rano ljeto (lipanj), a sekundarni maksimum u kasnu jesen (listopad). Tijekom vegetacijskog perioda padne 457 mm oborina, što je više od polovine svih oborina.

U proteklom periodu bila su prosječno 33,4 dana godišnje sa snježnim pokrivačem većim od 1 cm.

2.3.2.1.1. Globalne klimatske promjene

Planiranje razvoja mora uzeti u obzir globalne promjene klime na Zemlji, koje se očituju kroz globalno zatopljenje i promjene vremenskih prilika na velikim područjima. Ovakve promjene do danas su postale **znanstvena i životna činjenica**, s kojom se mora računati.

Prema procjenama stručnjaka znatne promjene možemo očekivati već u razdoblju 2010. – 2050. godine, a očitovati će se u povećanju prosječnih temperatura, smanjivanju prosječnih količina oborina, i sve češćim pojavama ekstremnih klimatskih uvjeta.

Predviđanje je da će u našim geografskim širinama globalne promjene očitovati na sljedeći način:

- ljeta biti sve toplija i sušnija ljeta (porast temperature od 0,4-0,8 °C svakih 10 godina)
- smanjivanje količina oborina, uz povećani intenzitet ekstremnih meteoroloških pojava (vrućine, vjetrovi, izmjena sušnih perioda i olujnih nepogoda, te opća nepredvidivost vremenskih uvjeta);
- češća i dugotrajnija razdoblja s ekstremnim temperaturama, i preko 40°C,
- jačanje štetnog ultraljubičastog sunčanog zračenja, kao poseban problem;
- poremećaj prirodnih regulacijskih mehanizama, te učestalija pojava štetnika, bolesti;
- značajne promjene u vegetacijskom ciklusu biljaka, smanjivanje prirodne vlage u tlima, te bitno povećane potrebe za slatkom vodom za održavanje vegetacije bilja, ali i za napajanje stoke

Najveći utjecaj ovakve klimatske promjene imati će na poljoprivredu, pa se smatra da će pitanje klimatskih promjena biti **dominantno pitanje poljoprivrede u 21. stoljeću**.

Hrvatska je smještena u umjerenom klimatskom pojasu, i vjerojatno neće biti izložena najtežim posljedicama. Ipak, zbog podizanja temperature i vremenskih ekstrema, utjecaj i štete mogu biti znatni, a naročito zbog utjecaja na hidrologiju i poljoprivredu.

Globalne klimatske promjene, čak i ako bi bile izražene u manjem opsegu od predviđanja, **bitno će utjecati na uvjete života i privređivanja**, a naročito u poljoprivredi. U tom smislu, treba slijedeće očekivane **gospodarske posljedice**:

- Poljoprivredna proizvodnja biti će znatno kompleksnija, rizičnija i skuplja. Klimatske promjene uvjetovati će nužnost širenja oblika proizvodnje u zaštićenim i kontroliranim uvjetima (plastenici, staklenici, protutučne mreže ...), povećati će se potrebe za navodnjavanjem, porasti će kompleksnost agrotehničkih i agrozaštitnih mjera;
- Promjene na tržištu: Realno je da će hrana postajati sve značajnija i skuplja roba. Isto tako, porasti će značaj i opseg investicija u objekte za proizvodnju hrane i proizvodne tehnologije. U takvoj situaciji, nužno će se nametati i potreba da se proizvođači specijaliziraju i stručno osposobljavaju za odgovarajuće oblike proizvodnje;
- Predviđa se da će globalne klimatske promjene, koje će biti izraženije u mediteranskom pojasu, utjecati na **premještanje težišta ljetne turističke ponude prema sjeveru**, tj. u područja s blažom i svježijom klimom. Ovo će utjecati na povećavanje turističke uloge ruralnih i turističkih područja u srednjoj Europi, koja će omogućavati odmor od nenasnosnih ljetnih vrućina u urbanim središtima;

Iz svega navedenog, očito je da Općina Gradec pri planiranju lokalnog razvoja **treba računati s navedenim promjenama** i njihovim utjecajem na mogućnosti i potrebe održivog razvoja. U tom smislu, potrebno je pravodobno predvidjeti mjere i projekte kojima će se omogućiti da se nepovoljni utjecaji očekivanih promjena svedu na najmanju moguću mjeru, i da se na izazove predvide "pravi odgovori" kojima je u konačnici moguće postići povećavanje konkurentnosti Općine u promijenjenim uvjetima.

U svakom slučaju, ovakvo stanje povećava značaj tema kao što su vodoopskrba, odvodnja, restrukturiranje poljoprivredne proizvodnje, izgradnja plastenika, navodnjavanje, i sl.

2.3.2.2. Reljef i tlo

U reljefnom smislu, na području Općine Gradec prevladavaju ravni tereni i umjereno nagnuti tereni. Takav reljef omogućava nesmetano gospodarsko iskorištavanje prostora, razvoj komunikacija i infrastrukture, te jednostavnu obradu tla.

Tla na području općine svrstavaju se u tzv. nekoherentna tla, za koja je karakteristično da imaju malu količinu sitnozrnastih čestica, tako da su slijepljena i kompaktna kada su vlažna, a rasuta nakon što se osuše.

Općina Gradec, kao i cijela Zagrebačka županija, spada u područje pojačane seizmičke aktivnosti. Seizmičnost područja Općine je **VII stupnjeva po Merkalijevoj ljestvici** (MSC), za povratno razdoblje od 500 godina.

2.3.2.3. Hidrologija

Općina Gradec pripada nizinskom dijelu slivnog područja Rijeke Česme, a dio je slivnog područja kanala Lonja-Strug koji obuhvaća cijelo sjeveroistočno područje Zagrebačke županije

Područje Općine Gradec bogato je vodom.

Navjažniji tokovi na području Općine su rijeka Glogovnica u središnjim dijelu Općine, te potok Črnec koji teče uz zapadnu granicu Općine. Središnjim i zapadnim dijelom općine teče više potoka (Koruška, Lubenica, Črnčić, Koritna), koji cijelo područje opskrbljuju dovoljnim količinama vode.

Kao i na ostalom području Zagrebačke županije, u Općini Gradec do sada je više izražen problem viška vode i poplavnih pritisaka, nego problem manjka vode, s obzirom da je sliv Česme nizinsko područje izloženo čestim poplavama.

Unutar Općine Gradec poplavno područje nalazi se između rijeke Glogovnice i željezničke pruge, južno od šume Tučenski Lug. Radi zaštite od poplave, na području Općine Gradec izveden je sustav za zaštitu od poplava, koji se temelji na regulaciji vodotoka rijeke Glogovnice i akumulaciji Fuka.

Regulirani vodotoci su Glogovnica i Črnec.

U uvjetima globalnih klimatskih promjena, bogatstvo vodnim resursima svakako će povoljno utjecati na sigurnost, perspektive i konkurentnost područja Općine. Zbog toga, zaštititi i unaprijeđivanju voda potrebno je dati najviši značaj.

2.4. Prirodni resursi i stanje okoliša

Osim prostora na povoljnom geografskom položaju, najznačajniji prirodni resursi Općine su:

1. Vode
2. Obradiva tla
3. Šume
4. Biološka i krajobrazna raznolikost

Na području Općine nema utvrđenih mineralnih sirovina, geotermalnih, niti mineralnih voda.

2.4.1. Vode

Razvojne mogućnosti svake sredine, pa tako i Općine Gradec, uvelike ovise od postojanja, izdašnosti i kvalitete vodnih resursa. Kako je već istaknuto u poglavlju o prirodnim obilježjima, Općina Gradec je relativno bogata vodnim resursima:

- veći broj površinskih vodotoka,
- jezero Fuka, kao značajnija stajačica.
- značajni izvori podzemnih voda,

Ovakvi vodni resursi predstavljaju veliku vrijednost i značajnu sastavnicu razvojnih perspektiva Općine. Zbog toga, potrebno ih je zaštititi, sačuvati i stvoriti uvjete za njihovo učinkovito i dugoročno održivo korištenje u funkciji razvoja.

Prema tome, zaštita i održivo korištenje voda predstavljaju **strateški prioritet Općine**.

2.4.1.1. Stanje i kakvoća površinskih voda

Stanje i kakvoće površinskih vodotoka nisu zadovoljavajući.

JP "Hrvatske vode" obavlja kontinuirani monitoring stanja voda, kojim su utvrđeni su gotovo alarmantni podaci da su površinske vode na području Općine Gradec u visokoj mjeri zagađene. U takvoj situaciji, rijeka Glogovnica i potok Črnc svrstavaju se među najdramatičnije primjere zagađenosti površinskih vodotoka u Zagrebačkoj županiji.

Na temelju Izvještaja o stanju okoliša u Zagrebačkoj županiji (ZŽ, 2004. god.), glavni razlozi zađenja vodotoka na području Općine Gradec su slijedeći:

1. Preopterećenost vodotoka ispuštima **netretiranih otpadnih voda** iz domaćinstava i industrije, budući da na području Općine, niti u okruženju (susjedne općine i županije) ne postoje nikakvi sustavi za pročišćavanje otpadnih voda;
2. **Industrijski zagađivači** registrirani u Katastru emisija u okoliš, među kojima se ističu Svinjogojska farma PIK "Vrbovec" i Govedarska farma PIK "Vrbovec", koja godišnje ispušta 10,7 tona štetnih emisija u rijeku Glogovnicu.

Ovakvo stanje zagađenosti površinskih tokova za Općinu Gradec predstavlja vrlo **ozbiljan razvojni problem** i ugrožava razvojne perspektive Općine, jer prijeti opasnost da vode iz najznačajnijih površinskih vodotoka postanu neupotrebljive za poljoprivredu i druge razvojne namjene, i da dođe do ozbiljnog zagađenja tala.

3.4.1.2. Stanje i kakvoća podzemnih voda

Stanje podzemnih voda prati se na postojećim vodocrpilišta lokalnih vodovoda Cugovec i Gradec. Na temelju rezultata ovakvog praćenje, može se konstatirati da je stanje podzemnih voda znatno bolje od površinskih, i da se njihova kakvoća kreće se u granicama koje su podobne za ljudsku upotrebu, s time da je, da bi voda bila pitka, potrebna odgovarajuća prerada fizikalnim i kemijskim metodama, zbog povećanih količina arsena i željeza, te uvjecaja površinskih zagađenja.

Poseban je problem da su podzemne vode promijenljivog kemijskog sastava, tako da je njihova prerada za ljudsku upotrebu kompleksna i zapravo neisplativa.

Znakovito je da su u podzemnim vodama utvrđene značajne količine nitrata, što govori da je do podzemnih voda doprlo zagađenje iz domaćinstava (uglavnom septičke jame).

2.4.2. Obradiva tla

2.4.2.1. Pregled

Obradiva tla, odnosno poljoprivredno zemljište, osnovni je resurs Općine Gradec kao ruralne sredine, koji je izuzetno vrijedan i od kojega uvelike ovise razvojne mogućnosti i perspektive Općine. Zbog toga, učinkovito i dugoročno održivo raspolaganje poljoprivrednim zemljištem predstavlja jedan od **strateških razvojnih prioriteta**, ali i velku odgovornost svih nositelja razvoja Općine.

Prema podacima Ureda za katastarsko geodetske poslove Zagrebačke županije, na području Općine Gradec nalazi se ukupno 5.400 ha zemljišta kategoriziranog kao poljoprivredne površine, što čini 60,79% ukupne površine Općine.

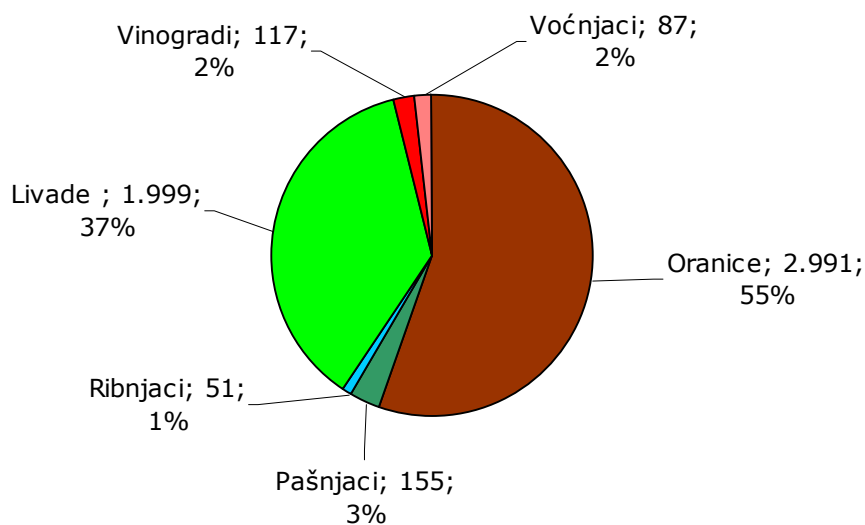
Struktura poljoprivrednih površina prema vrstama vidljiva je iz slijedećeg prikaza:

Tablica 20. **Ukupne poljoprivredne površine na području Općine**

Br.	Poljoprivredne površine (kultura)	Ukupna površina (ha)
1.	Oranice i vrtovi	2.991
2.	Livade	1.999
3.	Pašnjaci	155
4.	Voćnjaci	87
5.	Vinogradi	117
6.	Ribnjaci	51
Ukupno:		5.400

Izvor: Ured za katastarsko geodetske poslove Zagrebačke županije

Grafikon 12. **Struktura obradivih površina, u ha (katastar)**

Prema stvarnom načinu korištenja, kao poljoprivredno zemljište koristi se 5.161,90 ha, što čini 58,11% ukupne površine Općine. (Izvor: Prostorni plan Općine)

U administrativnom smislu, poljoprivredno zemljište razvrstava se prema bonitetnim klasama u skladu s Pravilnikom o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu Elaborata prostornih planova (NN 106/98), na način kako je prikazano u slijedećoj tablici:

Tablica 21. **Razvrstavanje zemljišta prema katastarskim klasama i prostornim kategorijama**

katastarske klase i potklase	Prostorne kategorije korištenja zemljišta	
1.1., 1.2., 2.1. i 2.2	P1	(osobito vrijedna obradiva tla)
3.1., 3.2. i 4.1	P2	(vrijedna obradiva tla)
4.2., 5.1. i 5.2	P3	(ostala obradiva tla)
6.1., 6.2., 7.1., 7.2., 8.1 i 8.2	PŠ	(poljoprivredna tla vrlo loših oranica i pašnjaka ili tlo namijenjeno šumama i šumskom zemljištu)

Prema Popisu poljoprivrede iz 2003. god., najveći dio poljoprivrednog zemljišta od cca. 3.403,66 ha je u privatnom vlasništvu (obiteljska poljoprivredna gospodarstva – kućanstva), a ostalo je zemljište u vlasništvu poslovnih subjekata (uglavnom PIK), te poljoprivredno zemljište u vlasništvu države.

Tablica 22. **Struktura obradivog tla prema vlasništvu**

Br.	Struktura vlasništva	Površina (ha)	%
1.	Privatno vlasništvo (OPG – kućanstva)	3.403,66 ha	63,03%
2.	Poljoprivredno zemljište u vlasništvu RH	1.163,97 ha	21,56%
3.	Poslovni subjekti i ostali	832,37 ha	15,41%
Ukupno:		5.400 ha	100%

Izvori: DZS – Popis poljoprivrede 2003., Program gospodarenje polj. zemlj. u vlasništvu RH Općine Gradec,

- Velik problem predstavlja **rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta** na velik broj sitnih parcela, tako da nema grupiranih posjeda povoljnih za organiziranje intenzivne proizvodnje.
- Drugi ozbiljan problem je da za znatan dio parcela nisu usklađene katastarske i zemljišnoknjižne evidencije.
- Vidljivo je da Općina raspolaže relativno velikim količinama **poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske**. Ovakvo stanje daje Općini šansu da uspostavi plansko raspolaganje državnim zemljištem u skladu sa Zakonom o poljoprivrednim zemljištem, tako da se raspoložive površine na najbolji mogući način stave u funkciju stvaranja i poticanja uvjeta za restrukturiranje i razvoj poljoprivredne proizvodnje na Općini u skladu s utvrđenim mogućnostima, potrebama i ciljevima.

U tom smislu, uvidom u općinski Program raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH, vidljivo je da su odluke o načinu raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH donesene načelno, a bez utvrđenih stvarnih potreba i mogućnosti u smislu učinkovitog raspolaganja u funkciji poticanja razvoja poljoprivredne proizvodnje i održivog razvoja Općine.

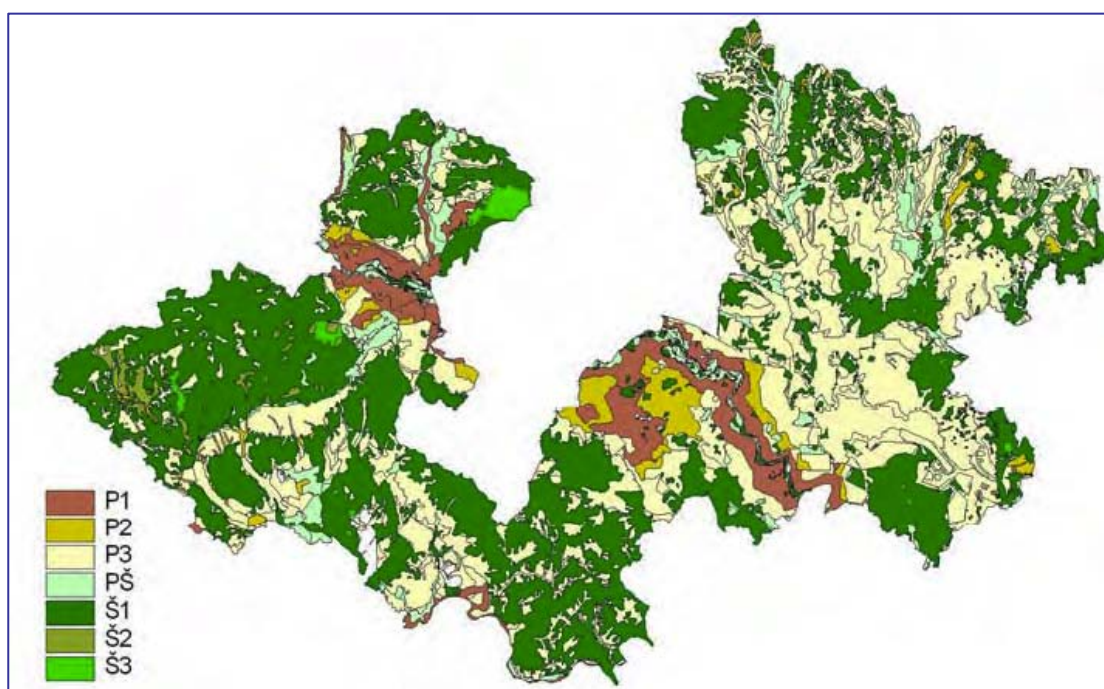
Prema tome, ovaj Program trebalo bi, po donošenju PUR-a i definiranju realnih mogućnosti i prioriteta, odgovarajuće uskladiti s utvrđenim ciljevima i prioritetima održivog razvoja Općine,

2.4.2.2. Karakteristike i bonitet obradivih tala na području Općine

Zagrebačka županija i Agronomski fakultet u Zagrebu napravili su analize tala na prostoru Zagrebačke županije i izradili studiju "Bonitetno vrednovanje zemljišta za prostorno planiranje Zagrebačke županije".

Svi tipovi tala u Zagrebačkoj županiji razvstani su u 44 kartirane pedološke jedinice tala za koje su utvrđena vanjska obilježja i ostala glavna svojstva. Raspored tala prema bonitetnim obilježjima na području Zagrebačke županije vidljiv je iz slijedećeg kartogarskog prikaza:

Slika 8. *Područja s tlima različitog boniteta na području Zagrebačke županije*

Iz gornjeg prikaza vidljivo je da na području koje obuhvaća Općina Gradec nalazimo uglavnom poljoprivredna zemljišta kategorije **P2, P3 i PŠ**, te šume gospodarske namjene (**Š1**).

Od ukupno 44 kartirane pedološke jedinice poljoprivrednih tala u Zagrebačkoj županiji, na području Općine Gradec nalazi se **10 jedinica**.

Tla sistematizirana u jedinici 1 i 2, kategorija P1 i P2, spadaju u tzv. **automorfna tla**. Radi se o kvalitetnijim tlima čiji postanak određuje vlaženje oborinama, bez dodatnog vlaženja, a cijeđenje oborinske vode kroz masu tla je slobodno i nema dužeg zadržavanja prekomjerne vode, koje bi uzrokovalo procese redukcije (gleizacije).

Sva ostala tla na području Općine svrstavaju se u manje kvalitetna, tzv. **hidromorfna tla**, koje karakterizira prekomjerno vlaženje u čitavom tlu ili dijelu profila. To znači da su pore tla ispunjene vlagom koja se zadržava ili se sporo kreće kroz tlo, tako da dolazi do redukcije spojeva željeza, mangana i sumpora, odnosno do procesa ispiranja (oglejavanja).

Osnovne karakteristike tala na području Općine vidljive su iz slijedeće tablice:

Tablica 23. *Osnovne karakteristike tala na području Općine*

Br. sistemske jedinice	Kategorija korištenja	Sadašnji tipični način korištenja	Tekstura	Dreniranost	Dubina tla	Tip i način vlaženja
1.	P1	oranice, voćnjaci, vrtovi	ilovasta, glinasto ilovasta	dobra	duboka do vrlo duboka	automorfni
2.	P2	oranice voćnjaci	ilovasta, ilovasto glinasta	dobra do umjereno dobra	duboka do srednje duboka	automorfni
3.	P3	oranice, voćnjaci	praškasto ilovasta	nepotpuna do umjereno dobra	srednje duboka do duboka	hidromorfni, pseudoglejni
4.		oranice, livade	praškasto ilovasta	nepotpuna do umjereno dobra	srednje duboka do duboka	hidromorfni, pseudoglejni
5.		oranice, voćnjaci, livade	praškasto ilovasta	umjereno dobra	srednje duboka do duboka	hidromorfni, pseudoglejni
6.		oranice, travnjaci	pjeskovito ilovasta, ilovasta	nepotpuna	srednje duboka	hidromorfni, hipoglejni
7.	PŠ	travnjaci, oranice	praškasto glinasta	slaba	plitka do srednje duboka	hidromorfni, glejni
8.		travnjaci	glinasta	vrlo slaba	vrlo plitka do plitka	hidromorfni, glejni
9.		travnjaci	praškasto glinasta	slaba do vrlo slaba	plitka	hidromorfni, glejni
10.		travnjaci	glinasto ilovasta	vrlo slaba	plitka	hidromorfni, glejni

Na temelju utvrđenih karakteristika, navedene vrste tala svrstavaju su u kategorije pogodnosti za odgovarajuće kulture, kako je prikazano u slijedećoj tablici:

Tablica 24. *Stupanj pogodnosti tala za intenzivno korištenje, prema kulturama*

Br. sistemske jedinice	Kategorija korištenja	Klase pogodnosti tala prema kulturama				
		Ratarstvo	Povrće	Voćnjaci	Vinogradi	Travnjaci
1.	P1	P1	P1	P3	N2	P2
2.	P2	P2	P3	P2	N2	P2
3.	P3	P3	N1	N2	N2	P3
4.		P3	N1	N2	N2	P3
5.		P3	N1	P3	N2	P3
6.		N1	N1	N2	N2	P1
7.	PŠ	N1	N1	N2	N2	P1
8.		N2	N2	N2	N2	P3
9.		N2	N2	N2	N2	P3
10.		N2	N2	N2	N2	P2

Tablica prikazuje pogodnost (P) odnosno nepogodnost (N) za odgovarajuće vrste proizvodnje, i to:

P1 = pogono, **P2** = umjereno pogodno, **P3** = ograničeno pogodno

N1 = privremeno nepogodno, **N2** = trajno nepogodno

2.4.2.3. Preporučeni tipovi proizvodnje prema vrstama tala

Na temelju utvrđenih karakteristika tala na području Općine, predložene su vrste proizvodnje koje su pogodne za odgovarajuće tipove tala, kao i agrotehničke mjere koje su potrebne i preporučljive da bi se na odgovarajućim tipovima tala omogućila učinkovita proizvodnja:

Navedeni podaci značajni su za planiranje održivog razvoja Općine, a vidljivi su iz slijedeće tablice:

Tablica 25. **Predviđeni sustavi proizvodnje prema utvrđenim tipovima tala, te odgovarajuće agrotehničke mjere za učinkovito iskorištavanje tala**

br. sist. jed.	Preporučljiva vrsta proizvodnje	Agrotehničke mjere potrebne za popravak tala za planiranu proizvodnju					
		Kalcifikacija	Gnojidba	Dodatne mjere obrade	Odvodnja	Dopunsko natapanje	Zaštita od erozije
1.	Ratarstvo Stočarstvo Povrčarstvo Voćarstvo	fakultativno	mineralna i organska gnojidba	nema potrebe	nema potrebe	pogodno	nema
2.	Ratarstvo, Voćarstvo Stočarstvo	visoke doze	mineralna i organska gnojidba	podrivanje ili vertikalno dubinsko rahljenje	nema potrebe	nepogodno	srednji intenzitet
3.	Ratarstvo Stočarstvo	umjerene do visoke doze	mineralna i organska gnojidba	podrivanje	kombinirana odvodnja	pogodno	nema
4.	Ratarstvo Stočarstvo Voćarstvo	umjerene do visoke doze	mineralna i organska gnojidba	podrivanje	kombinirana odvodnja	pogodno	nema
5.	Ratarstvo Stočarstvo Voćarstvo	umjerene do visoke doze	mineralna i organska gnojidba	podrivanje	nema potrebe	nepogodno	srednji intenzitet
6.	Ratarstvo Stočarstvo Povrčarstvo	nije potrebna	mineralna s NPK, i organska	nema potrebe	detaljna odvodnja	pogodno	nema
7.	Stočarstvo Ratarstvo Ribnjačarstvo	nije potrebna	organska i mineralna s pojačanim dozama N	nema potrebe	osnovna odvodnja	pogodno	nema
8.	Stočarstvo Ribnjačarstvo Lovstvo	potrebne niske doze	organska i mineralna s pojačanim dozama N	nema potrebe	nema potrebe	nepogodno	nema
9.	Stočarstvo Ribnjačarstvo Lovstvo	potrebne niske doze	organska i mineralna s pojačanim dozama N	nema potrebe	nema potrebe	pogodno	nema
10.	Stočarstvo Ribnjačarstvo Lovstvo	nije potrebna	organska i mineralna s pojačanim dozama N	nema potrebe	nema potrebe	pogodno	nema

Na temelju svih navedenih analiza, moguće je utvrditi raspoložive površine poljoprivrednog zemljišta na području Općine prema odgovarajućim vrstama proizvodnje koje su utvrđene kao preporučljive s obzirom na tipove tala koji postoje na području Općine.

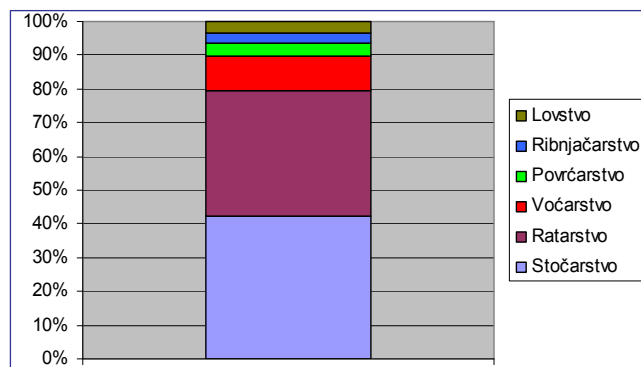
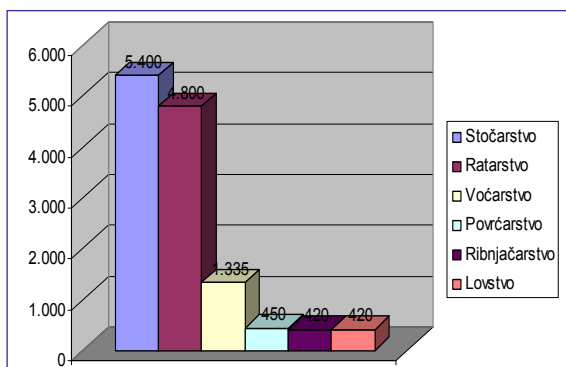
Na temelju takve analize, moguće je donijeti zaključke o vrstama poljoprivredne proizvodnje za koje na Općini postoje najbolji uvjeti.

Tablica 26. **Procjena aspoloživih površina zemljišta u Općini Gradec za odgovarajuće vrste poljoprivredne proizvodnje**

Vrsta proizvodnje	Odgovarajući tipovi tala (br. sist. jed.)	Površina pogodnog zemljišta (ha)	% pogodnog zemljišta
Stočarstvo	1 – 10	5.400	100,00%
Ratarstvo	1 – 7	4.800	88,88%
Voćarstvo	1 , 6	1.335	24,72%
Povrćarstvo	1., 2., 5	450	8,33%
Ribnjačarstvo	7. - 10.	420	7,78%
Lovstvo	8.-10.	420	7,78%

Iz navedenih analiza može se utvrditi da je stočarsku proizvodnju moguće organizirati na 100% raspoloživog poljoprivrednog zemljišta na području općine, dok je za ratarsku proizvodnju pogodno 88,88% poljoprivrednog zemljišta, za voćarsku proizvodnju na 24,72%, za povrćarstvo 8,33%, a za ribnjačarstvo i lovstvo 7,78%.

Grafikoni 13. i 14. prikazuju statističke odnose i upućuju na zaključke o vrstama poljoprivredne proizvodnje za koje na području Općine Gradec postoje najbolji uvjeti.

2.4.2.4. Stanje i kakvoća tala na području Općine Gradec

Rezultati analiza koje su zadnjih godina radili Agronomski fakultet i Zagrebačka županija, objavljeni u studiji "Stanje onečišćenja tala na prostoru Zagrebačke županije", govore da su poljoprivredna tla na području Općine **relativno dobro očuvana i u zadovoljavajućem stanju**.

Na takav zaključak ukazuju i slijedeće činjenice:

- Područje Općine nije značajnije izloženo procesima erozije tla vodom;
- U dosadašnjem tijeku na području Općine nisu uočeni značajniji problemi vezani uz prenamijenu poljoprivrednih tala urbanizacijom, divljom gradnjom ili eksploatacijom mineralnih sirovina;
- Za procjenu razvojnih perspektiva Općine vrlo je dobra okolnost da tla na području Općine nisu u većoj mjeri izložena devastaciji zbog intenzivne poljoprivredne proizvodnje:
 - Prema Popisu poljoprivrede 2003. godine, na području Općine se 1.074 ha poljoprivrednog zemljišta (ca. 20%) tretira sredstvima za zaštitu bilja, od čega se samo 97,21 ha tretira insekticidima.
Mineralnim gnojivima tretira se 1,593 ha (ca. 30%), a organskim gnojivima (kombinirana mineralno-organska i organska gnojidba) tretira se 964 ha (18%);
 - Nema podataka o tretiranju zemljišta u vlasništvu privrednih subjekata (PIK Vrbovec, itd.);
 - Zemljišta u vlasništvu RH velikim su dijelom neobrađena.

Prema tome, može se zaključiti da veći dio poljoprivrednih površina na području Općine nije izložen intenzivnoj poljoprivrednoj proizvodnji i korištenju kemijskih sredstava, te da se cca. 60-70% poljoprivrednog zemljišta samo povremeno tretira kemijskim sredstvima, ili se uopće ne tretira.

- Na području Općine i u relevantnom okruženju nema većih industrijskih postrojenja, tako da se tla ne zagađuju štetnim kemijskim imisijama i tvarima, teškim metalima, itd.;
- Prema Izvješću o stanju okoliša Zagrebačke županije, na području Općine i u relevantnom okruženju nema niti jednog značajnijeg zagađivača koji je obveznik prijavljivanja emisija u Katastar emisija u okoliš (KEO);
- Na području Općine do sada nisu prijavljeni nikakvi ekološki akcidenti;
- Međutim prisutna su slijedeća **ugrožavanja i opasnosti**:
 - ugrožavanje zbog nekontroliranog ispuštanja neprerađenih otpadnih voda u okoliš;
 - opasost od zagađivanja tala zagađenom vodom postoji na područjima oko zagađenih vodotoka potoka Črneca i rijeke Glogovnice. Međutim, povoljna je okolnost što su korita Črneca i Glogovnice na području Općine regulirana tako da ne dolazi do izlivanja zagađene vode na poljoprivredne površine.

Za očekivati je da će se ovaj problem djelomično ublažiti nakon završetka kanalizacijskog sustava u Križevcima, te rekonstrukcije Svinjogojske farme PIK Vrbovec..

Međutim, za trajno rješavanje navedenog problema potrebno je provesti kompleksno saniranje vodotoka Črneca i Glogovnice.

Opisano stanje obradivih tala na području Općine svakako daje Općini kvalitetne razvojne mogućnosti i perspektive, jer omogućava razvoj kvalitetne poljoprivredne proizvodnje, uključujući integralnu i ekološku proizvodnju.

2.4.3. Šume

Šume su jedan od najvrijednijih prirodnih resursa, sa velikim značajem na praktički sve okolišne i gospodarske elemente održivog razvoja. Naime, osim velikog gospodarskog značaja, šume uvelike utječu na kvalitetu životnog okoliša i povećavaju ukupnu konkurentnost Općine.

Općina Gradec je relativno bogata šumama, koje se nalaze u istočnom i jugoistočnom dijelu Općine.

Na području Općine Gradec nalazi se ukupno ca. **3.047 ha šuma**, tako da šume pokrivaju ca. 34% površine Općine.

Po načinu korištenja, sve šume na području Općine svrstane su u kategoriju **Š1** - šume gospodarske namjene. Šumskim fondom na području Općine gospodare "Hrvatske Šume", Šumarija Vrbovec.

Najznačajnija šumska površina na području Općine je šuma **Novakuša**, kao najznačajniji šumski kompleks na prostoru istočno od pruge Gradec-Križevci, koji je 1982. godine zaštićen kao posebni rezervat prirode.

Ostale značajnije šume su: Lješnjak, Brezine i Grabik na istočnoj strani, te šume Tučenski Lug i Lazina u jugozapadnoj i zapadnoj strani.

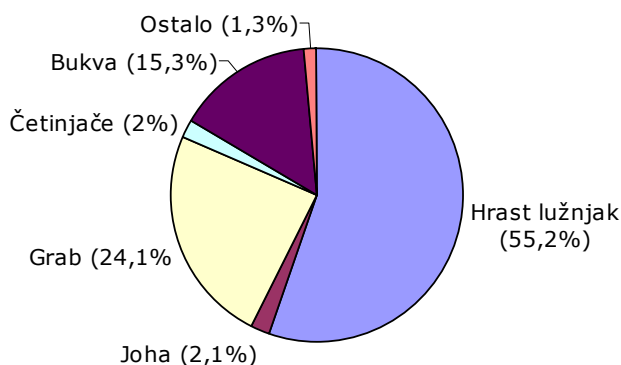
Najstariji pisani dokumenti govore da na području Općine Gradec postoji **tradicija organiziranog gospodarenja šumama od X stoljeća**.

Kada se govori o stanju šuma, podaci govore da postoji velika razlika između šuma u državnom vlasništvu i šuma u privatnom vlasništvu:

Šume u državnom vlasništvu (HŠ - Šumarija Vrbovec) su u vrlo dobrom stanju, o čemu govore i slijedeći podaci:

- Ukupna drvena zaliha iznosi cca. 303 m³/ha, što je iznad prosjeka Zagrebačke županije, s time da je prosječan godišnji prirast 7,17 m³/ha.
- **Udio vrsta u drvnoj zalihi** (tablica 27 i grafikon 15):

Hrast lužnjak	55,2%
Grab	24,1%
Bukva	15,3%
Joha	2,1%
Četinjače	2,0%
OTB	0,4%
Jasen	0,3%
Klen	0,3%
Bagrem	0,2%
OMB	0,1%

- U šumama su sačuvane **vrijedne biljne zajednice**, među kojima su najzastupljenije:
 - tipična šuma hrasta lužnjaka i običnog graba
 - zajednica hrasta lužnjaka i s običnim grabom i bukvom
 - šuma hrasta lužnjaka i običnog graba s drhtavim šašem
 - šuma hrasta lužnjaka s velikom žutilovkom i drhtavim šašem.
 - šuma hrasta lužnjaka s velikom žutilovkom i rastavljenim šašem.

Za Općinu Gradec karakterističan je **visok udio privatnih šuma** (cca. 47,5% šuma je u privatnom vlasništvu). Ovakav udio je znatno veći od prosjeka u R. Hrvatskoj (18,55%)

Privatne šume na području Općine **su u relativno lošem i nezadovoljavajućem stanju** kojeg karakteriziraju slijedeći problemi:

- nekvalitetno gospodarenje (velikim dijelom su neuređene i zapuštene),
- ekstenzivno korištenje, neplanska eksploatacija – sječa;
- niska razina drvene zalihe – prosječno 77 m³/ha (u državnim šumama 303 m³/ha !),

Ovakvo stanje ukazuje da su privatne šume **ugrožene**.

Osnovnim razlogom lošeg stanja privatnih šuma može se smatrati velika **usitnjenost šumskog posjeda**. Naime, prosječni vlasnik ima **0,65 ha** šume na 2 parcele, i očito je da na tako sitnom posjedu nema realnih uvjeta za učinkovito gospodarenje.

S druge strane, u struci se uobičajeno smatra da bi minimalan posjed kojim se može učinkovito i ekonomski utemeljeno gospodariti trebao biti **12-20 hektara**.

U takvoj situaciji, unatoč tome što pozitivni propisi nalažu da se šumama primjenjuju jednakih standarda gospodarenja u državnim i privatnim šumama, postojeće činjenično stanje upućuje na zaključak da privatni vlasnici nemaju realan gospodarski i ekonomski interes za ulaganje i sustavno gospodarenje postojećim sitnim posjedima.

Ovakvo stanje ukazuje da su postojeći programi gospodarenja zastarjeli i neprimjereni stvarnom stanju i potrebama na terenu.

- S obzirom na velik udjel privatnih šuma na njezinom području, te na velik gospodarski i ekonomski značaj šumskog gospodarstva u ekonomiji, očito je da Općina Gradec u budućnosti treba uložiti znatne napore u unaprijeđivanje stanja i gospodarenja šumama na svom području:
- **Stručne procjene govore da novac uložen u šumu, u uvjetima efikasnog gospodarenja, vraća višestruko veću dobit od ulaganja u ratarstvo.**

Ovakva procjena za Općinu Gradec ima i dodatno značenje s obzirom da na području Općine postoje relativno veliki kapaciteti za drvoprerađu,

2.4.4. Biološka i krajobrazna raznolikost

Na području Zagrebačke županije i Općine Gradec do sada nije provedena sustavna analiza i inventarizacija bioloških i krajobraznih raznolikosti. Međutim, postojeće prirodne i krajobrazne datosti čine da se područje Općine Gradec može ocijeniti bogatim i raznovrsnim. U tom smislu, naročito su značajni slijedeći elementi:

- velika reljefna raznolikost;
- u velikoj mjeri očuvan prostor, brojne pejzažne vrijednosti, pitomost i mirnoća kraja
- očuvani vrijedni lokaliteti, kao što je ribnjak Fuka
- visok stupanj ekološke kvalitete prostora
- raznolikost biljnih zajednica i životinjskog svijeta

Na temelju postojećih izvješća o stanju okoliša, može se zaključiti da su biološke i krajobrazne vrijednosti na području Općine Gradec još uvijek dobro očuvane. Međutim, treba naglasiti da je takvo stanje više posljedica činjenice da nije bilo značajnijih pritisaka koji bi ih ugrožavali, a manje je posljedica planskih i sustavnih aktivnosti usmjerenih na očuvanje i održiv razvoj.

Prema tome, sam po sebi se nameće i zaključak da bi daljnja razvojna nastojanja na području Općine trebala biti usmjerena na razvoj sustavnih aktivnosti i pretpostavke za očuvanje, održiv razvoj i unaprijeđivanje postojećeg relativno povoljnog stanja.

Pritom, manji je problem samo upravljanje prostorom jer je Općina donijela relativno kvalitetne Prostorne planove i kriterije, ali izuzetno je važno iznalaženje i pokretanje sustavnih aktivnosti usmjerenih na učinkovito upravljanje i zaštitu postojećih prirodnih resursa te biološke i krajobrazne raznolikosti.

2.4.5. Zaštita okoliša i sprečavanje nepovoljnih utjecaja

Temeljno načelo održivog ruralnog razvoja podrazumijeva zaštitu okoliša kao kontinuiranu i u svim segmentima prisutnu djelatnost i komponentu.

U tom smislu, kvalitetno poljoprivredno zemljište, voda, šume, zrak i biološke raznolikosti predstavljaju temeljne elemente područnog kapitala i najznačajnije razvojne resurse Općine, i zbog toga njihova zaštita i očuvanje predstavljaju **temeljni strateški prioritet Općine**. Stoga zaštita okoliša i sprječavanje nepovoljnih utjecaja na okoliš trebaju biti važna komponenta održivog razvoja i svih planskih aktivnosti na području Općine.

Zadaci, ciljevi i smjernice zaštite i sprečavanja štetnog djelovanja na okoliš utvrđeni su sektorskim zakonima, te **Nacionalnim planom djelovanja na okoliš** (NN 46/02), sukladno standardima EU. U tom smislu, na razini jedinica lokalne samoprave ističu se slijedeći zadaci i smjernice:

Na području **očuvanja i sprječavanja degradacije poljoprivrednih tala i biološke raznolikosti**, Općina treba poduzimati naročito slijedeće mjere:

- Poticanje održive poljoprivredne proizvodnje na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima kao nositeljima ekološki održive ("neindustrijske") proizvodnje;
- Poduzimanje aktivnosti u svrhu unaprijeđivanja nadzora nad korištenjem mineralnih gnojiva, u suradnji s lokalnim proizvođačima i nadležnim institucijama na županijskoj i državnoj razini;
- Poticanje korištenja organskih gnojiva i bioloških sredstava za zaštitu bilja;
- Lociranje mogućnosti i poticanje projekata usmjerenih na osuvremenjavanje stočarske proizvodnje i stajskih objekata (adaptacija i izgradnja staja i objekata za zbrinjavanje stajnjaka), u cilju povećavanja proizvodnje organskih gnojiva te smanjivanja zagađenja poljoprivrednih tala;
- Unaprijeđivanje nadzora i postroženje uvjeta primjene sredstava za zaštitu bilja, u suradnji s nadležnim institucijama na županijskoj i državnoj razini;
- Sprječavanje i eliminiranje zagađivanja zraka i drugih štetnih imisija koje uzrokuju prodiranje i taloženje štetnih tvari, otrova i teških metala u tlo (spaljivanje smeća, tehnološkog i poljoprivrednog otpada; ispuštanje kemijskih tvari, motornih ulja i maziva u tlo; divlja odlagališta otpada, i sl.);

- Poticanje ekološki održivih načina poljoprivredne proizvodnje (integralna, organsko-biološka proizvodnja), na razini propagiranja, edukacije i organiziranja proizvođača, te raznim oblicima potpora u suradnji sa županijskom i državnom razinom;
- Izgradnja kanalizacijske mreže s uređajima za pročišćavanje otpadnih voda do 10.000 ES;
- Seoske površine dijelom (min 15%) treba održavati pod "prirodnim uvjetima", a za ugrožena područja treba izraditi posebne planove sanacije i očuvanja;
- Potrebno je očuvati mrežu prirodnih staništa uz rubove obradivih površina, cesta, kanala, i slično, a naročito u kontaktnim područjima sa šumama;
- Uvođenje i održavanje živica na okućnicama i rubnim dijelovima staništa i cjelina;

Za očuvanje zdravog okoliša i ekološkog sustava posebno je značajna **zaštita šuma**. Šume su najefikasniji prirodni sustav za ublažavanje nepovoljnih utjecaja na okoliš, koji djeluje zaštitno kroz pročišćavanje zraka, pročišćavanje površinskih i podzemnih voda, te sprječavanje isušivanja tla (brzo otjecanje oborinskih voda).

U tom smislu, osim općih zaštitnih mjera koje se odnose na zaštitu tla i voda, Općina treba primjenjivati naročito i slijedeće mjere, u suradnji sa Zagrebačkom županijom, nadležnom šumarijom i relevantnim državnim institucijama:

- Očuvanje integriteta šumskih površina, te zaštita rubnih područja šuma od štetnih utjecaja nastalih ljudskom djelatnošću (izgradnja, intenzivna poljoprivredna proizvodnja, nastajanje deponija, i sl.);
- Uspostavljanje suradnje sa Zagrebačkom županijom, izrada analize stanja u privatnim šumama, te uključivanje u mjere i aktivnosti usmjerene na unaprijeđivanje stanja u privatnim šumama;
- Poticanje rada i suradnja s udruženjima i organiziranim oblicima djelovanja na području Općine, koji skrbe o očuvanju i zaštiti šuma, funkcije šuma i biološke raznolikosti (lovačka društva, ekološke organizacije, i sl.), te unaprijeđivanje njihovog rada;
- Praćenje stanja, efikasno lociranje i uklanjanje divljih deponija otpada i drugih potencijalnih izvora zagađivanja na rubnim područjima i u šumskom prostoru;
- Ispitati mogućnosti, te poticati korištenje biomase iz šuma;
- Pošumljavanje ugroženih područja – osiguravanje sadnica i sjemena, itd.

U cilju **zaštite voda i sprječavanja štetnih utjecaja na vode**, treba planirati i poduzimati slijedeće mjere:

- Uspostaviti suradnju sa Zagrebačkom županijom, analizirati stanje na području Općine, te donijeti lokalne planove za zaštitu voda usklađene sa županijskim planovima, kojima će se utvrditi prioriteti i kriteriji za poduzimanje potrebnih mjera na području Općine;
- Započeti s rješavanjem problema otpadnih voda prema utvrđenim prioritetima:
 - inzistirati na stvaranju uvjeta za rješavanje odvodnje i zbrinjavanja otpadnih voda većih farmi i gospodarskih subjekata;
 - modernizirati i striktno provoditi standarde za septičke jame i taložnice, u suradnji sa nadležnim tijelima i institucijama na razini Zagrebačke županije i države;
 - osigurati da se novi objekti izvode sa odgovarajućim uređajima za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, u skladu s propisima;
 - planski pristupiti projektima izgradnje kanalizacijske mreže i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda po naseljima, u suradnji s "Hrvatskim vodama", te nadležnim institucijama na razini Zagrebačke županije i države;

- Razvijati svijest i stvarati uvjete za informiranje i educiranje stanovništva i gospodarstvenika na području Općine o stanju voda te mjerama za njihovu zaštitu;

Kvaliteta zraka na području Općine je zadovoljavajuća i nije osobito ugrožena. Takvo stanje treba zadržati.

Na području Općine za sada nema značajnijih onečišćenja **bukom**. Za buduće planove, zaštitu okoliša od buke treba osigurati dosljednom primjenom propisa pri projektiranju i izvođenju objekata, te na razini prostornog planiranja. Značajan izvor onečišćenja bukom su novi koridori brzih cesta koji prolaze područjem Općine, gdje zaštitu po potrebi treba osigurati postavljanjem zaštitnih ograda u suradnji s "Hrvatskim autocestama".

Kod planiranja razvoja treba obratiti veliku pozornost zaštiti od **onečišćenja svjetlom**. Naime, istraživanja pokazuju da nepravilno postavljena ulična rasvjeta i osvjetljenje objekata može imati vrlo nepovoljne utjecaje na živi svijet i biološku raznolikost. Zbog toga, za javnu rasvjetu treba planirati korištenje okolišno prihvatljivih i energetski učinkovitih tehnoloških rješenja.

2.4.6. Zaključak o razvojnim problemima i potrebama u vezi s prirodnim resursima i stanjem okoliša

Tablica 28. **Razvojni problemi i potrebe vezano uz prostor, prirodne resurse i stanje okoliša**

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• Nerazvijena svijest o značaju i potencijalu prirodnih resursa i okoliša za održiv razvoj Općine, te o potrebi i mogućnostima njihove sustavne zaštite i očuvanja; • Prostor Općine nije dovoljno kultiviran; • Nedostatak sustavnog planiranja i upravljanja prirodnim resursima, u cjelini • Ekstenzivno i ekonomski nedovoljno učinkovito gospodarenje prirodnim resursima na području Općine • Zagađenost površinskih vodotoka • Ugroženost podzemnih voda • Loše stanje u privatnim šumama • Zagađivanje podzemnih voda • Biološke i krajobrazne raznolikosti nisu popisane, sistematizirane, niti odgovarajuće vrednovane; • Utjecaj globalnih klimatskih promjena	➤ Sistematiziranje, valorizacija te uspostavljanje sustava i aktivnosti na planiranju i upravljanju prirodnim resursima Općine; ➤ Razvoj svijesti o značaju i važnosti očuvanja prirodnih resursa i okoliša, te sustavan rad sa stanovništvom i edukacija poljoprivrednih proizvođača i poduzetnika u ključnim pitanjima zaštite i očuvanja okoliša; ➤ Korištenje prostora i prirodnih resursa Općine u skladu s pravilima održivog razvoja; ➤ Efikasnije gospodarenje prirodnim resursima – dugoročno održivo i ekonomski učinkovito korištenje prirodnih resursa Općine u funkciji razvoja; ➤ Zaštita i unaprijeđivanje obradivih tala; ➤ Zaštita i saniranje površinskih vodotoka, te zaštita podzemnih voda ➤ Unaprijeđivanje upravljanja privatnim šumama, te zaštita šuma od moguće devastacije; ➤ Inventarizacija, zaštita, očuvanje i unaprijeđivanje prirodne i krajobrazne raznolikosti;

2.5. Prirodno, tradicijsko i kulturno - povijesno nasljeđe (prostorna baština)

2.5.1. Pregled

Općina Gradec ima vrlo bogato, vrijedno i relativno dobro očuvano prirodno, tradicijsko i kulturno-povijesno nasljeđe, koje čini važnu sastavnicu njezinog razvojnog potencijala, daje joj kvalitetne razvojne mogućnosti i čini bitan element njezine prepoznatljivosti i konkurentnosti.

Povijesno, tradicijsko i kulturno-povijesno nasljeđe Općine Gradec karakteriziraju posebno:

- vrijedni dijelovi prirodne baštine i krajobrazne vrijednosti
- bogato povjesno nasljeđe
- povijesna naselja i niz lokaliteta na kojima postoji očuvan integritet kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti
- niz vrijednih i relativno dobro očuvanih nepokretnih kulturnih dobara (crkve i kapele, raspela, kurije, tradicijske kuće i građevine, arheološki lokaliteti, itd...);
- očuvan i vrijedan kulturni krajolik, koji se svrstava u 2. kategoriju (krajolik od regionalnog značaja).

U proteklom periodu, u kojem je Općina Gradec, kao i ostale ruralne sredine, imala status rubnog područja koje je sustavno zanemarivano u korist urbanih središta, ovakvo nasljeđe nije bilo odgovarajuće valorizirano, niti je postojala svijest o njegovoj vrijednosti i potencijalu.

Danas se ovakve vrijednosti smatraju temeljnim resursima za ruralni razvoj, a održiv razvoj podrazumijeva da se prirodno, tradicijsko i kulturno nasljeđe tretira, valorizira i štiti kao jedinstvena vrijednost, tj. **integralna prostorna baština Općine**.

Zbog toga, **strateški su ciljevi održivog razvoja Općine:**

- osigurati zaštitu, kvalitetan suživot, očuvanje, unaprijeđivanje i djelovitost elemenata prirodnog, kulturnog i tradicijskog nasljeđa (prostorne baštine), jer su to **jedinstvene vrijednosti Općine i elementi ponude, po kojima Općina treba biti prepoznatljiva i konkurentna na tržištu;**
- identifikacija, sistematiziranje i valoriziranje prirodne, tradicijske i kulturno-povijesne baštine, te njihovo razvojno integriranje u funkciji održivog razvoja Općine

Na ovom mjestu treba spomenuti pozitivan odnos i dosadašnje lokalne samouprave, te naglasiti da je Općina Gradec među prvima poduzimala kvalitetne aktivnosti u svrhu valorizacije i očuvanja prostorne baštine. U tom smislu, treba konstatirati:

- Općina je među prvima izradila i donijela sustavne prostorne planove,
- Općina je izradila Konzervatorsku podlogu, kojom su popisani i valorizirani vrijedni elementi prirodne i kulturno-povijesne baštine, te uvjeti za njihovu zaštitu, što je temeljna pretpostavka za planiranje i poduzimanje aktivnosti da bi se oni mogli očuvati i staviti u funkciju održivog razvoja.

2.5.2. Prirodno nasljeđe Općine

Prirodnu baštinu Općine čine naprijed navedeni prirodni resursi, biološka raznolikost, te vrijedni dijelovi prirode, lokaliteti i krajolici koji ovom prostoru daju osobite vrijednosti i identitet.

Prirodna baština i prostor u svakom slučaju čine **pozitivnu sastavnicu razvojnog potencijala i konkurentnosti Općine**. Radi se o pitomom kraju, sa lijepim i kultiviranim krajolicima, čija raznolikost, mirnoća, očuvanost i vrlo visok stupanj ekološke čistoće daju području Općine značajan turistički potencijal i opću privlačnost za boravak.

Na prostoru Općine u velikoj mjeri je sačuvana tradicionalna **slika krajolika**, kao kolaž u kojem se na blagim padinama izmjenjuju naselja, livade, oranice, brojni vodotoci, šumarci i šumski predjeli, a najviši brežuljci obrađeni su vinogradima. Cjelokupna slika ruralnog prostora Općine do danas je ostala relativno dobro sačuvana, i nije u većoj mjeri devastirana neplanskim i prekomjernim građenjem.

Izuzeci od ovakvog stanja postoje u središnjim dijelovima Općine, na područjima naselja Gradec i Gradečki Pavlovec te uz cestu Vrbovec – Bjelovar, gdje je započeo proces zauzimanja vizualno izloženih elemenata prostora novom gradnjom, ponajviše gospodarske namjene. Na žalost, ovakvi procesi su praktički neizbježan dio razvoja, ali se njihovi štetni učinci trebaju minimizirati kvalitetnim gospodarenjem prostorom te pridržavanjem mjera koje su predviđene Prostornim planovima Općine i pozitivnim propisima, te svesti u okvire planskog i održivog razvoja.

Na području Općine izdvojeni su slijedeći **zaštićeni i osobito vrijedni dijelovi prirodne baštine Općine**:

- Na području Općine zaštićeno je **područje šume Novakuša** temeljem Zakona o zaštiti prirode, u kategoriji posebnog rezervata prirode. Posebnu vrijednost šumama na području Općine Gradec daju sačuvane biljne zajednice s hrastom lužnjakom i grabom, od kojih su neke stare i do 160 godina;
- **Ribnjak – umjetno jezero Fuka** je osobito vrijedan i lijep krajolik, tj. područje s posebnim vrijednostima za prostorni identitet Općine, s ambijentalnim i športsko - rekreacijskim značajem.

Slika 9 i 10. Ribnjak Fuka

- **Park u naselju Gradec** evidentiran je kao **kultivirani krajobraz i osobito vrijedan predjel**. Radi se o lijepoj parkovnoj površini koja okružuje staru kuriju – dvorac, pored Župne crkve.

Slika 11. **Park i kurija u Gradecu**

- **Veduta naselja Gradec, istočne i zapadne padine**

Na području Općine upečatljiva je slika naselja Gradec smještenog na brijegu, sa obrisima građevina u središtu naselja i dominantnom vertikalom tornja Župne crkve, a koja slika je prepoznatljiva iz daljine kada se prilazi Općini državnom cestom Vrbovec – Bjelovar, a vidljiva je u vizurama iz krajnjih točaka Općine.

Ovakva vizura svakako je značajna i vrijedna odrednica identiteta prostora Općine i potrebno ju je sačuvati, te oplemenjivati. (Slike 12 i 13 – Vedute Gradeca:)

- **Dolina rijeke Glogovnice i potoka Koruške**

Radi se o vrijednom krajoliku kojeg čini pitoreskna riječna dolina sa oranicama i livadama, a prema padinama brežuljaka prostiru se šume. U podnožju naselja Gradec, u dolini potoka Koruška nalaze se arheološki ostaci srednjovjekovne utvrde Siget iz vremena obrane od Turaka. Prema tome, prostor ove doline predstavlja područje integralnih vrijednosti arheološke i prirodne baštine.

Slike 14 - 15

- **Područja vinograda s tradicijskim klijetima, na prostoru naselja Pokasin i Gradec**

Radi se o najvećem vinogradarskom području u Općini, koje se nalazi u sjevernom dijelu Općine i uz cestu koja povezuje naslje Gradec sa naseljima u sjevernom dijelu Općine - Podjales, Repinec i Pokasin. Na ovom prostoru od davnine se nalaze se vinogradi, koje povijesno možemo pratiti još od prve katastarske izmjere ovog područja 1858. godine. Ovo područje obiluje lijepim vizurama i brojnim tradicionalnim elementima važnim za identitet Općine, a s područja vinograda su lijepi vidici prema okolici. U zoni vinograda nalaze se tradicijske klijeti, i kapela Sv. Ivana sa starim grobljem.

Slike 16 – 21. **Područje tradicijskih vinograda**

- **Perivoj uz Biskupski dvor u naselju Gradec**

Radi se o reprezentativnom perivoju ispred ulaznog pročelja Biskupskog dvora, koji je formiran paralelno s gradnom dvorom, a ucrtan je još na katastrarskoj izmjeri Gradeca iz 1858. godine. (Slika 22:)

- Osim naprijed navedenih elemenata prirodne baštine koji su evidentirani i stavljeni pod režim zaštite temeljem Zakona o zaštiti prirode, Prostornog plana Općine i Konzervatorske podloge, na području Općine postoji još niz vrijednih lokaliteta i djelova prirodne baštine, koji su značajni za prostorni identitet i mogućnost razvoja seoskog turizma, i potrebno ih je uključiti u Razvojni projekt, kao što su **područje za seoski turizam i sportsko rekreativne djelatnosti u Lubeni i i Tučeniku, i druge atraktivne zone** itd...

Slike 23 – 27.

2.5.3. Kulturno – povijesna i tradicijska baština Općine

Kulturno - povijesnu baštinu i identitet Općine čine njezina povijest, tradicije, te kulturno-povijesni i arhitektonski spomenici.

Gradec se u povijesnim dokumentima prvi puta spominje **1292. godine**, kao jedan od tri velika biskupska posjeda, smješten sjeverno od Vrbovca, a sadašnje ime dobio je u 15. stoljeću, u vrijeme pljačkaških provala Turaka, kada je na tom području izgrađen biskupski kaštel (tvrđa) kojoj je narod dao ime "grad", a naselje oko vlastelinske tvrđave dobilo je ime "Gradec".

U cijelom srednjem vijeku Gradec je bio središte velikog feudalnog imanja Zagrebačke biskupije, a njegova povijest bogata je raznovrsnim događajima i tradicijskim elementima koji ovom kraju daju identitet, zanimljivost i prepoznatljivost (feudalna utvrda, haramije, borba protiv turaka, pobjede i porazi, kuga, feudalna imanja i kmetijski posjedi, seljačke bune, brojni pisani tragovi o načinu i organizaciji života, prve pivnice, vinogradi, učiteljske kuće, itd...);

Nakon prestanka turske opasnosti, od 17. stoljeća, Gradec se ubrzano razvijao, a biskupsko imanje se kontinuirano uređuje i pretvara u reprezentativni posjed Zagrebačkog Kaptola sa Dvorcem koji je namijenjen boravku, odmoru i protokolu biskupa. Na taj način, sve do 1926. godine, kada je Zagrebača Biskupija prodala imanje, Gradec je funkcionirao kao lokalno središte u kojem su se razvijali brojni elementi kulturnog i tradicijskog nasljeđa koji su dali pečat ovom kraju. Tu treba naglasiti:

- prvi učitelji u Gradecu nalaze se već u srednjem vijeku,
- 1771. god. formirana je prva pučka škola u Gradecu,
- 1858. godine časne sestre su osnovale prvu djevojačku školu,
- 1871. godine otvorena je prva željeznička postaja, a 1893. godine prvi željeznički kolodvor,
- prva pošta osnovana je 1874. godine, itd;

Pečat ovom kraju dali su brojni velikodostojnici, kao što su Juraj pl. Ožegović, dr. Franjo Šufraj, biskupi Maksimilijan Vrhovec i Aleksandar Alagović, nadbiskupi Juraj Posilović, Juraj Haulik i Antun Bauer, kao i kardinal Alojzije Stepinac, koji su boravili u Gradecu i brinuli se o uređenju župne crkve i imanja.

Ovakvo bogato povijesno nasljeđe otavilo je na području Općine Gradec brojne elemente kulturne i tradicijske baštine i nepokretna kulturna dobra od regionalnog i lokalnog značaja.

Značajnije povijesne građevine, koje su zaštićene kao spomenici kulture regionalnog značaja su slijedeće:

- **Župna crkva Ranjenog Isusa u Gradecu**
- **Kurija Zagrebačkog kaptola, Gradec,**
- **Župni dvor u Gradecu**

Slike 28 - 30. Župna crkva, Biskupska kurija i Župni dvor u Gradecu

- Kapela Sv. Barbare, Cugovec
- Kapela Sv. Ivana Krstitelja, Pokasin
- Kapela Sv. Nikole, Buzadovec
- Kapela Sv. Florijana, Haganj
- elementi stambene arhitekture, itd...

Slike 31 - 36. **Kapele i raspela**

Slike 37 - 42. **Elementi tradicijske arhitekture**

Općina je izradila Konzervatorsku podlogu, u kojoj su popisana nepokretna dobra koja se štite u skladu sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara. Status zaštite popisanih kulturnih dobara određen je za svako dobro u slijedećim kategorijama:

- R** kulturno dobro upisano u Registar nepokretnih kulturnih dobara
P preventivno zhaštiteljno kulturno dobro u postupku upisa u Registar
PR prijedlog za upis u Registar
ZPP zaštita Prostornim planom općine

Tablica 29. **Popis kulturnih dobara na području Općine Gradec, prema vrsti, statusu zaštite**

1.0 POVIJESNA NASELJA			
Br. sistemat.	Opis	Status zaštite	Kategorija
1.2.1	Gradec – povijesna jezgra naselja	PR	2
1.3.1	Podjales – dio povijesnog naselja	PR	2
1.3.2	Festinec – dio povijesnog naselja	PR	2
1.3.3	Grabrić – dio povijesnog naselja	ZPP	3
1.3.4	Haganj – dio povijesnog naselja	ZPP	3
1.3.5	Stari Glog – jezgra naselja	ZPP	3
1.3.6	Pokasin – dio povijesnog naselja	ZPP	3
2.0. POVIJESNE GRAĐEVINE I SKLOPOVI			
Br. sistemat.	Opis	Status zaštite	Kategorija
2.2.	Crkve i kapele		
2.2.1.	Župna crkva Ranjenog Isusa, Gradec	R (br. 496)	2
2.2.2	Kapela Sv. Barbare, Cugovec	PR	2
2.2.3	Kapela Sv. Nikole, Buzadovec	ZPP	3
2.2.4	Kapela Sv. Križa, Fuka	ZPP	3
2.2.5	Kapela Sv. Florijana, Haganj	P	3
2.2.6	Kapela Ranjenog Isusa, Lubena	ZPP	3
2.2.7	Kapela Sv. Antuna Padovanskog, Podjales	ZPP	3
2.2.8	Kapela Sv. Ivana Krstitelja, Pokasin	PR	3
2.2.9	Kapela Srca Isusovog, Podjales	ZPP	3
2.3.	Poklonci i raspela		
2.3.1	Poklonac Kraljice mira, Mali Brezovec	ZPP	3
2.3.2	Raspelo Cugovec	ZPP	3
2.3.3	Raspelo, Grabrić	ZPP	3
2.3.4	Raspelo, Gradečki Pavlovec	ZPP	3
2.3.5	Raspelo, Haganj	ZPP	3
2.3.6	Raspelo, Potočec	ZPP	3
2.3.7	Raspelo – poklonac, Repinec	ZPP	3
2.3.8	Raspelo, Salajci	ZPP	3
2.3.9	Raspelo, Veliki Brezovec	ZPP	3

2.3.10	Raspelo, Zabrdje	ZPP	3
2.4.	Stambene građevine (kurije)	Status zaštite	Kategorija
2.4.1	Kaptolska kurija, Gradec	R (br. 551)	2
2.4.2	Župni dvor, Gradec	PR	2
2.4.3	Gradec, stambena građevina	PR	2
2.4.4	Gradec, stambena građevina	PR	2
2.4.5	Kurija Koretić, Repinec	ZPP	3
2.5.	Tradicijske kuće (etnološke građevine)		
2.5.1	Drvena tradicijska kuća, Festinec br. 3	PR	2
2.5.2	Drvena tradicijska kuća, Festinec br. 5	PR	2
2.5.3	Drvena tradicijska kuća, Festinec br. 7	PR	2
2.5.4	Drvena tradicijska kuća, Gradečki Pavlovec br. 7	PR	2
2.5.5	Drvena tradicijska kuća, Podjales br. 32	PR	2
2.5.6	Drvena tradicijska kuća, Pokasin br. 2	PR	2
2.5.7	Drvena tradicijska kuća, Pokasin br. 15	PR	2
2.5.8	Drvena tradicijska kuća, Stari Glog br. 56	PR	2
2.5.9	Drvena tradicijska kuća, Zabrdje br. 33	PR	2
2.5.10	Drvena tradicijska kuća, Buzadovec br. 41	ZPP	3
2.5.11	Drvena tradicijska kuća, Cugovec br. 85	ZPP	3
2.5.12	Drvena tradicijska kuća, Cugovec br. 96	ZPP	3
2.5.13	Drvena tradicijska kuća, Cugovec br. 111	ZPP	3
2.5.14	Drvena tradicijska kuća, Fuka br. 22	ZPP	3
2.5.15	Drvena tradicijska kuća, Fuka br. 29	ZPP	3
2.5.16	Drvena tradicijska kuća, Gradečki Pavlovec br. 30	PR	3
2.5.17	Drvena tradicijska kuća, Gradečki Pavlovec br. 37	PR	3
2.5.18	Drvena tradicijska kuća, Gradečki Pavlovec br. 44	PR	3
2.5.19	Drvena tradicijska kuća, Lubena br. 9	ZPP	3
2.5.20	Drvena tradicijska kuća, Tučenik br. 33	ZPP	3
2.5.21	Drvena tradicijska kuća, Zabrdje br. 75	ZPP	3
2.6	Javne građevine		
2.6.1	Zgrada stare pošte, Gradec	ZPP	3
2.6.2	Zgrada željezničke postaje, Gradec	ZPP	3
2.6.3	Zgrada škole, Haganj	ZPP	3
2.6.4	Zgrada škole, Repinec	ZPP	3
2.6.5	Zgrada škole, Tučenik	ZPP	3
2.6.6	Zadružni dom, Cugovec	ZPP	3
2.7	Gospodarske građevine		
2.7.1	Nekadašnje gospodarske zgrade, Gradec	PR	2

3.0 MEMORIJALNA PODRUČJA I OBILJEŽJA			
Br. sistemat.	Opis	Status zaštite	Kategorija
3.0.1	Staro groblje, Gradec	ZPP	3
3.0.2	Mjesno groblje, Gradec	ZPP	3
3.0.3	Mjesno groblje, Buzadovec	ZPP	3
3.0.4	Mjesno groblje, Cugovec	ZPP	3
3.0.5	Spomenik NOB, Cugovec, groblje	ZPP	3
3.0.6	Spomenik NOB, Haganj	ZPP	3
3.0.7	Spomenik NOB, Gradec	ZPP	3
3.0.8	Spomen kosturnica, Pokasin	ZPP	3
3.0.9	Spomenik NOB, Zabrdje	ZPP	3
5.0 ARHEOLOŠKI LOKALITETI I ZONE			
Br. sistemat.	Opis	Status zaštite	Kategorija
5.0.1	Gradec - Biskupski kaštel s crkvom	R	2
5.0.2	Gradec - Crkva Sv. Nikole	PR	2
5.0.3	Gradec - Župni dvor, srednjovjekovni lokalitet	PR	2
5.0.4	Gradec - Utvrda Siget, na potoku Koruška	PR	2
5.0.5	Lubena - srednjovjekovna crkva	PR	2
5.0.6	Potočec - Gomile, višeslojno naselje	PR	2
5.0.7	Podjales - predpovijeni nalaz, neolit	ZPP	2
5.0.8	Grabrić - Obetić, srednjovjekovna lokacija sela	ZPP	3
5.0.9	Remetinec - srednjovjekovno naselje, utvrda, crkva	ZPP	3
5.0.10	Repinec - srednjovjekovna utvrda	ZPP	3
2.0.11	Remetinec, šuma Novakuša, antička cesta	PR	3
6.0 PODRUČJA OSOBITIH VRIJEDNOSTI ZA IDENTITET PROSTORA			
Br. sistemat.	Opis	Status zaštite	Kategorija
6.0.1	Gradec - istočne i zapadne padine naselja	PR	2
6.0.2	Dolina rijeke Glogovnice i potoka Koruška	ZPP	2
6.0.3	Perivoj uz biskupski dvor - Gradec	ZPP	2
6.0.4	Ribnjak Fuka	ZPP	3
6.0.5	Pokasin - vinogradi s tradicijskim klijetima	ZPP	3
6.0.6	Gradec - vinogradi s tradicijskim klijetima	ZPP	3
6.0.7	Cugovec - okoliš kapele Sv. Barbare	ZPP	3

Zaštita, očuvanje i razvojno integriranje navedene prostorne baštine predstavlja **strateški razvojni interes i prioritet Općine**.

2.5.4. Zaključak o razvojnim problemima i potrebama u vezi s prirodnim, tradicijskom i kulturno-povjesnom baštinom

Prirodno, tradicijsko i kulturno-povijesno nasljeđe (prostorna baština) predstavljaju vrijedne razvojne resurse Općine, koji su za sada u relativno velikoj mjeri sačuvani i daju značajan razvojni potencijal.

Zbog toga, Općina Gradec mora pronaći načina da ih sačuva i stavi u funkciju održivog razvoja.

Tablica 30. **Razvojni problemi i potrebe u vezi s prirodnim, povijesno- kulturnom i tracijskom baštinom (prostornom baštinom) Općine**

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• Nedovoljna svijesti o vrijednosti i razvojnom potencijalu prirodnog, povijesno-kulturnog i tradicijskog nasljeđa (prostorne baštine) Općine; • Brojne prijetnje prirodnoj i kulturnoj baštini: devastacija, napuštanje i promjena namjene nepokretnih kulturnih dobara, prepuštanje propadanju • Nema programa i sustavnog upravljanja prostornom baštinom, • Nema programa zaštite, unaprijeđivanja i razvojnog integriranja prostorne baštine; • Brojna vrijedna kulturna dobra prepuštena su propadanju zbog nedostatka sredstava i nepostojanja sustavnih aktivnosti na njihovom održavanju; • Nedovoljno korištenje prirodne, tradicijske i kulturne baštine kao razvojnog resursa; • Nedovoljna prepoznatljivost prostorne baštine	➔ Širenje svijesti o vrijednosti i potencijalu prirodnog, tradicijskog i povijesno-kulturnog nasljeđa Općine, te o potrebi i mogućnostima za njegovu zaštitu i održivo korištenje u funkciji održivog razvoja; ➔ Reafirmacija identiteta i prepoznatljivosti prostorne baštine, kao važne sastavnice razvojnog potencijala i konkurentnosti Općine; ➔ Uspostavljanje učinkovitog upravljanja prirodnim, povijesno-kulturnim i tradicijskim nasljeđem u cilju zaštite, očuvanja, te stavljanja u funkciju održivog razvoja Općine; ➔ Iniciranje sustavnih aktivnosti i programa na sistematiziranju, valorizaciji, prezentiranju, zaštiti i kultiviranju elemenata prirodnog, povijesno-kulturnog i tradicijskog nasljeđa Općine; ➔ Stvaranje pretpostavki za financiranje navedenih aktivnosti i programa iz odgovarajućih županijskih, nacionalnih i fondova EU; ➔ Korištenje prirodne i povijesno-kulturne baštine kao razvojnog resursa (razvoj prepoznatljivosti i konkurentnosti Općine, seoski turizam, rekreativni turizam, školski turizam, i sl.);

2.6. Infrastruktura

2.6.1. Pregled

S obzirom na rubni položaj te na dug period faktičkog zapostavljanja ruralnih sredina u korist regionalnih središta, razvijenost i stanje infrastrukture na području Općine nisu zadovoljavajući. Zbog toga, izgradnja i uspostavljanje infrastrukture i komunalno opremanje područja Općine predstavljaju jedan od temeljnih zadataka i prioriteta za Općinu Gradec.

Na području Općine u dosadašnjem tijeku postoji slijedeća infrastruktura:

- prometna infrastruktura: ceste, željeznica,
- pošta i telekomunikacije,
- elektroopskrba
- plin (kompletno područje Općine plinificirano je 2000. godine);

Velik problem i glavnu prepreku za sustavni razvoj predstavlja nerazvijen vodnogospodarski sustav:

Vodoopskrba Općine uspostavljena je tek djelomočno i gotovo provizorno, a pokriva samo tri naselja u središnjem dijelu Općine, s time da su vodovodna mreža i kvaliteta vode nezadovoljavajući i ne predstavljaju trajno rješenje.

Sustav za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda na području Općine uopće ne postoji.

Komunalno gospodarstvo i sustav komunalnih servisa također su nedovoljno razvijeni i suočeni su s brojnim funkcionalnim i razvojnim problemima.

Glavne tekuće aktivnosti Općine na području infrastrukture su pripremanje projekta izgradnje vodoopskrbnog sustava koji bi se trebao početi realizirati 2009. godine, te pokretanje aktivnosti na pripremanju projekta izgradnje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda.

Isto tako, radi stvaranja pretpostavki za efikasno upravljanje razvojnim aktivnostima i projektima, te osiguravanja kvalitetnijih komunalnih servisa, Općina je osnovala općinsko komunalno poduzeće "Komgrad Gradec" d.o.o., koje je započelo s poslovanjem u tijeku 2006. godine.

2.6.2. Prometna infrastruktura

Prometna infrastruktura na području Općine određena je položajem Općine Gradec u Zagrebačkoj županiji i široj regiji, te prometnim potrebama na području Općine i okruženja. Na području Općine postoji infrastruktura za cestovni i željeznički promet.

2.6.2.1. Cestovni promet

Mrežu cesta na području Općine Gradec čine državne, županijske i lokalne ceste, te velika mreža nerazvrstanih cesta. Struktura cesta vidljiva je iz slijedeće tablice:

2.6.2.1.1. Državne ceste

Državne ceste na području Općine su sljedeće:

- Državna cesta D-28 (Vrbovec – Bjelovar) do sada je predstavljala najvažniji prometni pravac na području Općine, koji prolazi središnjim dijelom Općine i direktno povezuje prostor Općine sa širim okruženjem.
- Nova brza cesta (poluautoceste) Sv. Helena – Vrbovec – Cugovec - Bjelovar koja prolazi južnim dijelom Općine sa odvojcima u naseljima Cugovec i Haganj. U tijeku 2007. godine završena je dionica brze auto ceste do naselja Cugovec, i nastavlja se gradnja dionice prema Bjelovaru. Planira se i izgradnja kraka brze auto ceste prema Koprivnici koji će se odvajati na interregionalnom čvorištu kod naselja Grabrić.

Ovom brzom cestom već je znatno poboljšana prometna povezanost Općine sa Gradom Zagrebom i mrežom auto-cesta koje povezuju sekundarne centre u RH (Split, Osijek, Varaždin) i nadovezuju se na europske prometne koridore.

Ovakva mreža državnih cesta osigurava odličnu cestovnu povezanost Općine sa relevantnim okruženjem, svim prostorima Hrvatske i širom regijom, i svakako će predstavljati bitan poticajni element za razvoj.

2.6.2.1.2. Županijske i lokalne ceste

Županijske ceste imaju ulogu povezivanja važnijih destinacija (gradovi, središta općina, i većih naselja) na području županije odnosno regije, a lokalne ceste služe prometnom povezivanju naselja i lokalnoga područja Općine.

Na području Općine postoji cca. 44 km županijskih i lokalnih cesta.

Ovakva mreža županijskih i lokalnih cesta u osnovi omogućava relativno dobru prometnu povezanost Općine sa relevantnim okruženjem, te međusobnu povezanost naselja na području općine međusobno i sa okolnim općinskim središtima i naseljima.

Međutim, problem je što je cestovna mreža županijskih i lokalnih cesta na području Općine u prilično lošem stanju, a njihova širina, tehničke karakteristike, nosivost, propustnost i sigurnost ne udovoljavaju sadašnjim ni budućim standardima i potrebama.

Zbog takvog stanja, potrebno je izvesti rekonstrukciju dobrog dijela cestovne mreže županijskih i lokalnih cesta na području Županije, kojom bi se te ceste uskladile s potrebama suvremenog cestovnog transporta i razvojnim potrebama Općine.

Prioriteti su asfaltiranje i sanacija postojećih cesta, te rekonstrukcija i proširenje županijske ceste Ž-2211 (Cugovec – Dubrava) i županijske ceste 3040 (državna cesta D-28 – Gradečki Pavlovec – Gradec), koje, uz državnu cestu D-28, preuzimaju najveći dio prometnog opterećenja.

Izgradnja i održavanje mreže županijskih i lokalnih cesta u nadležnosti je Županijske uprave za ceste Zagrebačke županije. Prema tome, Općina će u provedbi razvojnog programa trebati uspostavljati što bolju suradnju sa Županijskom upravom za ceste, te koordinirati planove i napore u cilju planske obnove mreže županijskih i lokalnih cesta.

U tom smislu, povoljna je okolnost što je na području Općine smještena asfaltna baza poduzeća "Županijske ceste Zagrebačke županije" d.o.o.

2.6.2.1.3. Nerazvrstane ceste

Nerazvrstanim cestama smatraju se prometnice i površine koje se koriste za promet po bilo kojoj osnovi i koje su pristupačne većem broju korisnika, a nisu razvrstne ceste u smislu Zakona o javnim cestama i posebnih propisa.

Na području Općine Gradec postoji velika mreža takvih nerazvrstanih cesta (internih prometnica na području naselja, poljskih puteva, šumskih puteva, itd...), čija dužina iznosi preko 100 km. Ove prometnice su za Općinu od velikog značaja jer omogućavaju "kapilarnu povezanost" svih sadržaja na području Općine, i važne su za kvalitetu života stanovnika i normalno odvijanje gospodarskih aktivnosti.

U skladu sa Zakonom o komunalnom gospodarstvu, održavanje nerazvrstanih cesta je u nadležnosti Općine. U takvoj situaciji, kao i u većini drugih JLS u RH, izgradnja i održavanje nerazvrstanih cesta za Općinu Gradec predstavljaju ogroman problem. Na takvo stanje naročito utječu i slijedeće okolnosti:

- sama veličina i raspored mreže nerazvrstanih cesta na području Općine;
- oskudna financijska sredstva s kojima Općina raspolaže;
- činjenica da veći gospodarski subjekti na području Općine (Svinjogojska farma PIK Vrbovec, pogon drvne industrije, i sl.) za svoje potrebe intenzivno koriste i "raubaju" nerazvrstane ceste teškim vozilima i poljoprivrednom mehanizacijom, a do sada nisu sudjelovali u njihovom održavanju;

U skladu sa zakonom, **financiranje održavanja nerazvrstanih cesta** obavlja se iz sredstava komunalne naknade i komunalnog doprinosa, te drugih dostupnih izvora (krediti, županijske i državne subvencije i programi, subvencije iz fondova EU, itd...)

Radi kvalitetnijeg obavljanja komunalnih djelatnosti, pa tako i održavanja nerazvrstanih cesta, Općina je osnovala općinsko komunalno poduzeće "Komgrad Gradec" d.o.o., koje je napravilo program održavanja nerazvrstanih cesta.

U daljem tijeku, da bi se omogućilo odgovarajuće održavanje i razvoj mreže nerazvrstanih cesta, Općina i općinsko komunalno poduzeće trebati će osigurati sustavne aktivnosti i slijedeće uvjete:

- efikasnija naplata komunalnih naknada i doprinosa, te uvođenje i dosljedna provedba komunalnog reda;
- pripremanje projekata, te efikasnije lociranje i pribavljanje financijskih sredstava iz svih dostupnih izvora na tržištu kapitala (natječaji za županijske i državne subvencije, namjenska sredstva iz fondova EU i drugih institucija, itd...);
- uspostavljanje kvalitetnije suradnje s gospodarskim subjektima na području Općine, koje se mogu i trebaju više angažirati i participirati u održavanju nerazvrstanih cesta koje intenzivno koriste za njihovu djelatnost, u skladu s općim pravnim načelima i načelima društvene odgovornosti;
- strateški, najvažniji element koji treba omogućiti sve kvalitetnije održavanje nerazvrstanih cesta, kao i razvoj svih ostalih komunalnih sadržaja, biti će poticanje i pokretanje sustavnih programa i projekata na strateškim pravcima razvoja, kojim će se stvoriti okruženje i uvjete za intenziviranje gospodarskih aktivnosti i ulaganja na području Općine, a time će se osigurati i povećani prihodi za održavanje nerazvrstanih cesta.

2.6.2.2. Željeznički promet

Željeznički promet omogućava jednostavan, realtivno jeftin i ekološki prihvatljiv transport tereta i putnika, i stoga je postojanje željezničkih komunikacija bitan uvjet za održiv razvoj svake sredine.

Općina Gradec ima relativno dobru željezničku povezanost. Na području Općine postoji slijedeća željeznička infrastruktura:

- Državna željeznička pruga I. reda Zagreb – Koprivnica;
- Županijska pruga II. reda koja povezuje Gradec sa Sv. Ivanom Žabno, gdje se priključuje na prugu Križevci – Bjerlovar, skraćujući pravac Zagreb – Bjelovar za ca. 13 km.
- Željezničke stanice nalaze se u naseljima Gradec i Repinec. U planu je i izgradnja pružnih odvojaka i novih željezničkih stajališta u naseljima Lubena i Remetinec.

Navedena željeznička infrastruktura namijenjena je teretnom i putničkom prometu, i svakako predstavlja bitnu sastavnicu razvojnog potencijala Općine.

Željeznički promet i održavanje navedene željezničke mreže u nadeležnosti su "Hrvatskih željeznica".

Na žalost željeznički promet u Republici Hrvatskoj, pa tako i na području Općine Gradec kvalitetom i standardom usluga zaostaju za u odnosu na Europsku uniju, tako da stagnira i za sada ne uspijeva dostići potrebnu razinu kvantitete i kvalitete. Takva situacija odražava se i na stanje željezničke infrastrukture i prometa na području Općine.

Imajući u vidu kvalitetan geografsko-prometni položaj Općine i Zagrebačke županije, reafirmacija željezničkog prijevoza je moguća i potrebna, a tome su namijenjene i najavljene mjere modernizacije pruga. U tom smislu, realno je očekivati da će željeznički promet imati pozitivan utjecaj na razvoj Općine, dajući joj povećanu konkurentnost te omogućavajući angažiranje dijela resursa i radne snage s područja Općine u ovoj djelatnosti.

2.6.2.3. Pošta i telekomunikacije

Na području Općine Gradec djeluje jedan poštanski ured u naselju Gradec, preko kojega se obavlja poštanski promet za sva naselja na području Općine, osim za naselja Haganj, Stari Glog i Fuka koji pripadaju u nadležnost poštanskog ureda u Novoj Kapeli, Općina Dubrava.

Ovako organiziran poštanski promet u osnovi zadovoljava potrebe Općine i nije prepreka održivom razvoju.

Na području Općine dobro je razvijen telekomunikacijski sustav, u obadva podsustava:

- sustav javnih komunikacija u nepokretnoj mreži
- sustav javnih komunikacija u pokretnoj (mobilnoj) mreži

Sustavi javnih komunikacija u nepokretnoj mreži obuhvaćaju telefonsku mrežu, mrežu za prijenos podataka i mrežu za prijenos televizijskih i video signala.

Ukupni kapacitet instaliranih priključaka na Općini je 1.024 priključka (2003. god), odnosno cca. 26,12 priključaka na 100 stanovnika, što je ispod prosjeka u Zagrebačkoj županiji i Republici Hrvatskoj (36 priključaka na 100 stanovnika). Međutim, s obzirom na strukturu korisnika u kojoj uglavnom prevladavaju kućanstva, ovakav broj priključaka u potpunosti zadovoljava potrebe Općine Gradec.

Sustav nepokretne mreže na području Općine je digitaliziran, tako da je **na cijelom području Općine dostupan brzi internet (ADSL, DSL)**, koji omogućava veliku brzinu integriranog prijenosa govora, slike i podataka. Ovakva mreža posebno je značajna za poslovanje poduzetnika i državnih službi, jer omogućava uključivanje u svjetske tokove prijenosa podataka.

Na području Općine prisutna je i kabela televizija (THT, MAX ADSL).

Može se zaključiti da je fiksna telekomunikacijska mreža na području Općine relativno dobro i zadovoljavajuće razvijena, te da zadovoljava potrebe održivog razvoja Općine.

Sustav javnih komunikacija u pokretnoj mreži također je dostupan na području Općine, gdje su prisutne sve pokretne mreže na europskoj frekvenciji (Mobitel, Cronet, VipNet, Telenet, Tomato). Pokrivenost terena Općine baznim stanicama mobilne telefonije za sada nije dostatna, tako da na dobrom dijelu Općine nema kvalitetnog signala.

Razvoj telekomunikacijskog sustava na području Općine značajan je zbog velike uloge kvalitetnih komunikacija u suvremenom društvu, gdje su kvaliteta života i razvoj gospodarstva u sve većoj mjeri uvjetovani sve bržim protokom i zahtjevima za dostupnost informacija. Na taj način, suvremeni način poslovanja u gospodarstvu i u administraciji u Europskoj uniji sve većim i danas već gotovo pretežnim dijelom se temelji na informatičkom umreživanju i brzom internetu, **tako da će konkurentnost Općine uvelike ovisiti od osposobljenosti da ponudi takvu razinu komunikacija.**

Stoga su kvaliteta i tehnološka razina telekomunikacijskih veza od strateškog značaja za održiv razvoj Općine.

2.6.2.4. Zaključak o sektoru prometne infrastrukture

Tablica 31. *Razvojni problemi i potrebe Općine Gradec u vezi s prometnom infrastrukturom*

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
- Mreža županijskih i lokalnih cesta u velikoj mjeri je dotrajala, tako da tehničkim karakteristikama i sigurnošću ne udovoljava dugoročnijim razvojnim potrebama i standardima EU; - Nezadovoljavajuće stanje nerazvrstanih cesta na području Općine, - Nemogućnost adekvatnog održavanja i ulaganja u razvoj razgranate mreže nerazvrstanih cesta zbog nedovoljnih financijskih sredstava; - Prekomjerno opterećivanje nerazvrstanih cesta teškim vozilima i mehanizacijom većih tvrtki koje djeluju na području Općine, bez njihovog odgovarajućeg participiranja u troškovima održavanja; - Neadekvatno stanje i zastarjelost željezničke infrastrukture i niska razina usluga u željezničkom prometu; - Nedovoljna pokrivenost područja Općine signalom mobilne telefonije	- Saniranje i rekonstrukcija županijskih i lokalnih cesta na području Općine; - Utvrdjivanje prioriteta, te stvaranje uvjeta za kvalitetnije održavanje nerazvrstanih cesta u nadležnosti Općine; - Uspostavljanje komunalnog reda na području korištenja nerazvrstanih cesta, te aktivnije uključivanje gospodarskih subjekata koji intenzivnije troše nerazvrstane ceste u njihovo održavanje; - Aktivniji pristup pribavljanju sredstava za razvoj i održavanje mreže nerazvrstanih cesta iz dostupnih nacionalnih i EU fondova; - Reafirmacija željezničkog prijevoza - povećavanje kvalitete i razvoj željezničke infrastrukture na području Općine, te stvaranje uvjeta za efikasnije korištenje željezničkog prometa u funkciji održivog razvoja; - Kontinuirano unaprijeđivanje telekomunikacijskih sustava, a naročito digitalnih mrežnih sustava; - Osiguravanje kvalitetne pokrivenosti cijelog područja Općine signalom mobilne telefonije.

2.6.3. Energetski sustavi

2.6.3.1. Električna energija

Elektroopskrba je u RH jedinstveno organizirana za cijelo područje države, a nositelj ove djelatnosti je državno poduzeće "Hrvatska elektroprivreda" koja objedinjuje osnovne djelatnosti na području proizvodnje, prijenosa i distribucije električne energije. Zakonom određen temeljni zadatak "Hrvatske elektroprivrede" je da dugoročno osigurava pouzdanu opskrbu električnom energijom, što je temeljni uvjet za društveni razvoj na svim razinama.

Opkrbu Općine električnom energijom obavlja DP "Elektra Bjelovar", Pogon Križevci.

Situacija u pogledu opskrbe Općine električnom energijom je zadovoljavajuća. Cijelo područje Općine pokriveno je elektroenergetskom mrežom, tako da je opskrba strujom osigurana u svim naseljima i struja je dostupna svim zainteresiranim korisnicima.

U pogledu razvoja i unaprijeđivanja postojećeg elektroopkrbnog sustava na području Općine, potrebno je raditi na poboljšanju napona, i nužno je osigurati konitnuirano održavanje i unaprijeđivanje sustava, te plansko rekonstruiranje i razvoj pojedinih dijelova elektroenergetske mreže u skladu s razvojnim potrebama.

Iz navedenog stanja može se zaključiti da će se elektroenergetski sustav na području Općine i nadalje kontinuirano održavati i razvijati u skladu s utvrđenim potrebama razvoja, te da će dugoročno biti osigurane sve potrebe za električnom energijom stanovništva i gospodarstva.

2.6.3.2. Nafta i plin

Napodručju Općine nema nalazišta nafte ni plina, ni bilo kakvih pogona za njihovu proizvodnju ili preradu, niti kapaciteta za njihovo skladištenje i distribuciju.

Radi opskrbe stanovnika i gospodarskih subjekata naftnim derivatima, na području Općine postoje dvije benzinske pumpe, na koridoru državne ceste D-28.

Krajem 1990-tih godina, **provedena je plinifikacija cijelog područja Općine.** Tom prilikom na području Općine izveden je magistralni plinovod u smjeru zapad – istok, sa mjerno-redukcijskom stanicom kod naselja Haganj i redukcijskom stanicom sjeverno od naselja Gradec, od kojih su razvedeni lokalni plinovodi do potrošača. Plinska mreža priključena je na distributivno područje Grada Vrbovca.

Plinska mreža obuhvaća sva naselja Općine Gradec. Plinovodi i postojenja su novi i dovoljno kapacitirani za sadašnje i buduće potrebe razvoja Općine, te nije potrebno planirati nikakva proširenja.

Može se zaključiti da je postojeća plinovodna infrastruktura čimbenik koji ima povoljan utjecaj na povećavanje konkurentnosti i razvojne perspektive Općine.

U ovom trenutku problem je što se plin nedovoljno koristi u domaćinstvima, jer su kućanstva još uvijek orijentirana na korištenje drva kao tradicionalnog, lako dostupnog i "besplatnog" goriva.

2.6.3.3. Obnovljivi izvori energije

Obnovljivi izvori energije danas se smatraju jednim od najvažnijih elemenata održivog razvoja, te važnom sastavnicom održivog razvoja ruralnih područja u EU i RH.

Svijest o štetnosti, ograničenim rezervama te visokoj cijeni fosilnih goriva i drugih neobnovljivih izvora energije, kao i globalni procesi narušavanja prirodnog sustava (zatopljenje, klimatske promjene, i sl.), doveli su do toga da su u svjetskim razmjerima pokrenuti trendovi i procesi uvođenja novih načina proizvodnje energije utemeljenih na korištenju **obnovljivih izvora** (energija vjetra, energija sunca, bioenergija, energija vode).

Europska unija propisala je za sve svoje članice obvezu razvoja sustava za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora te zamjenu sve većeg dijela konvencionalnih izvora obnovljivim izvorima.

Na takvim osnovama, i Republika Hrvatska je donijela **Nacionalni plan djelovanja na okoliš** (NN 46/02) i unijela u svoje propise **obvezu uvođenja i korištenja obnovljivih izvora energije**. U tom smislu, Zakon o energiji i prateći propisi utvrđuju da su energetska učinkovitost i korištenje obnovljivih izvora energije u nacionalnom interesu, te uvode obvezu da **do 2011.** godine minimalno **5,8%** ukupne potrošnje električne energije mora biti iz postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije. Da bi se takav plan ostvario, stvoreni su i nužni institucionalni uvjeti:

- donesen je niz propisa kojim je ovo područje dovoljno regulirano,
- osnovan je Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost,
- donesen je sustav mjera za poticanje razvoja tehnologija i postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora,
- "Hrvatske Šume" osnovale su javno poduzeće "Hrvatska biomasa" d.o.o., koje obavlja sustavno gospodarenje i isporučuje šumsku biomasu za rad postrojenja na biomasu;
- stvoreni su uvjeti da se za takve svrhe koriste predpristupni fondovi Europske unije

Općina Gradec **ima dobre uvjete** za korištenje "zelene energije" **iz biomase i bioplina** jer, s obzirom na svoja prirodna obilježja i strukturu proizvodnje, raspolaže relativno velikim postojećim i budućim izvorima (biomasa, stajnjak, životinjski otpad, otpad drvne industrije, itd..) iz koje je moguće razviti više oblika sustava za proizvodnju toplinske i električne energije:

- relativno velik teritorij sa šumskim i poljoprivrednim površinama na kojima nastaju velike količine biomase (granje, lišće, šikara, poljoprivredni otpad, i sl.), pri čemu je povoljna i okolnost da je područje relativno rijetko naseljeno;
- velik udio poljoprivredne proizvodnje koja generira velike količine biomase (gnojovka, kukuruzovine, slama i ostali ostaci od ratarske i stočarske proizvodnje) koji se mogu ekonomski učinkovito iskoristiti a sada se faktički bacaju i degradiraju prostor. Pritom, važno je da Općina treba razvijati poljoprivrednu proizvodnju, čime će se proizvodnja biomase povećavati i donositi sve veći prihod.

Razlozi i prednosti uvođenja biomase u Općini Gradec su brojni, a treba istaknuti slijedeće:

- ➡ Zaštita okoliša te kvalitetno i ekonomski učinkovito zbrinjavanje otpada od poljoprivredne proizvodnje;
- ➡ Povećavanje gospodarske aktivnosti u Općini: radi se o relativno ozbiljnim projektima koji u Općinu donose svježiji kapital i angažiraju vlastite resurse, i omogućavaju i otvaranje novih radnih mjesta;
- ➡ Vrlo povoljne mogućnosti financiranja ovakvih ulaganja subvencijama iz fondova RH i EU;
- ➡ Uspostavljanje novih novčanih tijekova u Općini (investicije – zarade – porezi)

- Razvoj kvalitetnijih uvjeta za poticanje, organiziranje i razvoj poljoprivredne proizvodnje;
- Unaprijeđivanje financijske strukture: razvojem korištenja obnovljivih izvora energije, Općina i drugi lokalni nositelji će u procesu pristupanja i nakon ulaska u EU biti u mogućnosti koristiti odgovarajuće potpore iz fondova EU i druge pogodnosti po osnovi poticanja "zelene energije";
- Bitan element u procesu ruralne obnove: povoljni učinci kroz kvalitetiniji odnos prema okolišu, stvaraju se povoljniji uvjeti života stanovništva, kutivira se okoliš.
- Povećavanje kvalitete života, ukupne atraktivnosti i konkurentnosti Općine;

Iskustva iz drugih tranzicijskih zemalja pokazuju da su brojne regije uspješno implantirale ovakve projekte i napravile dobar posao, vrlo dobro iskoristile ponuđena sredstva iz fondova EU, te ostvarile relevantne razvojne učinke.

Na području Općine Gradec moguće je, u okviru svih drugih aktivnosti na implementaciji ukupnog razvoja Općine, planirati uspostavljanje slijedećih vrsta postrojenja i pogona za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora:

- Manja postrojenja za **kogeneraciju** iz biomase (proizvodnja toplinske energije i električne energije), iz kojih bi se toplinska energija mogla koristiti za grijanje naselja te planski razvoj poljoprivrede i malog poduzetništva (plastenici, sušare, mala postrojenja za preradu hrane, itd.), a električna energija bi se isporučivala u energetska mrežu HEP-a po subvencioniranim cijenama;
- Jedno centralno, ili više manjih postrojenja za proizvodnju **bioplina**, uz korištenje velikih količina gnojovke i poljoprivrednog otpada koji se stvaraju na području Općine i u relevantnom okruženju. Ovakva postrojenja naročito su važna jer stvaraju mogućnost za razvoj stočarstva i ulaganja u izgradnju novih farmi u regijama gdje poljoprivrednih proizvođači nemaju dovoljno zemljišta za zbrinjavanje gnojovke koja se proizvodi na specijaliziranim farmama (naročito kod svinjogojskih farmi)

Upravo takva situacija postoji i u Općini Gradec i okolnim općinama, gdje postoje tradicije stočarske proizvodnje i relativno velik interes proizvođača za ulaganje u nove specijalizirane farme. Međutim, takvi proizvođači u pravilu ne posjeduju dovoljne količine zemljišta i zato ne mogu udovoljiti uvjetima i standardima u pogledu zbrinjavanja velikih količina stajnjaka i gnojovke koje bi se stvarale na novim farmama. Na taj način, ovakvi projekti su za njih u praksi neizvedivi jer ne mogu udovoljiti propisanim uvjetima RH i EU, niti mogu koristiti subvencionirana financijska sredstva za razvojna ulaganja.

Prema tome, u okviru sustavne provedbe Programa održivog razvoja, moguće je ovakve proizvođače i ciljeve povezati, te ostvariti snažne i kvalitetne razvojne efekte.

Iz svega navedenog, realno je da bi Općina Gradec u okviru planova i aktivnosti usmjerenih na suistavnu realizaciju Programa održivog razvoja trebala implementirati i razviti korištenje obnovljivih izvora energije, kao novu gospodarsku i razvojnu djelatnost na području Općine. U tom smislu, u Programu i u praksi, u okviru svih ostalih prioriteta i mjera, trebalo bi predvidjeti i ostvariti uvjete za razvoj ovakvih projekata i ulaganja.

2.6.3.4. Zaključak o energetske sustavima

Tablica 32. **Razvojni problemi i potrebe Općine Gradec u vezi s energetske infrastrukturuom**

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
- Sustav elektroopskrbe nije dovoljno definiran i stabilan, u mjeri koja je potrebna za dugoročne razvojne potrebe; - Nedovoljno korištenje plina u domaćinstvima, kao čisteg energenta u odnosu na drva i ugljen kao tradicionalne energente - Nedovoljna razina energetske učinkovitosti na području Općine; - Neiskorišteni potencijali obnovljivih izvora energije. - Na Općini do sada ne postoje dovoljno razvijena svijest o značaju energetske učinkovitosti, - Nema aktivnosti niti projekata u smislu podizanja energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije.	- Plansko rekonstruiranje i razvoj elektroenergetske mreže, u skladu s potrebama razvoja; - Podizanje razine energetske učinkovitosti; - Korištenje obnovljivih izvora energije; - Pokretanje aktivnosti i projekata u cilju razvoja uvjeta za podizanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije.

2.6.4. Vodno gospodarstvo

2.6.4.1. Polazne osnove

Voda ima izuzetan značaj za svakodnevni život i rad, te predstavlja temeljnu pretpostavku i strateški prioritet održivog razvoja. Zbog takvog značaja, gospodarenje vodama se u Republici Hrvatskoj temelji na načelu jedinstva vodnog sustava, kojim gospodari javno poduzeće "Hrvatske vode" u skladu sa Zakonom o vodama (NN 107/95, 150/05) te Strategijom upravljanja vodama, planovima upravljanja vodnim područjima i Planom upravljanja vodama.

Financiranje vodnog gospodarstva obavlja se u skladu sa Zakonom o financiranju vodnog gospodarstva (NN 107/95, 19/96, 88/98 I 150/05). Izvori sredstava za financiranje vodnog gospodarstva su slijedeći:

- Državni proračun
- Vodne naknade:
 - vodni doprinos,
 - naknada za korištenje voda,
 - naknada za zaštitu voda
 - naknada za vađenje prijeska i šljunka

- 2.5. naknada za uređenje voda
 - 2.6. naknada za melioracijsku odvodnju
 - 2.7. naknada za melioracijsko navodnjavanje
 - Naknade iz točke 2.1.-2.5. prihod su Hrvatskih voda, a naknade iz točke 2.6.-2.7. prihod su županijskih proračuna;
3. Proračuni jedinica područne (regionalne) samouprave i jedinica lokalne samouprave
 4. Ostali izvori

Načela financiranja:

- a) Sredstva vodnih naknada koriste se solidarno među svim korisnicima i prema prvenstvu u potrebama na području Republike Hrvatske, na vodnom području odnosno na području županije, osim u slučaju kada je Zakonom o financiranju vodnog gospodarstva drugačije određeno (melioracijski sustavi za navodnjavanje),
- b) Voda ima svoju ekonomsku vrijednost koju čine izdaci potrebni radi osiguranja njezine dostupnosti i zaštite te radi izgradnje i održavanja vodnih sustava, i tu vrijednost **cijena vode** mora izraziti. Povrat tih izdataka osigurava se jednim dijelom plaćanjem cijena vodnih usluga i naknada na jedinicu vode prema propisima o komunalnom gospodarstvu, a drugim dijelom plaćanjem naknada na jedinicu vode prema Zakonu o vodama i Zakonu o financiranju vodnog gospodarstva;
- c) Sredstva naknade za korištenje voda i naknade za zaštitu voda nepovratno se dodjeljuju isporučiteljima komunalnih usluga opskrbe pitkom vodom, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, radi sufinanciranja ili financiranja gradnje vodnih građevina za korištenje odnosno zaštitu voda. Korisnici usluga ne mogu biti dodatno opterećeni (kroz cijenu usluge ili na dr. načine) troškovima gradnje tih građevina u opsegu u kojem su isti financirani sredstvima iz ove točke,
- d) Sredstva naknade za zaštitu voda mogu se dodijeliti i osobama koje ispuštaju tehnološke otpadne vode, radi sufinanciranja ili financiranja izgradnje vodnih građevina za pročišćavanje tehnoloških otpadnih voda, kao i osobama koje ispuštaju sanitarne otpadne vode, a koje se ne mogu priključiti na sustav javne odvodnje, radi sufinanciranja ili financiranja gradnje vodnih građevina za pročišćavanje sanitarnih otpadnih voda. Ako su te građevine u vlasništvu Republike Hrvatske, ili u vlasništvu pravnih osoba kojima je osnivač ili pretežiti udjeličar ili dioničar Republika Hrvatska, sredstva se dodjeljuju nepovratno (pod uvjetom iz točke d), a ako nisu, dodjeljuju se kao krediti.

Prema tome, proizlazi da je za gradnju novih vodnih građevina na području Općine Gradec moguće računati na dio sredstava u skladu sa Zakonom o financiranju vodnog gospodarstva, te na sredstva iz vlastitog Proračuna i ostale izvore (kredite, subvencije, sredstva Europskih fondova, itd.)

2.6.4.2. Vodoopskrba Općine

Vodoopskrba na području Općine nije odgovarajuće riješena, i ova činjenica danas predstavlja **najveći problem i najveću prepreku održivom razvoju**. Vodoopskrbna mreža samo je djelomično izvedena a funkcionira uz velike teškoće i probleme vezane uz osiguravanje kakvoće i udovoljavanje zahtjevima koji su propisani za pitku vodu. Opskrba stanovništva Općine pretežno je riješena individualnim bunarima.

2.6.4.2.1. Sadašnje stanje vodoopskrbe

Tijekom 60-tih i početkom 70-tih godina, samodoprinosom građana Općine izvedeni su lokalni vodovod "Cugovec" kojim se provodi vodoopskrba naselja Cugovec sa cca 73 domaćinstva spojena na vodovod i

sa ukupno cca 300 stanovnika, te lokalni vodovod za naselja Gradec – Gradečki Pavlovec na koji je priključeno cca 220 domaćinstava i 500 stanovnika.

Ostala naselja na području Općine osiguravaju opskrbu privatnim kopanim i bušenim bunarima.

Status navedenih lokalnih vodovoda od izgradnje do 2005/2006. godine bio je nereguliran i vodoopskrbom se upravljalo na neformalni način putem mjesnih odbora za vodovod, a naplata vode i financiranje troškova odvijala se izvan reguliranih okvira. U takvoj situaciji kvaliteta vode i vodoopskrba mreža nisu se adekvatno kontrolirali i održavali, tako da su postojeća crpilišta, bunari i vodovodna mreža postepeno dotrajali, a kvaliteta vode bila je upitna i postojao je sve veći rizik od zaraza i drugih štetnih posljedica za stanovništvo.

Ukratko, ovakvi lokalni vodovodi bili su pravno "nepostojeći", a vodoopskba se odvijala na faktički "ilegalan" način u smislu Zakona o vodama i Zakona o komunalnom gospodarstvu.

S obzirom na neodrživost ovakvog stanja, Općina je 2005. godine donijela Investicijski program vodoopskbe na svojem području, a 2005. godine preuzela je lokalne vodovode i provela nužne aktivnosti radi sanacije kritičnog stanja:

- Osnovano je komunalno poduzeće "Komgrad Gradec" d.o.o., u isključivom vlasništvu Općine, koje je preuzelo obavljanje djelatnosti vodoopskbe u skladu sa Zakonom o komunalnom gospodarstvu;
- Pripremljene su i realizirane investicije u hitnu sanaciju lokalnih vodovoda, u okviru kojih su sanirani crpilišta i crpne stanice "Cugovec" i "Gradec", ugrađene su nove pumpe i elektronska oprema crpilišta, i izvedeni su uređaji za pripremanje pitke vode koja će udovoljavati propisanim standardima.

Ovakve aktivnosti i ulaganja nisu predstavljali trajno rješenje, već nužne "interventne mjere" kojima je omogućeno da se vodoopskba iz postojećih lokalnih vodovoda u najvećoj mogućoj mjeri organizira i uklopi u zakonske okvire, te da se ostvare moguća poboljšanja u pogledu količine i kakvoće vode u okviru postojeće vodoopskbnne mreže koja obuhvaća naselja Cugovec, Gradec i Gradečki Pavlovec. Ukratko, smisao ovakvih mjera bio je uspostavljanje kontroliranog stanja, te stvaranje uvjeta za pokretanje sustavnog programa vodoopskbe, koji će predstavljati trajno rješenje.

Na taj način, vodoopskba iz postojećih lokalnih vodovoda i dalje je povezana s velikim teškoćama i problemima:

- U postojećim uvjetima, s obzirom na neadekvatan smještaj crpilišta i objektivne mogućnosti, nisu uspostavljena vodozaštitne zone oko vodocrpilišta, tako da su bunari i dalje izloženi prodoru površinskih onečišćenja, a svojstva iscrpljene vode nisu stabilna;
- U takvim uvjetima, ugrađena postrojenja i tehnološki proces pročišćavanja i pripremanja pitke vode u crpnim stanicama nisu dovoljno sofisticirani da bi mogli osigurati stalnu i visoku kvalitetu vode, naročito u pogledu fizikalnih svojstava, tako da kvaliteta vode oscilira i nije zadovoljavajuća;
- S obzirom na mali kapacitet i uzak lokalni značaj ovakvih vodoopskrbnih sustava, **postojeći model vodoopskrbe nije ekonomski održiv**, tako da Općina i općinsko komunalno poduzeće ne mogu osigurati tehnološke uvjete i isplativost na razini koja je potrebna da bi se osigurala trajna i kvalitetna vodoopskrba iz takvih lokalnih vodovoda.

U svim ostalim naseljima na području Općine stanje je još i znatno lošije, jer ne postoji nikakva vodoopskrbna mreža. Opskrba stanovništva vodom u tim naseljima riješena je kopanim i bušenim bunarima različite dubine i kvalitete. Većina bunara nije adekvatno zaštićena niti se provodi sustavna kontrola kvalitete vode, tako da predstavljaju potencijalni izvor zaraze i ugrožavanja zdravlja.

Ovakvo stanje je dugoročno neodrživo i ne može ponuditi adekvatna rješenja za vodoopskbu Općine.

Zbog toga je Općina Investicijskim programom vodooskrbe predvidjela **trajno rješavanje vodoopskrbe** uključivanjem u regionalni vodoopskrbni sustav Zagrebačke županije, te izgradnjom suvremene vodoopskbnne mreže.

Ovakvo trajno rješenje temelji se na regionalnim programima i dokumentima vodoopsrbe, koji su usvojeni za područje Zagrebačke županije:

- (1) Studija dugoročnog programa opskrbe pitkom vodom Zagrebačke županije – I. etapa, istok (izrađena od "Dippold & Gerold – Hidroprojekt 91" d.o.o., Zagreb, 1999. godine)
- (2) Regionalni vodoopskrbni sustav "Zagreb" – koncepcijska osnova (izrađena od "Dippold & Gerold – Hidroprojekt 91" d.o.o., Zagreb. 2003. godina).

Navedenim dokumentima, predviđeno je da se vodoopskrba Općine Gradec riješi u okviru vodoopsrbnog sustava Grada Zagreba – istočni dio, s time da bi se Općina u vodoopsrbni sustav priključila na regionalni vodovod u Vbovcu, koji je izveden i priljučak je moguć.

Slijedom navedenog, u tijeku 2006. i 2007. godine pokrenute su sustavne aktivnosti na pripremanju Projekta vodoopskrbe, u okviru mogućnosti Općine:

U dosadašnjem tijeku Projekt vodoopskrbe je u velikoj mjeri pripremljen za izvedbu: Izrađena je projektna dokumentacija za magistralni cjevovod Vrbovec – Gradec – Cugovec i prabavljena ja lokacijska dozvola. U tijeku je ishođenje građevinske dozvole za magistralni cjevovod, te izrada projektne dokumentacije za I. fazu distributivnu mrežu.

2.6.4.2.2. Potreba Općine Gradec za pitkom vodom

Procijena potrebnih količina vode, za dimenzioniranje vodoopskrbnog sutava, utvrđuje se na temelju procjene broja stanovnika i **vodoopskrbne norme**, koja se razmatra u funkciji vremena i ovisno od karaktera naselja.

Dugoročnim programom opskrbe pitkom vodom Republike Hrvatske (Hrvatska vodoprivreda, 1991. god.), te Programom razvoja opskrbe pitkom vodom Zagrebačke županije, specifična vodoopskrbna norma za naselja seoskog karaktera kakva postoje u općini Gradec predviđa se sa slijedećim vrijednostima:

Tablica 33. ***Normativ potrebnih količina vode po stanovniku***

Godina	2000.	2015.	2030.
Opskrbna norma	150 lit./st./dan	200 lit./st./dan	250 lit./st./dan

Na temelju navedenog normativa (opskrbne norme) te procjene kretanja broja stanovnika, utvrđena je projekcija potrebnih količina pitke vode po naseljima Općine do 2030. godine.

Pri utvrđivanju projekcije potrebnih količina pitke vode računalo se s ciljnim parametrima kretanja broja stanovništva, tj. s pretpostavkom uspješnog ostvarivanja Programa održivog razvoja Općine koji ima za cilj zaustavljanje depopulacije te ostvarivanje ruralne obnove i postepeno povećavanje broja stanovništva u skladu s postojećom smjernicama ruralnog razvoja Republike Hrvatske. U tom smislu, pretpostavka je da se može realno računati s procjenom da će se stanovništvo Općine u razdoblju do 2030. godine povećati za 10%.

Izračun i projekcija potrebnih količina pitke vode u razdoblju do 2030. godine vidljivi su iz slijedeće tablice, na idućoj stranici:

Tablica 33. **Projekcija potrebnih količina vode iz vodoopskrbnog sustava**

Naselje	Broj stanovnika po godinama			Procjena potreba za vodom (m ³ /dan)		
	sadašnje stanje	2015.	2030.	sadašnje stanje	2015.	2030.
Buzadovec	134	140	145	20,10	28,00	36,25
Cugovec	390	420	500	58,50	84,00	125,00
Festinec	70	70	70	10,50	14,00	17,50
Fuka	120	125	130	18,00	25,00	32,50
Grabrić	85	80	85	12,75	16,00	21,25
Gradec	490	520	600	73,50	104,00	150,00
Gradečki Pavlovec	506	520	570	75,90	104,00	142,50
Haganj	534	550	560	80,10	110,00	140,00
Lubena	123	125	130	18,45	25,00	32,50
Mali Brezovec	90	85	90	13,50	17,00	22,50
Podjales	190	194	200	28,50	38,80	50,00
Pokasin	54	50	55	8,10	10,00	13,75
Potočec	104	104	108	15,60	20,80	27,00
Remetinec	74	70	75	11,10	14,00	18,75
Repinec	255	260	280	38,25	52,00	70,00
Salajci	88	88	92	13,20	17,60	23,00
Stari Glog	115	115	120	17,25	23,00	30,00
Tučenik	122	120	125	18,30	24,00	31,25
Veliki Brezovec	188	200	210	28,20	40,00	52,50
Zabrđe	188	190	195	28,20	38,00	48,75
UKUPNO OPĆINA:	3.920	4.026	4.340	588	805	1.085

2.6.4.2.3. Projekt izgradnje vodoopskrbne mraže na Općini

Projekt izgradnje vodoopskrbnog sustava pripremljen je kao **strateški razvojni projekt Općine**.

U dosadašnjem tijeku, regionalni vodovopskrbni sustav Zagreb – istok, izveden je do Grada Vrbovca, magistralnim cjevovodom Ø 500 mm (Božjakovina – CS "Lonja" – vodotoranj Vrbovec). Programom je predviđeno da se vodoopskrba Općine Gradec osigura priljučenjem na magistralni vodovod u Vrbovcu.

S obzirom na tehničke karakteristike vodoopskrbne problematike, područje Općine Gradec podijeljeno je u tri zone:

- južni i zapadni dio Općine
- visinska zona u istočnom i jugoistočnom dijelu Općine
- rubno sjeverozapadno i zapadno područje.

Južni i zapadni dio Općine čini "osnovnu" zonu vodoopskrbnog sustava koja se nadovezuje na Grad Vrbovec. Rješenje vodoopskrbe ovog dijela Općine, tj. područja koje obuhvaća najveći dio naselja i stanovništva Općine, predviđa se priključenjem na regionalni magistralni vodovod s vezom na vodotoranj Vrbovec, te izvedbom glavnog dovodnog cjevovoda Vrbovec – Gradec – Cugovec dimenzija Ø = 200 - 160 mm.

Istočni i južni dijelovi Općine pripadaju visinskoj zoni Općine Gradec. Doprema vode u ove dijelove Općine planira se iz smjera naselja Cugovec, uz korištenje crpne stanice Cugovec ($Q = 5 \text{ lit/s}$) i izvedbu dovodnog cjevovoda Cugovec – Haganj dimenzija $\varnothing = 200 - 150 \text{ mm}$. U Hagnju se predviđa izvedba vodotornja "Haganj" ($V = 200 \text{ m}^3$, $H_p = 205 \text{ m.n.m.}$) kojim će se osigurati potrebni pogonski uvjeti u ovoj visinskoj zoni.

Vodoopskrba rubnog sjeverozapadnog dijela Općine također se osigura iz osnovnog sustava Vrbovec, vodovodnom mrežom koja će pokrivati sjeverno područje Vrbovca i susjedne Općine Preseka, te sjeverozapadno područje Općine Gradec, uz izgradnju precrpnih stanica.

Predviđa se da će ukupna dužina vodoopskrbnog sustava na području Općine iznositi:

- glavni magistralni cjevovodi ($\varnothing = 150 - 200 \text{ mm}$): cca. 13,6 km
- sekundarna mreža ($\varnothing = 100 - 120 - 150 \text{ mm}$): cca. 46,7 km.

Ukupna vrijednost radova na izgradnji ovakve vodovodne mreže procjenjuje se u iznosu od cca. 34.000.000,00 kn. U skladu s Programom opskrbe pitkom vodom Zagrebačke županije, predviđa se slijedeća dinamika izvedbe

Tablica 34. **Predviđena dinamika izvedbe vodoopskrbnog sustava Općine**

Faza	Razdoblje (godina)	Opis radova	Predviđiva vrijednost radova (kn)
1.	PRIPREMNI RADOVI		
1.1.	2006/2007	Izrada idejnog rješenja vodoopskrbnog sustava za područje Općine	200.000
1.2.	2007-2008/9.	Ishođenje lokacijske dozvole (završeno)	350.000
1.2.		Izrada projekta glavnih magistralnih cjevovoda, cca. 13,6 km, (završeno)	
1.3.		Izrada glavnog projekta PS "Cugovec" $Q = 5 \text{ l/s}$	
1.4.		Izrada projekta distributivne mreže (kontinuirano)	
2	IZVOĐENJE RADOVA – I FAZA		
2.1.	kratkoročno 2009 -2010/11.	Priključenje na sustav Grada Zagreba u Vrbovcu, te izgradnja magistralnog cjevovoda Vrbovec – Gradec – Cugovec, u dužini od 9.250 m;	cca. 12.500.000
2.2.		Priključenje na postojeće lokalne vodovode Cugovec, Gradec i Gradečki Pavlovec, rekonstrukcija postojeće vodoopskrbne mreže u ovim naseljima, te izvođenje precepnice stanice "Cugovec" u postojećem objektu	
2.3.		Izgradnja nove sekundarne mreže u naseljima s nižom nadmorskom visinom za čiju vodoopskrbu je dovoljan pogonski tlak vodotornja u Vrbovcu i PS "Cugovec" (Cugovec, Lubena, Salajci, Tučenik, Buzadovec, Potočec), $L = \text{cca. } 12.000 \text{ m}$	

Faza	Razdoblje (godina)	Opis radova	Predviđiva vrijednost radova (kn)
3.	IZVOĐENJE RADOVA – II. FAZA		
3.1.	kontinuirano (predvidivo 4-5 godina)	Izrada glavnog projekta Vodotornja "Haganj", te glavne i sekundarne distributivne mreže za naselja s većom nadmorskom visinom	cca. 23.000.000
3.2.		Izvedba glavnog magistralnog cjevovoda Cugovec – Haganj, te vodotornja u Hagnju	
3.2.		Kontinuirano fazno projektiranje i izvođenje distributivne vodoopskrbne mreže i uspostavljanje vodoopskrbe na cijelom području Općine	

Predviđena dinamika omogućava da se sustav nadogradi na postojeće lokalne vodovode, i da se u I. FAZI, kratkoročno i uz relativno manja ulaganja, vodoopskrbni sustav Općine izvede do razine na kojoj se zadovoljava cca. 70% potreba stanovništva, i praktički sve potrebe gospodarskog razvoja.

Nakon toga potrebno je osigurati kontinuiran nastavak i što bržu izvedbu kompleksnijih radova II. FAZE izgradnje vodoopskrbnog sustava u dijelovima Općina s višom nadmorskom visinom i rubnim dijelovima, što će ovisiti ponajviše od mogućnosti i brzine osiguravanja financijskih sredstava.

U dosadašnjem tijeku Projekt je pripremljen za početak izvedbe:

- Izrađen je Idejni projekt vodoopsrbe Općine i pribavljena je lokacijska dozvola za izgradnju magistralnog cjevovoda Vrbovec – Gradec - Cugovec;
- Izrađen je glavni projekt za izvedbu priključka na vodoopskrbni sustav Grada Zagreba u Vrbovcu, te izgradnju magistralnog vodovoda Vrbovec – Gradec - Cugovec, i u tijeku je pribavljanje potvrde projekta (dozvole za građenje)
- U tijeku je projektiranje sekundarne distributivne mreže;
- Obavljaju se aktivnosti radi osiguravanja financijske konstrukcije za I. Fazu izgradnje vodoopskebnog sustava: Na tom putu, osigurana su sredstva u općinskom Proračunu za vlastiti udio u investiciji, i pokrenuti su postupci radi pribavljanja sredstava iz drugih dostupnih izvora, u skladu s propisima i odgovarajućim programima potpore ruralnom razvoju i razvoju infrastrukture:
 - U tijeku su aktivnosti za osiguravanje subvencije iz proračuna JP "Hrvatske vode" za izgradnju glavnog magistralnog cjevovoda u iznosu od cca. 5.800.000 kn, u skladu s propisima;
 - Osigurana je subvencija za izgradnju sekundarne distributivne mreže u iznosu od 2.100.000 kn, u okviru programa EIB II, o čemu je sklopljen ugovor s Ministarstvom mora, pomorstva i infrastrukture;
 - Podnesen je zahtjev za potporu Zagrebačkoj županiji i Fondu za regionalni razvoj,
 - Ostala nedostajuća sredstva planiraju se osigurati iz dugoročnog kredita HBOR za izgradnju infrastrukture, za što Općina ima bonitet, te iz drugih dostupnih izvora.

Predviđeno je da nositelj radova na izvedbi vodoopskrbne mreže bude općinsko komunalno poduzeće "Komgrad Gradec" d.o.o., čime će se troškovi izgradnje u najvećoj mogućoj mjeri racionalizirati.

2.6.4.3. Odvodnja i zbrinjavanje otpadnih voda

Na području Općine **ne postoji nikakva infrastruktura** za odvodnju i zbrinjavanje otpadnih voda. Na taj način, odvodnja kućanstava i proizvodnih pogona vrši se u sabirne jame (septičke jame), u boljem slučaju, ili se otpadne vode ispuštaju otvorenim kanalima i upuštanjem u vodotoke, direktno u okoliš.

Ovakvo stanje snažno ugoržava razvojne perspektive Općine, ima za posljedicu visoku zagađenost površinskih vodotoka, a vidljivo je i postepeno zagađivanje podzemnih voda.

Rješavanje problema odvodnje otpadnih voda na području Općine do danas nije razmatrano na razini konkretnih programskih rješenja i dokumentacije.

Sukladno Zakonu o vodama i drugim propisima, te donesenim Strategijama prostornog uređenja i zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj, zaštita voda i vodnosnika pitke vode utvrđena je kao strateški prioritet i temeljni nacionalni interes. U tom smislu, utvrđena je **odgovornost jedinica lokalne samouprave za izgradnju infrastrukture za odvodnju te kolektivnih uređaja za pročišćavanje otpadnih voda do 10.000 ES** (ekvivalent stanovnika) i individualnih uređaja.

U takvoj situaciji, rješavanja otpadnih voda, tj. projektiranje i izgradnja kanalizacijske mreže i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda vjerojatno će biti najveći problem u komunalnom opremanju Općine Gradec, zbog nepostojanja bilo kakve programske dokumentacije, te visoke cijene izvedbe ovih instalacija.

Pritom, poseban je problem što u bližem okruženju Općine ne postoji ni jedno kolektorsko postrojenje za prikupljanje otpadnih voda iz lokalne mreže, te što **na području Zagrebačke županije i Grada Vrbovca ne postoji definiran Program** odvodnje i zbrinjavanja otpadnih voda koji bi mogao služiti kao okvir za rješavanje ove problematike na području Općine Gradec.

Zbog svih navedenih razloga, Općina u slijedećem periodu mora razmotriti i utvrditi odgovarajuća rješenja za pristupanje Projektu, te definirati odgovarajuće prioritete i modele za rješavanje odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda. U tom smislu, na temelju učinjenih analiza i prakse u drugim tranzicijskim državama i EU, ocjenjuje se da bi za rješavanje otpadnih voda na području Općine bilo svrhovito odabrati slijedeći **pristup**:

- a) Utvrditi prioritete i mjerila te razviti uvjete da se pristupi izvođenju dislociranih sustava za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, prvenstveno za postojeće veće zagađivače (postojeće farme i gospodarski objekti), te inzistirati da se na svim novim objektima projektiraju i izvede odgovarajuća rješenja za zbrinjavanje otpadnih voda u skladu s pozitivnim propisima i standardima EU;
- b) Na temelju prethodnih analiza, i po uzoru na praksu u Sloveniji i drugim tranzicijskim zemljama, kao kvalitetno i najracionalnije rješenje pokazali su se projekti izgradnje **dislociranih sustava** koji se temelje na izvođenju manjih kanalizacijskih mreža i kolektivnih uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za pojedina naselja i grupe naselja (100 – 600 ES), koji se mogu kombinirati sa individualnim uređajima za pojedine veće i dislocirane objekte.

S obzirom na konfiguraciju terena te raspored naselja i stanovništva, Općina Gradec ima dobre uvjete za ovakvo rješavanje problema odvodnje otpadnih voda. **Prednosti ovakvih sustava** su slijedeće:

- Jednostavni projekti, brži razvoj i znatno manji troškovi od izgradnje centraliziranih sustava koji podrazumijevaju pripremanje glomaznih i kompleksnih investicijskih programe te vrlo velika i

dugotrajna ulaganja u kompleksnu kanalizacijsku mrežu, kolektore i velike uređaje za pročišćavanje.

- Relativno mali i jednostavni investicijski zahvati koji se mogu samostalno tj. pojedinačno planirati, projektirati i financirati iz odgovarajućih izvora. Za financiranje ovakvih objekata predviđeni su povoljni uvjeti subvencioniranja iz raznih državnih fondova i fondova EU;
- Visoka razina zaštite okoliša i održivost. Pročišćena voda može se ispuštati direktno u vodotoke ili opet koristiti za poljoprivredu ili druge gospodarske svrhe;
- Dostupnost, mogućnost učinkovitog upravljanja razvojem i fazne realizacije: brže zadovoljavanje lokalnih potreba > brže generiranje razvojnih učinaka > brži povrat sredstava i stvaranje nove vrijednosti;
- Kvalitetnije integriranje u lokalnu zajednicu: Mogućnost da djelatnost odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda obavlja lokalno komunalno poduzeće, jednostavniji uvjeti za obavljanje komunalne djelatnosti, te niži (ili u najgorem slučaju jednaki) troškovi održavanja od centraliziranih sustava;
- Mogućnost angažiranja i zapošljavanja lokalnog stanovništva na poslovima vezanim uz izgradnju i održavanje ovakvih sustava – novac ostaje u Općini, gdje se i stvara;
- Uspostavljanje novih novčanih tokova u Općini (investicije, zarade, porez), te mogućnost kontinuiranog konkuriranja za razne poticaje i donacije EU po osnovi zaštite okoliša;
- Povećavanje ukupne atraktivnosti prostora i konkurentnosti Općine;

U dosadašnjem tijeku, Općina je pribavila idejno rješenje i utvrdila elemente opportunity studije za izgradnju odgovarajućeg sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda.

U daljnjem tijeku, Općina bi trebala pristupiti sustavnim razvojnim aktivnostima na pripremanju Projekta odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, te uspostavljanju uvjeta za što brži ulazak u realizaciju.

2.6.4.4. Uređenje i zaštita vodotoka

2.6.4.4.1. Zaštita od poplava

Obrana od poplave na području Općine Gradec temelji se na redukciji, tj. odvođenju vršnog vodnog vala u retencijske prostore tj. akumulacije, tako da se izbjegava nekontrolirano izljevanje vršnih voda a poplavni val se kontrolira pumoću izvedenih objekata vodozaštitnog sustava.

Kriteriji zaštite od poplava na slivnom području rijeke Česme su slijedeći:

- naselja, industrijske zone i prometnice štite se od stogodišnjih velikih voda
- poljoprivredne površine i ribnjaci štite se od pedesetogodišnjih velikih voda
- šumske površine brane se od dvadesetpetogodišnjih velikih voda.

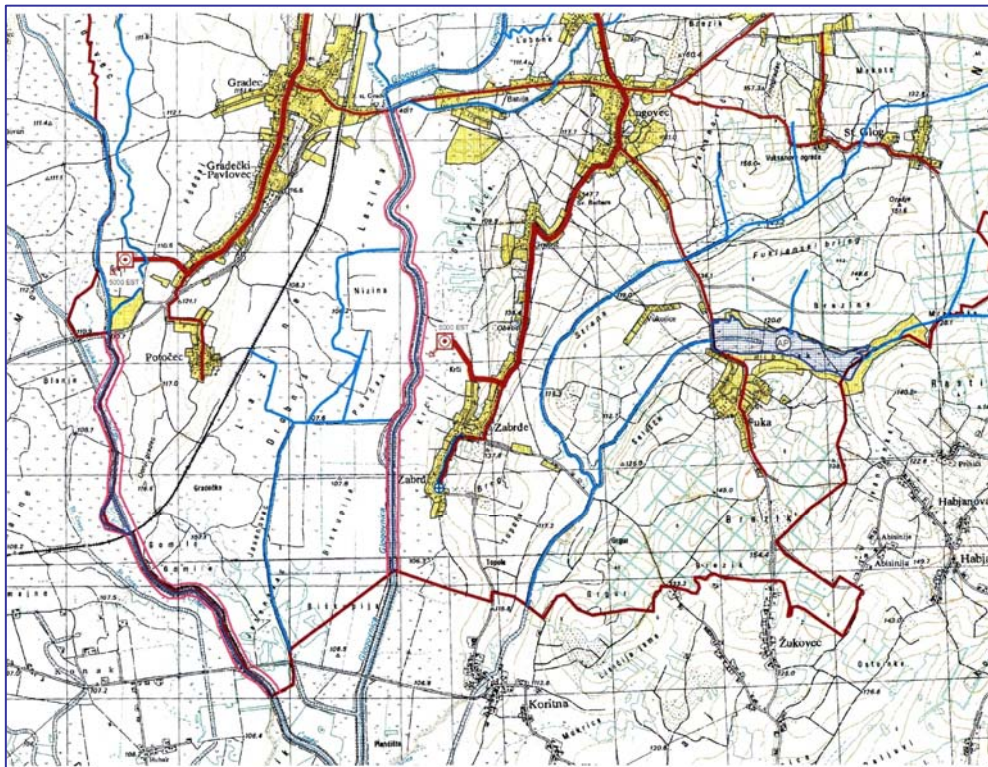
Radi zaštite od poplave na području Općine izvedeni su slijedeći objekti:

- **Akumulacija Fuka**, namijenjena odvodnji poplavnih voda na području Općine, koja se nalazi u južnom dijelu Općine pored naselja Fuka, na vodotoku Koritna, sa pregradnim profilom koji se nalazi na ušću Koritne u Glogovnicu. Površina akumulacije je 365.000 m², a zapremina 450.000 m³.
- Vodotok rijeke Glogovnice reguliran je nizvodno od naselja Gradec, u južnom dijelu Općine. Regulacija je izvedena dijelom kao obostrani nasip, a dijelom kao desnoobalni nasip.

- Na potoku Črncac izveden je obostrani nasip od naselja Potočec do ušća u Glogovnicu.

Opisana regulacija rijeke Glogovnice i zaštitni sustav svrstavaju se među vodne građevine od značaja za Republiku Hrvatsku.

Slika 43. **Sustav zaštite od poplava na području Općine**

Na slici su vidljivi zaštićeni vodotok Črnca uzdužno zapadne granice Općine, vodotok Glogovnice u južnom dijelu nizvodno od naselja Gradec, te akumulacija Fuka (plava boja) sjeverno od naselja Fuka.

2.6.4.4.2. **Melioracija**

Radi poboljšanja postojećeg fonda poljoprivrednog zemljišta te stvaranja uvjeta za kvalitetnije iskorištavanje poljoprivrednog zemljišta, na području Općine Gradec na više mjesta potrebno je izvesti hidromelioracijske radove u svhu meliorizacijske odvodnje. Cilj ovakvih radova je da se u zemljištu postigne i održi vodozračni režim koji omogućava stabilnu i optimalnu poljoprivrednu proizvodnju na melioriziranim parcelama.

Hidromelioracijski zahvati predviđeni su u dolini rijeke Glogovnice, gdje je na taj način potrebno kultivirati dio teških i nekvalitetnih tala, i omogućiti na njima produktivnu proizvodnju.

Hidromelioracijski radovi su složeni i skupi projekti, čije pripremanje podrazumijeva suradnju između Općine, Zagrebačke županije i "Hrvatskih voda", te definiranje kompleksne financijske konstrukcije.

Zbog toga, radi stvaranja uvjeta za uspješno pripremanje i realizaciju ovakvih projekata, prethodno bi trebalo osigurati slijedeće pretpostavke:

- uređenje statusa poljoprivrednog zemljišta, te definiranje projekata i nositelja poljoprivredne proizvodnje koji će biti korisnici ovakvog sustava i čija proizvodnja treba opravdati ulaganje;

- saniranje jako zagađenih tokova rijeke Glogovnice i potoka Črnc, kako bi se njihove vode mogle koristiti za melioraciju;

Interes je Općine da se ovakvi projekti pokrenu u što kraćem razdoblju, jer bi se time osigurali znatno povoljniji uvjeti i mogućnosti za unaprijeđivanje poljoprivredne proizvodnje, ali i za ukupno povećavanje kvalitete okoliša, uvjeta života i konkurentnosti Općine.

Međutim, s obzirom na kompleksne uvjete i zahvate kod ovakvih projekata, te na postojanje drugih prioriteta koje je potrebno prethodno realizirati kako bi se osigurala puna učinkovitost ulaganja u melioraciju, realno je pretpostaviti da pokretanje ovakvih zahvata neće biti moguće u planskom razdoblju za koje se donosi PUR (do 2013. godine).

Prema tome, melioracija će vjerojatno biti predmet dugoročnih razvojnih planova.

2.6.4.4.3. Zaštita voda

Sukladno zakonu o vodama, zaštita voda je od značaja za RH i predstavlja jedan od prioritetnih nacionalnih interesa.

Državnim planom za zaštitu voda (NN 8/99) te županijskim planom za zaštitu voda na području Općine Gradec evidentirani su snažno zagađeni tokovi potoka Črnc i rijeke Glogovnice, te glavni izvori njihovog zagađenja:

- Farma svinja PIK "Vrbovec", koja ispušta velike količine otpad u potok Stržen i nastavno potok Črnc, tako da je ovaj vodotok zagađen na nivou III-V. kategorije;
- Rijeka Glogovnicu opterećena je otpadnim vodama grada Križevci, koje se ispuštaju uzvodno od Općine Gradec i uzrokuju onečišćenje IV – V. kategorije.

Ovo je vrlo loše stanje, koje uvelike opterećuje razvojne perspektive Općine. Međutim, na prevladavanje ovakvog stanja utječu slijedeći čimbenici:

- U tijeku je rekonstrukcija svinjogojske farme PIK "Vrbovec" nakon koje će, prema obećanju vodećih ljudi "Agrokora", prestati zagađivanje potoka Črnc;
- U tijeku je izgradnja uređaja za pročišćavanje u Gradu Križevcima, čime bi se trebalo umanjiti zagađivanje rijeke Glogovnice.

U takvoj situaciji, moguće je pristupiti saniranju ovih tokova.

U tu svrhu, Općina u slijedećem periodu treba izraditi projekt odvodnje i zaštite vodotoka, u okviru kojega bi se definirala opća zaštitna rješenja te odgovarajuća rješenja i slijed projektnih aktivnosti za sanaciju vodotoka Glogovnice i Črnca, tako da ovi vodotoci opet revaloriziraju svoju vrijednost kao čimbenici održivog razvoja.

2.6.4.5. Zaključak o razvojnim problemima i potrebama u vezi s vodnim gospodarstvom

Neriješena vodoopskrba i odvodnja otpadnih voda predstavljaju najveća ograničenja i glavne prepreke za održiv i dinamičniji razvoj Općine. Zbog toga, temeljni je razvojni prioritet Općine da u najkraćem mogućem roku pripremi i realizira projekte izgradnje vodoopskrbnog sustava, te sustava za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda.

Tablica 35. **Razvojni problemi i potrebe Općine Gradec u vezi s vodnim gospodarstvom i infrastrukturom**

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• Neriješena vodoopskrba Općine; • Neriješeno pitanje odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području Općine; • Zagađivanje površinskih vodotoka, te onečišćavanje tla i podzemnih voda nepročišćenim otpadnim vodama; • Nedovoljan stručni i organizacijski potencijal za dinamično i učinkovito upravljanje kompleksnim projektima vodoopskrbe i odvodnje; • Nedovoljno razvijen sustav hidromelioracije poljoprivrednog zemljišta • Na Općini su nedovoljno razvijeni participativan pristup i sposobnosti za aktivno i učinkovito financiranje ovakvih projekata korištenjem mogućnosti aktivnog konkuriranja i pribavljanja sredstava iz dostupnih partnerskih programa, potpora i fondova na razini ZG županije, RH i EU, kao i odgovarajućih tržišnih izvora	➔ Ubrzana realizacija pripremljenog Programa vodoopskrbe te pokretanje radova na izgradnji vodoopskrbnog sustava; ➔ Prioritetno rješavanje problema prikupljanja i zbrinjavanja otpadnih voda na većim gospodarskim objektima i farmama u skladu s propisima RH i standardima EU, ➔ Donošenje mjera kojima će se osigurati da se na budućim gospodarskim i drugim objektima koji mogu biti izvor ozbiljnijih zagađenja izvode odgovarajući individualni sustavi za odvodnju i zbrinjavanje otpadnih voda; ➔ Ubrzano pripremanje i osiguravanje uvjeta za pokretanje Programa izgradnje sustava za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda na cijelom području Općine; ➔ Razvijanje sposobnosti i uvjeta za učinkovito financiranje projekata vodoopskrbe te odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, uključivanjem u odgovarajuće partnerske i potporne programe na razini ZG županije, RH i EU, te pribavljanjem i kombiniranjem svih dostupnih izvora (potpore, subvencije, donacije, poticajni krediti, obveznice, privatni partneri, IPARD, itd...) ➔ Sanacija vodotoka Glogovnice i Črneca; ➔ Izgradnja hidromelioracijskog sustava u dolini rijeke Glogovnice

2.6.5. Zbrinjavanje otpada

Opće je poznato da su razvojni procesi, povećavanje gospodarske aktivnosti, pa i rast standarda, najčešće povezani s problemom nastajanja i zbrinjavanja povećanih količina komunalnog otpada koji degradira prostor i može ugroziti razvojne perspektive. Zbog toga je pitanje postupanja s otpadom i zbrinjavanja otpada za sve sredine, pa tako i za Općinu Gradec, jedno od temeljnih dugoročnih, vrlo kompleksnih i osjetljivih pitanja održivog razvoja, a nerijetko se javlja i kao političko pitanje.

Na području Općine Gradec zbrinjavanje komunalnog otpada trenutno nije akutno pitanje, a situacija je relativno dobra:

- Prema procjenama objavljenim u izvještajima Zagrebačke županije i "Komunalca" Vrbovec, na području Općine godišnje nastaje do 180 kg otpada po stanovniku, dakle ukupno cca. 705.000 kg komunalnog otpada.
- Na području Općine postoji organizirano prikupljanje otpada, kojim su obuhvaćena sva naselja na području Općine, i ova usluga dostupna je svim domaćinstvima i gospodarskim subjektima.
- Prikupljanje i odvoz otpada na području Općine Gradec obavlja komunalno poduzeće "Komunalac" Vrbovec, a otpad se deponira na odlagalištu otpada Beljavina koje je organizirano za područje Grada Vrbovca, te za općine Dubrava, Farkaševac, Gradec, Preseka i Rakovec.

Prema Izvještaju o stanju prostora Zagrebačke županije, ovo odlagalište radi od 1980. godine i njegovi kapaciteti do sada su popunjeni 44%. Iz ovakvog podatka proizlazi da će odvoz otpada na ovo odlagalište biti moguć još dugo vremena;

- U registrima zagađenja u ZŽ, do sada nije bilo prijavljenih većih "divljih" odlagališta otpada na području Općine, niti akcidenata vezanih uz zagađivanje komunalnim otpadom. Također izvještajem o stanju okoliša Zagrebačke županije Općina Gradec svrstana je među rijetke jedinice u kojima nisu utvrđene lokacije otpadom onečišćenog tla.

Međutim, unatoč relativno zadovoljavajućem općem stanju, stanovnicima i lokalnoj samoupravi poznato je da postoje problemi nekontroliranog odbacivanja otpada u okoliš, tako da području općine nastaju manja "divlja" odlagališta. Dakle, problem ipak postoji i potrebno ga je pravovremeno rješavati kako bi se spriječila teža narušavanja i ugrožavanja.

U tijeku 2007. godine došlo je i do ozbiljnije ekološkog incidenta zbog nezakonitog odlaganja građevinskog otpada sa gradilišta Svinjogojske farmi "PIK Vrbovec" na dvije privatne parcele u naselju Veliki Brezovec, čime su izazvane štetne imisije (smrad), utvrđena je opasost od ugrožavanja podzemnih voda i okolnih bunara, a došlo je i do značajnijeg degradiranja okoliša. Srećom, hitnim angažiranjem lokalnih mjesnih odbora i Poglavarstva, u kratkom roku je postignut dogovor s investitorom i izvoditeljima razdova na Farmi, tako da je narušeno stanje sanirano i izbjegnute su teže posljedice. (Ovakav akcident treba biti primjer za konstruktivan odnos i suradnju lokalne samouprave i stanovništva, i za postupanje i u drugim sličnim slučajevima).

U opisanoj općoj situaciji, **osnovni zadatak Općine** biti će pravodobno pripremanje i poduzimanje odgovarajuće aktivnosti i mjere u cilju što kvalitetnijeg postupanja s otpadom, učinkovitog saniranja eventualnih narušavanja, te uspostavljanja kvalitetnih uvjeta za povećavanje efikasnosti prikupljanja i gospodarski učinkovitog iskorištavanja otpada.

U pogledu dugoročnog razvoja, pitanje gospodarenja otpadom uređeno je Zakonom o otpadu (NN 178/04) i podzakonskim aktima. U skladu sa Zakonom, sustav zbrinjavanja otpada i zaštite okoliša stavljen je u nadležnost županija, tako da je Zagrebačka županija obvezna donijeti Plan gospodarenja otpadom, kao sastavni dio programa zaštite okoliša.

Prema tome, u dugoročnom smislu, predviđa se da će zbrinjavanja otpada na području Općine Gradec biti riješeno u skladu s Planom gospodarenja otpadom Zagrebačke županije te u suradnji sa Zagrebačkom županijom i jedinicama lokalne samouprave u užem okruženju i regiji.

Dugoročne aktivnosti Općine trebaju biti usmjerene na uključivanje u regionalni sustav gospodarenja otpadom, te na razvoj aktivnosti i uvjeta kojima će na svojem području u najvećoj mjeri eliminirati štetne utjecaje otpada na zdravlje ljudi i okoliš, i razvijati uvjete za ekonomski učinkovito gospodarenje otpadom, u skladu sa standardima EU.

U tom smislu, glavni ciljevi Općine trebali bi biti:

- razvoj svijesti, navika i dobre prakse u lokalnoj zajednici u pogledu kvalitetnog postupanja s otpadom;
- Izbjegavanje nastanka otpada, što podrazumijeva niz mjera u proizvodnji i potrošnji dobara na izvorima nastanka otpada, sa svrhom smanjivanja količine i štetnosti otpada, a koje je moguće primijeniti na području Općine;
- Poboljšavanje efikasnosti i kvalitete prikupljanja otpada, te razvijanje metoda i navika u cilju razvrstavanja i pravilnog pripremanja otpada za transport, tako da se smanji onečišćavanje prostora te omogućiti bolje gospodarsko iskorištavanje otpada na deponiju;
- Maksimalno recikliranje biorazgradivog otpada iz poljoprivrede, te iskorištavanje u poljoprivredi;
- Otvaranje reciklažnog dvorišta, radi prikupljanja opasnog i gospodarski korisnog otpada.

2.7. Stanovi i stanovanje

Podaci o broju stanova i strukturi stambenog fonda na području Općine Gradec vidljivi su iz sljedećih tablica:

Tablica 36. **Kućanstva i stambene jedinice na području Općine**

Br.	Naselje	Ukupan broj stanovnika	Privatna kućanstva	Projesječno članova kućanstva	Stambene jedinice		Osoba po 1 stanu
					Svega	Stanovi za stalno stanovanje	
1.	Buzadovec	134	35	3,83	44	43	3,12
2.	Cugovec	390	126	3,10	150	145	2,69
3.	Festinec	70	22	3,18	25	25	2,80
4.	Fuka	120	36	3,33	52	52	2,31
5.	Grabrić	85	23	3,70	38	36	2,36
6.	Gradec	490	150	3,27	172	165	2,97
7.	Gradečki Pavlovec	506	146	3,47	173	165	3,07
8.	Haganj	534	158	3,38	168	161	3,32
9.	Lubena	123	46	2,67	43	38	3,24
10.	Mali Brezovec	90	30	3,00	33	32	2,81
11.	Podjales	190	58	3,28	76	66	2,88
12.	Pokasin	54	19	2,84	24	23	2,35
13.	Potočec	104	31	3,35	41	40	2,60
14.	Remetinec	74	22	3,36	27	27	2,74
15.	Repinec	255	75	3,40	103	89	2,87
16.	Salajci	88	26	3,38	27	24	3,67
17.	Stari Glog	115	38	3,03	57	57	2,02
18.	Tučenik	122	34	3,59	42	41	2,98
19.	Veliki Brezovec	188	56	3,36	62	58	3,24
20.	Zabrđe	188	59	3,19	78	70	2,69
Ukupno		3.920	1.190	3,29	1.435	1.357	2,89

Izvor: Dokumentacija DZS, Popis stanovništva 2001. g.

Tablica 37. **Struktura korištenja i veličina stambenog prostora**

Stanovi	Sveukupno	Stanovi za stalno stanovanje				Stanovi koji se koriste povremeno		Stanovi u kojima se samo obavlja djelatnost
		Ukupno	Nastanjeni	Privremeno nastanjeni	Napušteni	za odmor	u vrijeme sezonskih radova	
Broj	1.449	1.373	1.160	106	107	75	0	1
%	100%	94,76%	80,06%	7,32%	7,38%	5,18%	0,00%	0,07%
m2	106.844	102.571	90.639	6.874	5.058	4.201	0	72
Prosječna veličina stana (m ²)	73,74	74,71	78,14	64,85	47,27	56,01	-	72,00

Analizom navedenih podataka o stambenom fondu na području Općine mogu se donijeti slijedeći zaključci:

- Vidljivo je da u svim naseljima postoji više stambenih jedinica nego domaćinstava. Ovakav podatak govori o depopulaciji.
- Prosječna veličina svih stanova na području Općine iznosi 73,74 m²;
- Prosječna veličina nastanjenih stanova za stalno stanovanje iznosi 78,14 m²;
- Svaki stanovnik Općine raspolaže u prosjeku sa 27,26 m² stambenog prostora;
- Na području Općine postoji 5.058 m² napuštenog stambenog prostora te 6.874 m² privremeno nastanjenog stambenog prostora. Može se pretpostaviti da se ovakav prostor velikim dijelom odnosi na stare i napuštene stambene objekte, koji su ostali nakon što su obitelji izgradile nove stambene zgrade.

Na temelju svih navedenih podataka moglo bi se zaključiti da je standard stanovanja na području Općine Gradec općenito dobar, te da Općina u tom smislu ima razvojne rezerve.

Pri definiranju PUR-a i strateških razvojnih prioriteta, bilo bi dobro da naležna tijela Općine razmotre opciju **izmjene Programa raspolaganja zemljištem u vlasništvu RH**, na način da se odgovarajuće parcele građevinskog zemljišta ostave u posjedu Općine i predide za buduću izgradnju stambenih objekata za potrebe novonaseljenog stanovništva (stručne i kvalificirane radne snage), čime bi se osiguralo povećana konkurentnost i privlačnost Općine za naseljavanje novog stanovništva.

2.8. GOSPODARSTVO

2.8.1. Razvojni položaj i trenutak Općine Gradec

Općina Gradec spada među slabije razvijene jedinice lokalne samouprave u Zagrebačkoj županiji. Ovakvo stanje posljedica je dugotrajne stagnacije zbog činjenice da je područje Općine, dok je bilo u sastavu bivše Općine Vrbovec, bilo tretirano kao rubno područje te je vrlo malo ulagano u njezin razvoj.

To je rezultiralo i današnjim skromnim i nerazvijenim gospodarskim kapacitetima, malim prihodima te skromnim financijskim i razvojnim potencijalom.

Na ocjenu razvojnog položaja Općine ukazuju i slijedeći podaci:

- Neto dohodak per capita je ispod 75% prosječnog neto dohotka u Zagrebačkoj županiji;
- Vlastiti prihodi općinskog Proračuna per capita su ispod 50% prosječnih prihoda u Zagrebačkoj županiji. U položaju Općine po ovom kriteriju govori usporedba slijedećih podataka:

Tablica 38: ***Vlastiti (izvorni) prihodi proračuna per capita u Zagrebačkoj županiji i Općini Gradec, te usporedba s nekim drugim JLS u županiji***

Br.	PODRUČJE	Vlastiti (izvorni) prihodi proračuna p.c. po god. (HRK)					
		2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007. (plan)
1	Zagrebačka županija	1.739	2.056	2.376	2.715	3.104	3.906
2	Općina Gradec	383	343	450	933	523	765
3	Odnos (2/1)	22,05%	16,72%	18,98%	34,40%	16,86%	19,59%
4	Usporedno:						
	Općina Rakovec	288	264	235	329	387	743
	Općina Preseka	257	327	419	577	519	760
	Općina Farkaševac	338	287	327	390	399	692
	Općina Dubrava	537	469	340	353	422	575
	Općina Jakovlje	718	822	962	965	1.347	1.745
	Općina Pušća	1.148	1.399	1.480	1.635	1.720	2.089
	Općina Brdovec	1.331	1.531	1.578	2.479	2.271	2.761
	Općina Stupnik	3.717	3.358	3.171	3.733	5.767	3.883
	Općina Sveta Nedjelja	2.013	2.069	2.419	3.535	5.379	6.397
	Grad Vrbovec	871	1.040	1.107	1.497	1.510	1.994
	Grad Sv. I. Zelina	896	994	1.085	1.131	1.846	3.357
	Grad Dugo Selo	1.529	1.480	1.662	1.837	2.262	3.016
	Grad Samobor	1.735	2.139	2.601	2.642	3.029	3.519
	Grad Zaprešić	2.127	2.282	3.265	4.520	3.996	5.467
	Grad Zagreb	5.092	5.720	6.130	6.872	7.761	8.139

Izvor: podaci Ministarstva Financija i Državnog zavoda za Statistiku. Izračun je sačinjen na temelju podataka o izvornim proračunskim prihodima JLS te broja stanovnika iz Popisa stanovništva 2001.g.

Podaci o snazi lokalnih proračuna per capita dobar su sintetički pokazatelj razine razvijenosti, jer se na temelju ovakvih podataka može zaključivati o snazi lokalnog gospodarstva i samoj aktivnosti pojedine općine ili grada. Naravno, zbog različitih čimbenika (npr. koncesijske rente), ovakvi podaci u određenim slučajevima mogu biti relativni i davati iskrivljenu sliku.

Međutim, pažljivijim sagledavanjem ovakvih podataka mogu se donijeti slijedeći zaključci:

- Uočljive su ogromne razlike u razvijenosti između pojedinih dijelova Zagrebačke županije. Općina Gradec dijeli sudbinu s ostalim JLS u istočnom dijelu Zagrebačke županije, koje imaju puno manje lokalne proračune od općina u zapadnom i južnom dijelu Županije. Ovo govori o dugotrajnoj zapostavljenosti i izoliranosti ovog područja u proteklom periodu, ali i o sličnosti razvojnih problematika;
- Analizom struktura proračunskih prihoda i rashoda pojedinih JLS po godinama, vidljivo je da vlastiti prihodi uvelike ovise od samih razvojnih aktivnosti i ulaganja JLS u razvoj. Na taj način, može se zaključiti da su općine koje su više ulagale u razvoj uspjevale znatno više povećati vlastite prihode. Još je važniji pokazatelj, koji se ne vidi iz samih podataka o vlastitim prihodima, da su takve općine u pravilu uspjele osigurati i visoke prihode po osnovi kapitalnih i tekućih pomoći od države i Županije, i time utjecali na gospodarski razvoj i povećanje vlastitih prihoda.
- Učinjene analize pokazuju da Općina Gradec i općine koje se nalaze u njezinom neposrednom okruženju (Farkaševac, Dubrava, Preseka) imaju vrlo sličnu strukturu, razvojni položaj i problematiku. Zbog toga, ovo područje moguće je u razvojnom smislu promatrati i kao stanovitu **razvojnu podregiju**, i bilo bi dobro kada bi Općina Gradec kod pripremanja i provedbe razvojnih projekata mogla uspostavljati suradnju i koordinaciju s okolnim općinama, barem kod onih razvojnih prioriteta i gospodarskih djelatnosti koje su zajedničke za sve jedinice u okruženju (npr. poljoprivreda, seoski turizam, zaštita okoliša);
- Prosječna stopa nezaposlenosti na području Općine iznosi 8,89% (2008. g.), što je znatno niže od prosjeka u R. Hrvatskoj (16,8%). Stvarno stanje je i bolje s obzirom na relativno visok udio poljoprivrednog stanovništva, jer podaci o zaposlenosti uključuju samo one individualne poljoprivrednike koji su obveznici plaćanja poreza na dohodak.
- Stopa obrazovanosti (udio stanovništva sa SSS i višom spremom u odnosu na stanovništvo starije do 15 godina) na području Općine Gradec iznosi cca. 36%, što je nešto više od 60% prosjeka u Zagrebačkoj županiji;
- Na području Općine nema izvozno orijentiranih gospodarskih subjekata;
- Na području Općine nije bilo izravnih stranih ulaganja.

Ovakvo stanje je nezadovoljavajuće i potrebno ga je korijenito mijenjati. U tom smislu, gornji pokazatelji koji govore o niskim prihodima u uvjetima relativno dobre zaposlenosti ukazuju na zaključak o malim gospodarskim kapacitetima i nedovoljnoj efikasnosti gospodarstva na području Općine.

U protekom periodu na području Općine zamjetno je kontinuirano angažiranje lokalne samouprave na pripremanju i poduzimanju konkretnih aktivnosti usmjernih ka otvaranju perspektiva i uvjeta za prevladavanje nepovoljnog stanja i pokretanje razvoja, među kojima su najzaznačajnije slijedeće:

- ➡ Donesen je Prostorni plan uređenja Općine, kao bitna i temeljna pretpostavka za svrhovito planiranje i upravljanje razvojnom problematikom na prostoru Općine;

- Otvorena su važna pitanja i pokrenute su konkretne aktivnosti u vezi s problematikom koja je bitna za otvaranje razvojnih perspektiva, i pristupilo se rješavanju nekih dugotrajno potiskivanih problema koji su predstavljali ozbiljne razvojne prepreke. S time u vezi osobito je značajno:
 - reguliranje statusa komunalne infrastrukture i komunalnih usluga na području Općine,
 - reguliranje statusa i legalizacija (procjena, uknjižba) općinske imovine;
 - aktivnosti usmjerene na reguliranje problematičnih odnosa i uspostavljanje konstruktivne suradnje s velikim gospodarskim subjektima koji djeluju na području Općine, te stvaranje uvjeta za postepeno rješavanje problema koji su do sada nepovoljno utjecali na razvojni položaj Općine;
 - reguliranje velikog duga za radove na plinifikaciji koji je ostao neriješen iz tog razdoblja;
- Pokrenuti su razgovori i bitno su povećane aktivnosti i ulaganja u analizu stanja i osvješćivanje problema, utvrđivanje strateških razvojnih potreba i prioriteta, te pripremanje "podloga", smjernica i programskih elemenata za pokretanje razvojnog ciklusa, npr:
 - izrađena je analiza stanja, te studija i investicijski program vodoopskrbe Općine
 - analiza, te studija uspostavljanja poduzetničkih zona;
 - analiza strateških razvojnih prioriteta i programa Općine
- Utvrđeni su prioriteti i realizirana su relativno velika ulaganja u infrastrukturu (lokalni vodovodi, nerazvrstane ceste, komunalno opremanje);
- Osobito je značajno da su bitno povećana ulaganja u razvoj infrastrukture kao temeljnog uvjeta za financiranje i pokretanje konkretnih ulaganja na području Općine. Nedostatak ovakvih aktivnosti i dokumentacije u dosadašnjem tijeku faktički su onemogućavali bilo kakve konkretne razvojne aktivnosti. U tom smislu, naročito je značajno:
 - izrađen je projekt vodoopskrbe područja Općine (Dipold&Gerold Hidroprojekt 91);
 - u tijeku su aktivnosti radi osiguravanja financijske konstrukcije te stvaranja ostalih uvjeta za pokretanje radova na I. fazi vodoopskrbne mreže, koji bi trebali započeti u tijeku 2009. godine;
 - pokrenute su aktivnosti na pripremanju projekta odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda;
- Uspostavljena je poduzetnička zona Gradečki Pavlovec, u kojoj su izgrađeni novi gospodarski sadržaji među kojima je najbitnija asfaltna baza poduzeća "Županijske ceste Zagrebačke županije" d.o.o.;
- Krenulo se s uspostavljanjem organizacijskih pretpostavki za razvoj:
 - osnovano je i uspostavljeno općinsko komunalno poduzeće "Komgrad Gradec", koje treba biti nositelj aktivnosti i investicija na području razvoja infrastrukture;
 - uloženo je u ekipiranje stručne službe i pokrenute su aktivnosti na povećavanju efikasnosti rada te usklađivanju i uređenju poslovne dokumentacije Općine.

Navedene aktivnosti rezultirale su, s jedne strane, kontinuiranim porastom izvornih prihoda te stanovitim povećavanjem financijskog kapaciteta Općine, i omogućeno je pribavljanje kapitalnih potpora od strane Zagrebačke županije.

S druge strane, stvorene su osnovne i bitne tehničke, pravne i organizacijske pretpostavke i uvjeti za pokretanje intenzivnijih razvojnih aktivnosti i projekata na strateškim pravcima razvoja.

U takvoj situaciji i na takvim osnovama, Općina Gradec u slijedećem periodu treba osigurati što širi konsenzus svih nositelja razvoja i stanovništva na području Općine o zajedničkoj razvojnoj viziji i prioritetima održivog razvoja Općine, te krenuti s intenzivnim pripremanjem i realizacijom razvojnih projekata koji trebaju omogućiti ubrzani gospodarski rast i razvoj.

2.8.1.1 Zaključak o razvojnem položaju, problemima i potrebama gospodarskog rasta Općine

Ostvarivanje potreba gospodarskog razvoja Općine podrazumijeva dobro poznavanje postojećeg stanja, strukture te raspoloživih razvojnih resursa, kapaciteta i drugih bitnih čimbenika koji će utjecati na mogućnosti i potrebe u pogledu učinkovitog pripremanja i poduzimanja razvojnih aktivnosti i projekata koji trebaju rezultirati ubrzanim i održivim gospodarskim razvojem Općine.

Tablica 39. **Razvojni problemi i potrebe gospodarskog rasta Općine Gradec**

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• Nedovoljna razvijenost. • Gospodarska i financijska snaga Općine su daleko ispod županijskog i nacionalnog prosjeka; • Premali prihodi i mala financijska snaga Općine; • Nedovoljna gospodarska aktivnost; • Mali razvojni potencijal; • Nepoduzetno okruženje i neorganiziranost lokalnih proizvođača i poduzetnika; • Nerazvijenost poduzetničke infrastrukture; • Nepostojanje ponude lokalnih projekata koji mogu inicirati brži lokalni razvoj;	➤ Utvrditi prioritete te osmisliti i pokrenuti strateške razvojne programe i projekte koji će omogućiti intenziviranje gospodarskih aktivnosti i ulaganja na strateškim pravcima razvoja Općine; ➤ Ubrzano pripremati i realizirati projekte za razvoj infrastrukture i restrukturiranje strateških područja; ➤ Iskoristiti gospodarski potencijal Grada Zagreba i razvijenijih sredina u okruženju, te dobru prometnu povezanost za ubrzani razvoj Općine; ➤ Razvijati poduzetničko okruženje i infrastrukturu; ➤ Osmisliti učinkovitu politiku suradnje i partnerstva privatnog i javnog sektora na općinskim razvojnim programima i projektima; ➤ Locirati postojeće perspektivne proizvođače, poduzetnike i projekte na Općini, i uključivati ih u razvojne programe i aktivnosti Općine; ➤ Stvarati uvjete za korištenje razvojnih fondova ZZ i RH, te pretprijetnih fondova EU; ➤ Jačanje konkurentnosti proizvođača i poduzetnika s područja Općine, te ukupne gospodarske konkurentnosti Općine; ➤ Pripremiti ponudu projekata i poticajne uvjete, te iskoristiti komparativne prednosti Općine, radi privlačenja kapitala i ulaganja iz Grada Zagreba i razvijenijih sredina iz okruženja; ➤ Sustavno podržavati i poticati razvoj stručnih kadrova, ➤ Osmisliti učinkovitu politiku privlačenja mlađih i stručnih ljudi iz drugih sredina;

2.8.2. Struktura gospodarstva i pretežne gospodarske djelatnosti na području Općine Gradec

Na temelju utvrđenih statističkih podataka, te pribavljenih podataka o gospodarstvu i gospodarskim subjektima na području Općine, uočljivo je da su **najznačajnije djelatnosti** na području Općine poljoprivreda, prerađivačka industrija, usluge vezane pretežno uz građevinarstvo i promet, te trgovina i ugostiteljstvo. U ovim djelatnostima zaposleno je preko 80% radno aktivnog stanovništva Općine, i ostvaruje se najveći dio društvenog proizvoda na Općini.

Ovako utvrđeno stanje odgovara i **gospodarskim tradicijama ovog područja**, za koje su naročito karakteristični i značajni poljoprivredna proizvodnja s naglaskom na stočarstvu, te obrt i malo poduzetništvo koji su se nadovezivali na razvijenu poljoprivrednu i prateću proizvodnju.

Isto tako, za ovo područje značajne su **tradicije naprednog stočarstva te izvornog zadružnog organiziranja u poljoprivredi i stočarstvu** (Prva marvogojska udruga u Sv. Ivanu Žabno, Savez zadruga naprednih livadara u Križevcima, Savez selekcijskih zadruga za uzgoj svinja u Križevcima), koje su utjecale da se područje između Vrbovca i Bjelovara i danas smatra najsnažnijim stočarskom područjem u R. Hrvatskoj.

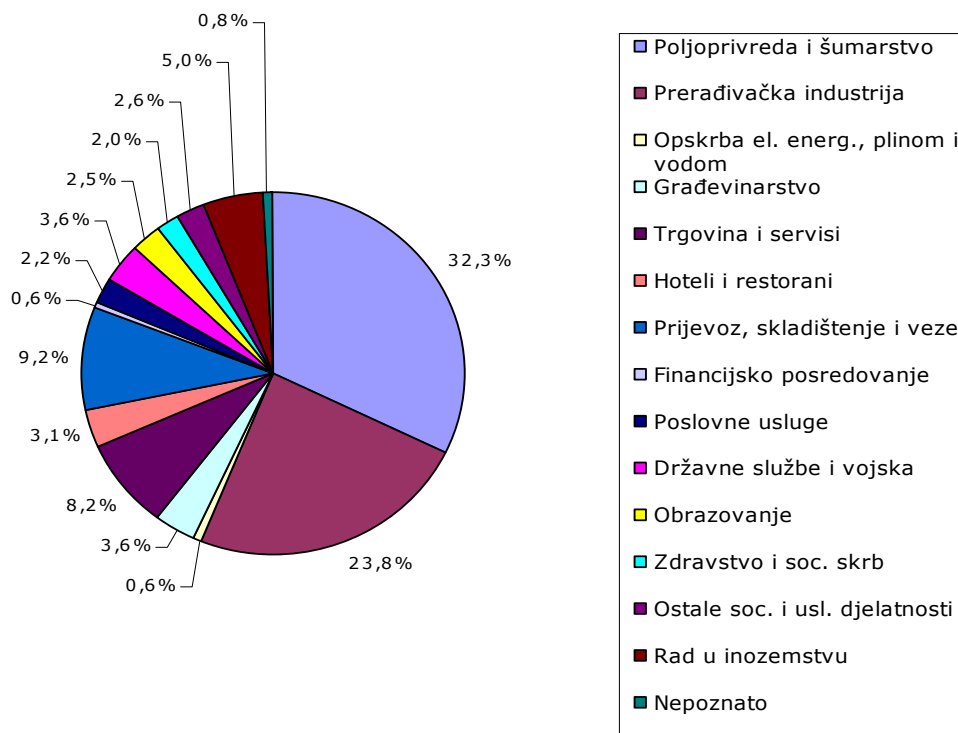
Nakon 2. Svjetskog rata i u periodu SFRJ, provedbom agrarnih reformi i općim zapostavljanjem ovog područja, tradicije napredne poljoprivredne proizvodnje postepeno gube značaj, a stanovništvo se sve više upućuje na rad u poduzećima na području Vrbovca, Zagreba i šireg okruženja a velik dio poljoprivrednog stanovništva zaposlio se u kombinatu PIK "Vrbovec". Ovakvi procesi znatno su utjecali i na današnju gospodarsku strukturu Općine.

Tablica 40: **Distribucija radno aktivnog stanovništva Općine prema djelatnostima**

Djelatnost	Broj zaposlenih	%
Poljoprivreda i šumarstvo	462	32,3%
Prerađivačka industrija	340	23,8%
Prijevoz, skladištenje i veze	131	9,2%
Trgovina i servisi	117	8,2%
Građevinarstvo	51	3,6%
Državne službe i vojska	51	3,6%
Hoteli i restorani	45	3,1%
Ostale socijalne i uslužne djelatnosti	37	2,6%
Obrazovanje	36	2,5%
Poslovne usluge	32	2,2%
Zdravstvo i soc. skrb	28	2,0%
Financijsko posredovanje	9	0,6%
Opskrba el. energijom, plinom i vodom	8	0,6%
Rad u inozemstvu	71	5,0%
Nepoznato	11	0,8%
Ukupno:	1.429	100%

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis stanovništva 2001.

Grafikon 16: **Radno aktivno stanovništvo prema djelatnostima**

Vidljivo je da najveći broj zaposlenih s područja Općine radi u djelatnosti poljoprivrede, lova i šumarstva (462 osobe ; 32,3%). Od tog broja, 400 osoba je zaposleno na vlastitim individualnim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG), 58 osoba su zaposlenici u svim oblicima vlasništva (uglavnom "PIK Vrbovec"), a 4 osobe spadale su u kategoriju samozaposlenih (obrt).

Vrlo je velik i broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji (340 osoba ; 23,8%). Međutim, od ovog kontingenta samo je dio zaposlenih u gospodarskim subjektima na području Općine, jer tu ne postoji toliko broj radnih mjesta u prerađivačkoj industriji, nego se radi o dnevnim migrantima koji rade u poduzećima izvan Općine i ostvaruju prihode od nesamostalnog rada.

Osim u navedenim najpretežnijim djelatnostima, veći je broj zaposlenih u djelatnostima prijevoza, skladištenja i veza (131 osoba ; 9,2%), te trgovinama i servisima (117 osoba ; 8,2%). Znatno broj stanovništva Općine zaposlen je u državnim službama, vojsci, obrazovanju, zdravstvu i ostalim uslužnim djelatnostima (152 ; 10,2%).

2.8.2.1. Struktura gospodarskih subjekata na području Općine

Na području općine registriran je relativno mali broj poslovnih subjekata, kako slijedi:

- obrti i slobodna zanimanja
- mala poduzeća – mikro tvrtke
- jedan srednji poduzetnik – tvrtka "Adria drvo" d.o.o., sa 100-tinjak zaposlenih.

Struktura gospodarskih subjekata na području Općine i broj zaposlenih u tim subjektima vidljivi su iz slijedećih tabličnih prikaza:

Najveći gospodarski subjekt na području Općine je Svinjogojska farma "PIK" Vrbovec, sa sjedištem u Vrbovcu.

Tablica 41. **Struktura gospodarskih subjekata registriranih na području Općine, prema vrsti, djelatnosti i broju**

Djelatnost	Vrsta i broj subjekata	
	Obrt i slobodna zanimanja	Trgovačka društva
Poljoprivreda	10	4
Proizvodnja proizvoda od drva	1	4
Građevinarstvo	5	2
Komunalne usluge	-	1
Trgovina na malo	1	-
Trgovina na malo i veliko	-	9
Usluge građevinske mehanizacije i cestovni prijevoz robe	3	3
Ugostiteljstvo	5	2
Proizvodnja i obrada mesa	1	-
Održavanje motornih vozila	4	-
Najam vozila i plovila	1	-
Stolarija (PVC, alu, drvena), proizvodnja i ugradnja	2	-
Metalna galanterija i metalne konstrukcije	2	-
Montaža centralnog grijanja	1	-
Sječa i uređenje parkova	1	-
Promet nekretninama	-	1
Frizerski saloni i saloni za uljepšavanje	1	-
Optičar	1	-
Izdavačka djelatnost	1	-
Odvjetnički poslovi	1	-
Knjigovodstvene usluge	-	1
Poslovi osiguranja	-	1
Umjetnici – samostalna djelatnost	1	-
Ukupno:	42	28
Broj zaposlenih:	88	252

Izvor: Porezna uprava, Ispostava Vrbovec – stanje na 31.12.2007.

Analizom svih navedenih podataka može se zaključiti da su na području Općine Gradec najzastupljenije slijedeće djelatnosti:

- poljoprivreda
- prerađivačka industrija (drvoprerađiva)
- trgovina i ugostiteljstvo
- usluge građevinske mehanizacije, autoprijevoz, građevinarstvo
- usluge

Vidljivo je da gospodarski subjekti na području Općine obavljaju prilično širok dijapazon djelatnosti, kojim se pokriva relativno širok krug potreba stanovništva. Problem je što se radi o relativno malom broju subjekata i zaposlenika.

2.8.3. Poljoprivreda

Općina Gradec je ruralno područje, u kojem je poljoprivreda pretežna i najznačajnija gospodarska djelatnost i grana. O tome govore slijedeći podaci:

- Jedna trećina radnog aktivnog stanovništva (462 osobe) zaposlena je u ovoj djelatnosti;
- Od ukupno 1.190 kućanstava na području Općine, 837 kućanstava (70,34%) koristi poljoprivredno zemljište i bavi se poljoprivrednom proizvodnjom;
- Na općini postoji 5.400 hektara poljoprivrednog zemljišta, od čega se cca. 3.400 ha (63%) nalazi u vlasništvu obiteljskih gospodarstava kao glavnih nositelja ove djelatnosti, a ostalo je zemljište u vlasništvu RH (1.164 ha ; 22%), te zemljište u vlasništvu "PIK Vrbovec" i drugih pravnih osoba (832 ha; 15%);

U poljoprivredi na području Općine dominiraju obiteljska poljoprivredna gospodarstva, a udio pravnih subjekata je relativno mali.

Prema Popisu stanovništva iz 2001. godine, na području Općine bilo je ukupno 1.190 kućanstava, od čega su 1.032 kućanstva imala poljoprivredno zemljište različitih veličina. Broj kućanstava prema veličini poljoprivrednog posjeda vidljiv je iz slijedeće tablice:

Tablica 42. **Kućanstva u Općini Gradec prema površini korištenog zemljišta**

Skupine kućanstava prema veličini korištenog poljoprivrednog zemljišta (Površina korištenog zemljišta)	Broj kućanstava	%
Bez zemlje	152	12,8%
do 0,1 ha	56	4,7%
0,11 - 0,5 ha	132	11,1%
0,51 - 1 ha	115	9,7%
1,01 - 3 ha	284	23,9%
3,01 - 5 ha	180	15,1%
5,01 - 8 ha	191	16,1%
8,01 - 10 ha	47	3,9%
Više od 10 ha	33	2,8%
Ukupno:	1.190	100,0%

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis stanovništva 2001. god.

Vidljivo je da većina kućanstava na Općini ima manje od 3 ha poljoprivrednog zemljišta, dok najbrojniju skupinu čine kućanstva sa 1,01 – 3 ha. Istovremeno, 431 kućanstvo (38%) ima više od 3 ha poljoprivrednog zemljišta. Tome odgovara i podatak iz Popisa stanovništva 2001. godine, iz kojeg proizlazi da na Općini postoji cca. 400 profesionalnih poljoprivrednih proizvođača koji su zaposleni na vlastitom OPG i ostvaruju prihode od poljoprivredne djelatnosti.

Prema Popisu poljoprivrede 2003. godine, od ukupnog broja kućanstava na Općini, **837 kućanstava su poljoprivredna gospodarstva**, tj. kućanstva koja se bave poljoprivrednom proizvodnjom, što čini 70,34% od ukupnog broja kućanstava.

Poljoprivrednim gospodarstvom smatra se obiteljska ili druga zajednica (kućanstvo), koja ima poljoprivredni posjed i jedinstveno upravljanje, koristi se sredstvima za proizvodnju (strojevima, objektima, zemljištem i dr.), i bavi se poljoprivrednom proizvodnjom koristeći rad vlastitih članova.

Od tog broja, **519 gospodarstava** ostvarivalo je prihode od prodaje poljoprivrednih proizvoda na tržištu.

Ova skupina proizvođača predstavlja osnovni interes za Program ukupnog razvoja i održiv razvoj Općine, jer se radi o **težišnoj skupini stanovništva** Općine za koju treba osigurati dugoročne perspektive održavanja i razvoja proizvodnje na tržištu te rastući standard života.

Za procjenu veličine i strukture kontigenta poljoprivrednih gospodarstava, značajan je i podatak o broju poljoprivrednih gospodarstava koja ostvaruju prihode od prodaje poljoprivrednih proizvoda:

Tablica 43. **Broj poljoprivrednih gospodarstava koja ostvaruju prihod od prodaje poljoprivrednih proizvoda (2002. godina)**

Vrsta proizvoda	Broj OPG	% od ukupnog broja OPG
Žitarice	11	1,3%
Krmno bilje	2	0,2%
Povrće	5	0,6%
Voće	6	0,7%
Vina i rakija	5	0,6%
Kravlje mlijeko i goveda	265	31,7%
Svinje	200	23,9%
Ovce, koze i njihovo mlijeko	3	0,4%
Perad i jaja	8	1,0%
Dopunske djelatnosti i ostalo	14	1,7%
UKUPNO	519	62%

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003. godine

Iz gornje tablice proizlazi da je 519 (62%) gospodarstava na Općini proizvodilo za tržište i ostvarilo prihod od prodaje vlastitih proizvoda. Međutim, s obzirom na izraženu mješovitost proizvodnje na Općini, vjerojatno je da su pojedina gospodarstva prodavala više vrsta proizvoda, može se zaključiti da podaci iz ove tablice potvrđuju **procjenu da na području Općine djeluje cca. 300 - 400 komercijalnih OPG, te da je stočarstvo najvažnija grana poljoprivrede na području Općine.**

Za planiranje održivog razvoja poljoprivrede na području Općine potrebno je što bolje analizirati i utvrditi postojeće resurse, gospodarsku osnovu i uvjete za razvoj poljoprivredne proizvodnje, tj. strukturu poljoprivrednog posjeda, karakteristike članova i radne snage na obiteljskim gospodarstvima (OPG), strukturu postojeće poljoprivredne proizvodnje na Općini, tehnološku opremljenost gospodarstava, itd. Na temelju analize ovakvih podataka biti će moguće donijeti određenije zaključke o razvojnim mogućnostima i potrebama poljoprivrede na području Općine.

2.8.3.1. Struktura korištenja poljoprivrednog zemljišta

Iz slijedeće tablice vidljivi su osnovni podaci o poljoprivrednom zemljištu poljoprivrednih gospodarstava:

Tablica 44. **Podaci o strukturi poljoprivrednog zemljišta/posjeda u vlasništvu poljoprivrednih gospodarstava (OPG)**

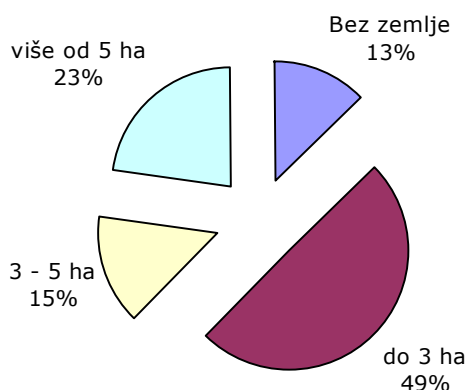
1.	Broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG)	837
2.	Ukupno raspoloživo poljoprivredno zemljište	3.403,66 ha
3.	Korišteno poljoprivredno zemljište, od čega:	2.734,52 ha
3.1.	zemljište u vlasništvu	2.648,00 ha
3.2.	zemljište u zakupu	86,52 ha
4.	Ostalo zemljište (neobrađeno, neplodno)	669,14 ha
5.	Broj parcela korištenog poljoprivrednog zemljišta	6.068
6.	Prosječna veličina parcele korištenog zemljišta	0,45 ha
7.	Prosječna površina korištenog poljoprivrednog zemljišta po gospodarstvu	3,27 ha

Izvor: Dokumentacija DZS, Popis poljoprivrede 2003.

Iz gornje tablice vidljivo je da 837 OPG na području Općine za poljoprivrednu proizvodnju koristi ukupno 2.734,92 ha poljoprivrednog zemljišta, što je cca. 80% od ukupne površine zemljišta kojom raspolažu (3.403,66 ha). Prema tome, **relativno velik dio poljoprivrednog zemljišta je neobrađen.**

Iz slijedećeg grafikona vidljivi su udjeli kućanstava prema prosječnoj veličini korištenog zemljišta, temeljem podataka iz tablice 56.

Grafikon 17. **Udjeli kućanstava prema posjedovanju i veličini poljoprivrednog zemljišta**

Iz svih navedenih podataka vidljiva je **izrazita usitnjenost posjeda**, što predstavlja jedan od temeljnih razvojnih problema. Prosječna veličina gospodarstva od 3,27 ha na prosječno 7,26 parcela veća je od prosjeka u Zagrebačkoj županiji (1,93 ha), ali je manja od prosjeka RH (3,7 ha), a neusporedivo je manja od prosjeka u Europskoj uniji (25 ha).

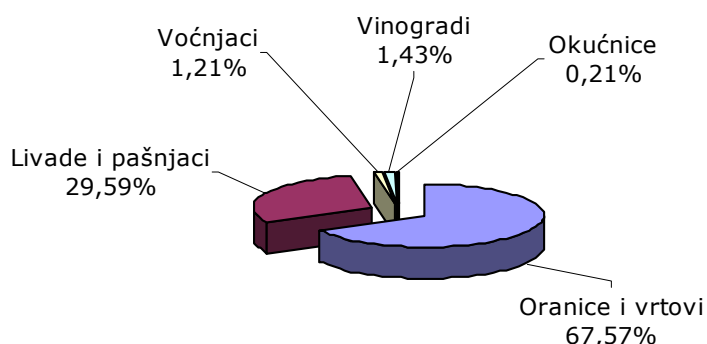
Kategorije korištenog poljoprivrednog zemljišta vidljive su iz slijedeće tablice:

Tablica 45. **Površine korištenog poljoprivrednog zemljišta prema kategorijama**

Br.	Opis – kategorija	Površina (ha)	%
1.	Ukupno korišteno poljoprivr. zemljište	2.734,52	100,00%
2.	oranice i vrtovi	1.847,59	67,57%
3.	okućnice	5,61	0,21%
4.	livade	778,98	28,49%
5.	pašnjaci	29,99	1,10%
6.	voćnjaci	33,03	1,21%
	- od čega: plantažni voćnjaci	4,83	0,18%
7.	vinogradi	39,14	1,43%
	- od čega: plantažni vinogradi	3,97	0,15%
8.	rasadnici, i dr.	0,18	0,01%

Izvor: Dokumentacija DZS, Popis poljoprivrede 2003.

Grafikon 18. **Struktura korištenog poljoprivrednog zemljišta**

Vidljivo je da se daleko najpretežniji dio korištenog poljoprivrednog zemljišta (97,15%) odnosi na oranice i vrtove, te livade i pašnjake. Ostale kategorije zemljišta su vrlo slabo zastupljene (2,85%).

Ovakva struktura korištenja zemljišta i naprijed navedene karakteristike posjeda potvrđuje ocjene da na području Općine Gradec postoje najbolji uvjeti za stočarsku i ratarsku proizvodnju, kojom se poljoprivredna gospodarstva pretežno i bave.

S druge strane, utvrđene karakteristike raspoloživog poljoprivrednog zemljišta ukazuju da je na području Općine moguć i razvoj voćarstva te intenzivnog povrtlarstva, i da bi u slijedećem periodu trebalo uložiti u razvoj ove proizvodnje.

Karakteristike proizvodnje i distribucija korištenog poljoprivrednog zemljišta po obiteljskim gospodarstvima vidljivi su iz slijedećih tablica:

Tablica 46. **Broj OPG s korištenim zemljištem prema kategorijama**

Br.	Kategorija zemljišta	Broj OPG s odgovarajućom kategorijom zemljišta	% OPG s odgovarajućom kategorijom zemljišta	Prosječna veličina posjeda (ha)
1.	Oranice i vrtovi	684	81,7%	2,70
2.	Povrtnjaci na okućnici (za vlast. potr.)	391	46,7%	0,01
3.	Livade	471	56,3%	1,65
4.	Pašnjaci	32	3,8%	0,94
5.	Voćnjaci	587	70,1%	0,06
5.1.	od čega: plantažni voćnjaci	5	0,6%	0,97
6.	Vinogradi	476	56,9%	0,08
6.1.	od čega: plantažni vinogradi	48	5,7%	0,08
7.	Rasadnici i ostalo	3	0,4%	0,06

Izvor: Dokumentacija DZS, Popis poljoprivrede 2003.

Šumsko zemljište koristi 557 OPG.

Vidljivo je da 81,7% poljoprivrednih gospodarstava koristi oranice i povrtnjake (prosječno 2,70 ha po OPG), a 60% gospodarstava ima livade i pašnjake (prosječno 1,61 ha po OPG). Ovakva struktura govori o pretežno stočarskom profilu proizvodnje.

2.8.3.2. Članovi OPG – struktura radne snage u poljoprivredi

Analiza raspoložive radne snage postojećim poljoprivrednim gospodarstvima vidljiva je iz slijedeće tablice:

Tablica 47. **Struktura radne snage na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima**

Br.	Opis – karakteristike članova OPG	Broj	%
1.	Broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava	837	
2.	Broj članova OPG od čega:	2.806	100,0%
2.1.	muški članovi	1.362	48,5%
2.2.	ženski članovi	1.440	51,3%
2.3.	prosječan broj članova po OPG	3,35	
3.	Članovi OPG po navršenim godinama starosti		
3.1.	do 25 godina	777	27,7%
3.2.	25 - 34 godine	306	10,9%
3.3.	35-44	383	13,6%
3.4.	45 - 54 godine	441	15,7%
3.5.	55 - 64 godine	318	11,3%
3.6.	stariji od 64 godine	577	20,6%
3.7.	nepoznato	4	0,1%

4.	Članovi OPG prema aktivnosti		
4.1.	Aktivni članovi OPG stariji od 15 godina , prema dnevnom radnom vremenu (trajanju aktivnosti na OPG) <u>od čega:</u>	1.914	68,2%
4.1.1.	do 2 sata dnevno	574	20,5%
4.1.2.	od 2 - 4 sata dnevno	442	15,8%
4.1.3.	od 4 - 6 sati dnevno	251	8,9%
4.1.4.	više od 6 sati dnevno	647	23,1%
4.2.	Ne radi na posjedu	487	17,4%
5.	Broj aktivnih članova OPG prema poljoprivrednom obrazovanju , od čega:	1.936	69,0%
5.1.	samo praktično iskustvo	1.886	67,2%
5.2.	tečajevi	4	0,1%
5.3.	trogodišnja srednja škola	6	0,2%
5.4.	četverogodišnja srednja škola	24	0,9%
5.5.	viša škola ili fakultet	16	0,6%
6.	Članovi OPG koji se bave nekim drugim poslom izvan poljoprivrede	691	24,6%
6.1.	kao glavnom djelatnošću	673	24,0%
6.2.	kao dopunskom djelatnošću	18	0,6%

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

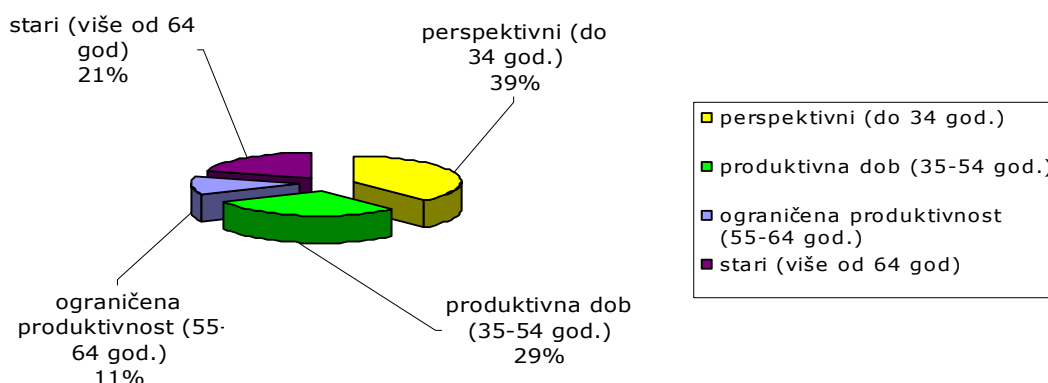
Iz podataka u gornjim tablicama mogu se donijeti slijedeći zaključci o raspoloživoj radnoj snazi u poljoprivredi Općine:

- Na području Općine Gradec poljoprivrednom proizvodnjom bavi se 837 poljoprivrednih gospodarstava sa ukupno 2.806 članova, odnosno prosječno 3,35 članova po gospodarstvu (OPG);
- Iz analize dobne strukture proizlazi da na poljoprivrednim gospodarstvima postoji cca. 1.900 osoba u dobi do 54 godine, koje su u produktivnoj dobi i sposobni za ostvarivanje razvojnih učinaka (cca. 68% od ukupnog broja članova OPG);

Pozitivno je što je bilo 777 osoba (39% članova OPG) u dobi do 34 godine starosti, tj. u dobi kada se može očekivati da su motivirani i sposobni za intenzivno angažiranje i ulaganja u razvoj, i koji su dakle perspektivni u smislu razvojnih mogućnosti Općine;

Nepovoljno je što cca. 1/3 radne snage spada u kategoriju osoba od kojih se može očekivati smanjena sposobnost u smislu produktivnosti i razvojnih očekivanja (55 – 64 godine), odnosno starijih osoba (više od 64 godine)

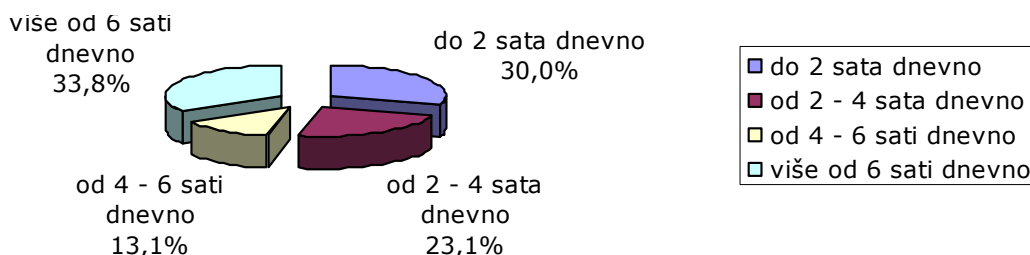
Grafikon 19. **Dobna struktura i perspektivnost radne snage u poljoprivredi**

Može se zaključiti da ovakva **dobna struktura radne snage u poljoprivredi sama po sebi nije ograničavajući čimbenik u smislu razvoja**, te da Općina s takvom radnom snagom može ostvariti kvalitetne razvojne učinke.

- Na poljoprivrednim gospodarstvima u Općini Gradec djeluje 1.914 aktivnih članova OPG starijih od 15 godina koji se redovito bave poljoprivrednom proizvodnjom na gospodarstvu. Iz podataka o prosječno utrošenom vremenu za aktivnosti na OPG, može se procijeniti da je **prosječno radno vrijeme** aktivnih članova OPG u okvirima od 4 – 4,5 sati dnevno.

Grafikon 20. **Fond korištenja radnog vremena** (aktivni članovi OPG stariji od 15 god.)

Na temelju ovakvih pokazatelja o radnom vremenu, može se zaključiti da sa postojećom radnom snagom na poljoprivrednim gospodarstvima, u slučaju intenzivnijeg i sustavnog angažiranja te uvođenja efikasnijih proizvodnih metoda i tehnologija, postoje velike rezerve za povećavanje produktivnosti i razvoj proizvodnje.

- Vrlo su nepovoljni podaci o strukturi radne snage prema **poljoprivrednom obrazovanju**. Naime iz Popisa poljoprivrede 2003. godine, proizlazi da je 97,4% radno aktivnih članova OPG imalo samo praktično iskustvo, te da je nekim oblikom poljoprivrednog obrazovanja bilo obuhvaćeno samo cca. 1,8% raspoložive radne snage u poljoprivredi Općine.
- Značajan je i podatak da se 24% članova poljoprivrednih gospodarstava (673 osobe) bavi poslovima izvan poljoprivrede kao glavnom djelatnošću. Ovo je uobičajeno na mješovitim gospodarstvima koja ne osiguravaju dovoljne prihode samo od poljoprivrede, tako da pojedini članovi rade na drugim poslovima i osiguravaju potrebne prihode za obitelj, odnosno za gospodarstva koja ne proizvode za tržište.

Ovakvi pokazatelji i struktura radne snage su uobičajeni u uvjetima prevladavanja mješovite, ekstenzivne i nespecijalizirane poljoprivredne proizvodnje na poljoprivrednim gospodarstvima.

Radi prevladavanja ovakvog stanja i utvrđenih slabosti potrebno je poticati restrukturiranje postojeće poljoprivredne proizvodnje, što podrazumijeva da se perspektivni i zainteresirani proizvođači trebaju specijalizirati za određene vrste proizvodnje te usklađivati svoja gospodarstva s potrebama intenzivne i ekonomski učinkovite proizvodnje, kako bi osigurali konkurentnost i dugoročnu održivost na tržištu.

Ovo je kompleksan razvojni proces u kojem Općina, zajedno s ostalim razvojnim partnerima (HZPSS, HSC, Veterinarska služba, Zagrebačka županija, država, konzalting tvrtke, banke i financijske organizacije, itd.), treba osigurati odgovarajuće poticajno okruženje i podršku.

2.8.3.3. Opremljenost poljoprivrednih gospodarstava (poljoprivredna mehanizacija i objekti)

Pokazatelji i opremljenosti poljoprivrednih gospodarstava na području Općine vidljiva je iz slijedeće tablice:

Tablica 48. **Poljoprivredna mehanizacija i oprema u vlasništvu OPG**

Br.	Vrsta opreme	Broj	Broj OPG s odgovarajućom opremom	% OPG s odgovarajućom opremom
1.	Jednoosovinski traktori	101	101	12,1%
2.	Dvoosovinski traktori od čega:	660		
2.1.	do 40 kW (55 KS)	516	516	61,6%
2.2.	41 - 60 Kw (55-82 KS)	134		
2.3.	60 - 100 kw (83 - 136 KS)	10		
2.4.	Više od 100 kW	-		
3.	Traktorske prikolice	575	424	50,7%
4.	Kombajni	31	29	3,5%
5.	Linije za krmno bilje	171	170	20,3%
6.	Linije za krumpir i šeć. repu	1	1	0,1%
7.	Ostali strojevi za berbu	100	78	9,3%
8.	Muzni uređaji	61	61	7,3%
9.	Cisterne, bačve, i sl.	3.757	-	-

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Ovakva opremljenost je također tipična za tradicionalne ruralne sredine s nespecijaliziranom poljoprivrednom proizvodnjom, a karakterizira je velik broj traktora dok je relativno slabo zastupljena specijalizirana proizvodna oprema.

Uočljiv je i mali broj muznih uređaja, čija je zastupljenost daleko manja od zastupljenosti proizvođača s proizvodnjom mlijeka i goveda. Ovo ukazuje na zaključak o ekstenzivnosti i nedovoljnoj opremljenosti, i ukazuje na zaključak o nedovoljnoj produktivnosti i kvaliteti proizvodnje mlijeka.

Usporedbom s podacima za općine u okruženju, vidljivo je da je da proizvođači na području Općine Gradec raspolažu sa znatno više opreme u odnosu na ostvarenu proizvodnju. U ovom trenutku ovakva oprema je vjerojatno neracionalna u odnosu na postojeću razinu proizvodnje.

Na temelju navedenih podataka o opremljenosti, može se zaključiti da poljoprivredni proizvođači s područja Općine Gradec raspolažu nužnom opremom za osnovne mehanizirane operacije.

Međutim, da bi se osigurala odgovarajuća efikasnost proizvodnje u skladu s potrebama održivog razvoja, biti će potrebno specijaliziranje proizvođača, te osuvremenjivanje i opremanje odgovarajućom specijaliziranom i dovoljno kapacitiranom opremom za učinkovitu proizvodnju.

Kapaciteti proizvodnih objekata u poljoprivredi vidljivi su iz slijedeće tablice:

Tablica 49. **Kapaciteti proizvodnih objekata u poljoprivredi**

Br.	Vrsta objekta	kapacitet
1.	Staje za krupnu stoku	10.982 m ²
2.	Objekti za svinje	10.631 m ²
3.	Peradarnici	5.085 m ²
4.	Staje za ovce i koze	882 m ²
5.	Višenamjenski objekti za stoku	15.129 m ²
6.	Objekti za polj. mehanizaciju	5.815 m ²
7.	Silosi	3.567 m ³
8.	Objekti za skladištenje	19.037 m ²
9.	Depoi za stajnjak	2.682 m ²
10.	Lagune za gnojnicu i gnojovku	2.166 m ³

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Iz gornje tablice vidljivi su površine i struktura kapaciteta proizvodnih objekata na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima Općine Gradec.

Iz ovakvih podataka je vidljivo da su površine namjenskih objekata za stoku relativno male s obzirom na broj stoke na Općini, dok je relativno velika površina tradicionalnih vešenamjenskih objekata.

Uočljiv je mali kapacitet objekata za zbrinjavanje stajnjaka i gnojnice.

Ovakvo stanje ukazuje i na zaključak da se uglavnom radi o kapacitetima i objektima koji su zastarjeli i neprimjereni za intenzivnu i ekonomski učinkovitu proizvodnju u skladu s današnjim kriterijima, te napose i na zaključak o neusklađenosti sa propisanim i priznatim standardima zaštite okoliša i zaštite dobrobiti životinja.

Sve navedeno također ukazuje na zaključak o nedovoljnoj tehnološkoj razini i relativnoj ekstenzivnosti proizvodnje.

2.8.3.4. Poljoprivredna proizvodnja na Općini

Utvrđeni podaci i analize govore da na području Općine prevladava mješovita poljoprivredna proizvodnja, uglavnom na malim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, dok je relativno mali broj specijaliziranih gospodarstava.

Takva struktura odražava se na strukturu, karakteristike i prirodne pokazatelje poljoprivredne proizvodnje na Općini:

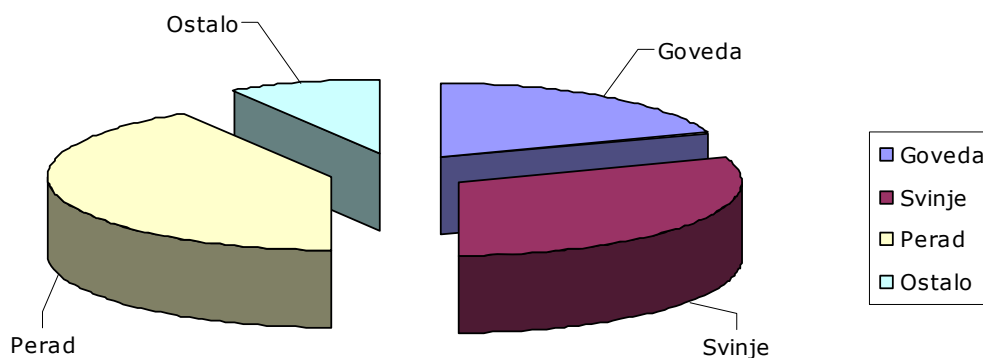
2.8.3.4.1. Stočarska proizvodnja na Općini

Tablica 50. **Pregled – broj OPG prema vrsti stočarske proizvodnje i broju životinja**

Br.	Vrsta proizvodnje	Broj OPG	% OPG	Broj životinja	Prosječan broj životinja po OPG
1.	Goveda ukupno <u>od čega:</u>	368	44,0%	2.145	5,83
1.1.	Muzne krave	343	41,0%	1.154	3,36
1.2.	Junice i steone junice	127	15,2%	345	2,72
2.	Svinje, ukupno <u>od čega:</u>	558	66,7%	6.518	11,68
2.1.	Krmače	369	44,1%	1.068	2,89
2.2.	Nazimice i suprasne nazimice	56	6,7%	134	2,39
3.	Ovce	30	3,6%	395	13,17
4.	Koze	40	4,8%	184	4,60
5.	Perad, starija od 1 mj.	771	92,1%	26.103	33,86
6.	Konji	1	0,1%	12	12,00
7.	Kunići	72	8,6%	808	11,22
8.	Pčele (košnice)	16	1,9%	223	13,94

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Grafikon 21. **Distribucija OPG prema vrsti stočarske proizvodnje**

Iz gornjih podataka vidljivo se većina, od ukupno 837 registriranih gospodarstava, bavi stočarskom proizvodnjom. Analizom podataka o stočarskoj proizvodnji može se doći do slijedećih zaključaka

- Ekonomski najznačajnije grane stočarske proizvodnje na Općini su govedarstvo i svinjogojstvo.
- Iz podataka o broju životinja i prosječnom broju životinja po obiteljskom gospodarstvu, vidljivo je da se najvećim dijelom radi o **malim proizvođačima i ekstenzivnom načinu proizvodnje/uzgoja**. Ovakve analize potvrđuju i podaci prikupljeni na terenu u tijeku izrade radnih materijala za PUR, koji govore da na području Općine djeluje samo nekoliko većih proizvođača, dok većinu čine mala i mješovita gospodarstva.

Zaključak o razvijenosti stočarske proizvodnje na području Općine možemo donijeti na temelju usporedbe s proizvodnjom na području Zagrebačke županije:

Tablica 51. **Usporedba pokazatelja stočarske proizvodnje u Općini Gradec i Zagrebačkoj županiji**

Br.	Pokazatelj	Općina Gradec (OG)	Zagrebačka županija (ZŽ)	OG/ZŽ
1.	Broj registriranih OPG	837	37.297	0,02
2.	Prosječan broj goveda po OPG	2,56	1,23	2,08
3.	Prosječan broj svinja po OPG	7,79	4,30	1,81
4.	Prosječan broj ovaca po OPG	0,47	0,35	1,34
5.	Prosječan broj koza po OPG	0,22	0,25	0,89
6.	Prosječan broj peradi po OPG	31,19	23,83	1,31
7.	Prosječan broj konja po OPG	0,01	0,02	0,57
8.	Prosječan broj kunića po OPG	0,97	0,77	1,25
9.	Prosječan broj košnica po OPG	0,27	0,28	0,97

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Navedeni podaci govore da je stočarska proizvodnja na području Općine znatno razvijenija od prosjeka Zagrebačke županije, u svim granama osim u kozarstvu, konjima i pčelinjim zajednicama.

U sljedećoj tablici prikazuju se usporedni pokazatelji prosječnog broja grla na OPG koja se bave govedarskom i svinjogojskom proizvodnjom te broj grla po hektaru korištenog zemljišta za Općinu, Zagrebačku županiju, Republiku Hrvatsku, te agrarno razvijenije županije.

Tablica 52. **Usporedni pokazatelji prosječne veličine gospodarstava koja se bave govedarskom i svinjogojskom proizvodnjom te broja grla po hektaru korištenog poljoprivrednog zemljišta (Popis poljoprivrede 2003.)**

Općina : ZŽ, RH i županije RH	GOVEDA		MUZNE KRAVE		SVINJE	
	Grla po OPG	grla/ha	Grla po OPG	grla/ha	Grla po OPG	grla/ha
Općina Gradec	5,83	0,78	4,04	0,51	11,68	2,38
Zagrebačka županija	4,24	0,62	3,29	0,45	7,38	2,17
Republika Hrvatska	4,63	0,46	3,32	0,30	8,04	2,01
Koprivničko-križ. Ž	8,36	0,94	5,03	0,54	12,37	2,30
Bjelovarsko-bilogorska	7,58	0,74	4,87	0,45	11,48	1,99
Virovitičko-podr	5,32	0,23	3,52	0,13	8,55	1,51
Požeško-slavonska	4,23	0,29	3,34	0,21	9,67	2,33
Brodsko-posavska	5,22	0,34	3,64	0,21	9,89	2,69
Osiječko-baranjska	6,44	0,26	3,96	0,13	11,23	2,68
Vukovarsko-srijemska	7,26	0,26	4,58	0,13	11,08	2,21
Sisačko-moslavačka	4,80	0,47	3,55	0,32	7,76	2,34
Karlovačka	3,23	0,56	2,69	0,42	4,17	1,21
Međimurska	6,14	0,45	4,05	0,25	7,95	2,86
Varaždinska	3,04	0,45	2,54	0,34	5,79	2,93

Usporedbom navedenih podataka dolazi se do zaključka da **Općina Gradec ima razvijeniju govedarsku i svinjogojsku proizvodnju od prosjeka u Zagrebačkoj županiji i Republici Hrvatskoj**. Pokazatelji su zadovoljavajući i u usporedbi s agrarno najrazvijenijim županijama u Republici Hrvatskoj.

Ovakvi podaci govore o stočarskoj orijentaciji poljoprivredne proizvodnje u Općini Gradec, i značajni su za promišljanje o razvojim mogućnostima i perspektivama Općine.

Iz podatka o broju grla po hektaru korištenog poljoprivrednog zemljišta te dostupnih podataka o prosječnoj produktivnosti stočarske proizvodnje u Zagrebačkoj županiji, može se procijeniti da Općina ima **teoretski kapacitet i za udvostručenje stočarske proizvodnje**, a naročito ako se zna da je velik dio poljoprivrednog zemljišta trenutno neobrađen. Ovakav uopćeni zaključak proizlazi iz slijedećeg činjeničnog stanja:

- Sadašnji broj grla od cca. 1,8 UG/ha može se povećati do 2,4 UG/ha, u skladu sa standardima EU;
- Povećavanjem intenzivnosti postojeće stočarske proizvodnje, moguće je i potrebno gotovo udvostručiti sadašnju razinu produktivnost odnosno sadašnje količine proizvoda, da bi se lokalna proizvodnja uskladila sa standardima produktivnosti u EU.

Struktura stočarske proizvodnje na području Općine vidljiva je iz slijedećih analiza:

2.8.3.4.1.1. Govedarska proizvodnja

Struktura govedarske proizvodnje na Općini vidljiva je iz slijedećih tablica

Tablica 53. **Broj i struktura goveda na Općini Gradec**

Goveda, ukupno	Goveda do 1 godine		Goveda od 1 do 2 godine			Goveda od 2 i više godina			
	ženska	muška	ženska grla		muška grla	steone junice i prvotelke	krave		muška grla (bikovi, volovi)
			za rasplod	za tov			muzne	ostale	
2.145	243	249	102	22	60	231	1.154	26	58

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Goveda je držalo ukupno 368 obiteljskih gospodarstava (44%), od čega su 343 gospodarstva držala muzne krave i bavila se proizvodnjom mlijeka i mesa, a razlika se vjerojatno odnosi na tov junadi, odnosno na držanje muznih krava isključivo za vlastite potrebe.

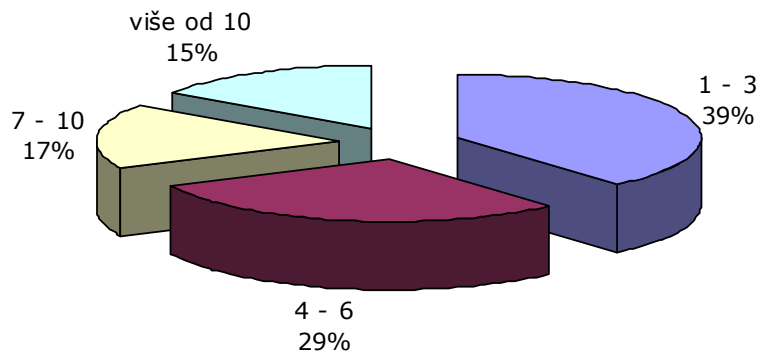
Tablica 54. **Broj i veličina OPG proizvođača goveda na Općini**

Broj i % poljoprivrednih gospodarstava (OPG) prema ukupnom broju goveda										
Ukupno	s 1 govedom	2	3	4	5	6	7 – 10	11 – 15	16 – 20	više od 20 goveda
368	47	46	49	36	35	36	63	40	14	2
100,00%	12,77%	12,50%	13,32%	9,78%	9,51%	9,78%	17,12%	10,87%	3,80%	0,54%

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Strukturi poljoprivrednih gospodarstava koji se bave govedarskom proizvodnjom na području Općine Gradec vidljivi su iz slijedećih tablica:

Grafikon 22. **Struktura proizvođača koji se bave govedarskom proizvodnjom, prema broju grla**

Iz gornjih analiza i prikaza proizlaze slijedeći **zaključci o postojećoj govedarskoj proizvodnji na Općini:**

- Prevladavaju mali proizvođači, a prosječna veličina od 5,83 goveda po gospodarstvu je veća od prosjeka u RH, ali je znatno ispod prosjeka u EU;
- Cca. 68% činili su mali proizvođači s 1 – 6 goveda;
- Cca. 32% činili su proizvođači s više od 7 goveda, koji imaju bolje perspektive za restrukturiranje i razvoj proizvodnje;
- Samo 2 farme (0,54%) bili su proizvođači sa više od 20 goveda, koji imaju šanse samostalno konkurirati na tržištu na duže staze;
- Prevladava ekstenzivna proizvodnja, sa zastarjelom tehnologijom i niskom stopom remonta stada.

2.8.3.4.1.1.1. **Proizvodnja mlijeka**

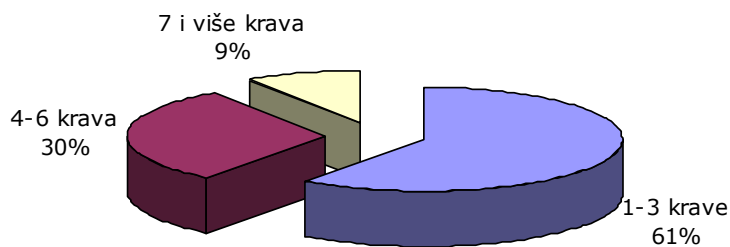
Prema popisu poljoprivrede 2003. godine, na području Općine Gradec su registrirana 343 poljoprivredna gospodarstva koja drže muzne krave i za koja se može pretpostaviti da se bave proizvodnjom mlijeka. Ova gospodarstva imala su ukupno 1.385 grla goveda starijih od 2 godine, od čega 1.154 muzne krave i 231 prvotelka. Broj i struktura proizvođača mlijeka na području Općine vidljivi su iz slijedeće tablice:

Tablica 55. **Broj poljoprivrednih gospodarstava prema broju muznih krava**

Broj i % poljoprivrednih gospodarstava (OPG) prema broju muznih krava										
Ukupno	s 1 muznom kravom	2	3	4	5	6	7 - 10	11 - 15	16 - 20	više od 20 muznih krava
343	69	76	62	50	28	26	31	1	-	-
100,0%	20,1%	22,2%	18,1%	14,6%	8,2%	7,3%	9,0%	0,3%	-	-

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003. godine

Grafikon 23. **Struktura proizvođača mlijeka (gospodarstva prema broju krava)**

Ovakvi podaci su nezadovoljavajući, i upućuju na zaključak da se proizvodnja mlijeka na području Općine odvija na malim i mješovitim poljoprivrednim gospodarstvima, dok je udio specijaliziranih proizvođača je praktički zanemariv.

Iz slijedeće tablice, vidljivi su osnovni pokazatelji proizvodnje mlijeka u Republici Hrvatskoj, Zagrebačkoj županiji, te EU i nekim reprezentativnijim europskim državama.

Tablica 56. **Usporedbeni pokazatelji proizvodnja mlijeka u RH, Zagrebačkoj županiji i EU (2003. god.)**

Zemlja / regija	Proizvodnja mlijeka (kg/god.)		Broj krava po farmi
	Po kravi	Po farmi	
Republika Hrvatska	2.625	6.134	2,34
OPĆINA GRADEC (Zagrebačka županija)	2.795	8.631	3,09
EUROPSKA UNIJA	6.152	245.060	39,83
Austrija	5.483	56.721	10,34
Danska	7.744	593.707	76,67
Francuska	6.014	207.769	34,55
Italija	5.853	165.682	28,31
Nizozemska	7.187	404.541	56,29
Njemačka	6.278	222.543	35,45
Švedska	7.929	306.148	38,61
Velika Britanija	6.760	586.747	86,80

Izvor: Dokumentacija DZSH, Objavljene statistike MPŠVG i HSC, Eurostat

Napomena: U tijeku izrade Analize nisu bili dostupni podaci o produktivnosti i kvaliteti proizvodnje mlijeka na području Općine. Međutim, s obzirom na postojeću strukturu proizvodnje i karakteristike postojećih farmi, ovi pokazatelji vjerojatno su slični odnosno nešto bolji od pokazatelja u Zagrebačkoj županiji.

Iz gornjih podataka vildljivo je da lokali proizvođači imaju višestuko manju proizvodnju od konkurencije u EU, te da s takvom proizvodnjom **vrlo teško mogu osigurati konkurentnost i dugoročno održanje na tržištu** u zaoštrenim uvjetima koji nastaju u pricesu pristupanja EU, kao i zbog opće globalizacije tržišta.

Ovakva situacija govori i o nužnosti ubrzanog restrukturiranja postojeće proizvodnje, i ukazuju na realne ciljeve za provedbu restrukturiranja uspostavljanje konkurentnosti. U tu svrhu, Vlada RH donijela je **Operativni program razvitka govedarske proizvodnje u RH**, kojim se planira realizirati ulaganja u izgradnju cca. 1.200 novih specijaliziranih stajskih objekata i cca. 5 – 6 tisuća adaptiranih objekata, povećavanje broja i kvalitete muznih krava, te osposobljavanje proizvođača za primjenu odgovarajućih proizvodnih i organizacijskih tehnologija i metoda, radi usvajanje konkurentne, intenzivne i ekonomski učinkovite proizvodnje visokokvalitetnog mlijeka na njihovim gospodarstvima.

2.8.3.4.1.1.2. **Zaključci o perspektivama govedarske proizvodnje na Općini i prijedlozi mogućih razvojnih smjernica:**

(1) Na području Općine postoje dobri uvjeti i pretpostavke za razvoj govedarske proizvodnje, pa bi jedan od razvojnih prioriteta Općine Gradec trebao biti lociranje i uključivanje što većeg broja lokalnih proizvođača u Operativni program razvitka govedarske proizvodnje u RH, te stvaranje uvjeta za pokretanje projekata i ulaganja u unaprijeđivanje i razvoj proizvodnih kapaciteta, te ubrzano restrukturiranje i razvoj ove proizvodnje;

(2) Nužno je provesti **restrukturiranje postojeće govedarske proizvodnje**: U konkretnim uvjetima Općine Gradec, to bi značilo sustavno ostvarivanje slijedećih temeljnih ciljeva i mjera:

a) **Razvoj specijaliziranih proizvođača (OPG) i farmi sa konkurentnom i dugoročno održivom proizvodnjom:**

U skladu sa standardima EU i Programom razvitka poljoprivrede u RH (IPARD program za RH), to bi za Općinu Gradec trebalo značiti:

- razvoj specijaliziranih farmi za proizvodnju mlijeka kapaciteta 30 – 50 muznih krava,
- razvoj specijaliziranih tovilišta kapaciteta 40 – 150 goveda.

Pretpostavka za uspješnije ostvarivanje ovakvog cilja je da se na Općini razvije poticajnije okruženje i da se iniciraju i pokrenu mjere koje trebaju omogućiti:

- lociranje i poticanje zainteresiranih i perspektivnih proizvođača za uključivanje u Program razvitka govedarske proizvodnje;
- organiziranje pomoći kod osmišljavanja i pripremanja projekta, izrade dokumentacije te pribavljanja kredita HBOR i drugih potpora,
- mogućnost pribavljanja državnog zemljišta, pomoć kod okupljanja zemljišta, itd.

Općina Gradec zbog ograničenih resursa nema uvjeta za velik broj ovakvih projekata, ali treba iskoristiti što više mogućnosti, jer se realizacijom ovakvih ulaganja ostvaruju značajni gospodarski pomaci.

b) **Unaprijeđivanja i uspostavljanja održivosti proizvodnje na OPG malih i mješovitih proizvođača mlijeka.** To znači lociranje zainteresiranih proizvođača i mogućnosti i pružanje pomoći u cilju adaptacije njihovih staja, proširenja i rekonstrukcije osnovnih stada do ciljne veličine od 10 – 12 muznih krava, te povećavanja produktivnosti i kvalitete proizvodnje mlijeka do godišnje razine od 6 – 7 tisuća litara mlijeka I. kvalitetnog razreda po kravi, što je razina na kojoj proizvodnja postaje održiva na duže staze;

(3) Uspostavljanje **lokalne zadruge** utemeljene na izvornim EU načelima te uključivanje lokalnih proizvođača, a naročito malih i mješovitih, u organizirani sustav proizvodnje i zajedničkog nastupanja po uzoru na praksu u EU i uspješnim regijama u RH. Ovakva zadruga trebala bi postati institucionalni nositelj konkurentne govedarske proizvodnje na Općini kroz razvoj organiziranih uvjeta proizvodnje i zajedničkog nastupanja u kojima će se osigurati odgovarajuće mogućnosti i uvjeti za dugoročniju održivost malih proizvođača, a naročito:

- organizirani izlazak na tržište, te siguran plasman mlijeka i mesa u zaoštrenim tržišnim uvjetima,
- pružanje stručne podrške proizvođačima radi povećavanja produktivnosti i kvalitete njihove proizvodnje (veća proizvodnja, veća kvaliteta, veći prihodi);
- povoljnije uvjete i mogućnosti za pripremanje i financiranje ulaganja u unaprijeđivanje i razvoj proizvodnje (adaptacija ili gradnja staje, kupnja muzne opreme i laktofriza, proširenje i remont stada, nabava mehanizacije itd...);
- osiguravanje povoljnijih ekonomskih i komercijalnih uvjeta za proizvodnju i poslovanje (bolja efikasnost, ekonomičnost, smanjivanje troškova);

(4) Po uzoru na praksu u EU i uspješnim sredinama u RH, radi osiguravanja dugoročnih perspektiva i kvalitetnijih uvjeta proizvodnje za lokalne male i mješovite proizvođače mlijeka, preporučljivo je uspostaviti **mini mljekaru/siranu**, koja bi preuzimala mlijeko lokalnih proizvođača i organizirala proizvodnju visokokvalitetnih autohtonih proizvoda za koje je dugoročno moguće osigurati kvalitetan plasman na tržištima RH i EU (uključivanje u projekt županijskih robnih marki kojeg vodi Zagrebačka županija). Praksa pokazuje da je u ovakvim sustavima moguće ostvariti i znatno povoljnije cijene mlijeka i uvjete proizvodnje, i tako osigurati kvalitetnije perspektive za proizvođače mlijeka.

Navedenim mjerama trebalo bi na Općini uspostaviti jasne razvojne perspektive te realizirati proces kontroliranog restrukturiranja govedarske proizvodnje. U takvom procesu, s jedne strane, razvio bi se manji (mogući) broj specijaliziranih proizvođača s dugoročno održivom proizvodnjom na tržištu koji trebaju biti nositelji daljnjeg razvoja kvalitetne mljekarske proizvodnje na Općini.

S druge strane, uspostavile bi se jasnije perspektive i prostor za postepeno i kontrolirano rješavanje statusa malih i mješovitih proizvođača, koji bi mogli osigurati povoljnije uvjete za prilagođavanje sve zaoštrenijim uvjetima na tržištu, ili za održavanje proizvodnje dok ne osiguraju kvalitetnije rješenje za zapošljavanje (preorijentiranje na profitabilniju proizvodnju ili zapošljavanje u drugoj djelatnosti), ili do prirodnog napuštanja proizvodnje (npr. odlazak u mirovinu).

2.8.3.4.1.2. Svinjogojstvo

Prema popisu poljoprivrede, svinjogojskom proizvodnjom bavilo se ukupno 558 kućanstava (66,7% od ukupnog broja OPG na Općini). Pritom, prosječno gospodarstvo držalo je 11,68 svinja.

Broj i struktura svinja na području Općine vidljivi su iz slijedeće tablice:

Tablica 57. **Broj svinja na području Općine Gradec**

Svinje, ukupno	Odojci do 20 kg	Svinje 20 - 50 kg	Svinje više od 50 kg			Svinje za rasplod			
			50 - 80 kg	80 - 110 kg	više od 110 kg	nazimice	suprasne nazimice	krmače	nerasti
6.518	3.156	854	627	488	151	59	75	1.068	40

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Primjetan je relativno mali broj svinja drugih kategorija u odnosu na krmače, što ukazuje na ekstenzivan karakter postojeće proizvodnje.

Tablica 58. **Broj poljoprivrednih gospodarstava prema ukupnom broju svinja**

Broj i postotak OPG prema ukupnom broju svinja									
ukupno	s 1 svinjom	2	3	4	5	6 – 10	11 - 20	21 - 50	više od 50 svinja
558	40	81	53	45	44	82	128	70	15
100,0%	7,2%	14,5%	9,5%	8,1%	7,9%	14,7%	22,9%	12,5%	2,69%

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Vidljivo je da se svinjogojstvom proizvodnjom bave uglavnom mala gospodarstva, i da je 62% gospodarstava držalo manje od 10 svinja.

Za ocjenu konkurentnosti lokalnih proizvođača bitni su podaci iz slijedeće tablice:

Tablica 59. **Usporedni pokazatelji broja svinja po gospodarstvu za Općinu Gradec, RH, EU-25, te neke države EU (2003. g.)**

Broj svinja po gospodarstvu							
Općina Gradec	RH	Slovenija	Austrija	Mađarska	Češka	Njemačka	EU 25
11,6	8,1	13,5	51,5	11,3	86,4	254,7	70,1

Izvor: Dokumentacija DZSH, Eurostat

Vidljivo je da proizvodnja na Općini veća od prosjeka u RH i ne zaostaje daleko za nekim "konkurentskim" državama u EU, što govori o relativnoj razvijenosti svinjogojstke proizvodnje na Općini. Međutim, prosječno gospodarstvo na Općini drži višestruko manje svinja od prosjeka EU i u državama s razvijenijom poljoprivrednom proizvodnjom.

Iz navedenog, vidljivo je da su glavni problemi svinjogojstke proizvodnje na Općini:

- Mala gospodarstva,
- Ekstenzivost, nedovoljna produktivnost i vrlo mali broj odojaka i tovljenika po krmači.

Iz navedenog proizlazi da bi svinjogojstku proizvodnju na Općini trebalo bitno intenzivirati. S druge strane, trebalo bi težiti razvoju gospodarstava i povećavanju prosječnog broja svinja po gospodarstvu na razinu prosjeka u EU. U tu svrhu, potrebno je znatnije povećati tehnološku razinu proizvodnje.

2.8.3.4.1.2.1. **Zaključci o perspektivama i mogućnostima razvoja svinjogojstke proizvodnje na Općini**

(1) Na području Općine postoje kvalitetni uvjeti i tradicije svinjogojstke proizvodnje, te relativno velik broj proizvođača. U tom smislu, svinjogojstka proizvodnja trebala bi ostati jedan od strateških pravaca razvoja poljoprivredne proizvodnje na Općini;

Međutim, dugoročno planiranje te procjena konkurentnosti i perspektiva svinjogojstke proizvodnje su vrlo osjetljivo područje, jer na ovu proizvodnju utječe više određujućih i ograničavajućih faktora, među kojima treba naglasiti slijedeće:

- Rentabilna svinjogojaska proizvodnja podrazumijeva relativno velike i visokoproduktivne farme, sa niskim troškovima proizvodnje koji će omogućiti uklapanje u tržišne cijene i konkurentnost.

U tom smislu, smatra se da bi održive farme trebale imati **kapacitet od minimalno 20 – 100 krmača, odnosno 400 – 2.000 svinja godišnje**. Za uspostavljanje ovakvih farmi potrebna su velika i kompleksna ulaganja;

- **Problemi sa zbrinjavanjem velikih količina gnojovke.** U skladu s propisima EU, za zbrinjavanje gnojovke potrebno je nešto manje od 0,5 ha poljoprivrednog zemljišta po 1 uvjetnom grlu (UG = 500 kg) na farmi. Prosječno gospodarstvo na području Općine nema ni približno potrebne površine zemljišta za propisno zbrinjavanje gnojovke s ozbiljnije farme;
- **Snažna konkurencija i relativno niske cijene** svinja na otvorenom tržištu. U takvom okruženju proizvodnja mora biti intenzivna i ekonomski učinkovita, tako da se postignu visoka kvaliteta i niska razina troškova, kako bi se osigurala dugoročna konkurentnost na tržištu.
- **Visoki zahtjevi i velika ulaganja vezano uz zaštitu okoliša**, i dr;

Radi stvaranja uvjeta za uspostavljanje farmi koje će udovoljavati navedenim okvirima, u Hrvatskoj je pokrenut **Operativni program razvitka svinjogojaske proizvodnje u RH**, u okviru kojega su perspektivnim proizvođačima ponuđeni poticajni krediti HBOR za izgradnju specijaliziranih svinjogojaskih farmi i razvoj proizvodnje.

(2) Slijedom navedenog, **restrukturiranje svinjogojaske proizvodnje** na Općini trebalo bi biti usmjereno na slijedeće ciljeve:

- a) Lociranje perspektivnih i zainteresiranih proizvođača, te pružanje potpore u cilju uključivanja u Operativni program razvoja svinjogojaske proizvodnje u RH, te stvaranja uvjeta za izgradnju i uspostavljanje specijaliziranih visokoproduktivnih farmi kapaciteta 20 – 100 krmača odnosno 400 – 2000 tovljenika/god., koje će omogućiti dugoročnu konkurentnost na tržištu;
- b) Lociranje mogućnosti i razvoj uvjeta da se svinjogojaska proizvodnja održi na mješovitim gospodarstvima koja su zainteresirana za održavanje takve proizvodnje. Po uzoru na praksu u drugim državama, u tom smislu razvoj je moguće usmjeriti na slijedeće aktivnosti:
 - Organiziranje potpore gospodarstvima radi unaprijeđivanja postojeće proizvodnje, kroz usklađivanje s propisima te provedbu mjera usmjerenih na poboljšavanje produktivnosti i kvalitete, te snižavanje troškova proizvodnje;
 - Uključivanje manjih i mješovitih proizvođača u zadrugu ili drugi oblik povezivanja na izvornim EU načelima, radi zajedničkog nastupanja i razvoja povoljnijih uvjeta organiziranja i proizvodnje, te osiguravanja tržišta. U tom slučaju, moguće je zajednički planirati i razviti odgovarajući manji pogon za preradu i plasman proizvedenih svinja te osigurati odgovarajuću tržišnu nišu za svoje proizvode, i tako osigurati dugoročnu konkurentnost i održivost vlastite proizvodnje;
- c) Razvoj uvjeta i projekata koji će omogućiti da se gospodarstva koja nemaju mogućnosti ili interesa za održavanje svinjogojaske proizvodnje postepeno restrukturiraju i usmjeravaju u druge grane proizvodnje ili druge izvore prihoda;

(3) Ukoliko bi za to postojao interes proizvođača, radi stvaranja uvjeta za organizirano zbrinjavanje gnojovke moguće je inicirati aktivnosti usmjerene na organizirani razvoj bioplinskih postrojenja u kojima bi omogućilo zbrinjavanje i daljnja prerada viška gnojovke, čime bi se stvorili povoljniji uvjeti za razvoj svinjogojaske proizvodnje.

2.8.3.4.1.3. Ostala stočarska proizvodnja

Iz Popisa poljoprivrede 2003. godine vidljivo je da na Općini postoji ograničena proizvodnja ovaca (30 gospodarstava, ukupno 385 grla) i koza (40 gospodarstava s ukupno 184 grla). Međutim, radi se o vrlo malim gospodarstvima i proizvodnji sa malim gospodarskim značajem:

- samo 7 gospodarstava imalo je više od 10 ovaca,
- 3 gospodarstva imalo je više od 10 koza;
- prema dostupnim podacima, na Općini postoji samo jedna značajnija farma ovaca Romanovske pasmine (proizvodnja mesa);

Najveći dio gospodarstava na Općini (771 OPG, tj. 92%) držao je perad (ukupno 26.000 kljunova peradi starije od 1 mjesec, tj. prosječno 33 kljuna po gospodarstvu). Iz navedenog, očito je da se najvećim dijelom radi o nekomercijalnoj proizvodnji za vlastite potrebe. Međutim, na Općini postoji i manji broj ozbiljnih peradarskih farmi:

- točilište brojlera na OPG Blažinović, kapaciteta 40.000 tovljenika u turnusu,
- farma purana na OPG Petrunic, kapaciteta 200 purana.

Osim toga,

- 1 gospodarstvo bavilo se uzgojem konja (12 grla),
- 72 gospodarstva držalo je kuniće (808 kunića)
- 16 gospodarstava imalo je pčele (223 košnice).

Iz navedenog, vidljivo je da se radi o oblicima proizvodnje koji, osim nekoliko ozbiljnih farmi, imaju manji gospodarski značaj za Općinu. Realno je da za razvoj intenzivne primarne proizvodnje ovaca i koza na Općini vjerojatno ne postoje perspektive, zbog ograničenih resursa, te prirodnih i prostornih uvjeta.

Međutim, realno je da Općini postoje relativno dobri uvjeti za razvoj pojedinih oblika "ostale stočarske proizvodnje", ukoliko se naglasak stavi na razvoj **visokokvalitetnih tradicijskih proizvoda sa povećanom dodatnom vrijednošću**, za koje na Općini postoje uvjeti, i moguće je graditi tržišne niše i siguran plasman na duže staze, npr:

- ➡ Ekološka i tradicijska proizvodnja purana, kokoši, janjaca, jaradi, zečeva, itd. Ovakva proizvodnja mogla bi se organizirati na većem broju malih gospodarstava, s time da je potrebno uspostaviti stabilnu organizaciju i povezivanje proizvođača, radi osiguravanja ujednačene kvalitete, formiranja brenda (prepoznatljive robne marke), i organiziranog izlaska na tržište pod kvalitetnim komercijalnim uvjetima;
- ➡ Eventualno organiziranje proizvodnje visokokvalitetnih proizvoda (ovčje i kozje mlijeke i mliječni proizvodi, prerađevine od mesa, proizvodi od meda), te formiranje lokalnih brandova u čiju proizvodnju bi se uključio veći broj lokalnih gospodarstava i malih poduzetika.

Zasigurno bi najbolje i najperspektivnije rješenje za ovakve oblike proizvodnje bilo kada bi se proizvode moglo razvijati i organizirano plasirati u okviru gastronomske ponude seoskog turizma i ugostiteljstva na Općini i u širem okruženju.

Svaka varijanta podrazumijeva planski i organiziran pristup, razvoj na "duge staze", te povezivanje i zajedničko nastupanje proizvođača.

2.8.3.4.2. Biljna proizvodnja (ratarstvo, povrtlarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo)

Prema podacima iz zadnjeg Popisa poljoprivrede 2003. godine, na području Općine Gradec postojali su slijedeći resursi u biljnoj proizvodnji (bez livada i pašnjaka):

Tablica 60. **Resursi u biljnoj proizvodnji**

Poljoprivredno zemljište po namjeni	Površina (ha)	% korištenog zemljište	Broj OPG	% OPG	površina po OPG
Oranice i vrtovi	1.847,59	67,57	684	81,7	2,70 ha
Okućnice	5,61	0,21	391	46,7	0,01 ha
Voćnjaci	33,03	1,21	587	70,1	0,06 ha
Vinogradi	39,14	1,43	476	56,9	0,08 ha

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Iz navedenih podataka uočljivo je:

- Biljnom proizvodnjom bavi se najveći dio gospodarstava na Općini. Većina gospodarstava bavi se svim oblicima biljne proizvodnje, što ukazuje na mješovit karakter ove proizvodnje, ali i na postojanje iskustava;
- Najveći dio biljne proizvodnje na Općini događa na oranicama i vrtovima (ratarstvo, povrtlarstvo),
- Uočljive su vrlo male površine pod voćnjacima i vinogradima;

3.8.3.4.2.1. Proizvodnja na oranicama i vrtovima

Proizvodnja na oranicama i vrtovima vidljiva je iz slijedeće tablice:

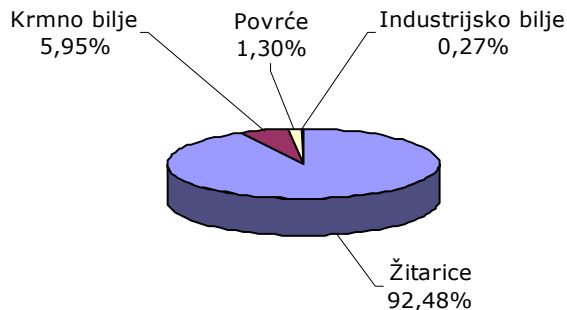
Tablica 61. **Struktura proizvodnje na oranicama i vrtovima** (ukupno 1.847,59 ha)

Br.	Vrsta kulture	Površina (ha)	%	Broj OPG s odgovarajućom proizvodnjom	% OPG
1.	Žitarice	1.684,48	91,2%	649	94,9%
2.	Krmno bilje	108,45	5,9%	111	16,2%
2.	Krumpir	7,16	0,4%	117	17,1%
3.	Mahunasto povrće	1,86	0,1%	46	6,7%
4.	Uljarice	4,73	0,3%	4	0,6%
5.	Šećerna repa	0,14	0,0%	1	0,1%
6.	Ostalo povrće, od čega:	9,16	0,5%	45	6,6%
6.1.	na oranicama i povrtnjacima	6,86	0,4%		
6.2.	na vrtovima	2,26	0,1%		
6.3.	u zaštićenom prostoru	0,04	0,002%		
7.	Ugari	29,19	2,0%		
8.	Povrće na okućnicama	5,42	0,3%	391	57,2%
Ukupno:		1.847,59	100%		

Izvor: Dokumentacija DZS, Popis poljoprivrede 2003.

Navedeni podaci govore o strukturi biljne proizvodnje na OPG, na korištenim površinama oranica i vrtova. Grafički prikaz :

Grafikon 24. **Struktura postojeće proizvodnje na oranicama i vrtovima** (1.847,59 ha)

Ovakva struktura proizvodnje karakteristična je za područja sa stočarskom proizvodnjom, te za mala i mješovita poljoprivredna gospodarstva, gdje se žitarice proizvode za ishranu stoke i vlatite potrebe. Uočljiv je vrlo mali udio površina pod povrćem.

O načinu proizvodnje i korištenja poljoprivrednog zemljišta može se zaključiti iz podataka u slijedećoj tablici:

Tablica 62. **Način i intenzivnost korištenja poljoprivrednog zemljišta**

Br.	Opis – kriterij	Površina (ha)	% zemljišta	Broj OPG	% OPG
1.	Međuusjevi i podusjevi na oranicama	9,89	0,59%	-	-
2.	Navodnjavano zemljište	0,00	0,00	0	0,00%
3.	Površine tretirane organskim gnojivima	963,96	35,25%	484	57,83%
4.	Površine tretirane mineralnim gnojivima	1.593,32	58,27%	618	73,84%
5.	Površine tretirane kemijskim sredstvima od čega:	1.119,30	40,93%	650	77,66
5.1.	herbicidi	1.022,09	37,38%	557	66,55%
5.2.	insekticidi	97,21	3,55%	93	11,11%

Izvor: Dokumentacija DZS, Popis poljoprivrede 2003.

Vidljivo je da se biljna proizvodnja na Općini najvećim dijelom odvija uz ograničenu primjenu suvremenih agrotehničkih metoda, tj. na tradicijski i relativno ekstenzivan način, i da su ulaganja u ovu proizvodnju realativno mala.

Pritom, poseban problem leži i u **tradicijskoj strukturi proizvodnje**, tj. u činjenici da se najveći udio postojeće proizvodnje odnosi na žitarice i kulture koje u danim prirodnim okolnostima i uvjetima proizvodnje na Općini (rascjepkane parcele, teška tla, relativno nepovoljni uvjeti za agrotehniku, itd.) znatno bolje uspjevaju u drugim regijama, tako da **nisu konkurentne niti isplative** na tržištu (zbog smanjene produktivnosti, viših troškova proizvodnje, nemogućnosti odgovarajućeg pokrivanja troškova iz prosječne cijene koju je moguće ostvariti na tržištu, itd...).

Problem se dodatno produbljuje kada se radi o malim i mješovitim gospodarstvima, koje ovakve (objektivno skupe) proizvode koriste za (ekstenzivnu i nerentabilnu) stočarsku proizvodnju, čime se gubici kumuliraju.

Zbog svega toga, realno je da ovakva proizvodnja ne može imati dovoljnu produktivnost niti osigurati zadovoljavajuću rentabilnost i isplativost, i da proizvođači u postojećim uvjetima sve teže mogu pronalaziti "računicu" i održive uvjete za nastavak proizvodnje.

- Posebno je upadljivo da se za povrtlarsku proizvodnju koristi samo neznatan dio pogodnih tala. Naime, podaci o analizi tala govore da na području Općine postoji cca. **450 ha zemljišta pogodnog za povrtlarske kulture**. Međutim, od toga se za povrtlarske kulture koristilo samo 18,18 ha, što je samo cca. **4%** od površina pogodnog zemljišta.

S druge strane, uz malo optimističkih očekivanja, iz ovakvog stanja mogu se sagledati i pozitivni elementi u smislu perspektiva održivog razvoja:

- ☺ poljoprivredno zemljište je velikim dijelom nezagađeno i očuvano,
- ☺ očito je da ima dovoljno prostora i mogućnosti da se sustavnim razvojnim aktivnostima stanje znatno poboljša.

Iz opisanog stanja očito proizlazi **potreba odgovarajućeg restrukturiranja i unaprijeđivanja** postojeće ratarske i povrtlarske proizvodnje, kako bi se omogućilo isplativost i razvoj. U tom smislu, moguće su aktivnosti u slijedećim pravcima:

- **Regionalizacija poljoprivredne proizvodnje** – analiza tala te utvrđivanje kultura koje na odgovarajućim površinama mogu dati najbolje rezultate i profit;
- Orijentiranje na uvođenje kultura koje su dovoljno isplative da omogućavaju intenzivnije korištenje agrotehnike, povećane prihode i razvoj konkurentosti;
- Uključivanje struke u proizvodnju, te lociranje i korištenje mogućnosti da se kvalitetnom obradom i agrotehničkim mjerama omogući intenziviranje proizvodnje, uvođenje međuusjeva i podusjeva, i kvalitetnije iskorištavanje tala;
- Unaprijeđivanje tala kvalitetnom obradom i tretiranjem;
- Razvoj odgovarajućih oblika povrtlarske proizvodnje, koja donosi znatno veću dodanu vrijednost;

3.8.3.4.2.2. Voćarstvo i vinogradarstvo

Podaci o postojećoj proizvodnji voća i povrća na području Općine, govore da je ova proizvodnja izrazito nerazvijena, te da se pod voćnjacima i vinogradima nalaze male površine zemljišta, koje se uglavnom ekstenzivno obrađuju i koriste.

Na Općini postoje **znatno bolji uvjeti za razvoj intenzivne voćarske proizvodnje**. Naime, iz dostupnih podataka proizlazi da na Općini postoji cca. 1.335 ha poljoprivrednog zemljišta pogodnog za neki oblik voćarske proizvodnje. Ovakve mogućnosti su iskorištene u vrlo malom stupnju, jer iz Popisa poljoprivrede 2003. godine proizlazi da je pod voćanjacima samo 33,03 hektara, dakle da je za voćarsku proizvodnju iskorišteno samo cca. 2,5% raspoloživog zemljišta za ovu proizvodnju.

S druge strane iz podataka analiza o pogodnosti tala, proizlazi da na području Općine **nema pogodnih tala za intenzivnu vinogradarsku proizvodnju**, prema tome ni mogućnosti za gospodarski značajniji razvoj vinograda. Međutim, na Općini je prilično proširena autohtona proizvodnja na malim tradicijskim vinogradima, uglavnom za osobne potrebe.

Podaci o proizvodnji voća na području Općine vidljivi su iz slijedeće tablice:

Tablica 63. **Broj stabala na Općini, prema vrstama voćaka**

Vrsta / kultura	Ukupan broj stabala	Broj rodnih stabala	Od toga: plantažni uzgoj			
			Ukupan broj stabala	Broj rodnih stabala	Ukupna površina u ha	Rodna površina u ha
Jabuke	4.210	3.445	1.410	860	1,46	1,03
Šljive	4.987	4.310	-	-	-	-
Kruške	1.356	1.255	30	30	0,10	0,10
Trešnje	527	491	-	-	-	-
Višnje	496	472	-	-	-	-
Marelice	228	191	-	-	-	-
Breskve i nektarine	429	387	-	-	-	-
Orasi	1.899	1.785	160	160	0,43	0,43
Lješnjaci	3.054	3.038	1.932	1.932	2,84	2,84
Citrusi i južno voće	8	8	-	-	-	-
Smokve	24	15	-	-	-	-
Ukupno	17.218	15.397	3.532	2.982	4,83	4,40

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Iz gornjih podataka moguće je zaključiti da na Općini uspijeva veći broj voćnih vrsti, među kojima su najzastupljenije tradicionalne kulture (jabuke, šljive, kruške, orasi i lješnjaci). Izrazito je mali broj stabala na plantažama.

Proizvodnjom voća bavio se najveći dio registriranih poljoprivrednih gospodarstava na Općini:

Tablica 64. **Broj gospodarstava prema vrstama stabala**

Vrsta	Broj OPG	% OPG	Broj rodnih stabala po OPG
Jabuke	610	72,88	5,66
Šljive	602	71,92	7,16
Kruške	483	57,71	2,60
Trešnje	326	38,95	1,45
Višnje	228	27,24	2,07
Breskve i nektarine	171	20,43	2,26
Marelice	153	18,28	1,25
Lešnjaci	149	17,80	20,39
Orasi	533	63,68	3,35
Ostalo	25	2,99	0,9

Izvor: Dokumentacija DZSH, Popis poljoprivrede 2003.

Vidljivo je da velik broj gospodarstava ima iskustva s voćarskom proizvodnjom. Pritom, prevladavaju kulture koje su u ovim krajevima tradicionalne (jabuka, šljiva, kruška, orasi). Ovo ukazuje da na području Općine postoji potrebno iskustvo za voćarsku proizvodnju.

Pod vinogradima je bilo 39,14 ha, od čega su 3,97 ha bili plantažni vinogradi. Vinogradarstvom se bavilo 476 gospodarstava. Prosječan vinograd imao je 0,08 hektara.

2.8.3.4.2.3. **Zaključak o perspektivama i mogućim pravcima razvoja na području biljne proizvodnje:**

- (1) Općina može i treba bitno povećati produktivnost i prihode od biljne proizvodnje. U tom smislu, potrebno je iskoristiti postojeće uvjete i mogućnosti za bitno intenziviranje i razvoj proizvodnje, što podrazumijeva šire korištenje struke i suvremene agrotehnike, uvođenje produktivnijih i dohodovnijih kultura, privođenje neobrađenog i neiskorištenog zemljišta namjeni, uvođenje međuusjeva i podusjeva, unaprijeđivanje kvalitete zemljišta kvalitetnom obradom (itd.) ...
- (2) Na području biljne proizvodnje postoje značajne rezerve i mogućnosti u funkciji **restrukturiranja** poljoprivredne proizvodnje na području Općine. U tom smislu, proizlaze slijedeći mogući razvojni ciljevi i prioriteti, te koordinirane aktivnosti:
 - a) **Povećavanje površina pod povrtlarskim kulturama i voćnjacima**, te razvoj suvremene povrtlarske i voćarske proizvodnje koja omogućuje da se ostvaruju znatno veći prihodi na manjim površinama, te da se osiguraju konkurentnost, kvalitetna zaposlenost i prihodi za mala i mješovita gospodarstva. Ostvarivanje ovakvog cilja podrazumijeva slijedeće aktivnosti:
 - Pripremanje akcijskog programa, te izrada ponude tipskih projekata za razvoj povrtlarske proizvodnje (priprema i uređenje zemljišta, podizanje i opremanje plastenika, podizanje voćnjaka, nabava mehanizacije sl.), koji se mogu financirati poticajnim kreditima HBOR i sredstima EU iz IPARD programa, kao i županijskim i drugim subvencijama;
 - Lociranje i iniciranje perspektivnih gospodarstava za uključivanje u program, te njihovo uključivanje u nacionalni Operativni program razvoja povrćarstva odnosno Operativni program podizanja trajnih nasada;
 - Pružanje potpore proizvođačima kod pripremanja i izvedbe razvojnih projekata i ulaganja na njihovim gospodarstvima (edukacija, osiguravanje stručne i savjetodavne pomoći, itd...)
 - b) **Povezivanje proizvođača** u izvornu zadrugu ili drugi odgovarajući oblik zajedničkog nastupanja, putem kojega bi se osiguralo stručno praćenje, organizirani izlazak na tržište i osiguravanje plasmana, te povoljnije ekonomske uvjete za proizvodnju i poslovanje;
 - c) **Izgradnja tržišne infrastrukture** (skladišta, distributivni centar za povrće i voće, pakirnice, itd.), koji treba omogućiti da se proizvedeno voće i povrće prikupi, uskladišti, sortira, pakira i isporučuje na tržište pod komercijalnim uvjetima, kao proizvod (robna marka) koji može osigurati konkurentnost i dugoročno siguran plasman na tržište;
 - d) Na takvim osnovama, moguće je kontinuirano **razvijati manje kapacitete za preradu** voća i povrća, odnosno proizvodnju visokokvalitetnih autohtonih proizvoda koji se mogu ponuditi tržištu kao konkurentna robna marka; biti konkurentni na tržištu.
- (3) **Kada se radi o vinogradarstvu**, na Općini vjerojatno ne postoje pretpostavke da bi se ovaj sektor razvio kao značajnija grana. Međutim, postojeće vinogradarstvo i vinarstvo potrebno je očuvati i razvijati u funkciji jačanja identiteta i atraktivnosti područja te razvoja seoskog turizma. U tom smislu, za ovu proizvodnju moguće su slijedeće razvojne smjernice i aktivnosti:
 - očuvanje i uređivanje autohtonih zona s vinogradima na području Općine, te unaprijeđivanje kvalitete vinogradarske i vinarske proizvodnje radi postizavanja optimalne kvalitete, u suradnji sa strukom;
 - lociranje većih proizvođača i grupa proizvođača, te njihovo povezivanje s projektima u seoskom turizmu, radi razvoja ponude koja bi se mogla uključiti u turističku ponudu Općine;
 - razvoj vinskih cesta i drugih sadržaja, traženje plasmana u okviru turističke ponude Općine.

2.8.3.5. Zaključak o sektoru poljoprivrede

Kao i u drugim ruralnim sredinama, poljoprivreda ima središnji značaj za ukupan razvoj Općine jer je temelj za učinkovito gospodarenje postojećim resursima i održiv gospodarski rast, a njenim razvojem se potiče razvoj i u nepoljoprivrednim sektorima, tako da predstavlja izvor egzistencije, prihoda i perspektiva za velik dio stanovništva.

Zbog toga, Općina treba osigurati uvjete za održiv razvoj poljoprivrede, kroz restrukturiranje, unaprijeđivanje proizvodnje, razvoj i organiziranje konkurentnih i dugoročno održivih proizvođača, te razvoj uvjeta za preusmjeravanje neperspektivnih u druge pogodne djelatnosti i oblike privređivanja.

Tablica 65. **Razvojni problemi i potrebe sektora poljoprivrede**

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• Veliki broj malih, usitnjenih i neorganiziranih poljoprivrednih gospodarstava, bez realne tržišne perspektive; • Usitnjenost poljoprivrednog posjeda; • Ekstenzivnost, nedovoljna produktivnost i slaba rentabilnost (neisplativost) postojeće proizvodnje; • Nedovoljna tehnička i tehnološka razina proizvođača; • Nekonzistentnost i neodrživost velikog dijela proizvodnje na malim i mješovitim OPG; • Vrlo mali broj specijaliziranih i dugoročno održivih proizvođača; • Neorganiziranost proizvođača – nepostojanje suvremenih institucionalnih oblika povezivanja i nastupanja u poljoprivredi (suvremene zadruge i drugi oblici); • Nepostojanje tržišne infrastrukture (hladnjače, distributivni centar, skladišta, pakirnice, prerada, itd.); • Nedovoljna informiranost i nerazvijena svijest o mogućnostima održivog razvoja, te odsutnost poduzetničkih inicijativa na ovom području; • Trend napuštanja poljoprivrede; • Vrlo slaba informiranost o procesima pristupanja EU, i nepostojanje pretpripravnog prilagođavanja; • Nepostojanje realne razvojne koncepcije, organiziranih nositelja razvoja, i projekata;	➔ Utvrditi razvojni koncept i prioritete za razvoj poljoprivrede, donijeti akcijske programe te pripremiti ponudu projekata za provedbu ("primjer je najbolji poticaj"); ➔ Informiranje te lociranje, uključivanje i organiziranje perspektivnih proizvođača i drugih nositelja razvoja u razvojne programe i projekte – razvoj svijesti i motivacije o mogućnostima; ➔ Restrukturiranje postojeće proizvodnje: - razvijati specijalizirana, konkurentna i održiva poljoprivredna gospodarstva, - preusmjeravanje neodrživih malih i mješovitih gospodarstava na projekte i oblike proizvodnje koji će im omogućiti održivost i odgovarajuće prihode; - uvođenje i pomaganje mladih proizvođača za odgovarajuće oblike proizvodnje; ➔ Organiziranje proizvođača – uspostavljanje odgovarajućih zadružnih i drugih oblika zajedničkog nastupanja, u skladu s izvornim načelima EU, kojima se omogućava siguran plasman te razvoj tržišta i tržišne infrastrukture; ➔ Razvoj tržišne infrastrukture (distributivni centar, skladišta, i sl.), te konkurentnih autohtonih proizvoda – robnih marki (mali prerađivački kapaciteti); ➔ Jačati stručno praćenje i edukaciju proizvođača; ➔ Aktivno se angažirati, utvrditi i razvijati mogućnosti i aktivnosti za okrupnjavanje posjeda, pri čemu treba iskoristiti mogućnosti raspolaganja državnim zemljištem; ➔ Uspostavljanje i objedinjavanje suradnje s relevantnim institucijama i stručnim službama; ➔ Pripremati projekte i iskoristiti mogućnosti pretpripravnih fondova EU i drugih oblika subvencioniranja; ➔ Iskoristiti povoljan položaj, dobru prometnu povezanost i blizinu Zagreba;

2.8.4. Seoski turizam

2.8.4.1. Značaj i razvojni potencijal seoskog turizma

Seoski turizam danas se smatra jednim od temljenih pojmova i prioriternih područja u problematici održivog razvoja ruralnih područja u Europskoj uniji, a sve više i u Republici Hrvatskoj.

U ruralnim područjima **tradicionalni su izvori prihoda djelatnosti iz primarnog sektora** poljoprivrede (ratarstvo, stočarstvo, primarna proizvodnja hrane). Međutim, s obzirom na globalizacijske procese i razvoj tržišta, došlo je do snažnog zaoštavanja konkurencije u primarnom sektoru poljoprivrede, tako da se mali i nespecijalizirani proizvođači sve teže mogu održati na tržištu i osigurati zadovoljavajući životni standard samo od primarne proizvodnje.

U takvoj situaciji ruralne zajednice sve više počinju tražiti **moгуćnosti za diverzifikaciju lokalne ekonomije te razvoj novih sekundarnih djelatnosti**, na kojima će se omogućiti restrukturiranje postojećih malih i mješovitih gospodarstava, odnosno osigurati nova radna mjesta i izvore prihoda za sve veći dio stanovništva koji odustaju od primarne poljoprivredne proizvodnje, a naročito za mlade ljude. Pritom, seoski turizam se ističe kao jedan od prirodnih odabira i djelatnosti koje se nadograđuju na primarnu poljoprivredu.

Na taj način, seoski turizam se danas smatra važnom polugom ekonomskog razvoja ruralnih područja, odnosno temeljem podizanja životnog standarda lokalnog stanovništva, na način da osigurava dodatne izvore prihoda ruralnom stanovništvu.

Seoski turizam uklapa se u europsku koncepciju ruralnog razvoja, i nastao je kao potreba i mogućnost da se stanovnicima urbanih područja omogući odmor i opuštanje od stresnog okruženja velikih gradova u prirodnom, mirnom i gostoljubivom okruženju koje može ponuditi ruralno područje. Na taj način, pojam seoskog turizma nastao je početkom 19. st., i do danas se razvio kao značajna gospodarska djelatnost i tržišna niša, koja u ukupnim turističkim aktivnostima u Europi sudjeluje s 10 – 20%.

2.8.4.2. Perspektive za razvoj seoskog turizma u Općini Gradec

Seoski turizam je danas profilirana djelatnost, za koju su u stuci i na tržištu EU utvrđeni jasni kriteriji i standardi. U tom smislu, za uspješnu turističku destinaciju traže se slijedeći uvjeti:

- zdrava klima, čist zrak
- miran, pitom i ugodan krajolik sa očuvanim elementima ruralnog prostora,
- dovoljno očuvan i nezagađen prirodni okoliš,
- obilje zelenog prostora s ugodnim i raznolikim krajobrazima i lokalitetima,
- dobra prometna povezanost, dostupnost u tijeku cijele godine,
- postojanje osnovne infrastrukture (struja, voda, telefon);
- visok stupanj osobne sigurnosti (nepostojanje izvora ugrožavanja),
- postojanje autohtonih objekata i cjelina tradicionalnog izgleda,
- očuvane tradicionalne i kulturne značajke (oblici tradicijskog načina života),
- socijalno okruženje (mogućnost druženja s lokalnim ljudima i sudjelovanja u lokalnim aktivnostima),
- mogućnost slobodnog kretanja ljudi u okolišu,
- blizina ambulante (do 15 km),

- blizina trgovina, ugostiteljskih i uslužnih sadržaja (5 km),
- postojanje drugih zanimljivih lokaliteta u bližem regionalnom okruženju (kulturni sadržaji, toplice, mogućnost izleta, i sl.),
- dovoljan interes što većeg broja lokalnih poljoprivrednih gospodarstava za ovu djelatnost.

Analizom ovakvih kriterija i standarda može se zaključiti **da Općina Gradec ima sve ključne uvjete i značajan potencijal za razvoj seoskog turizma**. Pritom, posebnu pogodnost i perspektive za razvoj seoskog turizma Općini daju i kvalitetan geografski položaj, dobra prometna povezanost i blizina Zagreba kao velikog i širećeg emitivnog tržišta, ali i drugih velikih emitivnih središta u širem regionalnom okruženju u RH i Srednjoj Europi.

Prema tome, razumljivo je da bi seoski turizam mogao i trebao biti jedan od strateških pravaca razvoja Općine, kojim bi Općina trebala iskoristiti mogućnosti diferenciranja primarnih djelatnosti i razvoja standarda života.

Napomena: širi prikaz identitetnih obilježja te prirodne i kulturne baštine na kojoj se može temeljiti t-turistička ponuda Općine dani su u poglavlju o prirodnom i kulturnom naslijeđu.

Ograničavajući faktor i prepreku za razvoj seoskog turizma na Općini u ovom trenutku predstavljaju nepostojanje tradicija i nerazvijetnost ove djelatnosti. Na Općini za sada nema programa ni organiziranih nositelja razvoja seoskog turizma, kao ni definirane turističke ponude Općine, turističke infrastrukture, niti značajnijih turističkih kapaciteta.

Međutim, provedena razvojna anketa među stanovništvom ukazuje da stanovništvo prepoznaje značaj ove djelatnosti i relativno je visoko rangira među prioritetima razvoja Općine. Isto tako, na prvi poziv za dostavljanje projektnih prijedloga, prijavljeno je 7 razvojnih projekata u djelatnosti seoskog turizma. Ovakvi podaci govore o postojanju dovoljnog inicijalnog interesa, i u ovoj fazi su zadovoljavajući.

Prema tome, pošto je "Bog dao" navedene ključne uvjete i perspektive, na Općini i lokalnim nositeljima razvoja je zadatak da uspostave razvojne aktivnosti, i da razviju odgovarajuću turističku ponudu, infrastrukturu, prepoznatljivost i poticajno okruženje za uspješno pokretanje i razvoj djelatnosti seoskog turizma, i da se na taj način iskoriste velike razvojne mogućnosti ove djelatnosti.

Osnovni okviri i smjernice za razvoj seoskog turizma kao jednog od razvojnih prioriteta na području Zagrebačke županije utvrđene su **Programom razvoja seoskog turizma u Zagrebačkoj županiji**, te pozitivnim propisima Republike Hrvatske.

2.8.4.3. Mogući proizvodi seoskog turizma i nositelji razvoja na Općini

U skladu s Programom razvoja seoskog turizma u Zagrebačkoj županiji, Općina Gradec bi ponudu seoskog turizma mogla bazirati na slijedećim sadržajima (proizvodima seoskog turizma), za koje na Općini postoje odgovarajući uvjeti:

- **Odmor - turizam na seoskim gospodarstvima**, kao djelatnost koja obuhvaća smještaj (do 40 ležajeva), prehranu i druge odgovarajuće usluge na obiteljskim gospodarstvima, kao:
 - smještaj turista na obiteljskim gospodarstvima, u istoj kući s domaćinom, ili u odvojenim gostinskim kućama,
 - gastronomska ponuda domaćih jela i pića
 - dodatne aktivnosti, kao obilazak gospodarstva, sudjelovanje prilikom poslova na gospodarstvu, šetnje, jahanje, i sl...;
 - kampiranje na obiteljskim gospodarstvima, iznajmljivanje malih seoskih kućica, i drugo...

➤ **Rekreacija u prirodi**, obuhvaća organiziranje aktivnosti i usluga koje se mogu razviti koristeći prirodne resurse Općine, kao:

- šetnje i obilasci za pasivne rekreativce koji će uživati u umjerenim aktivnostima u prirodi;
- Raznolike aktivnosti (lov, ribolov, biciklizam, jahanje, paragliding, itd...);
- Organizirane grupe - team-building aktivnosti u prirodi – kombinacija raznih sportsko-rekreacijskih, gastronomskih, smještajnih i drugih aktivnosti, koje grupe obavljaju u cilju građenja timskog duha (najčešći korisnici su poduzeća i institucije koje šalju svoje grupe na "team-building"), itd...

Nositelji razvoja seoskog turizma na Općini trebaju biti:

a) Obiteljska poljoprivredna gospodarstva, koja imaju interes i mogu osigurati slijedeće nužne uvjete:

- da imaju seljačko imanje (kuća, gospodarske zgrade, dvorište, zemljište, stoka) koje čini prostornu cjelinu,
- da broj, dob i sklonosti članova obiteljskog gospodarstva odgovaraju potrebama pružanja turističkih usluga;
- da se ovakvo gospodarstvo može u okviru ekonomski prihvatljivog ulaganja preurediti u turističko seljačko gospodarstvo (uređenje objekta, uređenje soba i ostalih planiranih sadržaja za goste, uređenje dvorišta i ostali sadržaji, itd.);

Prema tome, cilj je locirati ovakva gospodarstva, te osigurati poticajne uvjete (edukacija, stručna pomoć, i sl.) za osmišljavanje, pripremanje i provedbu odgovarajućih projekata i ulaganja kojima će se gospodarstvo organizirati kao turističko gospodarstvo, sposobno da gostima pruži kvalitetnu uslugu.

Ovakvo gospodarstvo ostvarivati će, osim dosadašnjih prihoda od poljoprivrede, i znatno povećane dodatne prihode po osnovi pružanja turističke usluge, te po osnovi prodaje vlastitih proizvoda i usluga gostima. Na taj način, na turističkom gospodarstvu osiguravaju se kvalitetna zaposlenost za sve članove kućanstva, kvalitetniji standard života, i dugoročne perspektive za održavanje i razvoj djelatnosti.

b) Lokalni poljoprivredni proizvođači i mali poduzetnici (ugostiteljstvo, trgovina, uslužne djelatnosti, itd...), koji se mogu organizirati i proizvoditi cijeli niz autohtonih proizvoda i usluga, koji se mogu i trebaju ugraditi u ponudu seoskog turizma na Općini i plasirati za potrebe gostiju:

- kvalitetni gastronomski proizvodi koji će se nuditi gostima koji borave na seoskim turističkim gospodarstvima,
- kvalitetni rekreativni sadržaji (jahanje, vinske ceste, vožnja kolima, teniski i sportski tereni, paragliding, paint ball, itd...), za goste koji borave na Općini, ili ciljano doleže radi rekreacije;
- ugostiteljski sadržaji i usluge (cafe bar, restorani, ugošćivanje organiziranih grupa),
- suveniri i ostali autohtoni proizvodi, itd...

Kod svega toga, treba imati na da se **temeljni smisao i kriterij ove djelatnosti** svode na to da gostima treba ponuditi i omogućiti ugodan odmor, doživljaj i opuštanje, uz prihvatljive i umjerene cijene u smislu vrijednosti za novac.

U tom smislu, trebalo bi težišti uspostavljanju **ciljnog stanja i prakse** kakva postoji u cijeloj srednjoj i zapadnoj Europi, tj. da obitelji i organizirane grupe rado dolaze na selo provesti vikende ili dio odmora, radi opuštanja u mirnom i ugodnom okruženju, konzumiranja prirodne i zdrave autohtone hrane i pića, te doživljaja ruralne sredine – uz umjerene i prihvatljive cijene.

Ukoliko se na Općini uspostavi planski razvoj u skladu s navedenim kriterijima, realno je da Općina može **graditi prepoznatljivost i konkurentnost** kao zanimljiva turistička destinacija, koja će privlačiti sve više gostiju i graditi tržište za sve veći broj lokalnih gospodarstava i poduzetnika koji će kroz razvoj djelatnost seoskog turizma plasirati sve raznovrsnije proizvode i usluge te osiguravati kvalitetnu zaposlenost ili dodatne prihode.

2.8.4.4. Moguće mjere za razvoj seoskog turizma

Općina bi u sljedećem periodu trebala stvarati pretpostavke za razvoj seoskog turizma i iskorištavanje razvojnih mogućnosti ove djelatnosti. U tu svrhu, potrebno je donijeti **Akcijski plan**, te pokretati sustavne aktivnosti koje će omogućiti razvoj ove djelatnosti, a naročito:

- Plansko pripremanje i poduzimanje projekata usmjerenih na identifikaciju, obilježavanje i uređenje atraktivnih točaka na području Općine (prirodni, kulturo-povijesni i etno objekti, zone vinograda, jezero Fuka, itd...), te očuvanje i kultiviranje okoliša i prostora;
- Definiiranje elemenata turističke ponude, te razvoj marketinške koncepcije i prepoznatljivosti Općine;
- Lociranje perspektivnih obiteljskih gospodarstava i projekata, te osmišljavanje i poduzimanje projekata usmjerenih na turističkih kapaciteta;
- Organizirani razvoj razvoj kvalitete u skladu sa standardima EU;
- Planiranje i organizirani razvoj ponude kvalitetnih rekreacijskih sadržaja,
- Organiziranje prezentacija i marketinškog nastupa u suradnji sa Županijom i širom regijom, itd...

2.8.4.5. Zaključak o sektoru seoskog turizma

Seoski turizam je danas važna i sve značajnija gospodarska djelatnost, koja se u ruralnim područjima EU i u RH snažno razvija. Ovo je posljedica globalizacijskih trendova i stalnog porasta potražnje u gradovima za odmorom u prirodnom i tradicijskom okruženju na selu, kao i za autohtonim i tradicijskim proizvodima, kao protuteži dinamičnom i stresnom okruženju u urbanim sredinama.

Praksa u EU i uspješnijim regijama u EU potvrđuju da seoski turizam ima snažan razvojni potencijal i veliku važnost za razvoj ruralnih prostora, jer:

- pruža mogućnost restrukturiranja, kvalitetnog zapošljavanja i prihoda za poljoprivredna gospodarstva koja zbog globalizacijskih procesa nemaju uvjeta i perspektiva za uspješno bavljenje isključivo primarnom poljoprivrednom proizvodnjom, a kakvih je u Općini Gradec sve više;
- omogućava dodatno zapošljavanje stanovništva i smanjivanje njegovog odljeva u gradove;
- pospješuje i omogućava povezivanje malih i mješovitih poljoprivrednih gospodarstava s turizmom, te održavanje proizvodnje na takvim gospodarstvima;
- potiče i razvija proizvodnju domaće, autohtone i organske hrane visoke kakvoće koja daje znatno veću dodanu vrijednost i prihode, i koja se može uspješno plasirati u okviru turističke ponude;
- omogućava aktiviranje i zapošljavanje starijih osoba, koje se zbog svojih iskustava i znanja o tradicijskim oblicima poljoprivrede i života mogu kvalitetno angažirati i biti vrlo korisni u djelatnosti seoskog turizma,
- potiče zaštitu, kultiviranje i očuvanje okoliša, tradicijskih i kulturnih vrijednosti,

- omogućava produktivno iskorištavanje i prihode od autohtonih gospodarskih objekata i druge tradicijske imovine na seoskim gospodarstvima, koji više nisu primjereni za primarnu poljoprivrednu proizvodnju,
- omogućava privlačenje kapitala za ulaganja na Općini iz dostupnih fondova za poticanje ruralnog razvoja na razini županije, države i EU, te bitno povećavanje gospodarskih aktivnosti na Općini,
- potiče ukupan razvoj gospodarstva i djelatnosti na području Općine,
- razvija konkurentnost i prepoznatljivost Općine;

Općina ima kvalitetne uvjete za razvoj ove djelatnosti, i svojim potencijalima se u velikoj mjeri uklapa u standarde u EU o tome kako treba izgledati kvalitetna destinacija za seoski turizam.

Zbog toga je seoski turizam **bitna sastavnica i strateški prioritet razvoja Općine**, a lokalna samouprava treba se angažirati na uspostavljanju poticajnog okruženja i uvjeta za njegov razvoj.

Tablica 66. **Razvojni problemi i potrebe u sektoru seoskog turizma**

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• Nerazvijena svijest i nedovoljna informiranost u lokalnoj zajednici o turizmu kao razvojnoj prilici, te o značaju, mogućnostima i potencijalu ove djelatnosti • Nedostatak organiziranih nositelja razvoja, iskustva i stručnih znanja o seoskom turizmu; • Nisu identificirani i valorizirani prirodni, kulturni i drugi resursi koji trebaju biti elementi prepoznatljivosti i turističke ponude Općine; • Nedostatak razvojnog i marketinškog koncepta za razvoj seoskog turizma na Općini; • Niska razina turističke opremljenosti Općine; • Nerazvijenost turističke ponude i proizvoda – nedostatak kvalitetnih sadržaja, smještajnih i drugih kapaciteta za potrebe razvoja turističkih aktivnosti; • Nepostojanje ponude projekata za razvoj;	➤ Prepoznavanje seoskog turizma u lokalnoj zajednici kao perspektive i prioritetnog pravca razvoja Općine; ➤ Utvrditi razvojni koncept i donijeti Akcijski plan za razvoj seoskog turizma, te pripremiti ponudu projekata za provedbu ("primjer je najbolji poticaj"); ➤ Definirati što je turistička ponuda Općine: identifikacija, valorizacija, obilježavanje i uređivanje atraktivnih lokaliteta i objekata; ➤ Osmišljavanje marketinga, prezentacije i promocije turističke ponude Općine, ➤ Razvoj kvalitetnih turističkih kapaciteta i usluga; ➤ Informiranje, lociranje i uključivanje zainteresiranih OPG i drugih nositelja razvoja u razvojne aktivnosti; ➤ Izrada popisa perspektivnih OPG i projekata za razvoj seoskog turizma, te njihovo uključivanje u razvojne programe i projekte Općine; ➤ Uspostavljanje stručnog praćenja i pomoći turističkim obiteljskim gospodarstvima i drugim nositeljima razvoja kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i realizacije njihovih projekata; ➤ Uspostavljanje i objedinjavanje suradnje sa Zagrebačkom županijom i relevantnim institucijama te uključivanja u šire regionalne turističke projekte i ponudu; ➤ Pripremati projekte i iskoristiti mogućnosti pretpripravnih fondova EU i drugih oblika subvencioniranja;

2.8.5. Obrt, malo poduzetništvo i poduzetnička infrastruktura

Obrt i malo poduzetništvo u svim ekonomijama smatraju se najvitalnijim i najdinamičnijim segmentima gospodarstva u kojima se zapošljava najveći dio stanovništva.

S obzirom na smještaj u Zagrebačkoj županiji kao regiji sa velikim tradicijama obrta i malog poduzetništva, te na dobar geografski položaj, Općina Gradec ima dobre uvjete za razvoj obrta i malog poduzetništva. Međutim, ovi segmenti na Općini nisu zadovoljavajuće razvijeni i aktivni.

Uvidom u registre Hrvatske obrtničke komore i Hrvatske gospodarske komore, na dan 30.06.2008. godine u Općini Gradec je bilo aktivno 45 obrta i 30 trgovačkih društava (društava s ograničenom odgovornošću).

2.8.5.1. Obrt

Na dan 31.12.2007., na Općini su bila 42 aktivna obrta sa 88 zaposlenih, od kojih je najveći broj u djelatnostima poljoprivrede, građevinarstva i srodnih djelatnosti, ugostiteljstva, trgovine i obrtničkih usluga. Dobro je što je obrtom pokriven relativno širok spektar usluga potrebnih lokalnoj zajednici.

Tablica 67: **Struktura obrta na području Općine prema djelatnostima**

Djelatnost	Broj obrta i zaposlenika
Poljoprivreda	10
Proizvodnja proizvoda od drva	1
Građevinarstvo	5
Trgovina na malo	1
Usluge građevinske mehanizacije i cestovni prijevoz robe	3
Ugostiteljstvo	5
Proizvodnja i obrada mesa	1
Održavanje motornih vozila	4
Najam vozila i plovila	1
Stolarija (PVC, alu, drvena), proizvodnja i ugradnja	2
Metalna galanterija i metalne konstrukcije	2
Montaža centralnog grijanja	1
Sječa i uređenje parkova	1
Frizerski saloni i saloni za uljepšavanje	1
Optičar	1
Izdavačka djelatnost	1
Odvjetnički poslovi	1
Umjetnici – samostalna djelatnost	1
Ukupno:	42
Broj zaposlenih:	88

Izvor: Evidencija Porezne uprave – ispostava Vrbovec na dan 31.12.2007.

2.8.5.2. Trgovačka društva (poduzeća/d.o.o.)

Na dan 31.12.2007. godine, na Općini je bilo 28 aktivnih trgovačkih društava, sa ukupno 252 zaposlenika. Od tog broja samo četiri subjekta imaju više od 5 zaposlenih, a samo je jedan veći subjekt sa 100 zaposlenih. Svi subjekti registrirani su kao društva s ograničenom odgovornošću.

Tablica 68. **Struktura trgovačkih društava prema djelatnostima na 31.12.2007.**

Djelatnost	Broj poduzeća i zaposlenih
Poljoprivreda	4
Proizvodnja proizvoda od drva	4
Građevinarstvo	2
Komunalne usluge	1
Trgovina na malo i veliko	9
Usluge građevinske mehanizacije i cestovni prijevoz robe	3
Ugostiteljstvo	2
Promet nekretninama	1
Knjigovodstvene usluge	1
Poslovi osiguranja	1
Ukupno:	28
Broj zaposlenih:	252

Izvor: Evidencija Porezne uprave – Ispostava Vrbovec na dan 31.12.2007.

Nepovoljan je podatak da je od navedenih 28 društava, samo 17 subjekata dostavilo financijski izvještaj za 2007. godinu, što ukazuje da velik dio registriranih tvrtki nema aktivno i uredno poslovanje.

Prema podacima Hrvatske gospodarske komore, od ukupnog broja trgovačkih društava registriranih na području Općine, na dan 30.06.2008. godine samo su 4 društva imala više od 5 zaposlenih. Dvije najveće tvrtke, sa ukupno 120 zaposlenih djeluju u djelatnosti drvoprerade.

Iz navedenog popisa i drugih dostupnih podataka može se zaključiti da na području Općine djeluje samo manji broj trgovačkih društava sa ozbiljnijim opsegom kontinuiranog poslovanja i relevantnim prihodima, koje djeluju uglavnom na području usluga mehanizacije i prijevoza, ugostiteljstva, trgovine i servisa.

2.8.5.3. Stanje, perspektive i moguće mjere za razvoj obrta i malog poduzetništva (s primjerima iz EU)

Temeljna je karakteristika da su obrt i malo poduzetništvo na Općini slabo razvijeni.

Unatoč manjeg broja zaposlenih, obrt je na Općini dinamičnije područje u kojem se ostvaruje veći dio aktivnosti i prihoda.

Na temelju dostupnih podataka može se zaključiti da su za obrt i malo poduzetništvo na području Općine karakteristični naročito slijedeći problemi:

- **Ekstenzivnost razvoja:** Obrt i malo poduzetništvo na području Općine razvijaju se bez sustavne razvojne koncepcije, prepoznatljivih tržišnih programa, povezivanja i ostalih elemenata koji su potrebni za sustavno i dinamično nastupanje na tržištu;
- **Nedovoljna tehnološka razvijenost:** Mali poduzetnici na području Općine nedovoljno koriste suvremene proizvodne, poslovne, informatičke i maketiške tehnologije, bez kojih u zaoštrenim tržišnim uvjetima nije moguće efikasno konkurirati niti razvijati konkurentne proizvode;
- **Nepostojanje prepoznatljivih lokalnih proizvoda (brandova),** kao ključnih elemenata za razvoj lokalnog poduzetništva i konkurentnosti;
- **Nedovoljna stručna ekipiranost i specijaliziranost:** S obzirom na nedovoljno razvijenu tehnološku osnovu i opći problem nedostatka stručnih kadrova u lokalnim sredinama, mali gospodarstvenici na području Općine ne raspolažu s dovoljnim stručnim i organizacijskim potencijalom za efikasan razvoj konkurentnih proizvodnih i uslužnih programa, specijalizaciju proizvodnje i poslovanja, te za efikasno i dovoljno intenzivno tržišno nastupanje;
- **Neorganiziranost** i nepostojanje oblika povezivanja i zajedničkog nastupanja malih poduzetnika kojima se omogućava razvoj konkurentnosti i poslovanja;
- **Nedovoljna uključenost** u gospodarske i razvojne tijekove i trendove na tržištu u Zagrebačkoj županiji, Republici Hrvatskoj, i u širem regionalnom okruženju. Mali poduzetnici nedovoljno su informirani o razvojnim i poticajnim programima, programima kreditiranja razvoja, programima za uključivanje na tržište, edukacijskim programima i ostalim mjerama kojima se pomaže i potiče razvoj malog poduzetništva;
- **Nepostojanje poduzetničke infrastrukture na Općini;**
- **Nepovoljni uvjeti poslovanja i konkuriranja** (eksterni faktori): visoka davanja za poreze i doprinose, raširena "siva ekonomija", neuredno plaćanje, nestabilno tržišno okruženje, itd...

U takvim uvjetima, glavna je karakteristika obrta i malog poduzetništva **nekonkurentnost**: Najveći broj obrta i malih poduzetnika na Općini nisu dovoljno konkurentni, i ne mogu osigurati dovoljnu razinu zaposlenosti i prihoda, koji su potrebni da bi osigurali uspješno poslovanje i dugoročne razvojne perspektive.

Ovo ima za posljedicu da je stanje nezadovoljavajuće, i da na Općini postoji vrlo mali broj poduzetnika s uspješnim i relevantnim poslovanjem, te da se velik broj obrta i malih tvrtki zatvara.

Za prevladavanje ovakvog stanja potrebno je pravilno ocijeniti razvojne perspektive, te donijeti odluke o mogućnostima te mogućim pravcima i mjerama za pokretanje razvoja. U tom smislu, značajni su naročito slijedeći čimbenici:

- 1. Tržište:** Povoljna je okolnost, koja snažno utječe na povoljne perspektive razvoja, da se Općina Gradec nalazi u neposrednoj blizini grada Zagreba kao najvećeg tržišta u RH, i u Zagrebačkoj županiji kao regiji sa razvijenim obrtom i malim poduzetništvom koja ostvaruje najbrže stope razvoja i rasta. Prema tome, tržište i mogućnosti sigurno postoje, i nema sumnje da mali poduzetnici s područja Općine mogu naći svoje mjesto na tržištu;
- 2. Mogući pravci razvoja:** Sve učinjene analize govore da je Općina Gradec ruralno i poljoprivedno područje, s naglašenim potencijalima i perspektivama za razvoj u slijedećim djelatnostima:
 - specijalizirana - konkurentna proizvodnja kvalitetnih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda;
 - ekološka proizvodnja,
 - mali prerađivački kapaciteti,
 - proizvodne i ruralne usluge (usluge mehanizacije, građenje, servisi i održavanje, itd...);
 - uslužne djelatnosti
 - kvalitetno ugostiteljstvo i trgovina,
 - seoski i rekreacijski turizam;
 - sektor komunalnih djelatnosti,
 - "zelena industrija" - zaštite okoliša i obnovljivi izvori energije;
- 3. Razvoj konkurentnosti:** Da bi osigurali mjesto na tržištu i kvalitetne razvojne perspektive, mali poduzetnici na području Općine moraju se efikasno organizirati, razviti kvalitetne proizvodne i poslovne programe (ponudu), te dostići odgovarajuću efikasnost poslovanja i nastupanja – ukratko, razviti prepoznatljivost i konkurentnost na tržištu;
- 4. Razvoj poticajnog okruženja i institucionalna podrška malom poduzetništvu:** Općina ima važnu i nezamjenjivu ulogu i zadatak na području usmjeravanja te stvaranja poticajnog okruženja i uvjeta za razvoj konkurentnosti i nastupanja lokalnih malih gospodarstvenika. U tom smjeru moguće su slijedeće mjere, koje podrazumijevaju **suradnju javnog i privatnog sektora, te uspostavljanje odgovarajuće razvojne koncepcije i infrastrukture na području Općine:**
 - informiranje
 - edukacija
 - poticanje suradnje i povezivanja malih poduzetnika na razvoju kvalitetnih proizvodnih i poslovnih programa te zajedničkom nastupanju na tržištu, radi uspostavljanja odgovarajućeg potencijala i konkurentnosti;
 - organiziranje stručnog praćenja i podrške malim poduzetnicima kod osmišljavanja, pripremanja, izvedbe i financiranja njihovih programa;
 - dinamično pripremanje i poduzimanje lokalnih projekata na strateškim područjima ruralnog razvoja (vodoopskrba, odvodnja, promet, zaštita okoliša, komunalne djelatnosti, obnovljivi izvori energije, projekti u društvenim djelatnostima, itd...), kojima se razvija ekonomska dinamika na Općini, stvara se "lokalno tržište" i uspostavljaju se "prilike" za lokalne poduzetnike da dobro organiziranim, kvalitetnim i konkurentnim nastupanjem iskoriste komparativnu prednost te osiguraju zaposlenost i prihode na ovakvim projektima;
 - razvoj poduzetničke infrastrukture, itd...

Ukratko, i na ovom području Općina treba biti "živuća zajednica", koja će svojim malim poduzetnicima ponuditi lepezu odgovarajućih mogućnosti i rješenja, te razvijati institucionalne uvjete, pretpostavke i povezivanja koji će pomoći i omogućiti razvoj konkurentnosti i poslovanja u užem i širem okruženju.

Primjeri uspješnih sredina u RH i drugim tranzicijskim zemljama govore da je ovakvim pristupom moguće ostvariti vrlo kvalitetne rezultate i pokrenuti ubrzani razvoj u relativno kratkom vremenu.

PRIMJERI IZ EU

Primjeri uspješnih regija iz EU govore da se najbolji rezultati u regionalnom i ruralnom razvoju ostvaruju vođenjem ciljane razvojne politike, te sustavnim organiziranjem nositelja razvoja u lokalnim zajednicama oko strateških proizvodnih grana i lokalnih brandova, čijom organiziranom proizvodnjom se postiže prepoznatljivost te visoka razina specijalizacije i konkurentnosti.

U tom smislu, dobro je sagledati slijedeće primjere koji govore o potencijalu kvalitetnog upravljanja regionalnim i ruralnim razvojem, koje ima naročite tradicije u Italiji (koncept razvojnih regija).

Općina Navelli (Commune di Navelli – gradić šafrana)

Gradić sa 600 stanovnika, koji je postao široko poznat po proizvodnji kvalitetnog šafrana. Mjerama razvojne politike proizvodnja u zajednici je usmjerena na razvoj lokalnih brendova koje čine šafran kao glavnim proizvod, te ljekovito bilje, tartufi i maslinovo ulje. Ciljanim razvojem te organiziranjem lokalnih proizvođača uspostavljeni su vrhunska kvaliteta i konkurentnost proizvoda, po kojoj se općina proćula i ostvarila snažan razvoj. Poglavarstvo danas ima tri osobe i raspoloživ proračun od cca. 4,5 mil €. Ovakav razvoj ostvaren je djelovanjem na slijedećim strateškim smjerovima:

- poticanje, organiziranje i edukacija lokalnog stanovništva i mladih proizvođača (tečajevi) – aktiviranje lokalnih ljudi,
- organiziranje lokalnog konzorcija (zadruga) u kojeg su uključeni lokalni ljudi kao nositelji razvoja, i koji je nositelj tržišne infrastrukture, tj. vlasnik opreme i organizator aktivnosti;
- organizirano prikupljanje znanja i promocija lokalnih proizvoda – organiziranje stručnih skupova stručnjaka za šafran, maslinovo ulje, itd...;
- ciljani marketing – kvalitetan marketinški pristup.

Carapelle Calvisio – najmanja općina u Italiji (90 stanovnika)

Lokalno stanovništvo bavi se uglavnom ovčarstvom – proizvodnja vune, te proizvodnjom maslinovog ulja, vina, meda, žita. Ušli su u INTERREG program EU radi obnove stare školske zgrade kao info-punkta za seoski turizam. Danas ciljano razvijaju seoski turizam, kao promotora i valorizatora tartufa i vina. Prema tome, i ova zajednica je ostvarila uspješni razvoj koncentriranjem na 3 glavne grane, koje omogućavaju razvojni potencijal za razvoj ostalih područja.

Općina Rapino (1.750 stanovnika)

Općina ima tradiciju keramičarske proizvodnje. Uključili su se u program INTERREG 3B, čijim sredstvima su pokrenuli aktivnosti u selu: Razvili su tečajeve keramike, radionice, muzej i prodaju keramičarskih proizvoda. Uključili su se u turističku ponudu regije, i razvoj baziraju na seoskom turizmu u kojem kombiniraju usluge smještaja i domaću hranu, te organiziranje tematskih radionica iz keramičarske proizvodnje (posude za čaj, posude za vino, itd...). Na manifestacijama se nude domaći proizvodi u keramičkim posudama, čime je razvijen lokalni brand, koji je postao poznat u nacionalnim i međunarodnim razmjerima.

Regija Abruzzo – primjer prilagođavanja globalizacijskim procesima

Regija Abruzzo, u središnjoj Italiji, bila je znatno nerazvijenija od u odnosu na sjever Italije. Učinkovitom regionalnom politikom talijanske Vlada u 2. polovici 20. stoljeća u Regiji je iniciran razvoj niza proizvodnih pogona, uglavnom radno intenzivnog karaktera. Na taj način ostvaren su snažni pomaci i zaustavljena je depopulacija. Međutim, slijedom globalnih gospodarskih trendova situacija se krajem 20. i u prvim godinama 21. stoljeća, zbog problema seljenja proizvodnje u druga područja Svijeta, tako da je radna snaga u Regiji postala preskupa, a postojeća proizvodnja nekonkurentna, što je rezultiralo velikim problemima i propadanjem uspostavljenih pogona. Izlaz iz takve situacije nađen je ciljanim usmjeravanjem razvoja, na slijedeći način:

- Pripremljen je program restrukturiranja, kojim je cijela pokrajina Abruzzo proglašena tzv. "zelenom regijom" i dobila je status prioriteta. Ukupan razvoj usmjerio se prema znanju i "zelenoj industriji", baziranoj na parkovima prirode, tehnologijama zaštite okoliša i ruralnom turizmu, a zatim na znanstvenim i tehnološkim parkovima.

Sjedište pokrajine, Grad Aquila, koji je do tada bio poznat kao centar male elektrotehničke proizvodnje pretvorio se u znanstveni centar sa 25.000 studenata i specijalizanata (50% stanovništva). Na takvim osnovama, na rubnim dijelovima provincije formirani su istraživački i razvojni instituti, te zone malog i srednjeg poduzetništva.

Navedeni primjeri pokazuju kako se aktivnom i ciljanom razvojnom politikom mogu ostvariti relativno brzi i vrlo kvalitetni razvojni učinci u gospodarskom razvoju. Ovakve učinke moguće je ostvariti ciljanim djelovanjem lokalne samouprave u suradnji sa stanovništvom, lokalnim proizvođačima i poduzetnicima i cijelom zajednicom, pri čemu je najvažnije:

- **očuvanje i valorizacija okoliša i kulturnog nasljeđa (autohtonih vrijednosti i potencijala),**
- **prepoznavanje razvojne vizije, te lociranje strateških djelatnosti i lokalnih proizvoda, po kojima Općina može biti prepoznatljiva i konkurentna - u ruralnim područjima to su u pravilu kvalitetna poljoprivreda, visokovrijedni autohtoni proizvodi i lokalni brandovi (obrt i malo poduzetništvo), i seoski turizam;**
- **učinkovito organiziranje lokalne samouprave i nositelja razvoja, plansko pripremanje i pokretanja razvojnih projekata na strateškim pravcima lokalnog razvoja, te stvaranje poticajnog okruženja i uvjeta za učinkovito privlačenje znanja i razvojnog kapitala iz fondova za poticanje ruralnog razvoja na razini države i EU, te drugih dostupnih izvora (poticajni krediti, obeznice, javno-privatno partnerstvo, itd...)**

2.8.5.4. Poduzetnička infrastruktura

Na području Općine Gradec do sada ne postoje efektivne institucije i programi za potporu razvoju malog poduzetništva (tzv. poduzetnička infrastruktura). Ovakvo stanje nije zadovoljavajuće.

Na području Općine u proteklom razdoblju formirana je mala poduzetnička zona u Gradečkom Pavlovcu, u kojoj je u kraćem roku uspostavljeno nekoliko pogona lokalnih poduzetnika i glavna asfaltna baza poduzeća Županijske ceste Zagrebačke županije d.o.o. Na taj način, ova mala poduzetnička zona svakako doprinosi ekonomskoj aktivnosti u Općini, i potvrđuje atraktivnost ovog područja kao i potrebu za razvojem jedne veće poduzetničke zone na području Općine. Međutim, s obzirom da se radi o maloj zoni, u kojoj nema prostornih mogućnosti za daljnji razvoj, ova zona ne može imati značajniji utjecaj na razvoj malog poduzetništva na Općini.

Radi upravljanja postojećom malom zonom, te pripremanja projekta uspostavljanja nove glavne poduzetničke zone, Općina je na lokalno komunalno poduzeće "Komgrad Gradec" d.o.o. prenijela nadležnost upravitelja poduzetničke zone. Međutim, u postojećim okolnostima, do sada nije bilo moguće pokrenuti konkretnije aktivnosti na programu razvoja nove glavne poduzetničke zone.

Na području Zagrebačke županije postoje razvijeni elementi poduzetničke infrastrukture i institucije koje su relevantne za razvoj poduzetništva (Regionalna razvojna agencija Zagrebačke županije - RRAZZ, županijski Upravni odjel za Gospodarstvo, Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvitak, HZPSS, HSC, HGK, HOK, HUP u sklopu GSV, itd...).

U okviru potpornih institucija u Zagrebačkoj županiji i na državnoj razini pripremljeni su strateški razvojni i operativni programi i mjere za poticanje gospodarskog razvoja i malog poduzetništva, koji su značajni za planiranje lokalnog razvoja, kao:

- programi razvoja poduzetničkih zona,
- programi razvoja klastera,
- kreditiranje poduzetništva kroz programe Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva,
- kreditiranje poduzetnika kroz operativne programe razvoja poljoprivredne proizvodnje (Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja u suradnji s HBOR i HAMAG),
- operativni programi razvoja seoskog turizma (Ministarstvo turizma u suradnji s HBOR i bankama),
- bespovratne potpore za poduzetnike,
- potpora edukaciji i treningu poduzetnika,
- pokretanje i pripremanje razvojnih studija radi unaprijeđivanja politike razvoja poduzetništva,
- organizacija i sufinanciranje sajamskih aktivnosti,
- programi za uključivanje poduzetnika u projekte RH i EU,
- IPARD pretprijetupni fond EU, itd...

Na žalost, Općina do sada, na području razvoja poduzetništva, od takvog okruženja nije imala koristi jer na području Općine nije bilo nikakve poduzetničke infrastrukture koja bi potporne mehanizme i mogućnosti na razini županije, države i EU prenijela do lokalnih obrtnika i malih poduzetnika.

Slijedom navedenog, **strateški je prioritet Općine** da razvije poduzetničku infrastrukturu i oblike institucionalnog povezivanja i zajedničkog nastupanja, koji trebaju omogućiti razvoj poticajnog okruženja, učinkovito organiziranje i povezivanje lokalnih proizvođača, obrtnika i malih poduzetnika, te razvoj kvalitetnih proizvodnih i uslužnih programa koji će omogućiti razvoj konkurentnosti i prepoznatljivosti lokalnog gospodarstva kao i ubrzani gospodarski razvoj.

U tom cilju, u ruralnom razvoju uobičajeni su slijedeći elementi poduzetničke infrastrukture:

2.8.5.4.1. "Info – punkt" (informacijska točka)

Info-punktovi osnivaju u lokalnim zajednicama kao mjesta ("punktovi") na kojem lokalni obrtnici, mali poduzetnici i poljoprivredni proizvođači, ili oni koji to žele postati, mogu dobiti sve potrebne informacije u vezi s njihovim razvojnim planovima, mogućnostima i projektima.

Ovakav "Info-punkt" može se na Općini formirati u okviru reorganizacije općinske administracije, i djelovati u suradnji s upravnim tijelima Zagrebačke županije te potpornim institucijama i drugim specijaliziranim tvrtkama (HZPSS, HSC, Veterinarska služba), Regionalnom razvojnom agencijom ŽŽ, Mrežom konzultanata HAMAG, itd...), obavljajući slijedeće **glavne zadaće**:

- Prikupljanje i ažuriranje informacija, te servisiranje i informiranje lokalnih proizvođača i poduzetnika o razvojnim mogućnostima i potrebama na području Općine, te o svim potrebnim elementima u vezi osmišljavanja, financiranja i realizacije njihovih razvojnih planova;
- Uspostavljanje povezivanja lokalnih proizvođača i poduzetnika s relevantnim institucijama i stručnim službama, financijskim institucijama (HBOR, HAMAG, banke), mrežom konzultanata, potencijalnim ulagačima, itd... Ukratko, općinski "Info-punkt" može postati mjesto na kojem će se sastajati ponuda i potražnja informacija o projektima, ulaganjima, poduzetničkim idejama, pa i o drugim poduzetničkim i proizvodnim resursima i kapacitetima, i koje bi na taj način moglo dati znatan poticaj dinamiziranju i razvoju poduzetničkih aktivnosti na Općini.

Uspostavljanje ovakvog općinskog "Info - punkta", na razini koja bi bila dovoljna za potrebe Općine u ovoj fazi, ne bi bilo povezano s nekim velikim ulaganjima, i realno je da bi formiranje takve poduzetničke infrastrukture za Općinu trebalo biti moguće i isplativo.

2.8.5.4.2. Edukacija lokalnih proizvođača i malih poduzetnika

Praksa u uspješnim regijama u EU i RH pokazuju da je za uspješan razvoj od osobitog značaja organiziranje odgovarajuće oblike edukacije i osposobljavanja lokalnih poduzetnika i nositelji razvoja, radi usvajanja potrebnih znanja i vještina od značaja za razvoj konkurentnosti i uspješno nastupanje na tržištu (stručne teme, primjena tehnologija, informatičko osposobljavanje, nastupanje na tržištu upravljanje projektima, marketing, itd...)

Posebno je značajno i pretprijetno prilagođavanje – tj. osposobljavanje lokalnih poduzetnika za ulazak u EU, te uključivanje i nastupanje na tržištu EU u skladu sa smjernicama i standardima EU;

Odgovarajuće oblike edukacije moguće je organizirati u suradnji sa Zagrebačkom županijom, Regionalnom razvojnom agencijom ZŽ, HZPSS, HSC i drugim potpornim institucijama, itd., bez potrebe posebnih ulaganja u takve aktivnosti.

2.8.5.4.3. Poduzetnička zona

Sve učinjene analize pokazuju da za održiv razvoj Općine potrebno uspostavljanje odgovarajuće glavne poduzetničke zone, radi stvaranja kvalitetnih uvjeta za organizirani razvoj malog i srednjeg poduzetništva te za privlačenje svježeg kapitala na područje Općine, kao i radi očuvanja integriteta i kvalitete prostora na ostalom području Općine.

Općina za ovakav projekt ima dobre uvjete koji se tiču prostora, geografskog položaja, prometne povezanosti, pa i infrastrukture. U tom smislu, učinjene analize govore da bi kvalitetno osmišljena poduzetnička zona u Gradecu, s obzirom na središnji položaj, prostorne uvjete i odličnu prometnu povezanost na cestovnu i željezničku mrežu, bila atraktivna za širok krug potencijalnih ulagača iz užeg i šireg okruženja, za uspostavljanje kapaciteta u "zelenoj industriji", preradi poljoprivrednih proizvoda, skladištenju, transportu i trgovini, ali i za preseljenje pogona iz okolnih urbanih područja.

Slijedom navedenog, nakon što je mala zona u Gradečkom Pavlovcu uspješno popunjena i započela s radom, Općina je utvrdila potrebu uspostavljanja nove glavne poduzetničke zone, za koju svrhu se na površini od 20-30 ha. U tu svrhu, Prostornim planom bila je predviđena lokacija u naselju Cugovec. Međutim, pri izradi Programa ukupnog razvoja utvrđeno je da bi optimalna lokacija za izgradnju nove glavne poduzetničke zone bila na lokalitetu "Berek", na krajnjem južnom dijelu Općine. Prednosti ove lokacije su slijedeće:

- blizina velikih prometnica i željezničke pruge,
- nekvalitetno glejno poljoprivredno zemljište, minimalizira se štetni utjecaj zbog devastriranja poljoprivrednih tala,
- smještaj u rubnom dijelu Općine, čime se na najmanju moguću mjeru svodi ometanje, te narušavanje i ugrožavanje prirodnog i društvenog okruženja u ostalom dijelu Općine,
- povoljni uvjeti za projektiranje i izvođenje radova, jer u okolini nema objekata i infrastrukture koji bi mogli utjecati na mogućnost izvođenja radova, niti bi radovi uzrokovali ometanje,
- blizina komunalne infrastrukture,
- zemljište na lokalitetu "Berek" je u vlasništvu države, čime se u skladu sa Zakonom otvara mogućnost da bude dodijeljeno Općini za potrebe uspostavljanja poduzetničke zone, i da se na taj način projektom uspostavljanja zone ostvare maksimalni razvojni učinci,

Uspostavljanje poduzetničke zone je streteški razvojni projekt Općine, koji podrazumjeva kompleksne razvojne aktivnosti i ulaganja, te uspostavljanje i realizaciju niza složenih uvjeta (prostorni plan, program razvoja, sredstva za financiranje, marketinški pristup, itd...)

U skladu s praksom i smjernicama za osnivanje poduzetničkih zona u EU i RH, Općina treba pribaviti zemljište za uspostavljanje poduzetničke zone, te osigurati sredstva za definiranje projekta i uspostavljanje zone. U tom smislu, Općina treba snositi osnivačka ulaganja, tj. financirati izradu programa osnivanja, prostornog plana, projektno-tehničke dokumentacije, investicijskog programa, marketing, itd...;

Ulaganja u izgradnju infrastrukture i uspostavljanje zone financiraju se na temelju definiranog projekta i investicijske studije, iz raznih dostupnih izvora (subvencije ministarstva i županije, FRR, kredit HBOR, sredstva EU, itd.), s time da bi se takva ulaganja vraćala iz efekata uspostavljanja zone.

Odlukom o osnivanju Poduzetničke zone, Općina je imenovala općinsko komunalno poduzeće "Komgrad Gradec" d.o.o. za upravitelja zone. Prema tome, komunalno poduzeće bilo bi nositelj projekta, čime se osiguravaju povoljniji uvjeti financiranja i izvedbe.

Prilikom osnivanja Zone Općina treba definirati poticajne uvjete i pogodnosti za ulaganje u Zoni (naknada za zemljište i infrastrukturu, osobađanja od Općinskih poreza i doprinosa, pogodnosti kod financiranja i realizacije ulaganja, itd.), kojima će se osigurati poticajni uvjeti i okruženje za lokalne poduzetnike i za privlačenje ulagača iz okruženja.

2.8.5.4.4. Poljoprivredna proizvodna zona

U skladu s praksom u EU i uspješnijim regijama u RH, poljoprivredne proizvodne zone osnivaju se kao oblici poduzetničke infrastrukture u poljoprivredi, radi stvaranja uvjeta za **restrukturiranje** poljoprivredne proizvodnje i organiziran razvoj odgovarajućih kapaciteta i oblika **intenzivne poljoprivredne proizvodnje**. Ovkave zone naročito su značajne u lokalnim zajednicama s velikim brojem malih proizvođača, kakva je i Općina Gradec.

Naime, uspostavljanjem ovakve zone stvara se mogućnost da se perspektivnim malim i srednjim gospodarstvima i mladim proizvođačima, ponude organizirani i povoljni uvjeti i za razvoj proizvodnje i osiguravanje dugoročne konkurentnosti.

Posebna je pogodnost poljoprivrednih zona, što se u njima uspostavljaju povoljniji uvjeti za restrukturiranje nerentabilnih oblika poljoprivredne proizvodnje na Općini, na način da se postojećim proizvođačima, koji nemaju uvjete za dugoročno održavanje i rentabilnost dosadšnje proizvodnje, omogućava preorijentiranje i uspostavljanje nove, rentabilne i dugoročno održive proizvodnje, te sigurno zaposlenje, kvalitetniji uvjeti života i dugoročne perspektive.

Uspostavljanju poljoprivrednih zona pristupa se organizirano, obično na način da lokalna samouprava (Općina) pripremi razvojni program te osigura odgovarajući kompleks zemljišta, infrastrukturu i ostale uvjete za formiranje zone, tako da zainteresirani lokalni proizvođači mogu organizirano pokretati i realizirati ulaganja u proizvodne i prerađivačke kapacitete, i uspostavljati intenzivnu proizvodnju predviđenih proizvoda.

Smisao ovakvih zona je da se na jednom mjestu planski uspostavi organizirani proizvodni sustav koji će objedinjavati veći broj malih poljoprivrednih proizvođača u primarnoj proizvodnji, te odgovarajuće skladišne i prerađivačke kapacitete (hladnjača, pakirnica, distributivni centar, mali pogoni za preradu, itd.), tako da se uspostavlja **zaokruženi proizvodni ciklus** iz kojeg će izlaziti **finalni proizvodi** koji će biti konkurentni, i koje će biti moguće sigurno plasirati na tržištu pod zajedničkom robnom markom.

Na taj način, u organiziranoj proizvodnoj zoni osiguravaju se povoljni uvjeti za razvoj proizvodnje i kvalitetniji život malih proizvođača.

Na temelju učinjenih analiza svih čimbenika, utvrđeno je da na području Općine Gradec **postoje mogućnosti i dobri uvjeti** za Razvoj poljoprivredne proizvodne zone u kojoj bi se, po uzoru na uspješne regije i projekte u EU i RH uspostavili odgovarajući oblici proizvodnje, te potporne i tržišne infrastrukture:

a) Kapaciteti za primarnu proizvodnju kultura koje mogu dati najveću produktivnost, dodanu vrijednost i dobit, npr:

- intenzivna proizvodnja povrća i voća u plastenicima,
- parcele za ekološku proizvodnju voća i povrća, kao proizvodni kapaciteti i poligoni za edukaciju i uvođenje lokalnih proizvođača u ekološkoj proizvodnji,
- parcele ljekovitog i začinskog bilja;
- ovisno od interesa i potreba lokalnih proizvođača, na rubnim dijelovima Zone bilo bi moguće i uspostavljanje manjih proizvodnih i oglednih farmi za ekološku proizvodnju odgovarajućih vrsta za koje postoje uvjeti (purani, zečevi, puževi, itd...);

Ovakvi kapaciteti razvijali bi se na temelju pripremljenih stručnih i tehnoloških podloga (analize tla, definiranje pogodnih kultura, tehnološke podloge i rješenja za proizvodnju, tipski projekti za ulaganja, itd.), tako da se osiguraju optimalni uvjeti za ulaganja i da se u najvećoj mjeri ograniče rizici;

b) Tržišna infrastruktura, tj. kapaciteti u kojima bi se odvijali preuzimanje, prerada i trženje primarnih proizvoda iz Zone, ali i s cijelog područja Općine, pa i okruženja, npr:

- hladnjača i drugi skladišni kapaciteti za preuzimanje i čuvanje primarnih proizvoda;
- distributivni centar, sa kapacitetima za doradu voća i povrća (čišćenje, sortiranje, pakiranje, certificiranje, i otpremu), čime se primarni proizvodi pretvaraju u "gotov proizvod" sa robnom markom, koji se može plasirati na domaće i izvozno tržište pod komercijalnim i konkurentnim uvjetima;
- kapaciteti za preradu poljoprivrednih proizvoda (zamrzavanje, konzerviranje i prerada voća i povrća, mesne prerađevine, prerađevine od mlijeka, itd.), koji bi preuzimali primarne proizvode i pretvarali ih u finansijske proizvode za tržište, koji se mogu plasirati pod komercijalnim i dugoročno konkurentnim uvjetima, na domaće i strano tržište;

c) Potporna infrastruktura: U ovakvoj proizvodnoj zoni moguće je pod ekonomičnim i povoljnim uvjetima, i u suradnji s potpornim institucijama (HZPSS, HSC, konzultanti, itd...), organizirati odgovarajuće oblike stručne i organizacijske potpore za potrebe korisnika zone, a naročito:

- stručno praćenje i savjetovanje korisnika Zone u pitanjima organiziranja i vođenja proizvodnje i poslovanja;
- oblici edukacije i stručne potpore proizvođačima u Zoni, ali i drugim proizvođačima s područja Općine vezano uz osposobljavanje za ekološku proizvodnju te uspostavljanje kapaciteta za ekološku proizvodnju u Zoni i na drugim gospodarstvima na području Općine;
- kontrola i certificiranje proizvođača i proizvoda;
- stručno praćenje i savjetovanje u pitanjima primjene tehnologija, financijsko i porezno savjetovanje, robno i materijalno poslovanje, marketing, itd...),
- transport i špedicija, itd...

d) Ostali sadržaji: Po uzoru na praksu u EU, u okviru ovakvih proizvodnih zona uspostavljaju se i odgovarajući kapaciteti u funkciji zbrinjavanja i održivog raspolaganja otpadnim produktima, te osiguravanja povoljnijih infrastrukturnih uvjeta, za potrebe Zone ali i ostalog područja Općine, a naročito:

- odgovarajući oblik strojnog prstena, u kojem bi se omogućilo korištenje određene specifične opreme za potrebe proizvođača u zoni;
- postrojenja na biomasu, za kogeneraciju tj. proizvodnju struje i tople vode, koja se može koristiti za potrebe zagrijavanja proizvodnih kapaciteta u Zoni, ali i okolnih naselja, itd.
- bioplinsko postrojenje, itd...

Planskim uspostavljanjem ovakve poljoprivredne proizvodne zone na Općini bi se razvili kvalitetni proizvodni kapaciteti, i omogućilo bi se restrukturiranje značajnog dijela poljoprivrednih proizvođača te **generiranje snažnih razvojnih učinaka** (radna mjesta, razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje, povećavanje prihoda i ukupne ekonomske i gospodarske aktivnosti na Općini).

Pritom, posebno je značajno da se na ovakvoj infrastrukturi uspostavljaju **horizontalna i vertikalna povezivanja** lokalnih proizvođača i malih poduzetnika i razvijaju se **prepoznatljivi lokalni proizvodi (robne marke)** za koje je moguće dugoročno osigurati siguran plasman na domaćem i izvoznom tržištu, a time i kvalitetne razvojne perspektive za uključene proizvođače i Općinu.

Provedena anketa među poljoprivrednim proizvođačima i poduzetnicima pokazuje da među lokalnim proizvođačima postoji značajan interes za projekt poljoprivredne proizvodne zone (58,3% pristiglih odgovora govori o načelnom interesu za ulaganje u zoni, 80,6% zainteresirano je za prezentacije i detaljnije upoznavanje s mogućnostima osnivanja zone, a 41,7% zainteresirano je za uključivanje u aktivnosti osnivanja zone).

Uspostavljanje Poljoprivredne proizvodne zone podrazumijeva:

(1) Pribavljanje odgovarajućeg kompleksa poljoprivrednog zemljišta za upostavljanje zone

U tijeku izrade PUR-a utvrđeno je da bi optimalna lokacija za uspostavljanje zone bila na lokalitetu "Berek", u južnom dijelu Općine, gdje postoji značajna površina grupiranog poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH. Prema tome, u provedbi Programa potrebno je s nadležnim državnim tijelima utvrditi i provesti mogućnosti za raspolaganje predmetnim zemljištem u funkciji uspostavljanja Poljoprivredne proizvodne zone na površini od 125-150 hektara.

(2) Plansku suradnju i partnerstvo Općine te zainteresiranih poljoprivrednih proizvođača i malih poduzetnika. S obzirom na njegovu složenost i prirodu, projekt osnivanja poljoprivredne proizvodne zone potrebno je realizirati kao zajednički projekt i ulaganje Općine i lokalnih proizvođača, na slijedećim osnovama:

- Općina locira, koordinira i povezuje zainteresirane proizvođače, izrađuje Program osnivanja, priprema projektnu dokumentaciju za uspostavljanje zone, te uspostavlja potrebnu infrastrukturu i ostale uvjete za pokretanje ulaganja (ponuda projekata, stručna i organizacijska potpora kod pripremanja i provedbe ulaganja, itd...);
- Zainteresirani proizvođači moraju prepoznati svoj interes i uključiti se u Program;
- Općina bi za projekte i oblike proizvodnje utvrđene Programom zone ustupala lokalnim proizvođačima odgovarajuće parcele poljoprivrednog zemljišta temeljem ugovora o kupoprodaji ili dugoročnom zakupu, radi uspostavljanja planiranih kapaciteta,
- uključeni proizvođači bi na ustupljenom zemljištu realizirali planirana ulaganja (uz pomoć Općine), i uključivali se u predviđeni proizvodni sustav.

Važno je naglasiti da Republika Hrvatska i Europska unija potiču ovakve projekte u okviru strategija i mjera za razvoj ruralnih područja, te da je za njihovu realizaciju moguće osigurati povoljne izvore financiranja.

Zbog svega navedenog, projekt uspostavljanja Poljoprivredne proizvodne zone predstavlja **strateški razvojni program i prioritet Općine.**

2.8.5.5 Razvojni gospodarski subjekti – nositelji povezivanja

Temeljno je tržišno i gospodarsko načelo da **trajan razvoj nije moguć ako se oslanja samo na nepovezane subjekte malog gospodarstva ili na nepovezana obiteljska gospodarstva**. Naime, da bi se mogli dugoročno i stabilno razvijati na tržištu, mali proizvođači i gospodarstvenici moraju biti povezani s većim gospodarskim subjektima koji osiguravaju tržište i potencijal za prilagođavanje i dugoročno održavanje konkurentnosti u promijenljivim uvjetima na tržištu. Ovo se naročito potvrđuje u današnje vrijeme kada se lokalni proizvođači uključuju na tržište EU i globalno tržište i suočavaju sa sve zaoštrenijim tržišnim uvjetima, i u kojem se mali i nepovezani gospodarstvenici sve teže mogu nositi s konkurencijom, i sve teže mogu osigurati isplativost i dugoročno održavanje postojeće proizvodnje.

U tom smislu, praksa potvrđuje da i najveći naponi malih, pa i srednjih, proizvođača i gospodarstvenika ne mogu osigurati dobre razvojne rezultate i dugoročnu sigurnost, ukoliko ne postoji veći gospodarski sustav koji ih objedinjuje, organizira zajedničko nastupanje i plasira njihove proizvode na domaćem i globalnom tržištu.

Ovakve tržišne zakonitosti utjecale su na formiranje **izvornih zadružnih oblika i drugih razvojnih gospodarskih sustava utemeljenih na povezivanju i zajedničkom nastupanju**, koji se već preko 150 godina razvijaju kao strateški gospodarski modeli i sustavi za organiziranje i razvoj poljoprivrednih proizvođača i malih poduzetnika u Europi, ali i u RH (do II. Svjetskog rata), i koji su **strateški nositelji poljoprivrede i malog gospodarstva u EU sa preko 100.000.000 članova**.

Na taj način, razvojni gospodarski sustavi i subjekti predstavljaju važne čimbenike lokalnog razvoja i omogućavaju snažne gospodarske i razvojne učinke, a naročito:

- **rasterećuju i pune lokalni proračun,**
- **povećavaju ukupnu gospodarsku aktivnost, zaposlenost i konkurentnost zajednice,**
- **povaćavaju standard života i rada stanovništva;**

Zbog svega toga, razvojni pristup utemeljen na poticanju i razvoju zadrugarstva i drugih oblika razvojnog gospodarsko organiziranja predstavljaju **strateški interes i cilj lokalnih zajednica, pa tako i Općine Gradec**.

2.8.5.5.1. Zadruge - osnovni razvojni gospodarski subjekti

Zadruge su nastale sredinom 19. stoljeća, u vrijeme brzog razvoja industrije, trgovine i bankarstva te stvaranja krupnih industrijskih koncerna i monopola. Tekvi procesi uzrokovali su izuzetno težak položaj seljaka, obrtnika i radnika, jer je krupan kapital snižavao cijene seljačkih poljoprivrednih proizvoda, a istovremeno maksimirao cijene tih istih proizvoda u gradovima. Na taj način seljaci i obrtnici ostali su bez prihoda, a nisu mogli dobiti kreditna sredstva ili su ih dobivali sa zelenoškim kamatama, tako da nisu mogli konkurirati krupnom kapitalu i zapadali su u sve teži položaj. Ovo je rezultiralo procesima propadanja seljaštva i obrtištva, iseljavanjem u prekomorske države, itd.

Kao odgovor na tešku situaciju, mali poljoprivredni proizvođači i obrtnici počeli su se udruživati u zadruge, kako bi udruživanjem i zajedničkim nastupanjem ojačali svoj položaj i zaštitili svoje interese.

Prva zadruga osnovana je 1844. godine u Engleskoj. U Hrvatskoj se zadrugarstvo započelo razvijati 1862. godine pod utjecajem europske prakse, i do početka 20. stoljeća pretvorilo se u snažan gospodarski sustav sa više od 1.500 zadruga i 250.000 članova. Zadružni sustav u Hrvatskoj bio je vrlo snažan između dva svjetska rata, kada je bio jedan od najnaprednijih i najsnažnijih sustava u Europi.

Iza 2. Svjetskog rata, nakon kolektivizacije, formiranja državnih zadruga i niza političkih mjera i propisa kojima se guše privatna inicijativa i vlasništvo u poljoprivredi i obrtu, zadrugarstvo gubi svoje izvorne osobine a zadružni sustav pretvara se u kombinat koji su postojali sve do Domovinskog rata.

Na žalost, nepovoljno stanje nastavljeno je i nakon uspostavljanja Republike Hrvatske, zbog nerazumijevanja izvornih zadružnih načela, ali i nastojanja da se zadrugarstvo zlouporabi za formiranje privatnih gospodarskih subjekata koji se formalno osnivaju kao zadruge ali funkcioniraju kao posredničke tvrtke čiji je cilj i dalje preuzimanje novostvorene vrijednosti iz primarne proizvodnje, a ne jačanje položaja primarnih proizvođača.

Takvo je stanje velikim dijelom odgovorno za današnju situaciju koju karakterizira negativan stav velikog dijela poljoprivrednih proizvođača i obrtnika prema zadrugama, koje se još uvijek često smatraju kolektivističkim tijelima i "nadogradnjom" koja živi od preuzimanja dodane vrijednosti iz primarne proizvodnje.

Novi Zakon o zadrugama iz 1995. godine ponovo omogućava formiranje i organiziranje zadrugarstva na izvornim europskim i međunarodnim zadružnim načelima.

Ovim zakonom zadruge se ponovo osnivaju kao dobrovoljni oblici udruživanja i zajedničkog nastupanja zadrugara, u kojima svaki član sudjeluje **neposredno**, i u kojima zadrugari zajedničkim poslovanjem na načelima uzajamnosti i solidarnosti unaprijeđuju i razvijaju svoj gospodarski i drugi profesionalni interes, **u cilju ostvarivanja svoje osobne i zajedničke dobiti** u skladu sa zakonom i pravilima zadruge.

Na taj način, zadrugarstvo ponovo postaje u praksi provjeren model poslovanja za male proizvođače i poduzetnike, koji ima veliku ulogu na način da sitne i pojedinačne djelatnosti (tz. "neformalno gospodarstvo") **pretvara u legalno zaštićen posao, s pristupom znanjima, tehnologijama, tržištu i izvorima financiranja, kakav niti jedan pojedinac ne može osigurati samostalno.**

Pritom, ekonomski je smisao zadrugarstva da interesno udružuje individualne zadrugare radi zajedničkog nastupanja i jačanja njihovog tržišnog potencijala i utjecaja na tržištu, u skladu sa zajedničkim i unaprijed utvrđenim pravilima. **Glavne karakteristike zadružnog poslovanja** su sljedeće:

- Zadruga je dobrovoljna pravna osoba koju osnivaju zadrugari radi zajedničkog nastupanja i ostvarivanja pojedinih i zajedničkih gospodarskih i drugih profesionalnih interesa;
- Zadrugar je fizička ili pravna osoba koja u cijelosti ili djelomično posluje putem zadruge, dakle putem zadruge prodaje svoje proizvode ili usluge, nabavlja proizvode ili koristi usluge zadruge, i na taj način neposredno sudjeluje u ostvarivanju pojedinačnih i zajedničkih interesa radi kojih je zadruga osnovana.

Pritom, svaki zadrugar ostaje pravno samostalan kao proizvođač i vlasnik svojeg posla i sredstava (imovine).

- Udruženi u zadrugi, zadrugari uspostavljaju sustav zajedničke proizvodnje i poslovanja, putem kojega nastupaju na tržištu kao **poduzeće** u kojem osiguravaju uvjete za uspješno poslovanje i izlazak na tržište (management, stručna znanja, pristup tehnologijama, pristup kapitalu, komercijala, itd...), a koje niti jedan zadrugar ne bi mogao osigurati samostalno;
- Zadrugari se udružuju u zadrugu **radi tržišta**: Naime, mali proizvođači u pravilu su preslabi i nemaju mogućnosti za samostalno ulaganje u znanje, doradu, preradu, skladišta (hladanjače) i trgovačku infrastrukturu, koji su potrebni za razvoj i siguran plasman proizvoda, tj. samostalan izlazak na tržište pod komercijalnim i konkurentnim uvjetima. Zbog toga su izloženi "hirovima" tržišta, i u pravilu su svoje proizvode prisiljeni prodavati kada mogu i kada su najjeftiniji (pod nepovoljnim uvjetima koje nameću veletrgovci ili nakupci).

U takvoj situaciji, zadruga može osigurati stabilnost i sigurnost proizvođačima, i njezina je temeljna uloga da osigura preuzimanje i plasman proizvoda na tržište pod najpovoljnijim mogućim uvjetima.

Da bi se to omogućilo, zadrugari udruženi u zadruzi mogu zajednički razvijati i odgovarajuće **zadružne proizvodne i prerađivačke kapacitete** (strojni prsten, skladišta, hladnjače, postrojenja za preradu, distributivni centar, itd...), koji unaprijeđuju proizvodnju i preuzimaju primarne proizvode od zadrugara, i pretvaraju ih u gotove proizvode za tržište (**robne marke**), koje zadruga plasira na domaćem i izvoznom tržištu pod konkurentnim i komercijalnim uvjetima.

Na taj način ublažava se sezonski pritisak i osiguravaju se **mogućnost planskog plasmata i stabilnost u tijeku cijele godine**, a time i bitno povoljniji uvjeti i profitabilnost.

- Ovakvo poduzeće i kapaciteti, koje su zadrugari razvili u okviru zajedničkog nastupanja, predstavljaju zajedničku – zadružnu imovinu. Prema tome, zadruga je zajedničko vlasništvo zadrugara;
- Svaki zadrugar, kao **suvlasnik**, ima pravo neposredno i ravnopravno odlučivati o radu i poslovanju zadruge (u skupštini i tijelima zadruge). Pritom, u zadruzi je onemogućavaju preglasavanje, jer svaki zadrugar ima po jedan glas, neovisno o visini članskog uloga ili imovine. Prema tome, zadruga je zajedničko vlasništvo zadrugara;
- Zadruga ne ostvaruje dobit za vlastite potrebe (kao poduzeće), nego **vraća dobit zadrugarima**. Smisao je zadruge da služi zadrugarima, radi za njih i omogući maksimiranje zarade i dobiti za svakog zadrugaru;
- Zadrugari iz ostvarenog prometa putem zadruge snose troškove rada zadruge i zajedničkih ulaganja. O visini zajedničkih troškova i ulaganja zadrugari neposredno odlučuju u skladu sa zajedničkim poslovnim i financijskim planovima koje donosi skupština zadruge. Za plaćene troškove zadruge zadrugar dobiva fakturu i ulaze mu u trošak;

Dakle, zadruga ne ostvaruje nikakvu razliku u cijeni ili dobit na teret zadrugara (ne zahvaća novostvorenu vrijednost od zadrugara). Na taj način, zadruga minimalno opterećuje zadrugare i omogućava im najpovoljnije uvjete proizvodnje i poslovanja.

- Propisi, zadružna načela i zadružna praksa u zadrugama utemeljenim na izvornim načelima zadrugarstva određuju jasna pravila rada i poslovanja zadruge i postavljaju interne kontrole i prepreke zlouporabama, kojima se štite interesi svakog zadrugara (pojedince), među kojima su najvažnije obveza provođenja revizije zadružnog poslovanja te obveza javnog objavljivanja i dostupnosti svih podataka o radu i poslovanju svakom zadrugaru.

Zahvaljujući takvim karakteristikama, zadrugarstvo se već preko 150 godina razvija i dokazuje kao učinkovit i u praksi provjeren model gospodarenja za poljoprivrednike, obrtnike, male poduzetnike, štediša, i druge skupine koje su zainteresirane da povezivanjem i zajedničkim nastupanjem osiguraju potencijal, veći utjecaj i povoljnije uvjete za nastupanje na tržištu.

Zadruge su autonomne tvrtke kojima upravljaju članovi, i koje svoj identitet i potencijal temelje na svojim članovima i temeljnim vrijednostima zadružnog poslovanja, kao što su kooperacija, solidarnost i uzajamnost, demokratičnost, jednakost, pravednost, odgovornost i poštovanje etičkih vrijednosti (zadrugari su upućeni jedni na druge, zajedno rade i ostvaruju osobne i zajedničke probitke, i upućeni su jedan drugoga štiti i pomagati).

Zbog toga se zadruge smatraju i jednom od najučinkovitijih brana svim oblicima korupcije, i na tržištu predstavljaju jedan od najznačajnijih elemenata zaštite malih gospodarstvenika.

Radi očuvanja i promicanja ovakvog značaja, međunarodni zadružni pokret utvrdio je **izvorna načela zadrugarstva**:

1. načelo: dobrovoljno i otvoreno članstvo: Zadruge su dobrovoljna udruženja i tvrtke, otvorene za sve osobe, koje su sposobne koristiti njihove usluge i spremne preuzeti članske obveze, bez obzira na spolne, društvene, rasne, političke i vjerske razlike.

2. načelo: demokratsko upravljanje članova: Zadruge su demokratska udruženja, ali i tvrtke, kojima upravljaju njihovi članovi. Članovi zadruge aktivno surađuju u određivanju politike razvoja svoje tvrtke i u donošenju svih bitnih odluka. Članovi imaju jednaka glasačka prava. Posebno je naglašen demokratski nadzor rada i poslovanja po načelu "jedan član – jedan glas", neovisno od visine članskog udjela pojedinog člana. Prema tome, uklonjena je mogućnost da "veliki" temeljem vrijednosti svojeg udjela preglasavaju "male" i preuzmu upravljačke ovlasti.

Ovome odgovara i načelo otvorenosti poslovanja koje nalaže da svi podaci moraju biti dostupni svakom zadrugaru, kao i obveza zadrugne revizije.

Ukratko, nitko ne može preuzeti pravo upravljanja i nadzora od zadrugara.

3. načelo: gospodarska suradnja članova. Zadrugna imovina koju stvaraju zadrugari u pravilu je zajednička i nedjeljiva.

Zadrugari udruženi u zadrugu odlučuju o ulaganjima i stjecanju zadrugne imovine koja je potrebna radi unaprijeđivanja i razvoja sustava zajedničkog nastupanja (oprema, objekti, prava, licence, robne marke, itd...)

Isto tako, zadrugari donose poslovni i financijski plan zadruge i odlučuju o troškovima i ostalim uvjetima rada zadruge (management, režijski troškovi, razina usluga za potrebe zadrugara, itd.);

U skladu s donesenim odlukama, zadrugari snose troškove zadruge iz prometa ostvarenog putem zadruge.

Zadrugari su suvlasnici zadruge i sve imovine koje zadruga stječe u tijeku zajedničkog poslovanja.

Zadruga ne ostvaruje razliku u cijeni niti vlastitu dobit kao poduzeće (ne preuzima novostvorenu vrijednost od zadrugara), nego vraća dobit zadrugarima. Smisao i jedini cilj zadruge je da servisira zadrugare i da ostvaruje što veću gospodarsku i materijalnu korist za zadrugare (osiguravanje povoljnijih i sigurnih uvjeta poslovanja, smanjivanje troškova, povećavanje prihoda i zarade).

4. načelo: autonomija i nezavisnost: Zadruge su autonomne tvrtke koje nadziru i kojima upravljaju članovi. Čak i kada ulaze u dogovore ili ugovore s državnim ili financijskim institucijama, one ne smiju ugroziti svoju samostalnost i demokratsku kontrolu svojih članova.

5. načelo: izobrazba, osposobljavanje i informiranje: Zadruge neprekidno osiguravaju izobrazbu i osposobljavanje svojih članova, članova tijela zadruge, te zaposlenih. Izobrazba sa zadrugnog stajališta nikada nije završen proces. O značaju zadrugarstva članovi obavještavaju javnost i predstavnike sredstava javnog priopćavanja.

6. načelo: međuzadrugna suradnja: Zadruge učinkovito ostvaruju koristi svojim članovima učvršćujući zadrugnu suradnju na mjesnoj, regionalnoj, državnoj i međudržavnoj razini.

7. načelo: briga o zajedništvu: Budući da su zadruge društva osoba različitih gospodarskih i političkih stajališta, one moraju neprestano usklađivati različitost interesa i stvarati duh zajedništva i tolerancije (načelo brige o zajedništvu). Zato i svaki član zadruge mora imati potrebne moralne vrijednosti.

Zakonske odredbe i pravila o načinu rada zadruga:

Osnivanje zadruge: Zadrugu mogu osnovati najmanje 3 poslovno sposobne osobe (međutim, poželjno je da bude najmanje 7 osnivača - članova, jer se takav najmanji broj traži na svim natječajima za subvencije i potpore);

Zadruga se osniva ugovorom o osnivanju, koji se sklapa u obliku javnobilježničke isprave;

Zadrugari ulažu u zadrugu članski ulog (temeljni kapital);

Nakon sklapanja ugovora i unosa članskih uloga održava se osnivačka skupština zadruge, na kojoj se donose pravila (statu) zadruge i formiraju se tijela zadruge (upravitelj, skupština, itd.);

Zadruga je pravna osoba, i upisuje se u sudski registar;

Novi članovi, koji stupe u zadrugu nakon osnivanja, imaju ista prava i obveze kao i osnivači.

Upravljanje: Zadrugom upravljaju zadrugari, koji se upisuju u imenik zadrugara. Svaki zadrugar ima jedan glas. Način upravljanja i tijela zadruge utvrđuju se pravilima zadruge, u skladu sa zakonom (i međunarodnim zadružnim načelima).

Tijela zadruge su skupština, upravitelj (uprava) i nadzorni odbor. Ako zadruga ima manje od 10 članova, poslove nadzornog odbora može obavljati skupština, ako se tako odluči pravilima zadruge.

Skupština zadruge je najviše tijelo upravljanja koje čine svi zadrugari.

Skupština upravlja zadrugom i donosi najvažnije odluke, a naročito:

- donosi pravila (statut) zadruge,
- imenuje i razrješava upravitelja – upravu,
- odlučuje o planu rada i financijskom planu,
- odlučuje o stjecanju i otuđivanju imovine,
- analizira izvještaje o poslovanju i odlučuje o njihovom prihvatanju,
- imenuje i razrješava nadzorni odbor i sva druga tijela zadruge,
- imenuje revizora rada zadruge i odlučuje o izvješajima zadružne revizije, i dr.;

Upravitelj (uprava) zadruge vodi poslove zadruge, zastupa i predstavlja zadrugu i obavlja druge poslove utvrđene pravilima zadruge i zakonom. Upravitelj je dužan voditi poslove zadruge s kvalificiranom profesionalnom pozornošću (pozornost savjesnog gospodarstvenika) i za svoj rad i rezultate odgovara zadrugarima (skupštini). Njegova važna dužnost je podnošenje izvještaja o svim aspektima rada i poslovanja, u rokovima i na način koji su propisani zakonom i pravilima zadruge.

Nadzorni odbor nadzire rad i poslovanje zadruge te obavlja i druge poslove utvrđene pravilima zadruge. Broj, sastav, mandat i način rada nadzornog odbora utvrđuje se pravilima zadruge u skladu sa zakonom. Članovi nadzornog odbora dužni su raditi i nadzirati s pozornošću savjesnog gospodarstvenika, a za svoj rad i rezultate odgovaraju skupštini – zadrugarima;

Zadružna revizija: U skladu sa zakonom, radi zaštite interesa zadrugara, rad i poslovanje zadruge podliježu obvezi revizije od strane neovlaštenog revizora kojeg imenuju zadrugari. Opseg i način revizije utvrđuju se zakonom i pravilima zadruge. Po zakonu, revizija se obavlja najmanje svake treće godine, a pravilima zadruge moguće je utvrditi i češća razdoblja i veće ovlasti revizora (npr. revizija godišnjih izvješća);

Zaposlenici zadruge rade temeljem ugovora o radu i ostvaruju prava iz radnog odnosa u skladu sa zakonom o radu;

Financiranje rada i poslovanja zadruge: Rad zadruge financira se iz članskih uloga i prihoda.

Zadruga u pravilu može ostvarivati prihode po slijedećim osnovama:

- Prihodi od zadrugara namijenjeni pokriću planiranih troškova poslovanja, koje zadruga naplaćuje u utvrđenom postotku od prometa kojeg je zadrugar ostvario putem zadruge;
- Prihodi od prodaje zadružnih proizvoda: Zadruga može proizvoditi finalne proizvode koje plasira na tržištu u vlasito ime i za račun zadruge. U tom slučaju, zadruga dio prihoda koristi za podmirivanje stvarnih troškova proizvodnje (prema financijskom planu), a sva ostala sredstva isplaćuje zadrugarima za njihove proizvode koji su preuzeti i ugrađeni u zajednički finalni proizvod zadruge.

- Vlastiti prihodi: Stručna služba i zaposlenici zadruge mogu sa slobodnim kapacitetima obavljati proizvodnju ili pružati usluge za treće osobe na tržištu. U tom slučaju, prihodi se koriste za pokrivanje troškova poslovanja zadruge, čime se smanjuje trošak za zadrugare;
- Ostali prihodi (poticaji, donacije, subvencije, itd.);

Imovina zadruge: Imovinu zadruge čine članski ulozi, i sva ostala stečena radom i poslovanjem zadruge. Imovina zadruge je zajedničko vlasništvo zadrugara (suvlasništvo). Zadrugari odlučuju o korištenju, raspolaganju i otuđivanju imovine, u skladu s pravilima zadruge i zakonom;

Nastupanje u pravnom prometu: Zadruga posluje i nastupa u pravnom prometu u skladu sa zakonom, pravilima zadruge i odlukama zadrugara, te pravilima struke. Zadruga može raditi i nastupati u svoje ime i za svoj račun, u ime i za račun zadrugara, a može i u svoje ime a za račun zadrugara.

Odgovornost za obveze: Zadruga odgovara za svoje obveze cjelokupnom svojom imovinom. Ukoliko se obveze zadruge ne mogu namiriti iz sredstava zadruge, zadrugari odgovaraju za obveze zadruge u skladu sa zakonom i pravilima zadruge. Pravilima se najčešće utvrđuje da zadrugari odgovaraju do visine vlastitog članskog uloga.

Dobit: Dobit ostvarena poslovanjem zadruge pripada zadrugarima, sukladno odredbama ugovora o osnivanju i pravilima zadruge. Uobičajeno je da se dobit koristi za razvoj zadruge, a dio se raspodjeljuje zadrugarima razmjerno njihovom sudjelovanju u ostvarenom prometu zadruge.

2.8.5.5.2. Drugi razvojni gospodarski subjekti

Osim zadruga kao temeljnih razvojnih subjekata, u tržišnoj praksi razvili su se brojni drugi oblici razvojnih gospodarskih subjekata, utemeljeni na različitim oblicima vertikalnog i horizontalnog povezivanja, među kojima su za razvoj Općine najznačajniji:

a) Oblici kooperacije

U gospodarskoj praksi na razvijenim tržištima česti su različiti oblici kooperacije, tj. vertikalnog i horizontalnog povezivanja malih poduzetnika, obrtnika i primarnih poljoprivrednih proizvođača na lokalnoj razini, radi razvoja zajedničkih finalnih proizvoda.

Ovakvi oblici naročito su česti u prerađivačkoj industriji (mini mljekare, sirane, pogoni za preradu poljoprivrednih proizvoda, distributivni centri, itd.), a temelje se na poslovnom povezivanju malih i srednjih poduzetnika koji raspolažu odgovarajućim kapacitetima za preradu ("vodeći poduzetnik"), te većeg broja primarnih poljoprivrednih proizvođača, obrta i drugih sudionika (kooperanata) koji isporučuju primarne proizvode, usluge i druge resurse koji su potrebni za formiranje i trženje gotovog proizvoda.

Na taj način, povezivanjem različitih subjekata formira se "lanac dodane vrijednosti" u kojem se uspostavljaju sve faze proizvodnog procesa i formiraju se gotovi proizvodi (lokalni brandovi), koji se mogu plasirati na tržište pod komercijalnim i konkurentnim uvjetima.

Radi se o **ugovornim povezivanjima**, na temelju kojih se između vlasnika prerađivačkog kapaciteta (vodećeg poduzetnika) i kooperanata uspostavlja zajedničko poslovanje i utvrđuju se plan, predmet, rokovi, uvjeti isporuke i ostali elementi suradnje. Na temelju ovakvih ugovora vodeći poduzetnik u pravilu koordinira cijeli sustav, otkupljuje proizvode i usluge od kooperanata, te realizira i plasira proizvodnju na tržište kao vlastiti finalni proizvod.

Ovakvi oblici kooperacije manjih prerađivačkih pogona i primarnih poljoprivrednih proizvođača na lokalnoj razini naročito su **pogodni za razvoj autohtonih lokalnih proizvoda (brandova)**, jer omogućavaju specijalizaciju proizvodnje i postizanje visoke i specifične kvalitete finalnih proizvoda, a time i pojačanu konkurentnost i mogućnost kvalitetnog plasmana na domaćem i izvoznim tržištima. Na taj način, u Europskoj uniji postoji velik broj ovakvih proizvodnih sustava i proizvoda (brandova) koji su poznati u cijelom svijetu i predstavljaju značajne čimbenike prepoznatljivosti i razvoja lokalnih sredina u kojima posluju. Takvi primjeri razvijaju se i u Republici Hrvatskoj.

Međutim, problem kod ovakvih oblika povezivanja, a naročito u našim uvjetima, sastoji se u činjenici da su oni **znatno osjetljiviji i rizičniji za primarne proizvođače (kooperante) od zadruga**, jer su vlasnici prerađivačkih kapaciteta u pravilu manje tvrtke i obrti koje često ne raspolažu dovoljnim stručnim i organizacijskim potencijalom za učinkovito upravljanje ovakvim povezivanjem i sustavom. Zbog toga u praksi često dolazi do pogrešaka i nepreciznosti koje u praksi dovode do povećanog rizika, smanjene učinkovitosti, teškoća s naplatom i drugih neželjenih situacija zbog kojih kooperanti ne mogu ostvariti planirane rezultate. S druge strane, u ovakvim oblicima ugovornog povezivanja, pojedinačni kooperanti imaju znatno slabiji položaj u odnosu na vlasnika prerađivačkog pogona, i male mogućnosti da ojačaju i zaštete svoje interese.

Radi povećavanja učinkovitosti ovakvih oblika nastupanja, **česta je praksa da se kooperanti povezuju u zadrugu** koja organizira primarnu proizvodnju i isporučuje proizvode u pogon za preradu. Ovakva situacija znatno je **sigurnija** za poljoprivredne proizvođače jer organizirani u zadrugu imaju jači tržišni položaj, tako da mogu osigurati kvalitetnije uvjete za isporuku svojih proizvoda, a imaju i mogućnost tržišnog nastupanja i pronalaženja drugih kupaca u slučaju da suradnja s vlasnikom pogona za preradu ne opravda očekivanja.

b) Klasteri ("grozdovi", clusters)

Klasteri su kompleksniji oblici povezivanja većeg broja različitih subjekata (primarni proizvođači, prerada, strukovne i znanstvene institucije, trgovina, itd...), koji se organiziraju u "grozdove" radi zajedničkog razvoja proizvoda, usvajanja, organiziranja i pokretanja konkurentne proizvodnje određenih grupa proizvoda, te razvoja tržišta za takve proizvode – npr. drvoprerađivački klasteri, klasteri za ekološku proizvodnju, klasteri za proizvodnju plovila, informatički klasteri, itd... Na taj način, klasteri okupljaju značajne stručne, organizacijske, proizvodne i financijske potencijale, radi stvaranja potencijala za razvoj i okrupnjavanje odgovarajućih vrsta proizvoda, te uspostavljanje konkurentnosti i organiziranog nastupanja na domaćem i izvoznim tržištima.

S obzirom na kompleksnost ovakvih oblika, klasteri se obično uspostavljaju na regionalnoj razini (npr. drvoprerađivački klaster u Zagrebačkoj županiji). U tom smislu, cilj je lokalnih zajednica, da na svojem području lociraju perspektivne lokalne poduzetnike i pomognu im radi uključivanja u regionalne klastere i šire oblike povezivanja.

c) Adhezijski programi Europske unije

Polazeći od značaja razvojnog povezivanja i razvojnih gospodarskih subjekata, Europska unija pokrenula je niz programa kojima se u državama kandidatima za pristupanje u EU potiču aktivnosti u cilju pretpristupnog osposobljavanja te stvaranja uvjeta za povezivanje i uključivanje malih i srednjih poduzetnika iz država kandidata u poslovna povezivanja u Europskoj uniji (tzv. europske korporacijske lance). U okviru ovakvih programa EU potiče razvojne aktivnosti i provedbu pretpristupnih i adhezijskih programa na regionalnoj i lokalnoj razini, među kojima su značajniji:

- Program EC **"Go Digital – Go Europe"**, u okviru kojega se mali i srednji poduzetnici osposobljavaju za primjenu informatički uvjetovanih tehnologija komuniciranja i nastupanja koji se primjenjuju u EU;
- Program **"Fit for Europe"**, namijenjen osposobljavanju za komuniciranje i nastupanje u poslovnom i administrativnom okruženju EU, u okviru kojega mali i srednji poduzetnici stječu osnovna znanja o odgovarajućim institutima EU (Eu leader). U provedbi ovog programa, teži se uspostavljanju suradnje na razini regija u državama kandidatkinjama u cilju lociranja i stvaranja mogućnosti za uključivanja osposobljenih malih i srednjih poduzetnika u poslovna povezivanja na razini EU. U okviru ovakvih aktivnosti, osposobljeni mali i srednji poduzetnici pozivaju se na gospodarske sajmove i manifestacije u EU, gdje se organizirano predstavljaju i organiziraju se sastanci sa potencijalnim partnerima iz EU.

Do sada je nekoliko poduzetnika iz Zagrebačke županije uspješno završilo ovakav program i uključilo se u poslovna povezivanja s tvrtkama iz EU.

Provedba ovakvih programa temelji se na odgovarajućem angažiranju i suradnji lokalne samouprave te odgovarajućih tijela na razini županija, potpornih institucija, itd. Općina Gradec trebala bi istražiti i u najvećoj mogućoj mjeri iskoristiti takve mogućnosti.

2.8.5.6. Udruge

Za razliku od zadruga koje su poslovni subjekti i organiziraju se radi unaprijeđivanja proizvodnje i poslovanja, udruge se osnivaju radi promicanja odgovarajućih širih i grupnih interesa, i nisu poslovni subjekti.

Udruge su osnivaju i organiziraju kao oblici interesnog, profesionalnog, strukovnog, sindikalnog (itd...) djelovanja građana, radi promicanja i ostvarivanja njihovih specifičnih interesa i potreba, ili raznih specifičnih aktivnosti i projekata (npr. zaštita okoliša, promicanje kulturnih i tradicijskih vrijednosti određene lokalne zajednice, promicanje odgovarajućih oblika poljoprivredne proizvodnje, itd.).

Dakle, i zadruga i udruge su oblici neposrednog organiziranja. Međutim, zadruga su subjekti poslovnog organiziranja (poslovni subjekti), a udruge su subjekti interesnog organiziranja (institucije civilnog društva). Zbog toga, među njima nema suprotstavljanja niti konkurencije. Naime, zadruga djeluju na liniji poslovnog povezivanja malih proizvođača u određenoj grani proizvodnje, a udruge mogu djelovati na liniji promicanja interesa tih istih proizvođača i proizvodnje.

Kao institucije civilnog društva, udruge imaju velik značaj za razvoj lokalnih zajednica, jer povezuju stanovnike i omogućavaju njihovo interesno organiziranje, profiliranje i uključivanje u rješavanje lokalnih pitanja i upravljanje lokalnim razvojem. Na taj način, udruge omogućavaju socijalnu inkluziju, prepoznavanje i usuglašavanje ciljeva, razvoj suradnje s lokalnom samoupravom, te lociranje i aktivno uključivanje što šireg kruga lokalnih znanja, sposobnosti i potencijala u aktivnosti lokalnog razvoja.

S druge strane, strane udruge omogućavaju povezivanje ljudi i znanja u širem lokalnom, regionalnom i nadnacionalnom okruženju, te učinkovito organiziranja razvojnih aktivnosti, promicanje lokalne zajednice, uključivanje u šire razvojne tijekove i aktivnost na razini županije, države i EU, te sjećanje prijatelja, partnera i potpore na ostvarivanju razvojnih ciljeva.

Polazeći od takvog značaja udruga, u EU prihvaćen je LEADER pristup, koji potiče lokalno organiziranje te uspostavljanje i razvoj institucija civilnog društva (udruga) u funkciji lokalnog razvoja.

Zbog svega navedenog, razvoj udruga i institucija civilnog društva, kao i razvojnog koncepta koji se temelji na LEADER pristupu kao bitnom čimbeniku, predstavljaju **strateški cilj Općine**.

2.8.5.7. Zaključak o obrtu, malom poduzetništvu i poduzetničkoj infrastrukturi

Uz održivu poljoprivredu i OPG, obrt i malo poduzetništvo te uspostavljanje odgovarajućih oblika njihovog razvojnog povezivanja i zajedničkog nastupanja, trebaju biti glavni čimbenici i poluge održivog razvoja Općine. Stoga je stvaranje uvjeta za njihov razvoj strateški prioritet Općine.

Ovakav značaj obrta i malog poduzetništva prepoznaju i lokalni stanovnici, koji su u razvojnoj anekti obrt i malo poduzetništvo i njihovo poticanje svrstali među glavne prioritete Općine.

Tablica 69. **Razvojni problemi i razvojne potrebe Općine vezano uz sektor obrta, malog poduzetništva i poduzetničke infrastrukture**

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• Nedovoljno razvijeno i nekonkurentno malo gospodarstvo (obrt i malo poduzetništvo); • Nedostatak razvojne koncepcije, organiziranih nositelja razvoja, utvrđenih ciljeva i mjera za razvoj obrta i malog poduzetništva na Općini • Ekstenzivnost, • Konkurentnost; • Neorganiziranost i nepovezanost obrtnika i malih poduzetnika, • Nedovoljna informiranost i motiviranost obrtnika i malih poduzetnika; • Nepostojanje razvojnih subjekata i lokalnih proizvođača koji mogu biti nositelji povezivanja i razvoja; • Nepostojanje poduzetničke strukture na Općini; • Nedostatak stručnih i specijalističkih kadrova i kvalitetne radne snage; • Komplikirana procedura i nepovoljni uvjeti kreditiranja malog poduzetništva • Nedovoljna uključenost i suradnja sa Zagrebačkom županijom na projektima razvoja poduzetništva; • Raširena pojava "sive ekonomije"	➔ Osmišljavanje i utvrđivanje koncepcije i ciljeva za razvoj obrta i malog poduzetništva na Općini, ➔ Razvoj poticajnog okruženja i suradnje s malim poduzetnicima, pripremanje i provedba programe u cilju poticanja razvoja i jačanja konkurentnosti malog poduzetništva (informiranje, edukacija, organiziranje pomoći kod pripremanje i izvedbe projekata, te kod pribavljanja kredita i subvencija, itd.); ➔ Uspostavljanje općinskog "Info-punkta", radi neposredne suradnje s malim poduzetnicima, ➔ Pripremanje ponude projekata u djelatnostima od interesa za održiv razvoj Općine; ➔ Uspostavljanje kvalitetnije suradnje sa Zagrebačkom županijom i tijelima na razini države, na pripremanju i provedbi razvojnih aktivnosti i mjera u cilju poticanja razvoja i jačanja konkurentnosti malih obrtnika i malih poduzetnika; ➔ Razvoj oblika poslovnog povezivanja i zajedničkog nastupanja (zadruga, oblici kooperacije), razvoj lokalnih proizvođača, organiziranosti i konkurentnosti malog gospodarstva na Općini; ➔ Pripremanje i provedba programa razvoja poduzetničke zone i poljoprivredne proizvodne zone, kao fizičke infrastrukture za razvoj malog poduzetništva u djelatnostima od značaja za Općinu; ➔ Provedba mjera za privlačenje stručnih kadrova i kvalitetne radne snage na područje Općine; ➔ Pripremati projekte i iskoristiti mogućnosti pretpripravnih fondova EU i drugih oblika subvencioniranja za razvoj poduzetništva

2.9. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Društvene djelatnosti su izuzetno važne za razvoj Općine, jer se radi o javnim uslugama i odnosima od kojih uvelike ovisi zadovoljavanje temeljnih potreba stanovništva i gospodarstva te kvaliteta života i rada na Općini, a time i perspektive razvoja Općine.

Kao i većina drugih ruralnih područja, Općina je u dugom vremenskom periodu imala položaj nerazvijenog rubnog područja u kojem su bila mala ulaganja u razvoj društvenih djelatnosti i socijalne infrastrukture. U takvim uvjetima društvene djelatnosti na području Općine bile su nerazvijene, a stanovništvo je za većinu potreba bilo usmjereno na tadašnju općinu Vrbovec.

Nakon osnutka Općine znatno su pojačane aktivnosti na razvoju društvene infrastrukture i zadovoljavanju potreba stanovništva, tako da se stanje kontinuirano poboljšava. Međutim, osim na području osnovnog školstva, društvene djelatnosti u Općini su još uvijek nedovoljno razvijene i potrebno je raditi na njihovom razvoju i povećavanju kvalitete.

2.9.1. Predškolski odgoj i osnovno obrazovanje

2.9.1.1. Predškolski odgoj

Unatoč relativno velikom broju djece, na Općini za sada nema jaslica niti dječjeg vrtića, i ne djeluje niti jedna institucija za predškolski odgoj.

Trenutno jedina predškolska aktivnost je tzv. "mala škola" koja se organizira u prostorijama Osnovne škole Gradec, u okviru koje se djeca pripremaju za polazak u osnovnu školu.

Općina je donijela odluku o potrebi uspostavljanja dječjeg vrtića. U tu svrhu, potrebno je pronaći odgovarajući prostor i model ulaganja, za što se razmatra više mogućnosti. Čini se da je najizglednija mogućnost da se, nakon izgradnje nove Osnovne škole, za dječji vrtić adaptira jedna od postojećih područnih škola ili neki drugi javni objekt u vlasništvu Općine.

2.9.1.2. Osnovno školstvo

Situacija u djelatnosti osnovnog školstva je do nedavno bila nezadovoljavajuća, jer su postojeći školski objekti, od kojih je najmlađi bio izgrađen još 1957. godine, bili zastarjeli, nedovoljno kapacitirani i neuvjetni za potrebe suvremenog školovanja i odgoja djece.

Radi prevladavanja nepovoljnog stanja, Općina je uz pomoć Zagrebačke županije u protekom periodu ulagala velike napore u razvoj osnovnog školstva, što je rezultiralo korjenitim poboljšanjima:

- a) 2005. Godine, završena je nova područna škola u naselju Cugovec,
- b) Početkom 2009. godine izgrađena je nova suvremene jednosmjenske osnovna škola sa športskom dvoranom i dva sportska terena. Radi se o jednom od najkvalitetnijih školskih objekata u Zagrebačkoj županiji, čime se na Općini uspostavljaju **visoki standardi osnovnog obrazovanja djece, i osiguravaju se kvalitetne razvojne perspektive.**

Na području Općine trenutno djeluju 4 područne škole u naseljima Cugovec, Haganj, Repinec i Tučenik za djecu od 1 – 4 razreda, te matična 8-godišnja osnovna škola u Gradecu, koja je do sada radila u staroj biskupskoj kuriji, a od drugog polugodišta šk. god. 2008./2009. započeti će s radom u novom objektu.

Osnovnu školu pohađa cca. 340 - 360 učenika.

Nova osnovna škola u naselju Gradec postavlja nove visoke standarde osnovnog školstva na području Općine:

Slike 44. i 45. **Nova osnovna škola Gradec**

Pogled na školu

Pogled na športsku dvoranu

Zgrada nove osnovne škole ima ukupnu korisnu površinu od 2.062 m². Predviđeno je da škola ima 4 odjeljenja za niže razrede (1 – 4 razred), i 8 odjeljenja za više razrede (5 – 8 razred).

U ovoj fazi škola ima kapacitet za 360 - 400 učenika u jednosmjenskom radu.

Škola je opremljena specijaliziranim kabinetima za predmetnu nastavu, komunikacijskom i informatičkom infrastrukturom, te svim drugim sadržajima za suvremeno školovanje.

Uz školu, izgrađena je višenamjenska dvodjelna sportska dvorana površine 842 m², sa različitim sadržajima: velika sportska dvorana za košarku, rukomet i mali nogomet sa gledalištem, mala dvorana (fitnes, teretana), zid za slobodno penjanje, itd.

Osnovnoškolsko obrazovanje je zadovoljavajuće ekipirano nastavničkim i drugim stručnim osobljem.

U školi je ustrojen kvalitetan rad s djecom, i organizirani su izborna nastava i slobodne aktivnosti:

Izborna nastava: vjeronauk, informatika i drugi strani jezik.

U školi je učenicima ponuđen relativno **velik broj slobodnih aktivnosti** kojima se razvijaju kreativne sposobnosti, vještine i omogućava psihofizički razvoj djece, te kvalitetno korištenje slobodnog vremena (dramsko-recitatorska grupa, ritmika, mali zbor, tamburaška grupa, folklor, školska zadruga "Perunika", športsko društvo "Mladost", cvječari).

Općina subvencionira školu plivanja (45 učenika), školsku kuhinju (30 korisnika), te poklone za Svetog Nikolu (480 korisnika)

Iz svega navedenog se može zaključiti da je situacija u djelatnosti osnovnog školstva danas zadovoljavajuća i kvalitetno riješena, te omogućava kvalitetne razvojne perspektive i konkurentnost Općine.

Na takvim osnovama, u daljnjem tijeku potrebno je kontinuirano razvijati i unapređivati kvalitetu odgojno-obrazovnog rada, kako bi se u osnovnoj školi stvrale nove generacije učenika s kvalitetnim predznanjima i integritetom, osposobljene i motivirane za uspješan nastavak srednjeg i visokog obrazovanja i uključivanje u društvo.

2.9.2. Zdravstvo

Na području Općine djeluje Dom zdravlja u Gradecu, koji stanovnicima Općine pruža usluge primarne zdravstvene zaštite. U Domu zdravlja djeluje ambulanta primarne zdravstvene zaštite sa dva liječnička tima, te stomatološka ambulanta. Dom zdravlja je opremljen osnovnom opremom za primarnu zdravstvenu zaštitu.

Zdravstveno osoblje: 2 liječnika, 1 stomatolog, 3 medicinske sestre.

Hitna pomoć za stanovnike Općine osigurana je u Domu zdravlja Vrbovec.

Specijalistička zdravstvena zaštita dostupna je stanovnicima Općine u bolničkim centrima i specijaliziranim ustanovama u Zagrebu, Bjelovaru i Koprivnici.

Ovako riješena zdravstvena zaštita na području Općine je relativno zadovoljavajuća i ne predstavlja prepreku razvoju, jer su zdravstvene usluge odgovarajuće dostupne, a osobito s obzirom na dobu prometnu povezanost i blizinu ustanova i centara koji pružaju hitnu i specijalističku medicinsku skrb.

Rezultati provedene razvojne ankete pokazuju da stanovnici zdravstvo rangiraju kao najvažniju potrebu, pri čemu se najveći broj prijedloga odnosi na potrebu unaprijeđivanja specijalističke preventivne zaštite (naročito okulista) i dijagnostike.

Iz svega navedenog, proizlazi da je daljnjem tijeku potrebno kontinuirano raditi na povećavanju standarda i kvalitete usluga, te na boljem opremanju zdravstvene zaštite na području Općine. Ovo se odnosi naročito na potrebna poboljšanja na području kvalitetne preventivne zaštite i dijagnostike, te specijalističke zaštite.

U tom smislu, poboljšanja je moguće tražiti na liniji unaprijeđivanja suradnje sa zdravstvenim ustanovama na razini Zagrebačke županije i Grada Vrbovca, radi stvaranja uvjeta za za periodično organiziranje odgovarajućih specijalističkih pregleda i konzultacija u Domu Zdravlja Gradec, te za unaprijeđivanje patronažne zaštite.

2.9.3. Socijalna skrb

Na području Općine ne djeluju nikakve ustanove socijalne skrbi, i stanje u ovoj djelatnosti nije zadovoljavajuće. Za područje Općine nadležan je Centar za socijalni rad Vrbovec.

Prema procjenama, na području Općine postoji 80-tak socijalno ugroženih osoba. Radi se uglavnom o starijim osobama sa nedovoljnim primanjima. Općina za potrebe ovakvih osoba pruža financijsku pomoć za kupnju ogrijeva, i plaća im 50% troškova električne energije i vode.

U razvojnom smislu, a naročito s obzirom na rastući udio starijeg i socijalno osjetljivog stanovništva, na području Općine potrebno je razvijati oblike socijalne skrbi, a naročito u slijedećim smjerovima:

- razvoj suradnje s Centrom za socijalni rad Vrbovec, te povećano angažiranje Općine na prepoznavanju potreba i uključivanju korisnika u sustav socijalne skrbi;
- razvoj oblika brige za osobe s teškoćama u razvoju, invalidne osobe i druge osobe s pojačanim potrebama (stari, bolesni, nezaposleni, krizne situacije), u suradnji s postojećim insitucionalnim i izvaninstitucionalnim nositeljima skrbi (npr. patronažna zaštita, SOS telefon, Crveni križ, Crkva, itd...),
- poticanje socijalne osjetljivosti i uključivanja stanovništva u razne oblike solidarnosti i pomaganja, pri čemu je značajna mogućnosti poticanj osnivanja i rada institucija civilnog društva (udruga) usmjerenih na pružanje pomoći socijalno ugroženom stanovništvu;
- lociranje mogućnosti i ulagača za izgradnju ustanova za starije i nemoćne osobe na području Općine, itd...

U tijeku 2008. godine, u krugu Katoličke crkve, tj. Kongregacije sestara Svetog Franje - Samostan Majke Božije u Cugovcu, pokrenuta je investiciju na izgradnji doma za starije i nemoćne osobe za 40 korisnika. Ovakva investicija značajna je za Općinu, i realno je da bi Općina trebala tražiti mogućnosti za pružanje potpore ovakvoj investiciji te uspostavljane suradnje sa Samostanom.

2.9.4. Veterinarska skrb i stručna potpora poljoprivredi

S obzirom da se radi o ruralnoj sredini s razvijenom poljoprivrednom proizvodnjom i stočarstvom, djelatnost veterinarske skrbi i poljoprivrednog savjetovanja izuzetno su značajne za Općinu. Rezultati provedene razvojne ankete svrstavaju ovu djelatnost visoko na listi prioriternih djelatnosti.

Na području Općine postoje dvije veterinarske ambulante: Veterinarska ambulanta Gradec i Veterinarska ambulanta Cugovec, koje pružaju usluge preventivne skrbi, liječenja te umjetne oplodnje domaćih životinja. Ove ustanove pružaju standardnu razinu veterinarske skrbi, i pokrivaju sva naselja na području Općine.

U dosadašnjem tijeku, Općina je subvencionirala dio troškova umjetnog osjemenjivanja krava plotkinja.

Za unaprijeđivanje veterinarske djelatnosti na području Općine nadležne su i stručne službe u okviru Ministarstva nadležnog za poljoprivredu: Hrvatski stočarski centar (HSC) i Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu (HZPSS), sa sjedištem u Vrbovcu.

Ovakvo stanje u djelatnosti veterinarske skrbi je relativno zadovoljavajuće i ne predstavlja prepreku održivom razvoju Općine.

Međutim, u razvojnom smislu – za ostvarivanje ciljeva održivog razvoja Općine koji se odnose na razvoj intenzivne i tržišno konkurentne stočarske proizvodnje, u slijedećem periodu biti će potrebno **kontinuirano unaprijeđivati** veterinarsku djelatnost i skrb na području Općine, a naročito na slijedećim pravicima:

- edukacija lokalnih proizvođača,
- unaprijeđivanje proizvodn metoda rada na farmama i agrotehnike,
- uzgoj i reprodukcija stoke

Ostvarivanje ovakvih ciljeva podrazumjeva povećano angažiranje Općine i razvoj kvalitetnijih oblika suradnje s Veterinarskom službom, te HSC i HZPSS. Pritom, Općina bi trebala preuzeti značajniju ulogu na utvrđivanju potreba te na povezivanju i poticanju suradnje između stručnih ustanova i lokalnih proizvođača.

2.9.5. Kultura

Na području Općine ne djeluju nikakve kulturne institucije, niti se organiziraju bilo kakve kulturne manifestacije. Do sada nije bilo ni sustavnih djelatnosti u smislu organiziranog zadovoljavanja potreba stanovništva ili poticanja razvoja institucija u kulturi na području Općine.

Prema raspoloživim podacima, jedini oblici organiziranog djelovanja na području kulture su rad Izvornog folklornog društva – Organka Seljačke sloge u Gradečkom Pavlovcu, koji broji 80 članova i bavi se razvijanjem folklorne aktivnosti i očuvanjem etničkog nasljeđa i kulturnih tradicija ovog područja, te djelovanje Osnovne škole Gradec u okviru slobodnih aktivnosti učenika.

Ovakvo stanje je nezadovoljavajuće, i svakako je ograničavajući čimbenik za kvalitetu života i razvojne perspektive Općine.

Rezultati provedene razvojne ankete ukazuju da stanovnici razvoju kulturnih aktivnosti te mogućnostima zabave i kreativnog provođenja slobodnog vremena pridaju veliku važnost, i razvoj kulturnih i društvenih aktivnosti rangiraju vrlo visoko na listi prioriteta i potreba.

S druge strane, nerazvijenost kulturnih aktivnosti doprinosi nedovoljno razvijenoj svijesti u lokalnoj zajednici o vrijednosti i značaju povijesno-kulturnog i tradicijskog nasljeđa Općine, i ograničava uvjete za razvoj prepoznatljivosti i očuvanje kulturnog i tradicijskog nasljeđa Općine.

Zbog svega toga, Općina bi se u sljedećem razdoblju trebala angažirati na razvoju djelatnosti u kulturi, a naročito na sljedećim pravcima:

- ➡ verifikacija, sistematizacija i promicanje tradicijskog i kulturnog nasljeđa,
- ➡ lociranje mogućnosti i razvoj uvjeta za organiziranje i uspostavljanje kulturnih i društvenih manifestacija u funkciji razvoja prepoznatljivosti i turističke ponude Općine, u suradnji s lokalnim poduzetnicima i udrugama, te mjerodavnim institucijama;
- ➡ jače angažiranje Općine na popularizaciji i poticanju kulture, kroz iniciranje, povezivanje te poticanje raznih aktivnosti i suradnje na razini civilnog društva i zainteresiranih nositelja kulturnih aktivnosti na području Općine i šireg okruženja, primjerice:
 - organiziranje kulturnih događaja, predstava, i sl.,
 - poticanje osnivanja odgovarajućih udruga usmjernih na uključivanje lokalnog stanovništva u kreativni i kulturni rad (foto-klub, slikarska radionica, dramska i literarna radionica, udruga umirovljenika, razne aktivnosti mladih, itd...),
 - poticanje kulturnih aktivnosti i djelovanja u suradnji s Osnovnom školom (foklor, dramska grupa, tamburaši, itd.),
 - organiziranje društvenih tribina, druženja i drugih oblika kojima se jača kohezija stanovništva.

U tom smislu, značajan je podatak da se 42,9% od stanovnika koji su se odazvali razvojnoj anketi izjasnilo o spremnosti za neposredno uključivanje i davanje doprinosa u aktivnostima usmjerenim na razvoj kulture i društvenog života na Općini.

2.9.6. Šport

Na području Općine postoje relativno razvijene aktivnosti na području amaterskog športa, kojima je obuhvaćen značajan dio stanovništva.

Na Općini djeluju 2 nogometna kluba,

NK "GRANIČAR", Tučenik - amaterski klub osnovan kao udruga građana Općine Gradec. Natječe se u IV.HNL, podskupina "B". Ima glavno i pomoćno igralište, 4 svlačionice, klupske prostorije. U klubu je aktivno 109 igrača – svi u amaterskom statusu, koji čine 5 ekipa: mlađi pioniri, stariji pioniri, kadeti, juniori i seniori;

NK "SLOBODA", Gradec - djeluje amaterski, kao udruga građana, i natječe se u I. županijskoj ligi Zagrebačke županije. Od imovine ima glavno igralište, 2 svlačionice i klupske prostorije. U klubu igra 75 igrača, u 3 ekipe: pioniri, juniori i seniori.

Osim navedenih klubova, na Općini djeluje i športsko društvo "Mladost" u okviru osnovne škole, te ribolovno športsko društvo.

Na temelju rezultata razvojne ankete, može se zaključiti da stanovnici Općine šport i rekreaciju smatraju značajnim, i da postoji znatan interes za razvojem amaterskog i rekreativnog bavljenja športom. Zbog toga, u razvojnom smislu, Općina bi trebala razvijati uvjete za daljnji razvoj i popularizaciju amaterskog sporta, za što postoje uvjeti i mogućosti, npr:

- ➡ razvoj postojećih klubova,
- ➡ nova sportska dvorana i tereni u okviru Osnovne škole pružaju šansu za poticanje i razvoj športskih aktivnosti na području Općine (rukomet, košarka, mali nogomet, šah, streljaštvo, slobodno penjanje, itd...) ...

2.9.7. Lovačka i ribolovna društva

Na području općine postoji realativno razvijene aktivnosti u djelatnosti lova i ribolova, koje obuhvaćaju relativno velik broj stanovnika. Ovakvo stanje je razumljivo s obzirom da je velik dio općine pokriven šumama, i da je Općina bogata vodama od kojih je najznačajnija ribnjak Fuka, što pruža dobre uvjete za razvoj lova i ribolova.

Na Općini djeluju 3 lovačke udruge, te 2 ribolovna društva:

1. Lovačka udruga "Vidra", Cugovec
2. Lovačka udruga "Gaj", Gradec
3. Lovačka udruga "Jelen", Gradec
4. Ribolovno društvo "Šaran", Fuka
5. Športsko ribolovno društvo "Stržen"

U dosadašnjem tijeku niti jedno lovačko društvo nije uspjelo dobiti koncesiju i nema vlastito lovište, tako da se njihove aktivnosti svode na članske aktivnosti i druženje članova. Lovačka društva imaju društvene prostorije i streljanu u Fuki. Ovakvo stanje je nezadovoljavajuće jer ne pruža uvjete za kvalitetniji razvoj lovne djelatnosti i lovačkog turizma, tako da Općina u postojećoj situaciji ne može ostvariti odgovarajuće koristi od obilja šuma na njezinom području.

Zbog toga, Općina i svi zainteresirani subjekti u slijedećem periodu trebaju se angažirati na način da lokalna lovačka društva dobiju koncesiju na lovištima na području Općine, te da se razvijaju i potiču odgovarajući uvjeti za razvoj lovstva i lovnog turizma na području Općine.

Na području športskog ribolova postoje znatno povoljniji uvjeti za aktivnosti i razvoj, jer Općina raspolaže ribnjakom **Fuka**, kao vrlo kvalitetenim prirodnim resursom za razvoj športskih ribolovnih aktivnosti i na njima utemeljenog turizma.

Ribnjakom "Fuka" upravlja ŠRD "Šaran", koje obavlja redovito poribljavanje i organizira gospodarsko upravljanje ribnjakom, i održava ribnjak u kvalitetnom stanju za organiziranje aktivnosti društva. U tjeku 2008. godine, ŠRD Šaran je dobilo subvenciju Zagrebačke županije za uređenje i opremanje obale i takmičarskih staza za natjecanje u športskom ribolovu.

U razvojnom smislu, potrebno je povećano angažiranje Općine i drugih zainteresiranih lokalnih nositelja razvoja, u smjeru očuvanja i razvoja ribnjaka Fuka kao atraktivnog lokaliteta za razvoj i popularizaciju športskog ribolova i odgovarajućih turističkih sadržaja. U tom smislu, ova lokacija svakako ima potencijal da se profilira kao jedna od atraktivnih lokacija u Zagrebačkoj županiji.

Za ostvarivanje ovakvih ciljeva bitno je očuvati prostor i biološke raznolikosti na području ribnjaka "Fuka", za što treba osigurati naročito slijedeće uvjete:

- očuvanje i unaprijeđivanje kraobrazne vrijednosti područja, te sprečavanje neplanske gradnje na područjima uz jezero;
- eliminiranje daljnjeg zagađivanja jezera umjetnim gnojivima s okolih njiiva, te svakog drugog zagađivanja ili narušavanja biološke raznolikosti;
- pokretanje sustavnih aktivnosti na izmuljavanju i uređivanju jezera kao atraktivnog lokaliteta.

2.9.8. Vatrogasna zajednica (DVD)

Na području Općine djeluje dobro organizirana Vatrogasna zajednica osnovana, sa razgranatom mrežom dobrovoljnih vatrogasnih društva, koju čini 11 DVD-a i 248 članova.

Sjedište Vatrogasne zajednice je u Gradecu, Gradec 134.

Od opreme, Vatrogasna zajednica raspolaže sa 2 cisterne za gađenje požara i jednim kombijem.

Dobrovoljna vatrogasna društva djeluju na cijelom području Općine, a domovi dobrovoljnih vatrogasnih društva nalaze se u naseljima Potočec, Veliki Brezovec, Podjales, Repinec, Zabrdje i Tučenik.

Ovakvo stanje je relativno zadovoljavajuće, i to, kako sa stajališta zaštite osoba i imovine, tako i sa stajališta socijalne kohezije na području Općine.

2.9.9. Udruge i razvoj civilnog sektora

Na području Općine djeluje manji broj udruga, koje su uglavnom već spomenute, tako da civilni sektor za sada nije značajnije razvijen.

Na području Općine za sada djeluju slijedeće udruge:

- Vatrogasna zajednica – dobrovoljna vatrogasna društva
- Izvorno folklorno društvo – Ogranak seljačke sloge
- Političke stranke – općinske organizacije HSS, HDZ, SDP i HNS
- Građanska udruga "SOS za Gradec"
- 2 športska društva
- 3 lovačka društva
- 2 ribolovna društva

Ovakvo stanje nije zadovoljavajuće jer ukazuje na nerazvijenost civilnog sektora, te na neprofiliranost i neorganiziranost nositelja različitih djelatnosti i grupnih interesa koji postoje na području Općine. Ovakvo stanje nije dobro ni poticajno za razvoj Općine, jer kvalitetno upravljanje lokalnim razvojem podrazumijeva profiliranje, uključivanje i povezivanje što šireg kruga zainteresiranih nositelja različitih interesa, djelatnosti i znanja koji postoje na području Općine, te na stvaranje što šire razvojne platforme.

Stoga, u razvojnom smislu, Općina se u slijedećem periodu treba angažirati na razvoju civilnog društva, te stvaranju uvjeta za usvajanje i izgradnju LEADER pristupa razvoju lokalne zajednice. Ovo je naročito značajno zbog slijedećih razloga:

- potreba da se Općina pravovremeno osposobi za upravljanje lokalnim razvojem u skladu sa standardima Europske unije (LEADER pristup), kao i da razvije uvjete za učinkovito pripremanje i izvedbu lokalnih razvojnih programa i projekata
- pravovremeno osposobljavanje i stvaranje uvjeta za uključivanje u sustav financiranja lokalnih razvojnih programa i projekata iz fondova Europske unije, nakon što se RH uključi u Europsku uniju;

2.9.10. Komunalno gospodarstvo (komunalne djelatnosti)

Komunalno gospodarstvo obuhvaća obavljanje komunalnih djelatnosti, a naročito pružanje komunalnih usluga od interesa za fizičke i pravne osobe, te financiranje građenja i održavanje objekata i uređaja komunalne infrastrukture kao cjelovitog sustava na području općine.

Komunalno gospodarstvo na Općini organizira se u skladu sa Zakonom o komunalnom gospodarstvu (NN 26/03, 82/04, 110/04, 178/04), po kojem je Općina obvezna osigurati obavljanje odgovarajućih komunalnih djelatnosti koje su stavljene u njezinu nadležnost, te

- osigurati trajno i kvalitetno obavljanje komunalnih djelatnosti,
- osigurati održavanje komunalnih objekata i uređaja u stanju funkcionalne sposobnosti,
- osigurati obavljanje komunalnih djelatnosti na načelima održivog razvoja,
- osigurati javnost rada.

U skladu sa Zakonom i utvrđenim potrebama učinkovitog rada i razvoja, Općina Gradec je za obavljanje komunalnih djelatnosti osnovala općinsko komunalno poduzeće "Komgrad Gradec" d.o.o., u 100%-tnom vlasništvu Općine, na kojega je prenijela obavljanje slijedećih komunalnih djelatnosti koje se obavljaju na Općini:

- ❖ opskeba pitkom vodom,
- ❖ održavanje nerazvrstanih cesta,
- ❖ održavanje javnih površina,
- ❖ održavanje groblja,
- ❖ javna rasvjeta.

Obavljanje dimnjačarskih poslova Općina je povjerila ovlaštenom dimnjačaru temeljem ugovora o koncesiji.

Nakon što je komunano društvo tijekom 2006. godine započelo s radom, prenesene komunalne djelatnosti postepeno se ustrojavaju i organiziraju u skladu s propisima i pravilima struke.

U međuvremenu, komunalno društvo je ekipirano potrebnim kadrovima i opremom, i kontinuirano se razvijaju organizacijski i drugi uvjeti za stabilno poslovanje i razvoj kvalitete.

Temeljne aktivnosti i pitanja za učinkovit razvoj komunalnih djelatnosti i kvalitetnije zadovoljavanje potreba stanovništva i gospodarstva na Općini danas su slijedeća:

- **Djelatnost opskrbe pitkom vodom** je nakon sanacije lokalnih vodcrpilišta u Cugovcu i Gradecu i ustrojavanja komunalnog društva uređena i usklađena sa zakonom. Komunalno društvo je opremljeno i obavlja poslove isporuke vode te održavanja i razvoja postojeće vodoopskrbne mreže. Međutim, ova djelatnost odvija se s ozbiljnim problemima zbog kompleksne tehnološke problematike i nedovoljno razvjenih resursa za kondicioniranje podzemnih voda na vodocrpilištima, koji utječu na nestabilnu kvalitetu vode i visoke troškove održavanja sustava. U takvoj situaciji, primjetno je nezadovoljstvo stanovništva i postoje problemi s naplatom cijene vode.

Ovakvi problemi biti će otklonjeni nakon izgradnje vodoopskrbnog sustava Općine, koja bi trebala započeti 2009. godine;

- **Djelatnost održavanja nerazvrstanih cesta** povezana je s velikim ulaganjima u redovito i pojačano održavanje. Komunalno društvo napravilo je plan održavanja i ustrojilo aktivnosti. S obzirom na relativno velika ulaganja Općine, plansko angažiranje komunalnog društva i ustrojen postupak javne nabave radova i usluga za održavanje cesta, u ovoj djelatnosti primjetni su pozitivni pomaci i poboljšanje stanja. Pritom, za Općinu je vrlo značajna i suradnja s javnim poduzećem Zagrebačke ceste Zagrebačke županije d.o.o. koje je na području Općine ustrojilo asfaltnu bazu.

Međutim, unatoč svim nastojanjima, stanje još nije zadovoljavajuće zbog velikih troškova održavanja i vrlo ograničenih izvora i mogućnosti za njihovo financiranje. Zbog toga, Općina i "Komgrad Gradec" d.o.o. se u slijedećem periodu trebaju se osposobiti i intenzivno angažirati na razvoju kvalitetnijeg modela financiranja održavanja i razvoja lokalnih cesta, što podrazumjeva aktivnije uključivanje u potporne programe na razini ZG županije, RH i EU, te pribavljanje sredstava iz donacija i subvencija, IPARD fonda i ostalih fondova EU;

- **Djelatnost održavanja groblja** prenesena je na općinsko komunalno društvo, koje je preuzelo i organiziralo poslove. Međutim, kod ustrojavanja ove djelatnosti prisutni su brojni problemi, koji su posljedica neuređenog stanja i neriješenih odnosa iz perioda u kojem je djelatnost održavanja groblja obavljao "Komunalac Vrbovec", bez formalno uređenih odnosa i realnog upliva lokalne samouprave.

Na taj način, zatečeni su ozbiljni problemi koji su se odnosili prvenstveno na neuređene odnose s korisnicima, neuredno financijsko stanje, i teškoće oko naplate naknade za groblja, te neurednu i nekompletanu dokumentaciju o pokopima i nesređen katastar groblja.

U međuvremenu, "Komgrad Gradec" je uredio kastar groblja, te odgovarajuće sanirao stanje i pokrenuo daljnju naplatu naknade, tako da je stanje konsolidirano i djelatnost održavanja groblja se nastavlja obavljati na uredniji i bolji način.

Međutim, po prirodi stvari, za trajno uređenje stanja i uspostavljanje zadovoljavajućeg stanja na grobljima potrebno je više vremena i sredstava za ustrojavanje i uređenje niza razolikih aktivnosti, usluga i odnosa, kako bi se funkcioniranje groblja uhodalo i dovelo na odgovarajuću razinu.

- **Djelatnost održavanja javnih površina i javne rasvjete** je ustrojena. Nakon što je općinsko komunalno društvo preuzelo ove poslove, primjetni su kvalitetni pomaci i značajne uštede u odnosu na prijašnje stanje.

Na temelju analize stanja komunalnih djelatnosti, može se zaključiti da je kvalitetan razvoj komunalnog gospodarstva na Općini potrebno razvijati slijedeće uvjete:

- Kontinuirano organizacijsko i stručno ekipiranje općinskog komunalnog društva, te unaprijeđivanje sustava rada, kvalitete i koordinacije suradnje između komunalnog društva i Općine, kao i cijelog sustava rada;
- Kvalitetno financiranje komunalnih djelatnosti, koje ovisi od kvalitete komunalnih usluga i spremnosti korisnika za njihovo financiranje, učinkovite naplate komunalnih naknada, doprinosa i drugih prihoda Općine iz kojih se financira komunalno gospodarstvo, te organiziranosti i osposobljenosti komunalnog društva i Općine za učinkovito upravljanje razvojem, konkuriranje i pribavljanje potrebnih sredstava u okviru odgovarajućih potpornih programa, tj. iz dostupnih subvencija, donacija i drugih izvora, te iz IPARD fonda EU.
- Za sektor komunalnih usluga i odnosa, vrlo je značajno i stvaranje odnosa konstruktivne participacije stanovništva, odnosno razvoj civilnog društva i LEADER pristupa.

2.9.11. Zaključak o stanju, razvojnim problemima i potrebama Općine u sektoru društvenih djelatnosti

Kvaliteta javnih servisa i komunalnih djelatnosti, uspješno zadovoljavanje potreba stanovništva i gospodarstva, te razvoj kvalitetnih uvjeta života i rada na Općini moraju biti temeljni ciljevi i prioriteti razvoja Općine, od čijeg ostvarivanja bitno ovise mogućnosti i perspektive za prevladavanje nepovoljnih demografskih i gospodarskih trendova, jačanje konkurentnosti Općine, i ostvarivanje svih ciljeva ruralne obnove na području Općine.

Tablica 70. *Razvojni problemi i razvojne potrebe Općine vezano uz društvene djelatnosti*

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• Nedostatak sredstava i nedovoljna osposobljenost za učinkovit razvoj društvenih djelatnosti; • Na Općini nema dječjeg vrtića niti primarnih programa za djecu predškolske dobi; • Nedostatna sredstava za djelatnost predškolskog odgoja; • Nepostojanje organiziranih aktivnosti vezanih uz cjeloživotno obrazovanje i aktivno zapošljavanje; • Nedostatna razina preventivnih zdravstvenih programa i specijalističke zaštite; • Nedovoljno razvijena djelatost socijalne skrbi i nedostatna skrb o starijim osobama i drugim socijalno ugroženim kategorijama; • Nedovoljno razvijena djelatnost veterinarske skrbi, i nedovoljna razina stručnih usluga za potrebe poljoprivrednika; • Nerazvijena kulturna djelatnost, i nedostatak kulturnih aktivnosti, manifestacija i programa; • Nedovoljno razvijen i neprofiliran civilni sektor, nedovoljna uključenost stanovništva i socijalnih grupa u pitanjima društvenih djelatnosti i zadovoljavanja potreba; • Nedostatne društvene aktivnosti, i nedovoljna socijalna kohezija; • Nedovoljno razvijene komunalne djelatnosti; • Ne postoji djelatnost zaštite potrošača;	➔ Uspostavljanje dječjeg vrtića i programa za djecu predškolske dobi, ➔ Razvoj aktivnosti i programa za cjeloživotno obrazovanje i aktivnu politiku zapošljavanja; ➔ Unaprijeđivanje usluga zdravstvene zaštite, a osobito preventivnih zdravstvenih programa i specijalističke zaštite; ➔ Unaprijeđivanje veterinarskih djelatnosti i razine stručnih usluga u skladu s potrebama restrukturiranja i razvoja konkurentnosti poljoprivrede; ➔ Unaprijeđivanje skrbi za starije osobe i druge socijalno ugrožene kategorije stanovništva, ➔ Razvoj djelatnosti u području kulture te pokretanje kulturnih sadržaja i manifestacija utemeljenih na kulturnom i tradicijskom naslijeđu Općine; ➔ Širenje aktivnosti u amaterskom športu i rekreaciji. ➔ Šire uključivanje stanovništva u pitanjima razvoja i osiguravanja kvalitete društvene djelatnosti, ➔ Jačanje socijalne kohezije; ➔ Razvoj i profiliranje institucija civilnog društva i LEADER pristupa, u skladu sa standardima i praksom RH i EU; ➔ Kontinuirano unaprijeđivanje razvoj komunalnih djelatnosti i komunalne infrastrukture, te kvalitete komunalnih usluga; ➔ Povećavanje učinkovitosti financiranja javnih i komunalnih djelatnosti ➔ Razvoj uvjeta i sposobnosti za poboljšano financiranje društvenih i komunalnih djelatnosti uključivanjem u programe poticanja ruralnog razvoja, te pribavljanje dostupnih sredstava iz dostupnih fondova na razini ZG županije i države, te IPARD fonda EU; ➔ Uspostavljanje djelatnosti zaštite potrošača;

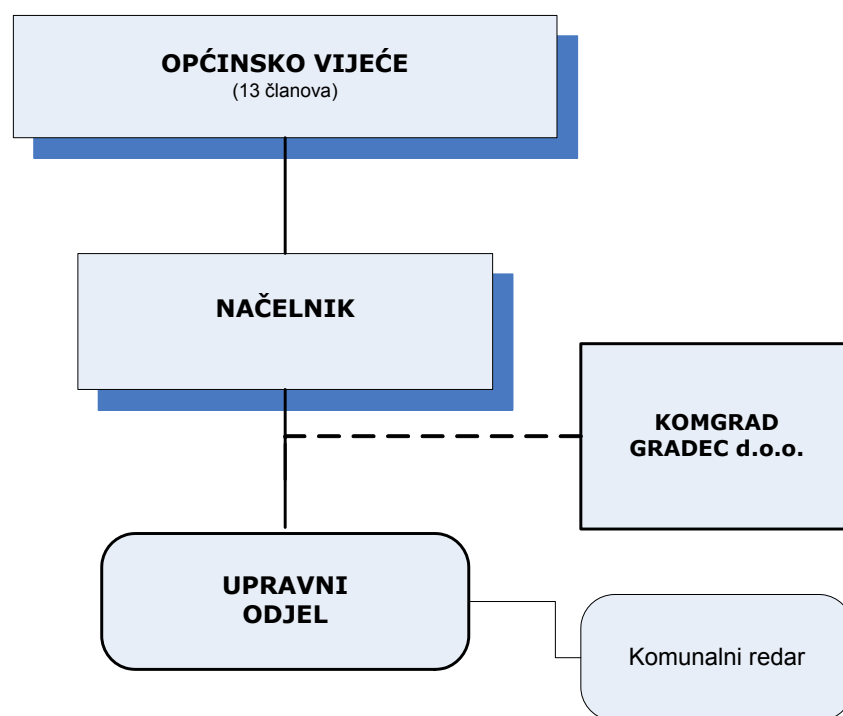
2.10. UPRAVLJANJE RAZVOJEM

2.10.1 Institucionalni okvir

Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi i Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, utvrđena je Općina Gradec kao jedinica lokalne samouprave u sastavu Zagrebačke županije.

Tijela Općine su Općinsko vijeće, Poglavarstvo i Načelnik.

Slika 46. **Ustroj Općine Gradec**

2.10.1.1. Općinsko vijeće

Općinsko vijeće je predstavničko tijelo građana i tijelo lokalne samouprave koje donosi akte u okviru djelokruga lokalne samouprave te obavlja druge poslove u skladu sa zakonom i statutom Općine. Vijeće ima 13 članova. U skladu sa zakonom, Vijeće može brojati 9 – 15 članova.

Općinsko vijeće ima slijedeće nadležnosti:

1. donosi statut Općine,
2. donosi odluke i druge opće akte kojima uređuje pitanja iz samoupravnog djelokruga Općine,
3. bira i razrješuje općinskog načelnika te članove poglavarstva, osim kada je ovim Zakonom drukčije određeno,
4. osniva i bira članove radnih tijela vijeća, te imenuje i razrješuje druge osobe određene zakonom, drugim propisom ili statutom,
5. uređuje ustrojstvo i djelokrug upravnih tijela Općine,
6. osniva javne ustanove i druge pravne osobe za obavljanje gospodarskih, društvenih, komunalnih i drugih djelatnosti od interesa za Općinu,
7. obavlja i druge poslove koji su zakonom ili drugim propisom stavljeni u djelokrug predstavničkog tijela.

2.10.1.2. Izvršno tijela Općine - Načelnik

Načelnik rukovodi izvršnim poslovima Općine. Načelnik ima zamjenika.

Načelnik ima slijedeće nadležnosti (nakon izmjena zakona):

1. zastupa Općinu
2. priprema prijedloge općih akata
3. izvršava ili osigurava izvršavanje općih akata predstavničkog tijela
4. utvrđuje prijedlog Proračuna i izvršenje proračuna
5. usmjerava djelovanje upravnih tijela i nadzire njihov rad
6. upravlja nekretninama, pokretninama i imovinskim pravima u vlasništvu Općine kao i njezinim prihodima, u skladu sa Statutom i zakonom;
7. odlučuje o stjecanju i otuđivanju pokretnina i nekretnina Općine čija pojedinačna vrijednost ne prelazi 0,5% prihoda bez primitaka ostvarenih u godini koja prethodi godini u kojoj se odlučuje o stjecanju i otuđivanju imovine, te ako je stjecanje i otuđivanje planirano u proračunu i provedeno u skladu sa zakonom;
8. upravlja prihodima i rashodima Općine,
9. upravlja raspoloživim novčanim sredstvima na računu Proračuna Općine,
10. odlučuje o davanju suglasnosti za zaduživanje pravnim osobama u većinskom vlasništvu Općine i o davanju suglasnosti za zaduživanje ustanova kojih je osnivač Općina,
11. donosi pravilnik o unutarnjem redu za upravna tijela Općine,
12. imenuje i razrješava pročelnika Upravnog odjela
13. imenuje i razrješava unutarnjeg revizora
14. utvrđuje plan prijema u službu u upravna tijela Općine
15. predlaže izradu prostornog plana kao i njegove dopune na temelju obrazloženih i argumentiranih prijedloga fizičkih i pravnih osoba,
16. razmatra i utvrđuje konačan prijedlog prostornog plana
17. predlaže izradu i provedbu razvojnih programa i projekata, mjera i drugih aktivnosti od značaja za održiv razvoj i ostvarivanje utvrđenih ciljeva i zadataka Općine u njezinom samoupravnom djelokrugu,
18. donosi odluku o raspisivanju natječaja za obavljanje komunalnih djelatnosti,
19. sklapa ugovore o koncesiji za obavljanje komunalnih djelatnosti,
20. daje prethodnu suglasnost za izmjenu cijena komunalnih usluga,
21. podnosi Vijeću izvješća o izvršavanju Programa održavanja komunalne infrastrukture,
22. raspisuje natječeje za davanje u zakup poslovnog prostora u vlasništvu općine i odlučuje o najpovoljnijoj ponudi za davanje
23. organizira zaštitu od požara i vodi brigu o provođenju mjera zaštite,
24. nadzire rad upravnih odjela i službi

25. daje mišljenja na prijedloge koje podnose drugi ovlašteni predlagatelji,
26. obavlja nadzor nad radom mjestnih odbora,
27. obavlja i druge poslove utvrđene Statutom Općine i drugim propisima.

Načelnik je odgovoran središnjim tijelima državne uprave za obavljanje poslova državne uprave prenijetih u djelokrug tijela Općine. **Zamjenik načelnika:** obavlja poslove koje na njega prenese načelnik, i zamjenjuje načelnika u slučaju duže odsutnosti ili drugih razloga spriječenosti.

U dosadašnjem tijeku, opisani institucionalni okvir nije bio dovoljno učinkovit i usklađen sa standardima i potrebama uspješnog upravljanja razvojem Općine, što je posljedica nedovoljno razvijenog institucionalnog okruženja te cijelog kompleksa zatečenih stanja i odnosa iz ranijeg modela, za čije prevladavanje je potrebno vrijeme u kojem treba sazrijeti novi model.

U tom smislu, temeljni problemi u dosadašnjem institucionalnom okviru i modelu funkcioniranja Općine bili su naročito:

- volontersko i nesustavno angažiranje na poslovima upravljanja Općinom i pri obavljanju općinskih poslova, nejasna podjela dužnosti te nerazvijena i nedostatna alokacija odgovornosti;
- nedovoljna organiziranost, bez jasno definiranih zadataka, procedura i kanala alokacije (kolanja) informacija, i bez adekvatnih mehanizama za kontrolu i praćenje učinaka;
- nedovoljan stručni i organizacijski potencijal, te nedostatna razina specifičnih znanja, iskustava i vještina za dovoljno sustavno i učinkovito izvršavanje sve složenijih zadataka i poslova Općine (specifična upravljačka i management znanja i vještine, korištenje suvremenih metoda komuniciranja i nastupanja, znanja o standardima i programima upravljanja ruralnim razvojem u skladu sa smjernicama EU i novim smjernicama RH, znanja o EU, programima i Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU (CAP), strani jezici, itd...);
- nedostatak participativnog pristupa i kohezije među ključnim nositeljima lokalne samouprave (nama timskog i partnerskog pristupa, i nije dolazilo do formiranja lokalnog "razvojnog tima" koji bi sustavno djelovao objedinjen oko zajedničkih ciljeva).

U takvoj situaciji lokalna samouprava može djelovati i izvršavati osnovne zadaće, međutim, ne može se razviti odgovarajuća dinamika, učinkovitost i potencijal, koji su potrebni da bi se omogućili dinamični pomaci i ubrzaniji razvoj.

Prema tome, da bi se stvorili uvjeti za učinkovito pravladavanje postojećih problema i učinkovito pokretanje novog razvojnog ciklusa, lokalna samouprava bi u slijedećem razdoblju trebala uložiti ozbiljne napore i poduzeti aktivnosti radi uspostavljanja učinkovitog institucionalnog okvira za razvoj. U osnovi, to bi trebalo značiti pokretanje sustavnih aktivnosti i ostvarivanje slijedećih ciljeva:

- Jačanje stručnog i organizacijskog potencijala i učinkovitosti lokalne samouprave na poslovima upravljanja lokalnim razvojem i strateškim razvojnim programima. Jednostavno rečeno, to bi trebalo značiti prihvaćanje participativnog pristupa upravljanju razvojem, te formiranje i građenje lokalnog razvojnog tima ("ekipe") u kojoj će se oko prepoznatih zajedničkih ciljeva objединiti i surađivati svi ključni nositelji lokalne samouprave ("vladajuća ekipa"), ekipa stručnih suradnika, i drugi nositelji lokalnog razvoja, s profesionalnim Načelnikom na čelu;
- Uspostavljanje funkcije Načelnika i ključnih nositelja poslova Općine na načelima profesionalizma i odgovornosti – oni trebaju biti "management" Općine i razvojnog projekta;

- Uspostavljanje učinkovite organizacije rada na poslovima upravljanja Općinom i razvojem, što podrazumijeva formiranje "razvojnog tima" i stručne ekipe, okupljenih oko zajedničkih ciljeva u provedbi PUR-a;
- Osiguravanje potrebne razine stručnih znanja i iskustava za upravljanje lokalnim razvojem i razvojnim projektima kroz organiziranu suradnju i partnerstvo sa specijaliziranim tvrtkama, Zagrebačkom županijom i drugim tijelima, i ostalim potpornim institucijama;
- Ustrojavanje učinkovitog Upravnog odjela, te povećavanje učinkovitosti općinske administracije, koordinacije poslova te kolanja informacija i dokumentacije na svim razinama;
- Edukacija i osposobljavanje zaposlenika i svih ključnih čimbenika rada Općine za korištenje učinkovitih metoda rada i komuniciranja utemeljenih na standardnim informatičkim i komunikacijskim alatima, te podizanje znanja o europskim integracijama i smjernicama upravljanja lokalnim razvojem u RH i EU (ZPP);
- Uvođenje i razvoj metoda planiranja i praćenja razvojnih programa i projekata, te mjerenje njihovih učinaka na razvoj Općine;
- Unaprijediti razinu projektne suradnje i povezivanja s tijelima na županijskoj i državnoj razini.

2.10.1.3. Upravni odjel

Općina ima Upravni odjel, koji je osnovan za obavljanje upravnih i stručnih poslova iz samoupravnog djelokruga Općine. Pravilnikom o ustrojavanju Upravnog odjela predviđena su tri radna mjesta, sa četiri izvršitelja. Međutim, Upravni odjel do sada nije ustrojen.

Općina za sada ima jednog zaposlenika u radnom odnosu koji obavlja poslove administrativnog referenta, a knjigovodstveno-računovodstvene poslove obavlja drugi zaposlenik na temelju ugovora o djelu od listopada 2006. godine. Za obavljanje upravno-pravnih poslova Općina angažira vanjskog suradnika temeljem ugovora o djelu.

Postojeće stanje, u kojem Upravni odjel nije ustrojen i ekipiran, predstavlja razvojno ograničenje i teškoću za učinkovito funkcioniranje Općine, jer nema stabilne organizacijske strukture, postoje značajne teškoće s koordinacijom aktivnosti i kolanjem dokumentacije, i vrlo su otežani planiranje i praćenje učinaka u bitnim organizacijskim i proračunskim elementima rada Općine.

2.10.1.4. Informatizacija

Općina je u tijeku 2006. godine nabavila kvalitetan integriran informatički sustav (PIS), sa softverom za praćenje svih ključnih administrativnih, poslovnih, planskih, financijskih i računovodstvenih funkcija i potreba, u kojem su integrirani Općina i "Komgrad gradec" d.o.o., te sva radna mjesta.

Ovakav sustav omogućava praćenje svih razvojnih potreba u cijelom razdoblju provedbe PUR-a, uz eventualnu potrebu odgovarajućih prilagodbi funkcionalnosti softwera i jačanja hardwera, u skladu s konkretnim potrebama funkcioniranja;

2.10.1.5. Općinsko komunalno društvo "Komgrad Gradec" d.o.o.

Radi efikasnijeg obavljanja komunalnih djelatnosti i razvoja komunalne infrastrukture, Općina je osnovala općinsko komunalno poduzeće "Komgrad Gradec" d.o.o., koje je 100% u vlasništvu Općine.

Posebna svrha osnivanja komunalnog poduzeća bila je da se omogući efikasnije i usmjereno djelovanje na pripremanju i izvedbi projekata razvoja komunalne i poduzetničke infrastrukture, što podrazumjeva da komunalno društvo bude profesionalni nositelj razvojnih projekata.

Komunalno društvo započelo je s radom u tijeku 2006. godine. Zapošljava 4 zaposlenika odgovarajuće kvalifikacije, i ekipirano je osnovnom opremom za obavljanje djelatnosti. Direktor društva je inženjer graditeljstva.

Osnivanjem vlastitog komunalnog poduzeća, Općina je uspostavila kvalitetnije institucionalne uvjete za obavljanje komunalnih djelatnosti i razvoj komunalne infrastrukture. Naime, komunalno društvo omogućava efikasnije financiranje aktivnosti jer je u sustavu PDV-a. S druge strane, forma trgovačkog društva omogućava profesionalan i dugoročno orijentiran poduzetnički pristup i poslovanje, što je naročito značajno kod pripremanja i izvedbe razvojnih projekata.

Radi efikasnijeg obavljanja djelatnosti i kvalitetnijeg statusa infrastrukture, u temeljni kapital komunalnog društva preneseni su objekti i oprema postojećih lokalnih vodovoda, tako da društvo ima relativno ozbiljan temeljni kapital od 1.935.800 kuna, kojim jamči za obavljanje svoje djelatnosti i može kvalitetno nastupati na tržištu kapitala.

Na taj način, stvoreni su uvjeti da općinsko komunalno poduzeće, uz institucionalnu podršku i jamstva Općine kao osnivača i jedinog vlasnika, može nastupati kao institucionalni nositelj razvojnih projekata i investicija u razvoj komunalne i poduzetničke infrastrukture na području Općine.

Prva iskustva pokazuju da su osnivanjem i pokretanjem komunalnog društva ostvareni pozitivni efekti: Obavljanje komunalnih poslova prenesenih na komunalno društvo usklađuje se sa zakonskim okvirima i ustojava kao kontinuirana djelatnost, povećana je efikasnost financiranja i smanjen je dio dosadašnjih troškova.

Međutim, za sada je primjetno da na strani komunalnog poduzeća još nije dostignuta potrebna i željena dinamika i efikasnost poduzetničkog djelovanja i poduzetničke inicijative. Nije ostvarena ni potrebna razina suradnje i koordinacije djelovanja između komunalnog društva i Općine, tako da postoje problemi zbog neusklađenosti i nekoordiniranosti programske i proračunske dokumentacije na razini planiranja i izvršenja, na koju je upozorio i Državni ured za reviziju. U tom smislu, realno je da bi inicijativu i stručne podloge za usklađivanje i uspostavljanje koordiniranog djelovanja trebalo osigurati i predlagati komunalno društvo, kao profesionalna tvrtka.

U daljnjem tijeku, potrebno je osigurati da se komunalno društvo aktivno uključi i integrira u aktivnosti na donošenju i provedbi PUR-a Općine, te postavi i profilira kao jedan od temeljnih nositelja razvojnih aktivnosti i projekata u djelokrugu razvoja komunalne i poduzetničke infrastrukture, kao strateškim razvojnim prioritetima Općine Gradec.

U tom smislu "Komgrad Gradec" d.o.o. treba uspostaviti efikasnu organizaciju rada, i osposobiti se za efikasno upravljanje projektima.

3.10.1.6 Mjesni odbori

Mjesni odbori su tijela mjesne samouprave, i osnovani su Statutom Općine kao oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana.

U općini Gradec postoji 12 mjesnih odbora, koji su formirani za pojedina naselja ili za više povezanih naselja. To su:

1. MO Gradec (naselje Gradec)
2. MO Gradečki Pavlovec (naselje Gradečki Pavlovec)
3. MO Potočec (naselje Potočec)
4. MO Mali Brezovec (naselje Mali Brezovec)
5. MO Veliki Brezovec (naselje Veliki Brezovec)
6. MO Podjales (naselje Podjales)
7. MO Repinec (naselja Repinec, Festinec i Pokasin)
8. MO Zabrdje (naselje Zabrdje)
9. MO Grabrić (naselje Grabrić)
10. MO Haganj (naselja Haganj)
11. MO Tučenik (naselja Tučenik, Salajci, Buzadovec)
12. MO Cugovec (naselja: Cugovec, Fuka, Stari Glog, Remetinec, Lubena)

Statutom Općine nisu na mjesne odbore preneseni nikakvi poslovi iz samoupravnog djelkruga Općine, niti je omogućeno da mjesni odbori imaju vlastite proračune.

2.10.2. Zaključak o stanju, razvojnim problemima i potrebama u sektoru upravljanja razvojem

Upravljanje razvojem (institucionalni okvir) je jedno od temeljnih pitanja i komponenti ukupnog razvoja Općine, od čijeg uspješnog postavljanja presudno ovisi mogućnost i sposobnost Općine i cijele lokalne zajednice da učinkovito upravlja razvojem, rješava probleme i ostvari pokretanje razvojnog ciklusa

Tablica 71. **Razvojni problemi i potrebe Općine Gradec u vezi s upravljenjem razvojem**
(institucionalni okvir)

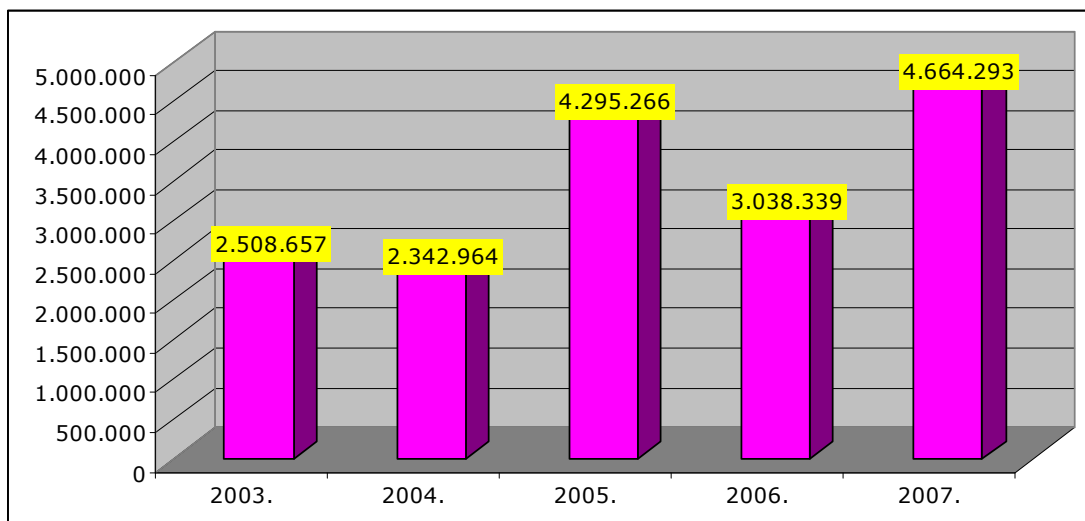
RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
- Nije izgrađeno ustrojstvo Općine za upravljanje razvojem, i rad Općine je nedovoljno profiliran; - Nije cjelovito ustrojen Upravni odjel; - Nedostatak stručnog znanja i iskustva u problematici i poslovima upravljanja razvojem i razvojnim projektima; - Volintersko i nesustavno angažiranje većine sudionika u upravljanju Općinom, što rezultira nejasnom podjelom dužnosti i smanjenom učinkovitosti; - Nedostatna znanja (informatika, upravljačke i komunikacijske vještine, strani jezici, znanja o EU integracijama i sustavima lokalnog razvoja, itd.) - Neučinkovito kolanje dokumentacije i informacija, nedostatna primjena standardnih metoda komuniciranja beziranih na informatičkim tehnologijama; - Nedovoljna učinkovitost u financijskom planiranju i ulaganju proračunskih sredstava; - Nezadovoljavajuća koordinacija aktivnosti, protok informacija i suradnja između Općine, "Komgrad Gradeca" d.o.o. i ostalih sudionika u upravljanju razvojem; - Nedovoljna i neprofilirana suradnja s okolnim Općinama, Zagrebačkom županijom, državom i ostalim tijelima značajnim za upravljanje lokalnim razvojem;	➔ Uspostavljanje i ekipiranje učinkovite organizacije rada na poslovima upravljanja Općinom i razvojem, što podrazumijeva uspostavljanje "razvojnog tima" okupljenog oko zajedničkih ciljeva u provedbi PUR-a, te razvoj partnerstva sa drugim nositeljima razvoja i zainteresiranim skupinama na Općini; ➔ Osiguravanje potrebne razine stručnih znanja i iskustava za učinkovito upravljanje razvojem i projektima kroz organiziranu suradnju i partnerstvo sa specijaliziranim tvrtkama, Zagrebačkom županijom i drugim potpornim institucijama; ➔ Unaprijeđivanje suradnje i koordinacije aktivnosti s "Komgrad Gradec" d.o.o. koji, kao integralni dio sustava za upravljanje razvojem s profesionalnim kadrovima, mora učinkovito razvijati djelatnosti i projekte iz svoje nadležnosti; ➔ Uspostavljanje učinkovitog i stručnog Upravnog odjela Općine; ➔ Uspostavljanje funkcije načelnika i ključnih nositelja razvoja na načelima profesionalne odgovornosti, kao "management" Općine i razvojnog projekta; ➔ Uvesti praćenje i vrednovanje ostvarivanja planiranih učinaka; ➔ Povećati učinkovitost administracije i kolanja dokumentacije na svim razinama, kroz bolju organizaciju i primjenu standardnih elektroničkih tehnologija komuniciranja; ➔ Bitno unaprijeđivanje intenziteta i učinkovitosti suradnje s tijelima na razini Županije, države i EU integracija; ➔ Pripremati projekte i iskoristiti mogućnosti prepristupnih fondova EU i drugih oblika subvencioniranja za ulaganja u unaprijeđivanje institucionalnog okvira.

2.10.3. Općinski proračun, poslovanje i financiranje Općine

2.10.3.1. Proračunski prihodi Općine

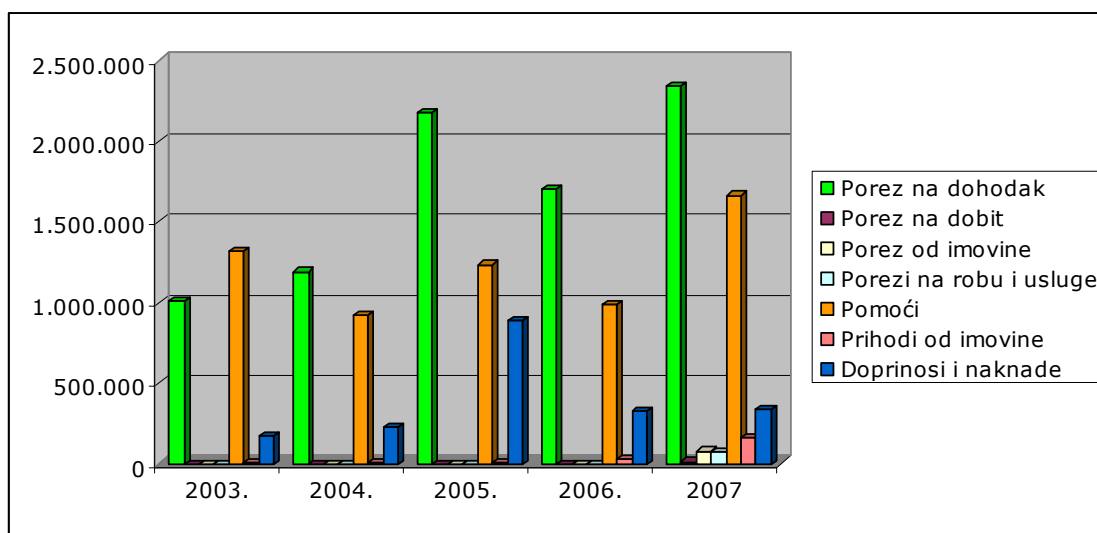
Proračun Općine Gradec u zadnjih 4 godine bilježi kontinuiran trend rasta, i praktički je udvostručen.

Grafikon 25. **Proračunski prihodi Općine po godinama**

Struktura proračunskih prihoda vidljiva je iz slijedećeg grafikona:

Grafikon 26. **Struktura prihoda općinskog Proračuna**

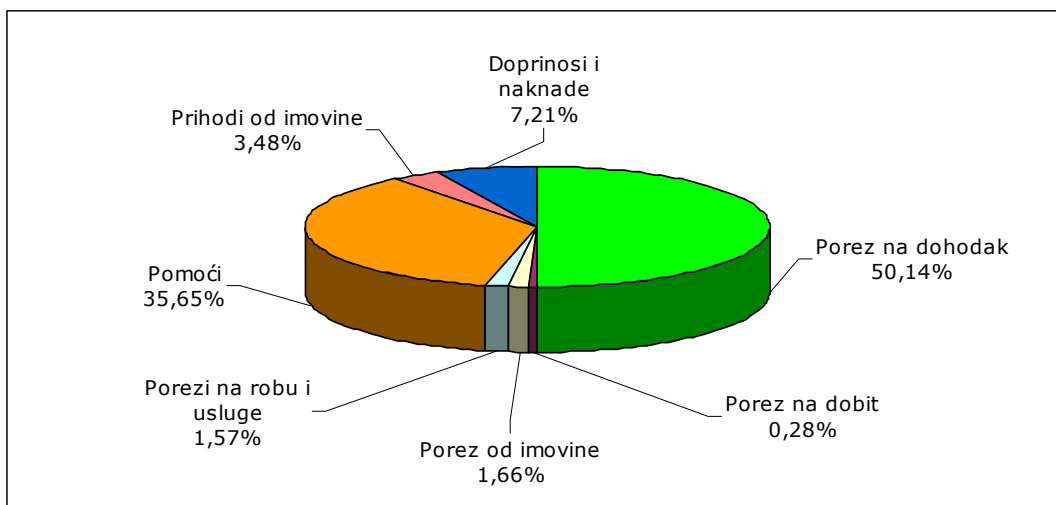

Vidljivo je da Općina najveći dio prihoda ostvaruje od poreza na dohodak, pomoći opće države (Županija, državna tijela), te od naplate administrativnih pristojbi, komunalnih doprinosa i naknada.

Pozitivan je značajan rast trenda prihoda od poreza i pomoći opće države, jer takav pokazatelj govori o povećavanju ekonomske aktivnosti na području Općine i Zagrebačke županije, i uopće o povećavanju aktivnosti Općine.

Detaljniji prikaz strukture prihoda u 2007. godini vidljiv je iz slijedećeg grafikona:

Grafikon 27. **Prihodi Općine u 2007. godini**

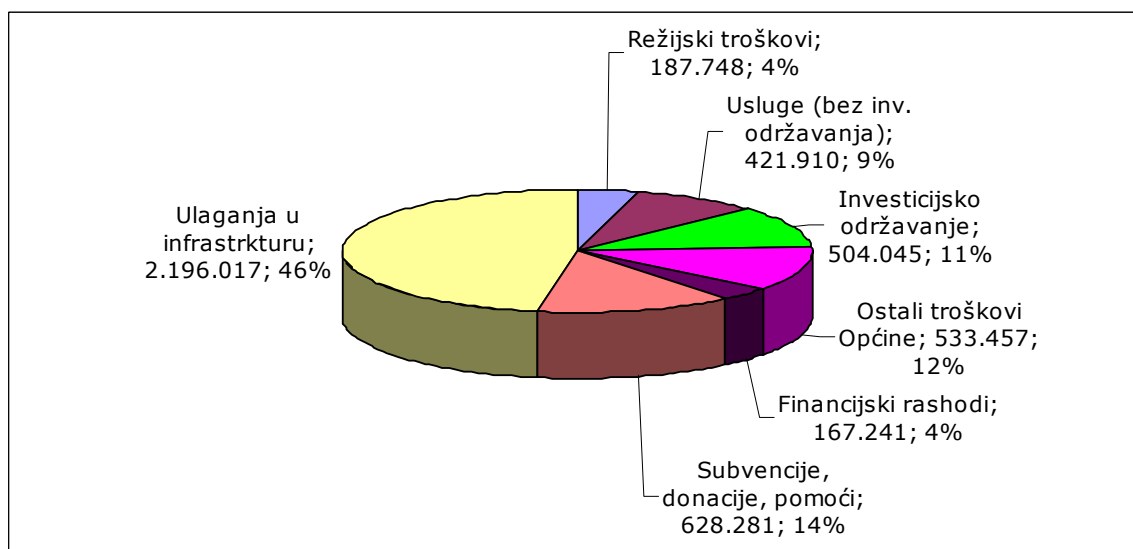
Analizom podataka o prihodima dolazi se do zaključka da je ovakva struktura zadovoljavajuća i omogućava dobre razvojne perspektive, jer se Općina većim dijelom financira iz vlastitih prihoda, a ima i sposobnost pribavljanja sredstava od opće države.

Prema tome, sustavnim radom i kontinuiranim unaprijeđivanjem rada na razinama organizacijske efikasnosti, upravljanja Općinom i upravljanja projektima, Općina ima mogućnost i dobre perspektive za kontinuirano povećavanje svih Proračunskih prihoda.

2.10.3.2. Proračunski rashodi

Struktura i vrijednost proračunskih rashoda Općine vidljiva je iz slijedećeg grafikona

Grafikon 28. **Proračunski rashodi Općine u 2007. god. (u kn)**

Iz ovakve strukture slijede slijedeći zaključci:

- Relativno je mali udio rashoda koji se odnosi na tzv. opće troškove rada Općine (16%), u kojima su obuhvaćeni svi "režijski troškovi" općinske administracije (plaće, energija, održavanje i čišćenje uredskog prostora, naknadne za rad dužnosnika i povjerenstava, troškovi reprezentacija, itd...). Ovo je relativno ozbiljan postotak, međutim s obzirom na relativno mali Proračun, može se reći da su ovakvi troškovi relativno skromni i da Općina nije "skupa".
- Znatno veći dio rashoda (20%) odnosi se na usluge, tj. troškove vezane uz slijedeće glavne stavke, tj. troškove obavljanja djelatnosti Općine:
 - investicijsko održavanje (javna rasvjeta, javne površine, javni objekti, itd...),
 - stručne usluge i razvoj (projektiranje, pravne usluge, poslovno i investicijsko savjetovanje, stručni nadzor, i sl.),
 - usluge - troškovi društvenih djelatnosti (veterinarske usluge, zdravstvo, vrtić, itd...)
 - telekomunikacijske, komunalne i ostale usluge;
- Navjeći dio rashoda (46%) odnosi se na ulaganja u fizičku infrastrukturu (ceste, vodoopskrba, objekti). Ovo je zadovoljavajući postotak. Međutim, loše je što se u postojećoj situaciji najveći dio ovakvih troškova odnosi na investicijsko održavanje i "krpanje" postojećeg stanja, a znatno manji dio odnosi se na stvarna razvojna ulaganja i izgradnju.
- Relativno velik dio proračunskih rashoda (14%) odnosi se na subvencije, donacije i pomoći društvenim organizacijama i stanovnicima (društvene organizacije, sport, kultura, troškovi prijevoza, socijalne pomoći, itd...). Na žalost, s obzirom na relativno mali Proračun, iznosi ovakvih izdvajanja su manji od stvarnih potreba, međutim, njihov udjel u strukturi ukupnih troškova je relativno značajan;
- U 2007. godini bili su izraziti troškovi financiranja (4%). Ovakvi troškovi su izvanredni, i nastali su zbog dospelih kamata na zaostali dug iz projekta plinifikacije Općine (iz 2000. god.), nakon što je završen sudski dugogodišnji sudski postupak u kojem je presuđeno da je Općina dužna platiti dug izvoditelju.

Ovakva struktura proračuna slična je u cijelom dosadašnjem razdoblju, i karakteristična je za administrativni pristup upravljanju Općinom i tzv. sustav. "**distribucije raspoloživih sredstava**", tj. nepoduzetno i pasivno financiranje s ciljem "pametnog trošenja" raspoloživih sredstava i što boljeg zadovoljavanja potreba iz dostupnih izvora;

Međutim, potrebe pokretanja ubrzanog razvoja podrazumijevaju da bi Općina nakon donošenja PUR-a trebala usvojiti **poduzetnički pristup** i sustav "**efikasnog ulaganja i kapitaliziranja raspoloživih sredstava**" u skladu s pravilima struke i načelima sigurnosti, tj. dinamično i aktivno financiranje radi ostvarivanja snažnih razvojnih efekata i novostvorene vrijednosti, koja će omogućiti sve izdašnije izvore za kvalitetnije zadovoljavanje potreba i daljnja ulaganja razvoj.

2.10.3.3. Kontrola / stanje Proračuna

Poslovanje i financijska izvješća Općine podliježu reviziji od strane Državnog ureda za reviziju RH (DUR) svake dvije godine.

Na temelju uvida u izvješće o obavljenoj reviziji iz 2008. godine, vidljivo je da je Općina u protekom periodu otkonila najveći dio nedostataka koji su bili utvrđeni u ranijim revizijama, i da Općina danas (uz manje nepravilnosti knjiženja) u financijskim izvješćima realno iskazuje stvarno financijsko i imovinsko stanje.

Do 2008. godine općinski Proračun bio je opterećen ozbiljnom dubiozom u iznosu od cca. 2.000.000,00 kn, zbog neriješenog duga prema izvoditelju radova plinifikacije iz 2000. godine, radi kojeg se vodio dugotrajan sudski spor. Pošto je ovaj spor 2007. godine okončan nepovoljnom pravomoćnom presudom, Općina je u tijeku 2008. godine osigurala sredstva i predmetni dug je u cijelosti podmiren.

Nakon što je ova dubioza na opisani način riješena, općinski Proračun nije opterećen **nikakvim uknjiženim niti neuknjiženim teretima ili dubiozama koje bi mogle imati ekonomski ili ograničavajući učinak na mogućnosti urednog financiranja rada i razvoja Općine.**

2.10.3.4. Mogući pristup i izvori za financiranje razvoja Općine

Financiranje razvoja i ozbiljnijih razvojnih projekata u pravilu nije moguće iz redovitih proračunskih izvora/prihoda, jer oni za to nisu dovoljni. Naime, proračunski izvori su ograničeni i namijenjeni su financiranju tekućih potreba i aktivnosti općina. U tom smislu, kada se radi o financiranju razvoja, Proračun treba biti osnova financijske stabilnosti i kolateral za financiranje, a samo financiranje razvojnih projekata u pravilu se osigurava iz drugih dostupnih oblika i izvora.

Zbog toga, da bi mogla financirati razvoj, Općina treba uključiti suvremene financijske vještine i osposobiti se za aktivno nastupanje na tržištu kapitala te korištenje svih raspoloživih financijskih instrumenata za financiranje vlastitog razvoja.

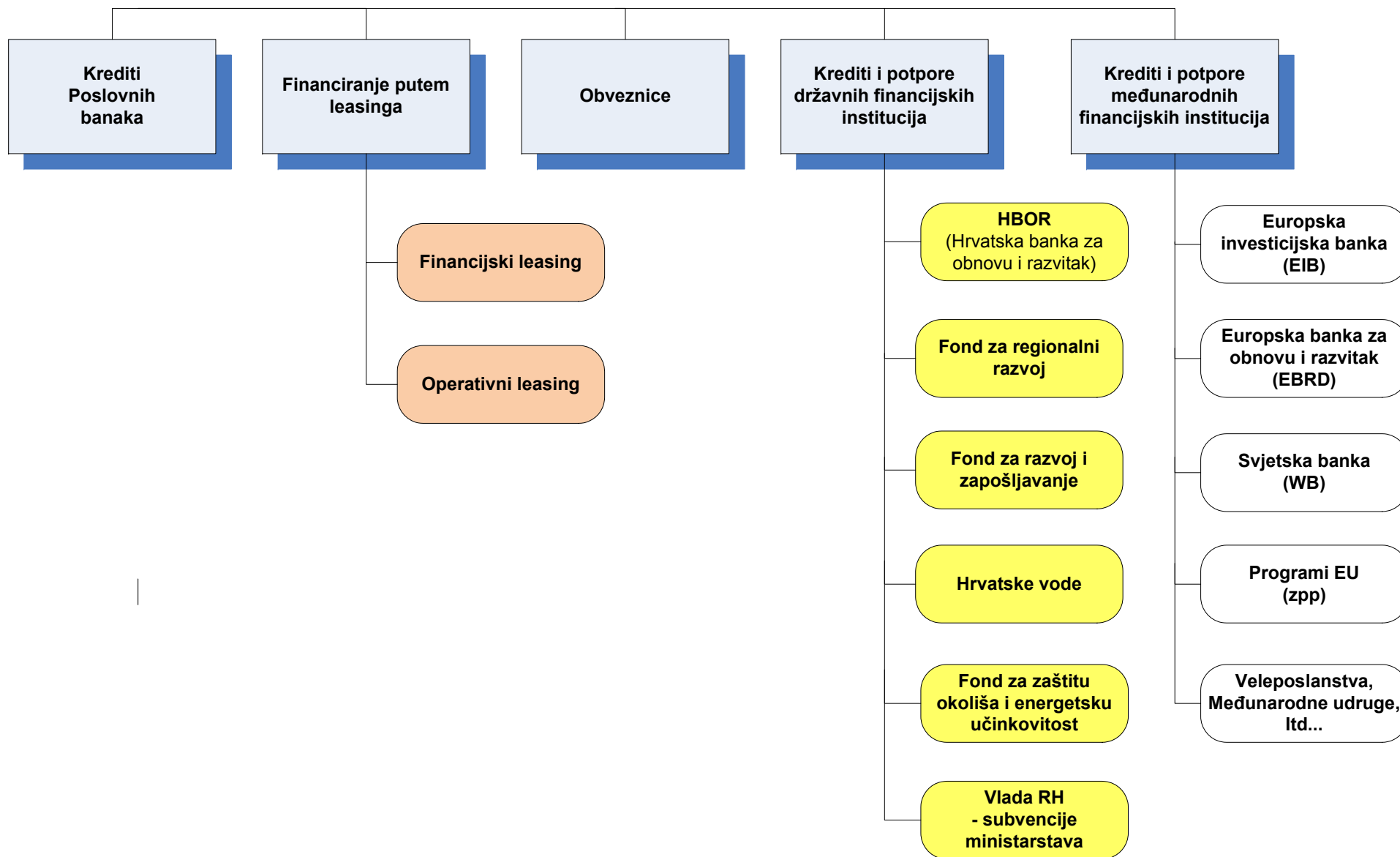
Ovakav pristup u pravilu podrazumijeva stvaranje uvjeta za pribavljanje i pametno ulaganje tuđih financijskih sredstava (subvencije, donacije, krediti, obveznice, leasing, itd.), na način da se postigne što snažniji efekt "**financijske poluge**" kojim se omogućava da vlastita sredstva budu opredmećena u efikasne projekte koji će generirati potrebne razvojne učinke i novu vrijednost za povrat ulaganja.

Međutim, da bi se mogla odlučiti za korištenje tuđih sredstava, Općina mora utvrditi i isplanirati način na koji će tuđim novcem povećati vlastite prihode, tako da se obveze mogu vraćaju iz povećanih prihoda. Naime, troškovi razvoja ne bi smjeli smanjivati prihode drugim korisnicima Proračuna, nego treba uspostaviti stanje u kojem će razvoj financirati sam sebe i donositi novostvorenu vrijednost koja će povećavati prihode Proračuna i omogućavati bolje financiranje svih potreba.

Ukratko, da bi pokrenula ubrzani razvoj, Općina bi trebala usvojiti drugačiji – dinamičan i participativan pristup financiranju razvoja, koji podrazumijeva sustavno utvrđivanje prioriteta potreba, ciljeva i projekata kojima će se ti ciljevi ostvariti, kvalitetno pripremanje projekata i korištenje poticajnih izvora i subvencija za financiranje ulaganja, te učinkovitu izvedbu i implementaciju projekata u stvarnom životu, kako bi se ostvarili planirani učinici i novostvorena vrijednost koja pokreće razvoj.

Dostupni oblici i izvori financiranja razvojnih aktivnosti Općine vidljivi su iz slijedećeg grafičkog prikaza:

Slika 47. **Oblici i izvori financiranja Općine**

Na temelju obavljenih analiza, proizlazi da bi Općina nakon donošenja PUR-a, financiranje zacrtanih razvojnih aktivnosti, programa i projekata mogla osigurati sustavnim i planskim pristupom, iz slijedećih izvora:

1. Rebalans proračunskih rashoda (početni izvori)
2. Ostali oblici i izvori financiranja jedinica lokalne samouprave.

U tom smislu, na temelju analize postojeće strukture proračunskih rashoda, proizlazi mogućnost da se znatan dio sadašnjih rashoda koji se odnose na investicijsko održavanje te ulaganja u postojeću infrastrukturu u kraćem razdoblju iskoriste za pripremanje razvojnih programa i projekata na temelju kojih bi Općina mogla osigurati tuđe izvore za kompleksno rješavanje problema.

Drugim riječima, umjesto da odgovarajuće proračunske izvore koristi za u osnovi neproduktivna i parcijalna ulaganja ("krpanje" stanja), moguć je znatno produktivniji pristup koji podrazumijeva da se dostupni vlastiti izvori, na temelju jasnih prioriteta i ciljeva utvrđenih Programom ukupnog razvoja (PUR-om), uložite kao inicijalna sredstva za organiziranje i definiranje projekata te pribavljanje tuđih finacijskih sredstava koja bi se uložila u izgradnju kvalitetne infrastrukture te financiranje drugih strateških projekata Općine, čijom realizacijom bi se postigli potrebni razvojni učinci i pokrenuo proces stvaranja nove vrijednosti, iz koje će se ovakva ulaganja vraćati.

Naravno, ovakav pristup mora podrazumijevati sustavan rad, kvalitetno planiranje te uspostavljanje svih onih uvjeta koji su potrebni da bi se osiguralo efikasan rad na pripremanju i realizaciji projekata, te ostvarivanje planskih učinaka.

RAZVOJN NACRT

3. BITNE KOMPONENTE UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE (STRATEŠKA PODRUČJA RAZVOJA)

Na temelju svih navedenih podloga, rezultata učinjenih analiza, prikupljenih informacija i znanja o lokalnoj zajednici, te stručne i iskustvene ocjene i valorizacije svih prikupljenih podataka, utvrđeno je da su za održiv razvoj općine bitne slijedeće komponente:

- 1. Položaj i prostorna baština** (prostor, okoliš, vrijedni krajolici, slika ruralnog prostora, prirodni resursi, biološke raznolikosti, tradicijsko i kulturno nasljeđe, itd.)
- 2. Društveno i razvojno okruženje**
- 3. Gospodarski razvoj – opći uvjeti**
- 4. Poljoprivreda**
- 5. Obrt i malo poduzetništvo**
- 6. Seoski turizam**
- 7. Upravljanje lokalnim razvojem**

Navedenih 7 komponenti čine bitne sastavnice ukupnog razvoja Općine, tj područja na kojima treba djelovati da bi se ostvario ukupan razvoj Općine.

Realnom ocjenom stanja, postavljanjem realnih ciljeva i ostvarivanjem zacrtanih učinaka na ovim područjima moguće je pokrenuti pozitivne promjene te, postepeno i sve brže, ostvariti mijenjanje danas nepovoljnog stanja i pokretanje održivog razvoja Općine.

U tu svrhu, u nastavku je potrebno:

- a) Napraviti SWOT analizu Općine prema navedenim razvojnim komponentama, te utvrditi razvojne potencijale i ograničenja;
- b) Definirati razvojnu viziju, koja proizlazi iz utvrđenih mogućnosti i interesa na Općini;
- c) Utvrditi strateške ciljeve i prioritete čijom realizacijom je moguće ostvariti postavljenu viziju razvoja;
- d) Utvrditi provedbene ciljeve, te programe i mjere, čijom realizacijom je moguće ostvariti postavljene ciljeve i prioritete, te ostvariti utvrđenu razvojnu viziju i razvojne ciljeve Općine.

**SWOT ANALIZA OPĆINE
- RAZVOJNI POTENCIJALI I PREPREKE RAZVOJU**

4. SWOT ANALIZA OPĆINE, TE PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTENCIJALA I OGRANIČENJA

SWOT analiza je "instrument" kojim se omogućuje procjena razvojnih **snaga i slabosti** (kao unutrašnjih čimbenika od kojih ovise mogućnosti i potrebe razvoja Općine), te **mogućnosti (prilika) i prijetnji** (kao vanjskih čimbenika, koji dolaze iz okruženja i utječu na razvoj Općine te određuju njezine razvojne mogućnosti i opcije).

SNAGE	SLABOSTI
MOGUĆNOSTI (PRILIKE)	PRIJETNJE

Pritom, snage određuju razvojni potencijal Općine kao i mogućnost da se odupre prijetnjama i prevladava probleme koji dolaze iz okruženja. S druge strane, mogućnosti su čimbenici (prilike) čijim iskorištavanjem Općina može prevladati vlastite slabosti i pokrenuti razvoj.

Na taj način, SWOT analiza pomaže da se realno utvrdi sadašnje stanje, i da se prepoznaju, procijene i utvrde ključni razvojni čimbenici, tj. razvojni potencijali, ograničenja (problemi) koji stoje na putu razvoju, te mogućnosti da se ograničenja prevladaju i ostvare željeni razvojni učinci.

U operativnom smislu, SWOT analiza Općine izvedena je iz poznatih podataka o Općini koji su utvrđeni osnovnom analizom Općine (snage i slabosti), te iz raspoloživih znanja o čimbenicima koji djeluju iz okruženje (mogućnosti i prijetnje).

S druge strane, analiza Općine izvodi se iz analize svih bitnih komponenti razvoja Općine, čime se omogućava da se utvrdi stanje po komponentama i analiziraju međusobni odnosi, i da se dobije ukupna slika o snagama i slabostima Općine, problemima koje treba prevladati, te mogućnostima na tom putu.

Na temelju rezultata SWOT analize, i dovoljno detaljnog poznavanje stvarnosti u Općini, moguće je donošenje realnih zaključaka o **razvojnim potencijalima** (rerursima) Općine, te o **ograničenjima** (problemima) koji stoje na putu razvoja. Pritom:

- utvrđene snage i mogućnosti (prilike) iz okruženja određuju razvojni potencijal,
- utvrđene slabosti i prijetnje iz okruženja čine razvojna ograničenje, tj. probleme koji stoje na putu razvoja i treba ih prevladati.

Slijedom navedenog, za potrebe donošenja PUR-a Općine Gradec, za svaku od navedenih komponenti razvoja Općine detaljno su procijenjeni i analizirane sastavnice razvojnog potencijala, kao i razvojna ograničenja, koji bitno utječu na mogućnosti i potrebe razvoja.

U nastavku se iznose rezultati SWOT analize, i zaključci o čimbenicima koji čine sastavnice razvojnog potencijala Općine, odnosno razvojna ograničenja, po utvrđenim komponentama razvoja:

4.1. SWOT analiza POLOŽAJA I PROSTORNE BAŠTINE

(prostor, okoliš, slika ruralnog prostora, prirodno, kulturno i tradicijsko nasljeđe, biološka raznolikost, itd.)

(razvojna komponenta br. 1)

4.1.1. SWOT ANALIZA POLOŽAJA I PROSTORNE BAŠTINE OPĆINE

SNAGE	SLABOSTI	MOGUĆNOSTI/PRILIKE	PRIJETNJE
☺ Dobar geoprometni položaj (blizina Zagreba, središnji položaj između regionalnih centara, blizina EU prometnih koridora); ☺ Odlična prometna povezanost; ☺ Relativno velik i dobro očuvan (nedevasiran) prostor – sačuvana slika ruralnog prostora ☺ Krajobrazne vrijednosti (pitom, ugodan i raznolik krajolik); ☺ Sačuvana biološka raznolikost ☺ Vrijedni i relativno sačuvani prirodni resursi (poljoprivredno tlo, vode, šume); ☺ Bogato povijesno-kulturno i tradicijsko nasljeđe; ☺ Vrijedni lokaliteti sa očuvanim integritetom prirodnog i kulturnog nasljeđa; ☺ Niz relativno očuvanih kulturnih i tradicijskih nepokretnih dobara; ☺ Očuvan i vrijedan kulturni krajolik	■ Nerazvijena svijest o značaju i potencijalima prostorne baštine, te potrebi i mogućnostima njezine sustavne zaštite, očuvanja i održivog korištenja u funkciji razvoja; ■ Nedostatak sustavnog upravljanja prostornom baštinom i prirodnim resursima, u cjelini; ■ Nedovoljno, ekstenzivno i gospodarski neučinkovito korištenje prirodnih resursa ■ Neiskorištenost prostorne baštine kao razvojnog resursa; ■ Slabo razvijen sustav zaštite okoliša (nema kanalizacije, nema sustavnih aktivnosti i mjera u cilju zaštite, itd.) ■ Prostor Općine nije dovoljno kultiviran ■ Zagađenost površinskih voda ■ Ugrožavanje podzemnih voda ■ Loše stanje privatnih šuma ■ Velike površine zapuštenog poljoprivrednog zemljišta; ■ Nedovoljan financijski kapacitet Općine ■ Nedostatak odgovarajuće educiranih i stručnih kadrova	☉ Regionalno povezivanje i uključivanje u razvojne trendove, približavanje EU; ☉ Rast vrijednosti prostora i jačanje konkurentnosti Općine - korištenje prednosti zbog dobrog položaja i prometne povezanosti za lakše prevladavanje razvojnih problema i pokretanje održivog razvoja; ☉ Očuvanje i sustavno kultiviranje prostora i vrijedne prostorne baštine kao temeljnog resursa, te njihovo razvojno integriranje i korištenje u funkciji održivog razvoja, promocije, brendiranja i jačanja konkurentnosti Općine; ☉ Stvaranje uvjeta i razvoj programa za učinkovito korištenje prirodnih resursa i prostornog nasljeđa u funkciji održivog razvoja Općine: ➔ razvoj održive i ekološke poljoprivredne proizvodnje, ➔ seoski i rekreacijski turizam, ➔ obnovljivi izvori energije (itd.); ☉ Pripremanje i izvedba projekta odvodnje i počišćavanja otpadnih voda (kanalizacije); ☉ Utvrđivanje kriterija gradnje i uređenja prostora u cilju očuvanja slike prostora te zaštite vrijednih krajobrazna i lokaliteta; ☉ Uređenje, kultiviranje i turistifikacija prostora te vrijednih lokaliteta i elemenata prostorne baštine;	● Neplanska gradnja bez jasno utvrđenih kriterija, ugrožavanje slike prostora i krajobraznih raznolikosti; ● Neplanska gradnja gospodarskih i drugih sadržaja koji mogu trajno devastirati okoliš, ● Zagađivanje voda zbog štetnih utjecaja Grada Križevaca i većih gospodarskih sadržaja; ● Narušavanje prostora štetnim imisijama iz Svinjogojske farme; ● Ugrožavanje prostora i bioloških raznolikosti zbog neplanske sječe i neadekvatnog održavanja šuma; ● Ugrožavanje prostora i biološke raznolikosti zbog zapuštanja poljoprivrednih tala; ● Ugrožavanje okoliša, tala, vodotoka i podzemnih voda zbog neadekvatnog tretiranja tala umjetnim gnojivima i kemijskim sredstvima; ● Ugrožavanje okoliša i prirodne baštine zbog neadekvatnog gospodarenja otpadom; ● Ugrožavanje okoliša i prostorne baštine zbog neadekvatnog polaganja infrastrukture; ● Globalne klimatske promjene ● Nepovoljna ekonomska situacija

4.1.2. SASTAVNICE RAZVOJNOG POTENCIJALA I RAZVOJNA OGRANIČENJA U SEKTORU PROSTORA I PROSTORNE BAŠTINE

a) Sastavnice razvojnog potencijala

Položaj i prostorna baština Općine su **vjerojatno najznačajnija odrednica razvojnog potencijala Općine:**

- ☺ Općina se nalazi u Zagrebačkoj županiji kao regiji s najdinamičnijim razvojem u RH, u neposrednoj blizini Grada Zagreba, te na središnjem položaju između regionalnih središta kao što su Vrbovec, Križevci, Bjelovar i Koprivnica;
- ☺ nove prometnice učinile su je "predgrađem Zagreba", kao najvećeg tržišta i najdinamičnijeg gospodarskog i svakog drugog središta u Republici Hrvatskoj;
- ☺ Područjem Općine prolaze brze prometnice koje povezuju sa glavnim prometnim koridorima u RH i paneuropskim prometnim koridorima, i osiguravaju dobru prometnu povezanost sa svim značajnim regijama u RH (Sjeverozapadna Hrvatska, Središnja Hrvatska, Slavonija, Primorje, Istra, Dalmacija), te Europskom unijom.

Ovakav položaj i prometna povezanost, a naročito s obzirom na sve ostale karakteristike Općine, čine prostor Općine Gradec atraktivnim za prometovanje, gospodarske aktivnosti, življenje, odmor i rekreaciju, i daju Općini velik razvojni potencijal i kvalitetne perspektive.

Osim ovakvog položaja i povezanosti sa širim okruženjem, razvojni potencijal daju i:

- ☺ relativno sačuvan i atraktivan krajobraz – pitom, ugodan i raznolik krajolik sa većim brojem vrijednih lokaliteta, u kojem su integrirani elementi kulturnog i tradicijskog nasljeđa;
- ☺ očuvana slika prirodnog i ruralnog prostora na velikom dijelu Općine, kao izuzetno vrijedan resurs za ruralni razvoj;
- ☺ relativno velike površine nedevasiranog poljoprivrednog zemljišta;
- ☺ vode, veći broj površinskih vodotoka;
- ☺ šume, velike površine pod šumama sa očuvanom i bogatom šumskom vegetacijom;
- ☺ očuvana biološka raznolikost;
- ☺ jezero Fuka;
- ☺ vrijedno i bogato povijesno, kulturno i tradicijsko nasljeđe, kulturni krajolik sa relativno velikim brojem vrijednih nepokretnih kulturnih dobara.

Navedeni resursi i sastavnice razvoja daju Općini široke mogućnosti, potencijal i kvalitetne perspektive za osmišljavanje i pokretanje ruralnog razvoja u skladu sa standardima EU.

Temeljno pitanje za budućost Općine: Očuvanje prostorne baštine (okoliš, krajobraz i slika prostora, prirodni resursi, kulturno i tradicijsko nasljeđe) i navedenih resursa, te njihovo razvojno integriranje, tj. stavljanje u funkciju održivog razvoja.

b) Razvojna ograničenja / temeljni problemi

Razvojna ograničenja u ovom sektoru vezuju se prvenstveno uz nerazvijenu svijest o značaju, mogućnostima i razvojnom potencijalu prostora i prostorne baštine, te u činjenici da na Općini ne postoje sustav, praksa i kultura zaštite te razvojno učinkovitog i dugoročno održivog korištenja postojećih resursa. U tom smislu, treba naglasiti slijedeća ograničenja:

- ❑ Prostorna baština Općine nije cjelovito identificirana, sustavno sistematizirana ni valorizirana, i nema sustavih podataka o njezinom stanju i potencijalu za ruralni razvoj Općine;
- ❑ Nedovoljno je razvijena svijest o značaju i potencijalima prostorne baštine, o potrebi njezine sustavne zaštite i očuvanja, te o mogućnostima njezinog razvojnog integriranja i održivog korištenja u funkciji razvoja lokalne zajednice;
- ❑ Nedostatak vizije i sustavnog upravljanja prostornom baštinom, prirodnim resursima, tradicijskim i kulturnim nasljeđem, i prostorom u cjelini;
- ❑ Nedovoljno kultiviran i u velikoj mjeri zapušten prostor Općine;
- ❑ Nepostojanje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, kao temeljnog uvjeta za zaštitu okoliša i prirodne baštine;
- ❑ Zagađenost i devastiranost površinskih vodotoka;
- ❑ Ugroženost podzemnih voda zbog nekontroliranog ispuštanja otpadnih voda, kao i zbog nekontroliranog crpljenja (vodoopskrba najvećeg dijela općine bazira se na kopanim i bušenim bunarima koji se ne kontroliraju);
- ❑ Nedovoljne mjere zaštite poljoprivrednog zemljišta, velike površine neobrađenog i zakorovljenog zemljišta,
- ❑ Loše stanje u velikom dijelu privatnih šuma;
- ❑ Nepostojanje mjera za zaštitu bioloških raznolikosti;
- ❑ Nedovoljno održavana te u velikoj mjeri zapuštena i devastirana kulturna i tradicijska baština, velik dio nepokretnih kulturnih dobara i elemenata tradicijskog nasljeđa u lošem je stanju;
- ❑ Poseban problem predstavlja pitanje rješavanja budućeg statusa i zaštite Biskupske kurije (dvorca) u Gradecu, koji je nakon otvaranja nove osnovne škole ostao prazan i bez utvrđene namjene, tako da je izložen ubrzanom propadanju i devastaciji;
- ❑ Nema lociranih nositelja razvoja, nedovoljna uključenost lokalnog stanovništva i zainteresiranih skupina u pitanja zaštite okoliša i održivog korištenja prostorne baštine u funkciji održivog razvoja.

Sustavnim i kvalitetnim donošenjem i provedbom Programa ukupnog razvoja Općine treba odgovarajuće analizirati zatečeno stanje i probleme, te pripremiti uvjete i adekvatna rješenja za postepeno saniranje i pravlđavanje postojećih ograničenja, te uspostavljanje povoljnije situacije u kojoj će se prirodna i kulturna baština Općine odgovarajuće zaštititi, očuvati i održivo koristiti kao vrijedan resurs u funkciji gospodarskog razvoja, povećavanja kvalitete života i jačanja konkurentnosti Općine.

4.2. SWOT analiza DRUŠTVENOG I RAZVOJNOG OKRUŽENJA

(razvojna komponenta br. 2)

4.2.1. SWOT ANALIZA DRUŠTVENOG I RAZVOJNOG OKRUŽENJA

SNAGE	SLABOSTI	MOGUĆNOSTI/PRILIKE	PRIJETNJE
☺ Relativno velik broj zaposlenih osoba u zanimanjima i s iskustvima koji su značajni za ruralni razvoj; ☺ Kontingent neaktivne radne snage; ☺ Zadovoljavajuće izgrađena osnovna fizička infrastruktura: - struja - plin - cestovna mreža, - željeznica, - telekomunikacije, pošta, broadband; - lokalni vodovod u središnjem dijelu Općine (3 naselja); ☺ Donesen je Prostorni plan uređenja, ☺ Uspostavljena osnovna infrastruktura društvenih djelatnosti (škola, ambulanta, vet. ambulanta, šport, vatrogasna zajednica, itd.); ☺ Nova osnovna škola sa športskom dvoranom i terenima – visok standard osnovnog obrazovanja; ☺ Ustrojeno je općinsko komunalno poduzeće, uspostavljene su osnovne komunalne usluge i uvjeti za razvoj komunalnih djelatnosti; ☺ Pripremljena projektna dokumentacija i program za izgradnju vodoopskrbnog sustava; ☺ Relativno zadovoljavajuća dostupnost uslužnih djelatnosti i servisa; ☺ Značajan fond javnih objekata u vlasništvu Općine (društveni domovi, javni prostori, infrastruktura); ☺ Općina nije zadužena, Općinski Proračun i imovina nisu opterećeni nikakvim obvezama ili teretima koji bi mogli ograničavati razvoj.	■ Nepovoljna demografska situacija: starenje stanovništva, trend smanjivanja udjela radno aktivnog stanovništva; ■ Demografsko propadanje dijela naselja; ■ Nepovoljna obrazovna struktura stanovništva; ■ Neriješena vodoopskrba i odvodnja; ■ Nepostojanje dječjeg vrtića i programa predškolskog odgoja; ■ Nepostojanje programa cjeloživotnog obrazovanja i aktivnog zapošljavanja (edukacija, tečajevi, dokvalifikacija, i sl.); ■ Nedovoljna razina i opremljenost zdravstvene zaštite, a naročito preventivne i specijalističke zaštite ; ■ Nedovoljno i neadekvatno organizirana skrb o starijim osobama i drugim socijalno ugroženim kategorijama, ■ Nedovoljno razvijena djelatnost veterinarske skrbi, i nedostatna stručna potpora poljoprivrednim proizvođačima; ■ Nerazvijena djelatnost kulture, nepostojanje kulturnih aktivnosti i manifestacija; ■ Nedovoljno njegovanje identiteta i tradicijskih vrijednosti Općine, ■ Nedostatak sredstava i stručnih kadrova za razvoj društvenih djelatnosti; ■ Nerazvijen civilni sektor, nedovoljna uključenost stanovništva u pitanja lokalnog razvoja i samouprave; ■ Nedovoljna suradnja s okruženjem;	☉ Prihvatanje participativnog pristupa, razvoj svijesti o vlastitim potrebama i mogućnostima; ☉ Korištenje poticajnih izvora financiranja u okviru programa poticanja ruralnog razvoja i pretpristupih programa EU (IPARD) ☉ Brzo pristupanje izgradnji vodovoda, za što je pripremljena projektno-tehnička dokumentacija; ☉ Izradnja sustava za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda; ☉ Uspostavljanje dječjeg vrtića u jednom od postojećih javnih objekata u Općini; ☉ Bolje mogućnosti za stjecanje obrazovanja zbog blizine Zagrebu (dobra prometna povezanost); ☉ Aktivno uključivanje u partnerske programe i mjere poticanja ruralnog razvoja na razini ZG županije, RH i pretpristupne potpore za EU, te korištenje dostupnih mogućnosti i fondova za osmišljavanje i realizaciju projekata u cilju postupnog prevladavanja strukturnih problema te povećavanja standarda društvenih djelatnosti i života na Općini: ➔ cjeloživotno obrazovanje i aktivna politika zapošljavanja ➔ razvoj društvenih djelatnosti ➔ razvoj civilnog sektora i LEADER pristupa; ☉ Iskorištavanje kulturne i tradicijske baštine za razvoj kulturnog života; ☉ Korištenje ispražnjelog Dvorca u Gradecu (bivše OŠ) za razvoj djelatnosti kojima će se unaprijedivati društveno i razvojno okruženje;	● Nastavak i produbljavanje negativnih demografskih trendova; ● Mirenje sa nepovoljnom situacijom, otpori participativnom pristupu i nastojanja da se odgovornost za prevladavanje nepovoljnog stanja nastavi prebacivati na regionalnu i državnu razinu, i druge "vanjske" i političke faktore; ● Odljev kadrova, osobito mlađih i školovanih; ● Nedostatak sredstava (na nacionalnoj i regionalnoj razini) za financiranje društvenih djelatnosti u lokalnim zajednicama; ● Nedostatak subvencija za ulaganje u razvojno okruženje; ● Neadekvatni propisi i mjere kojima se reguliraju komunalne i društvene djelatnosti; ● Zapuštanje svijesti o vrijednostima i potrebi razvoja i očuvanja lokalne zajednice te njezinih vrijednosti i identiteta; ● Nametanje kulturnih sadržaja i preferencija iz drugih sredina, slabljenje i gubitak vlastitog identiteta; ● Otpori razvoju civilnog društva (udruge) i društvene inkluzije (uključenost lokalnog stanovništva u pitanja lokalnog razvoja), te pokušaji da se razvojna pitanja i problemi politiziraju i koriste za dnevno-političke svrhe i parcijalne interese. ● Korupcija

4.2.2. SASTAVNICE RAZVOJNOG POTENCIJALA I RAZVOJNA OGRANIČENJA U SEKTORU DRUŠTVENOG I RAZVOJNOG OKRUŽENJA

a) Sastavnice razvojnog potencijala

Općina Gradec, u suradnji sa Zagrebačkom županijom, u već dužem razdoblju intenzivno djeluje na liniji razvoja komunalne infrastrukture i društvenih djelatnosti, te stvaranja povoljnijeg društvenog i razvojnog okruženja. U ovom sektoru, sastavnice razvojnog potencijala Općine su slijedeće:

- ☺ Unatoč nepovoljnog demografskog stanja, Općina raspolaže relativno ozbiljnim kontingentom radne snage koja prema kvalifikacijskoj strukturi i fondu iskustava može pokrenuti razvoj. Također, na Općini postoji i relativno velik broj radno sposobog neaktivnog stanovništva, koje se može aktivirati.
- ☺ Nova jednosmjenska osnovna škola sa športskom dvoranom u kojoj su ostvarni kvalitetni uvjeti za školovanje i razvoj djece. U školi se razvija kvalitetan rad s djecom, sa relativno velikim brojem izbornih predmeta i vanškolskih aktivnosti. U takvim uvjetima moguće je razvijati poticajno okruženje i graditi uvjete u kojima će sve veći broj djece nastavljati školovanje u srednjim školama i na fakultetima.
- ☺ Uspostavljene i druge temeljne društvene djelatnosti (ambulanta, veterinarska ambulanta, šport, kulturno društvo, vatrogasna zajednica, itd.), koje zadovoljavaju elementarne potrebe stanovništva;
- ☺ Općina raspolaže relativno velikim fondom javnih objekata i prostora koji se mogu staviti u funkciju poticanja i razvijanja društvenih i gospodarskih aktivnosti (udruge, uredi i poslovni prostori, organiziranje kreativnih radionica, predavanja, itd...). Nova športska dvorana otvara vrlo kvalitetne mogućnosti za pokretanje i organiziranje športskih, kulturnih i drugih društvenih aktivnosti.

Ovakvo stanje omogućava poticanje i organiziranje aktivnosti kojima se unaprijeđuju i razvijaju socijalna struktura i inkluzija (cjeloživotno obrazovanje, kulturne i društvene aktivnosti, razvoj udruga i civilnog sektora, aktivna politika zapošljavanja, i dr.);

- ☺ Prostorni plan uređenja i druga temeljna prostornoplanska dokumentacija;
- ☺ Postoji temeljna fizička infrastruktura: cestovna mreža, struja, telekomunikacije, plin, a djelomično i vodoopskrba;
- ☺ Ustrojeno je komunalno gospodarstvo: Pokrenuto je općinsko komunalno poduzeće "Komgrad gradec" d.o.o., u okviru kojega se uređuje status upravljanja komunalnom infrastrukturom i ustrojava se obavljanje komunalnih djelatnosti i usluga koje su u nadležnosti Općine;
- ☺ Pripremljen je projekt za izgradnju vodovoda, tako da se u tijeku 2009. godine predviđa pokretanje radova kojima će se u kratkoročnom razdoblju (2010-2011 godina) osigurati kvalitetna vodoopskrba za cca. 70% potreba stanovništva te praktički sve potrebe gospodarstva i razvoja, a u srednjeročnom razdoblju vodoopsrbom bi trebalo biti pokriveno cijelo područje Općine;
- ☺ Pokrenute su aktivnosti na pripremanju projekta izgradnje sustava za vodoopskrbu i pročišćavanje otpadnih voda;

☺ Konsolidiran je razvojni položaj – Općina je pripremljena za razvojne aktivnosti:

- Uređen je imovinsko-pravni status najvećeg dijela nekretnina i infrastrukture u vlasništvu Općine, čime je omogućeno je da se ovakva imovina počne koristiti kao realan imovinski supstrat, i stavi u funkciju razvojnih aktivnosti i povećavanja razvojnog potencijala Općine, kao kolateral za povećavanje boniteta;
- Konsolidirani su poslovanje i proračun Općine: Riješene su velika dubioza po osnovi duga za radove na plinifikaciji Općine (ca. 2.000.000,00 kn) i druge dubioze koje bi mogle opterećivati i ograničavati razvojne mogućnosti.
- Općina nije zadužena niti opterećena nikakvim upisanim ili neupisanim obvezama ili teretima. Takvo stanje omogućava joj nesmetano planiranje razvoja te korištenje dostupnih modela i izvora za financiranje prioriternih razvojnih programa i projekata lokalnog razvoja.

Navedene razvojne sastavice i okolnosti društvenog i razvojnog okruženja osiguravaju elementarne uvjete i omogućavaju planiranje i pokretanje sustavnih razvojnih aktivnosti i programa kojima se uspostavlja održiv razvoj Općine.

b) Razvojna ograničenja u sektoru društvenog i razvojnog okruženja

Kao i u drugim sličnim sredinama, s obzirom na dugotrajan period u kojem je Općina bila rubno područje čiji razvoj su karakterizirali nedostatak vizije, ekstenzivnost i negativni trendovi, praktički svi elementi društvenog i razvojnog okruženja na Općini danas su nedovoljno razvijeni, zapušteni i u relativno lošem stanju.

Razvojna ograničenja u ovom sektoru odnose se prvenstveno na nepovoljnu demografsku situaciju, nepovoljnu obrazovnu strukturu, nedovoljnu društvenu inkluziju, te slab fiskalni potencijal Općine i nedostatak financijskih sredstava za adekvatno financiranje i razvoj komunalne infrastrukture, društvenih djelatnosti i drugih elemenata od kojih ovisi kvalitetno društveno i razvojno okruženje. Na taj način, u ovom sektoru postoje slijedaća temeljna razvojna ograničenja:

- ❑ Nepovoljna demografska struktura, relativno velik udio neaktivnog stanovništva i trend rasta udjela neaktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu;
- ❑ Nepovoljna obrazovna struktura: Mali udio stanovnika sa višim i visokim obrazovanjem i specijalističkim znanjima. Najveći udio u stanovništvu čine osobe bez stručne spreme ili s niskom spremom te nekvalificirana i priučena radna snaga, što govori o potrebi velikih napora i ulaganja u cjeloživotno obrazovanje i druge mjere unaprijeđivanja obrazovne strukture i osposobljenosti stanovništva;
- ❑ Nerazvijeno društveno okruženje i nedovoljna socijalna inkluzija: nedostatak zajedničke vizije i nerazvijena svijest o potencijalima, mogućnostima i zajedničkim ciljevima lokalne zajednice, vrlo niska uključenost stanovništva u pitanja upravljanja lokalnim razvojem, nedostatak inicijative, nezainteresiranost;
- ❑ Na Općini nema dječjeg vrtića ni programa predškolskog odgoja;
- ❑ Ne postoje aktivnosti i mjere usmjerene na sustavno informiranje, edukaciju, cjeloživotno obrazovanje, profesionalnu orijentaciju i aktivnu politiku zapošljavanja;

- ❑ Nedovoljno osposobljavanje mladih za informatiku i korištenje informatički uvjetovanih tehnologija komuniciranja, nastupanja i poslovanja, na kojima se temelji suvremeni društveni i gospodarski razvoj;
- ❑ Neinformiranost, nepripremljenost i nepostojanje aktivnosti i mjera u cilju pravovremenog prilagođavanja lokalnog stanovništva i gospodarstva za promjene koje nastaju u procesima globalizacije i pristupanja europskim integracijama;
- ❑ Nedovoljna razina zdravstvene zaštite, a osobito preventivne zaštite;
- ❑ Nerazvijena djelatnost socijalne skrbi, nedovoljna razina skrbi za starije osobe i druge osobe s povećanim potrebama, kao i za socijalno ugrožene kategorije;
- ❑ Nedovoljna razina veterinarske skrbi te nedostatno organizirana stručna potpora poljoprivrednim proizvođačima u skladu s potrebama razvoja i restrukturiranja poljoprivredne proizvodnje;
- ❑ Na Općini nije razvijena djelatnost kulture, nema gotovo nikakvih kulturnih aktivnosti, i ne organiziraju se nikakve kulturne manifestacije;
- ❑ Povijesno, kulturno i tradicijsko nasljeđe nedovoljno se njeguju i nisu prepoznati ni valorizirani kao vrijedan razvojni resurs Općine, niti su odgovarajuće integrirani u život i rad na području Općine;
- ❑ Neriješena vodoopskrba, kao temeljno pitanje za kvalitetu života i mogućnosti gospodarskog razvoja;
- ❑ Neriješena odvodnja i zbrinjavanje otpadnih voda, kao temeljni preduvjet za kvalitetu životnog okruženja, ali i za mogućnost pripremanja i realizacije razvojnih ulaganja;
- ❑ Relativno loše stanje velikog dijela lokalnih prometnica, a naročito nerazvrstanih cesta;
- ❑ Nedovoljno razvijena i neadekvatno opremljena željeznička infrastruktura na području Općine;
- ❑ Nedovoljno razvijen civilni sektor, nedostatno razvijene institucije civilnog društva (udruge), vrlo slaba profiliranost i prepoznatljivost različitih interesa na području Općine;
- ❑ Nerazvijeno partnerstvo između lokalne samouprave i civilnog sektora;
- ❑ Nepostojanje aktivnosti i prakse u smislu LEADER pristupa,
- ❑ Javni objekti (društveni domovi, vatrogasni domovi, javne površine, itd...) su nedovoljno iskorišteni, nedovoljno se održavaju i uglavnom su u lošem stanju;

4.3. SWOT analiza GOSPODARSKOG RAZVOJA

(razvojna komponenta br. 3)

4.3.1. SWOT ANALIZA GOSPODARSKOG RAZVOJA - opći uvjeti

SNAGE	SLABOSTI	MOGUĆNOSTI/PRILIKE	PRIJETNJE
☺ Postojanje gospodarskih tradicija u poljoprivredi i poduzetništvu; ☺ Postojanje fonda radne snage s iskustvima u djelatnostima od značaja za razvoj Općine; ☺ Relativno razvijena poljoprivredna proizvodnja, s tradicijom; ☺ Relativno razvijene pojedine usluge (prijevoz, ugostiteljstvo, trgovina, komunalne usluge), drvoprerađiva; ☺ Vrlo povoljan geografski položaj, blizina tržišta (Zagreb i veći regionalni centri) ☺ Odlična prometna povezanost; ☺ Postojanje relativno velikih površina očuvanog poljoprivrednog zemljišta; ☺ Očuvan okoliš; ☺ Kvalitetni resursi i potencijal za razvoj seoskog turizma; ☺ Donesen je prostorni plan uređenja; ☺ Postojanje prostora i pogodnih lokacija za razvoj poduzetništva i uspostavljanje poduzetničke infrastrukture; ☺ Dostupnost razvijene poduzetničke infrastrukture u Zagrebačkoj županiji; ☺ Postoje mogućnosti nuđenja poticajnih uvjeta za razvoj poduzetništva, kao i za privlačenje deficitarnih kadrova; ☺ Pogodni uvjeti za razvoj obnovljivih izvora energije (biomasa, bioplin); ☺ Postoji osnovna fizička infrastruktura;	■ Mali BDP, nedostatak sredstava, mala gospodarska aktivnost; ■ Nerazvijeno poduzetničko okruženje na Općini i nedovoljno razvijen poduzetnički mentalitet, kao posljedica dosadašnjeg modela razvoja; ■ Nepostojanje vizije gospodarskog razvoja, sustavnih aktivnosti i projekata za organizirano pristupanje razvoju; ■ Mali broj aktivnih gospodarskih subjekata, uglavnom s vrlo niskom razinom poslovanja i prihoda – slab razvojni potencijal; ■ Nema organiziranih nositelja razvoja na lokalnoj razini; ■ Nepoticažno poduzetničko okruženje: pasivnost, slaba informiranost, nedostatak inicijativa i motivacije; ■ Niska tehnološka i organizacijska razina, nedovoljna konkurentna sposobnost lokalnog gospodarstva; ■ Rascjepkanost poljoprivrednog posjeda; ■ Mali, ekstenzivni i nepovezani poljoprivredni proizvođači; ■ Neprofiliran i pretežno negativan stav prema zadrugarstvu i drugim oblicima povezivanja i zajedničkog nastupanja; ■ Neprepoznatljivost i nedovoljna konkurentnost lokalnog gospodarstva; ■ Nedovoljna informiranost i pripremljenost za EU, nema aktivnosti pretpristupne prilagodbe; ■ Niska dohodovnost, nerentabilnost i neisplativost poslovanja u postojećim uvjetima - pasivnost i nedostatak motiva i spremnosti za ulaganja; ■ nedovoljna zaposlenost stanovništva u lokalnom gospodarstvu	☉ Razvoj pozitivnog poduzetničkog okruženja: - definiranje razvojne vizije - pripremanje strateških razvojnih programa i ponude projekata za lokalne proizvođače i poduzetnike; - informiranje, lociranje i uključivanje lokalnih proizvođača i poduzetnika u razvojne aktivnosti; - organiziranje oblika institucionalne potpore lokalnim proizvođačima i poduzeticima; ☉ Korištenje poticajnih izvora financiranja u okviru nacionalnih programa i pretpristupnih programa EU (poticajni krediti, subvencije, IPARD, itd.); ☉ Aktivno uključivanje u partnerske programe i mjere poticanja ruralnog razvoja na razini Zagrebačke županije, države i EU, te korištenje svih dostupnih mogućnosti i fondova za osmišljavanje, financiranje i realizaciju razvojnih projekata: ➔ restrukturiranje poljoprivrede, razvoj održivih oblika proizvodnje i gospodarstava; ➔ izgradnja tržišne infrastrukture za poljoprivredne proizvode; ➔ razvoj poduzetničke infrastrukture, jačanje i razvoj konkurentnosti obrta i malih i poduzetnika ➔ organiziranje i povezivanje lokalnih proizvođača i poduzetnika, razvoj lokalnih robnih marki; ➔ razvoj seoskog turizma ☉ Korištenje blizine Zagreba i regionalnih centara, kao izvora razvojnih resursa, kao tržišta za poljoprivredne i druge proizvode i usluge, i kao emitivnih tržišta za seoski turizam;	● Pasivnost, neaktivnost i sklonost postupanju "linijom manjeg otpora"; ● Otpori lokalnih čimbenika participativnom pristupu, nastojanja da se odgovornost za lokalni razvoj nastavi prebacivati na regionalnu i državnu razinu, i druge "vanjske" faktore; ● Opasnost od negativne politizacije gospodarskih pitanja i prioriteta; ● Nemogućnost ili propuštanje prilike da se raspoloživo državno zemljište stavi u funkciju održivog gospodarskog razvoja lokalnih proizvođača i poduzetnika; ● Nedostatak sredstava (na nacionalnoj i regionalnoj razini) za financiranje razvojnih i gospodarskih projekata; ● Spora i nestabilna provedba operativnih razvojnih programa na nacionalnoj razini i Nacionalne politike konkurentnosti; ● Neprimjerena i nestabilna politika poticaja, te porezna politika; ● Rast konkurencije proizvođača iz EU i razvijenih domaćih regija u poljoprivredi, prerađivačkoj industriji i trgovini, u slučaju propuštanja i kašnjenja s razvojnim aktivnostima i prilagodbama na lokalnoj razini; ● Jačanje odljeva stručnih i visokoobrazovanih kadrova; ● Korupcija

4.3.2. SASTAVNICE RAZVOJNOG POTENCIJALA I RAZVOJNA OGRANIČENJA U SEKTORU GOSPODARSKOG RAZVOJA

a) Sastavnice razvojnog potencijala

Razvojni potencijal Općine za gospodarski razvoj čine naročito:

- ☺ Dobar geografski i prometni položaj, blizina tržišta (Zagreb, Vrbovec, Križevci, Bjelovar, Koprivnica), središnji položaj, laka dostupnost svih potrebnih resursa, okolnost da na bliskim tržištima postoji potražnja za proizvodima i uslugama za koje na Općini postoje uvjeti i može ih ponuditi;
- ☺ Postojeće gospodarske tradicije i fond radne snage s iskustvom i znanjima u djelatnostima koje su značajne za Općinski razvoj;
- ☺ Poljoprivredna proizvodnja, koja je na Općini relativno razvijena (u odnosu na RH) i ima tradiciju, a postoji i značajan fond proizvođača s iskustvom, ali i perspektivnih proizvođača i mlađih osoba koji mogu biti nositelji razvoja;
- ☺ Mogućnost razvoja kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda i prerađevina s povećanom vrijednošću;
- ☺ Uslužne djelatnosti, od kojih su pojedine relativno razvijene (prijevoz, usluge mehanizacije, trgovina, ugostiteljstvo, komunalne usluge), te drvoprerađiva;
- ☺ Povoljne pretpostavke i kvalitetni resursi za razvoj seoskog i rekreacijskog turizma;
- ☺ Na Općini postoje atraktivno postavljeni slobodni prostori za razvoj i rast (gospodarske zone), pri čemu je velika šansa što je velik dio takvih prostora u vlasništvu države, kojim je moguće raspolagati u skladu sa zakonom i smjernicama ruralnog razvoja RH i EU;
- ☺ Povoljne pretpostavke za razvoj obnovljivih izvora energije (biomasa, bioplin);
- ☺ Dostupnost razvijenih elemenata poduzetničke infrastrukture u Zagrebačkoj županiji (stručne i analitičke podloge, RRAZZ i potporne institucije, županijske robne marke, potporni programi, i dr.),
- ☺ Slična razvojna situacija u užem okruženju, mogućnost suradnje s okolnim općinama te formiranja razvojne podregije s okolnim općinama;
- ☺ PUR, čijim donošenjem i provedbom treba osmisliti i pokrenuti razvoj;

b) Razvojna ograničenja u sektoru gospodarskog razvoja

Mogućnosti gospodarskog razvoja Općine ograničene su prvenstveno nerazvijenim gospodarskim i poduzetničkim okruženjem na Općini, slabim financijskim kapacitetom, te nepovoljnom i nepoticaјnom poduzetničkom klimom. U tom smislu, osnovna razvojna ograničenja na Općini su:

- ☐ Nizak BDP, mali financijski kapacitet,
- ☐ Nedovoljno razvijena gospodarska aktivnost na Općini, mali prihodi od lokalnog gospodarstva, mali razvojni potencijal;
- ☐ Mali broj aktivnih obrta i poduzeća, od kojih najveći dio ostvaruje vrlo malu razinu poslovanja i prihoda;

- ❑ Velika fluktuacija (gašenje) obrta i poduzeća;
- ❑ U poljoprivredi prevladavaju mala, rascjepkana i ekonomski neučinkovita poljoprivredna gospodarstva, velik broj staračkih i mješovitih poljoprivrednih gospodarstava. Poljoprivredna proizvodnja u takvim uvjetima nije isplativa, konkurentna ni dugoročno održiva;
- ❑ Nema osmišljene i prepoznatljive razvojne vizije, organiziranih nositelja razvoja, sustavnih razvojnih aktivnosti, niti razvojnih programa i ponude projekata koji bi mogli potaknuti i pokrenuti gospodarski razvoj i ulaganja;
- ❑ Nedovoljno korištenje suvremenih proizvodnih, marketinških i poslovnih tehnologija i inovacija, nedovoljna učinkovitost na tržištu, nedovoljna produktivnost, niska dohodovnost i slaba rentabilnost lokalnog gospodarstva;
- ❑ Neprepoznatljivost i nedovoljna konkurentna sposobnost;
- ❑ Nema gospodarskih subjekata sa značajnijim potencijalom (veće tvrtke, oblici povezivanja), koji bi mogli "povući" razvoj te osiguravati povezivanja i tržište za veći broj malih poduzetnika;
- ❑ Nema poduzetničke infrastrukture ni adekvatne institucionalne potpore lokalnim poduzetnicima (informiranje, organizacijska i stručna pomoć, edukacija, povezivanje, pomoć kod pripremanja i izvedbe privatnih projekata, pomoć kod izlaska na tržištu, i dr.);
- ❑ Ne postoje prepoznatljivi lokalni proizvodi (robne marke), oko kojih je moguće povezati i zaposliti male proizvođače i poduzetnike, razvijati zajedničko nastupanje, te osigurati mjesto na tržištu i jasne razvojne perspektive;
- ❑ Nepostojanje tržišne infrastrukture za poljoprivredne proizvode (hladnjače, skladišta, distributivni centar, pogoni za preradu, i dr.);
- ❑ Neorganiziranost i nepovezanost poljoprivrednih proizvođača, nepostojanje oblika zajedničkog nastupanja koji su temelj poljoprivredne proizvodnje, konkurentnosti i razvojnog potencijala na razvijenim tržištima – nepostojanje temeljnih institucionalnih uvjeta za razvoj konkurentnosti, a naročito malih proizvođača;
- ❑ Nerazvijena svijest kod lokalnih gospodarstvenika o značaju i potencijalima povezivanja i zajedničkog nastupanja na tržištu, neprofiliran i pretežno negativan stav lokalnih proizvođača o zadugarstvu i drugim oblicima povezivanja;
- ❑ Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta, koju je teško prevladati bez jasne razvojne vizije i u uvjetima kada su proizvođači neorganizirani;
- ❑ Nepostojanje razvojne koncepcije i programa za razvoj seoskog turizma, neuređeni i neprepoznatljivi turistički resursi, nepostojanje turističke infrastrukture, nedostatak smještajnih kapaciteta i ponude turističkih usluga;
- ❑ Lokalni proizvođači i poduzetnici nisu pripremljeni za nastupanje i konkuriranje u zaoštrenim tržišnim uvjetima koji nastaju pristupanjem u EU i zbog globalizacijskih procesa.
- ❑ Nema organiziranih aktivnosti u cilju pretpristupne prilagodbe za EU;
- ❑ Nedovoljna razina zaposlenosti lokalnog stanovništva, a naročito kod lokalnih poduzetnika.

4.4. SWOT analiza POLJOPRIVREDE

(razvojna komponenta br. 4.)

4.4.1. SWOT ANALIZA POLJOPRIVREDE

SNAGE	SLABOSTI	MOGUĆNOSTI/PRILIKE	PRIJETNJE
☺ Relativno velike površine očuvanog poljoprivrednog zemljišta; ☺ Relativno razvijena stočarska proizvodnja, s tradicijom i pokazateljima znatno ispod prosjeka u Zagrebačkoj županiji i RH; ☺ Velik broj poljoprivrednih gospodarstava i proizvođača s iskustvom u raznim vrstama poljoprivredne proizvodnje od značaja za razvoj Općine; ☺ Postojanje mlađih i perspektivnih proizvođača koji mogu biti nositelji razvoja; ☺ Postoje uvjeti i razne mogućnosti za deverzifikaciju poljoprivredne proizvodnje, te razvoj novih oblika proizvodnje s povećanom dodatnom vrijednošću; ☺ Dobar geografski položaj, blizina velikog tržišta prodaje i tržišta nabave (Zagreb i okolni regionalni centri), odlična prometna povezanost; ☺ Dostupnost razvijenih elemenata poduzetničke infrastrukture i podrške za razvoj poljoprivrede u Zagrebačkoj županiji (stručne i analitičke podloge, potpore, županijske robne marke, HZPSS, HSC, i dr.) ☺ Relativno velike površine državnog poljoprivrednog zemljišta koje se može iskoristiti u funkciji razvoja; ☺ Postojanje prostora i pogodnih lokacija za razvoj tržišne infrastrukture za poljoprivredne proizvode	■ Mali BDP, nedostatak sredstava ■ Nema organiziranih nositelja razvoja na lokalnoj razini; ■ Negativno razvojno okruženje, lokalni proizvođači su slabo informirani o mogućnostima, pasivni i nemotivirani za razvojne aktivnosti; ■ Male i rascjepkane parcele poljoprivrednog zemljišta; ■ Poljoprivredna gospodarstva raspolažu nadovoljnim površinama zemljišta; ■ Mali broj specijaliziranih proizvođača s intenzivnijom i dugoročno održivom proizvodnjom; ■ Prevladavaju mala i mješovita poljoprivredna gospodarstva, s ekstenzivnom i mješovitom proizvodnjom koja je velikim dijelom neisplativa, i nije konkurentna i dugoročno održiva u promijenjenim tržišnim uvjetima; ■ Niska tehnološka razina i ekstenzivnost proizvodnje, nedovoljna produktivnost, nekonkurentnost; ■ Neusklađenost postojeće poljoprivredne proizvodnje sa standardima zaštite okoliša i dobrobiti životinja, i nepripremljenost za EU; ■ Neorganizirani i nepovezani proizvođači, mala konkurentna sposobnost i nepostojanje uvjeta za organizirani izlaz na tržište ■ Ne postoji tržišna infrastruktura za poljoprivredne proizvode; ■ Neprepoznatljivost i nekonkurentnost; ■ Relativno velike površine neobrađenog poljoprivrednog zemljišta; ■ Trend smanjivanje broja poljoprivrednih gospodarstava;	☺ Razvoj poticajnog okruženja za restrukturiranje i razvoj poljoprivrede: - pripremanje strateških razvojnih programa i ponude projekata za lokalne proizvođače; - informiranje, lociranje i uključivanje lokalnih proizvođača u razvojne aktivnosti; - organiziranje potpore realizaciji individualnih projekata; ☺ Korištenje poticajnih izvora financiranja u okviru nacionalnih programa, programa EU i drugih programa (poticajni krediti, subvencije, itd.); ☺ Aktivno uključivanje u partnerske programe i mjere poticanja ruralnog razvoja na razini Zagrebačke županije, države i pretpostupne potpore EU, te korištenje svih dostupnih mogućnosti i fondova za osmišljavanje, financiranje i realiziranje projekata restrukturiranja i razvoja poljoprivredne proizvodnje ☞ edukacija proizvođača, unaprijeđivanje proizvodnje i stvaranje uvjeta za održivost; ☞ razvoj specijaliziranih proizvođača, ☞ preorijentiranje dijela proizvođača na druge oblike proizvodnje za koje na Općini postoje uvjeti (voće, povrće, prerada, itd.), ☞ izgradnja tržišne infrastrukture za poljoprivredne proizvode; ☞ upostavljanje suvremenih oblika povezivanja i zajedničkog nastupanja (izvorno zadrukarstvo, poljoprivredna proizvodna zona); ☺ Korištenje blizine Zagreba i regionalnih centara, kao izvora razvojnih resursa i tržišta za poljoprivredne proizvode;	● Smanjivanje broja proizvođača, gubitak proizvodnje; ● Pasivnost, neaktivnost i sklonost postupanju linijom manjeg otpora; ● Nemogućnost ili propuštanje prilike da se raspoloživo državno zemljište stavi u funkciju restrukturiranja poljoprivrede i održivog razvoja lokalnih proizvođača; ● Nedovoljna i nesustavna potpora sa Županijske i centralne državne razine; ● Spora i nestabilna provedba operativnih razvojnih programa na nacionalnoj razini i Nacionalne politike konkurentnosti; ● Neprimjerena i nestabilna politika poticaja, te porezna politika; ● Jačanje odljeva stručnih i perspektivnih kadrova; ● Rast konkurencije proizvođača iz EU i razvijenih domaćih regija u poljoprivredi i prerađivačkoj industriji, u slučaju propuštanja i kašnjenja s razvojnim aktivnostima i prilagodbama na lokalnoj razini; ● Pojava bolesti ● Globalne klimatske promjene ● Korupcija

4.4.2. SASTAVNICE RAZVOJNOG POTENCIJALA I RAZVOJNA OGRANIČENJA U SEKTORU POLJOPRIVREDE

a) Sastavnice razvojnog potencijala

Općina ima potencijal i relativno kvalitetne perspektive za razvoj oblika održive poljoprivredne proizvodnje, za kojima na Općini postoje uvjeti i potrebe. U tom smislu, općina ima otvorene razvojne mogućnosti i perspektive, a glavne sastavnice razvojnog potencijala poljoprivrede su:

- ☺ Relativno velike površine poljoprivrednog zemljišta, koje je u znatnoj mjeri očuvano i pogodno za razvoj integralne i ekološke proizvodnje;
- ☺ Tradicija poljoprivredne proizvodnje i stočarstva, relativno razvijena stočarska proizvodnja sa pokazateljima znatno iznad prosjeka u Zagrebačkoj županiji i RH;
- ☺ Relativno velik broj poljoprivrednih gospodarstava s iskustvom u različitim oblicima poljoprivredne proizvodnje;
- ☺ Znatno broj mladih i perspektivnih proizvođača koji mogu biti nositelji razvojnih projekata i razvoja;
- ☺ Postoje mogućnosti za restrukturiranje i diverzifikaciju poljoprivredne proizvodnje, tj. za razvoj oblika proizvodnje s povećanom dodanom vrijednošću (voćarstvo i povrtlarstvo, integralna i ekološka proizvodnja, mali prerađivački kapaciteti, i dr.), na kojima je moguće osigurati kvalitetnu zaposlenost i razvojne perspektive za mlađe ljude i za dio postojećih proizvođača koji nemaju uvjete za dugoročno održavanje i razvoj postojeće proizvodnje;
- ☺ Geografski položaj i prometna povezanost Općine (blizina velikog tržišta, središnji položaj u široj regiji sa razvijenom poljoprivredom, itd.) omogućavaju povoljnije uvjete za razvoj, i daju šansu i velike mogućnosti za razvoj tržišne infrastrukture i prerađivačkih kapaciteta, te za brendiranje proizvodnje (razvoj lokalnih proizvoda);
- ☺ Šansa i mogućnost za integralni razvoj poljoprivrede i seoskog turizma na području Općine, pri čemu velik potencijal imaju postojeći oblici tradicijske poljoprivrede (tradicijski proizvedena hrana, tradicijski vinogradi, i sl.);
- ☺ Dostupnost razvijene poduzetničke infrastrukture i potpore u Zagrebačkoj županiji (potrebne stručne i analitičke podloge za pripremanje programa i projekata, stručna potpora, HZPSS, HSC, sustav poticaja, i dr.);
- ☺ Programi na kojima bi se trebali temeljiti restrukturiranje i razvoj poljoprivredne proizvodnje na Općini pogodni su za uključivanje u šire razvojne programe na razini ZG županije i države, te za korištenje poticajnih izvora za financiranje i kreditiranje poljoprivredne proizvodnje (operativni programi razvoja poljoprivredne proizvodnje u RH, pretpristupni fondovi EU – SAPARD/IPARD, itd.);
- ☺ U okolnim općinama i širem razvojnom okruženju postoji slična razvojna problematika, što omogućava uključivanje Općine u šire razvojne programe i projekte;

b) Razvojna ograničenja

Glavna ograničenja i prepreke za razvoj poljoprivrede svode se prvenstveno na neorganiziranost, nepovezanost te neadekvatno i nepoticažno razvojno okruženje. U tom smislu, glavni je problem

što na Općini nema jasne razvojne vizije, analiziranih koncepcija, razvojnih programa ni ponude razvojnih projekata, koji bi mogli inicirati i pokrenuti relativno složene razvojne procese i aktivnosti koje podrazumijeva restrukturiranje i održiv razvoj poljoprivredne proizvodnje u konkretnim uvjetima kakvi postoje na Općini.

Glavna ograničenja za razvoj poljoprivrede su:

- ❑ Struktura postojeće poljoprivredne proizvodnje na Općini ne odgovara promijenjenim uvjetima na tržištu;
- ❑ Ograničenja za razvoj stočarske proizvodnje:
 - Mali i rascjepkani poljoprivredni posjedi, nedovoljne zemljišni posjedi za organiziranje uspješne i konkurentne stočarske proizvodnje;
 - Postojeće farme (u postojećim uvjetima) nemaju dovoljne površine poljoprivrednog zemljišta za zbrinjavanje gnojovke i stajnjaka u skladu s propisima RH i standardima EU;
 - Mala i mješovita poljoprivredna gospodarstva (OPG) s malim brojem grla, te ekstenzivnom i ekonomski nedovoljno učinkovitom proizvodnjom (male količine proizvoda, nestabilna kvaliteta, visoki troškovi, itd.). Takva gospodarstva u postojećim uvjetima nisu konkurentna na tržištu, i nemaju dovoljnu isplativost ni perspektive za dugoročno održavanje proizvodnje u zaoštrenim tržišnim odnosima;
 - Neusklađenost sa propisima i standardima zaštite okoliša. U takvim uvjetima gospodarstva nemaju dugoročne perspektive za održavanje konkurentnosti i razvoj;
 - Nedovoljna tehnološka razina proizvodnje, nemogućnost postizavanja potrebne razine produktivnosti i stabilne kvalitete, nepovoljni uvjeti komercijalizacije;
 - U takvim uvjetima, stočarska proizvodnja je neisplativa i teško održiva, smanjuje se broj proizvođača i razvija se klima besperspektivnosti i pasivnosti;
- ❑ Ekstenzivnost i nerazvijenost biljne proizvodnje:
 - Male i rascjepkane parcele poljoprivrednog zemljišta i posjedi;
 - Prevladavaju oblici relativno ekstenzivne i slabo dohodovne (neprofitabilne) ratarske proizvodnje, koja se velikim dijelom koristi za (nerentabilnu) stočarsku proizvodnju, tako da nije konkurentna niti isplativa;
 - Neadekvatna struktura i nekonkurentnost proizvodnje – velik udio tradicionalnih ratarskih kultura za koje u drugim regijama postoje znatno povoljniji uvjeti, tako da lokalni proizvođači s takvim kulturama ne mogu biti konkurentni na tržištu, a postojeća proizvodnja je preskupa i neisplativa.
 - Raspoloživi fond poljoprivrednog zemljišta iskorištava se neekonomično i gospodarski neučinkovito, te bez mogućih i potrebnih efekata;
 - Velik udio teških tala, na kojima su otežani uvjeti i povećani troškovi proizvodnje;
 - Nedovoljna tehnološka razina proizvodnje i nedovoljno korištenje struke i suvremenih agrotehničkih mjera (monokulturalnost, ne koriste se plodoredi, smanjeni prinosi i nedovoljna dohodovnost proizvodnje);
- ❑ U vrlo maloj mjeri su iskorištene mogućnosti za oblike proizvodnje u kojima se stvara veća dodana vrijednost (voćarstvo, povrtlarstvo, ljekovito bilje, ekološka proizvodnja, itd...),
- ❑ Mala, nespecijalizirana i mješovita gospodarstva s nepovoljnim uvjetima privređivanja, koja sve teže osiguravaju tržište za svoje proizvode i teško ih pogađaju nestabilnosti na tržištu;
- ❑ Vrlo mali broj specijaliziranih i dugoročnog održivih gospodarstava;

- ❑ Nepostojanje tržišne infrastrukture za poljoprivredne proizvode (skladišta, hladnjače, distributivni centri, kapaciteti za doradu i trženje, itd.). U takvim uvjetima, nema mogućnosti za plansku proizvodnju i plasman proizvoda, a lokalni proizvođači nemaju mogućnosti za organiziran izlazak na tržište, i prepušteni su oscilacijama ponude i potražnje, nakupcima i hirovima tržišta.

Kod takvog stanja stvari, proizvodnja je neizvjesna i nesigurna, nema sigurnog tržišta ni jasnih perspektiva, a proizvodi se u pravilu mogu plasirati pod nepovoljnim uvjetima i velika je izloženost rizicima i gubicima. U takvoj situaciji, proizvođači nemaju interesa, motiva niti mogućnosti za razvojne aktivnosti i ulaganja u unaprijeđivanje, razvoj i specijalizaciju proizvodnje.

- ❑ Neorganiziranost i nepovezanost poljoprivrednih proizvođača: Na Općini nisu razvijeni suvremeni oblici povezivanja (proizvodnog, tehnološkog, marketinškog i dr.) i zajedničkog nastupanja proizvođača, na kakvima se temelji poljoprivredna proizvodnja u EU. (Opće je poznato da neorganiziranost i nepovezanost proizvođača predstavljaju jedan od glavnih problema i temeljnih razloga neučinkovitosti poljoprivredne proizvodnje u RH.);
- ❑ Neorganizirani i nepovezani mali i mješoviti proizvođači ne mogu konkurirati velikim i specijaliziranim proizvođačima, nakupcima, niti dobro organiziranim malim proizvođačima iz EU, i samostalno ne mogu osigurati opstanak na tržištu;

U tom smislu, velika je zapreka što na Općini ne postoje oblici suvremenog zadružnog organiziranja u skladu s izvornim europskim načelima zadrugarstva, na kakvima se temelji organiziranje i proizvodnja u EU, koji omogućavaju plansko organiziranje proizvodnje i izlazak na tržište, siguran plasman proizvoda, povoljnije ekonomske i organizacijske uvjete proizvodnje, kao i ostale temeljne pretpostavke za jačanje konkurentne sposobnosti i razvoj dugoročno održive proizvodnje, a naročito kada se radi o malim proizvođačima koji na Općini čine većinu.

- ❑ Nepostojanje prepoznatljivih lokalnih proizvoda (brandova) sa potencijalom da povezuju lokalne proizvođače, preuzimaju njihove proizvode i osiguravaju konkurentnost i siguran plasman na tržištu te ostvarivanje veće dodane vrijednosti i zarade (sigurnost i povećani prihodi za razvoj);
- ❑ Nedovoljno korištenje dostupnih mogućnosti i sredstava za razvoj: - Nedovoljna informiranost, nespremnost te nedostatak interesa i projekata za uključivanje lokalnih proizvođača u operativne programe poticanja poljoprivredne proizvodnje na razini države i Zagrebačke županije (govedarstvo, svinjogojstvo, trajni nasadi, povrće, seoski turizam, itd...), i programe pretprijetne pomoći EU (SAPARD/IPARD);
- ❑ Neinformiranost o EU i Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU (CAP), i nepripremljenost lokalnih proizvođača i lokalne samouprave za velike promjene koje nastaju u procesu pristupanja EU, za uključivanje u europske modele organiziranja i upravljanja razvojem poljoprivrede, kao i za participaciju i konkurenciju u programima, mjerama i fondovima za poticanje poljoprivredne proizvodnje.
- ❑ Nema aktivnosti usmjerenih na pretprijetnu prilagodbu;

4.5. SWOT analiza OBRTA I MALOG PODUZETNIŠTVA (obrtnici i mali poduzetnici)

(razvojna komponenta br. 5)

4.5.1. SWOT ANALIZA OBRTA I MALOG PODUZETNIŠTVA

SNAGE	SLABOSTI	MOGUĆNOSTI/PRILIKE	PRIJETNJE
☺ Dobar geografski položaj, blizina tržišta i odlična prometna povezanost; ☺ Relativno su razvijene pojedine usluge (prijevoz, usluge mehanizacije, ugostiteljstvo, trgovina, komunalne djelatnosti), drvoprerađiva, itd.; ☺ Postojeći organizirani poslovni subjekti (obrta i trgovačka društva), koji mogu biti nositelji razvoja; ☺ Na Općini postoji fond radne snage s iskustvima u djelatnostima od značaja za gospodarski razvoj Općine; ☺ Relativno velik udio neaktivnog stanovništva, koje se može aktivirati; ☺ Smještaj u dinamičnom razvojnom okruženju (Grad Zagreb, Zagrebačka županija), dobra dostupnost poslova u okruženju, dostupnost tehnologije, znanja, stručne i organizacijske potpore, i dr.; ☺ Dostupni su mnogobrojni i raznovrsni programi za poticanje malog poduzetništva u Zagrebačkoj županiji i na razini države; ☺ Dovoljno prostora i pogodnih lokacija za razvoj poduzetništva, izgradnju i uspostavljanje poduzetničke infrastrukture; ☺ Postoje pogodnosti i mogućnosti osmišljavanja i nuđenja povoljnih uvjeta za privlačenje deficitarnih kadrova i radne snage;	■ Mali BDP, nedostatak sredstava, nedovoljna gospodarska aktivnosti na Općini; ■ Nepoticažno poduzetničko okruženje i nedovoljno razvijen poduzetnički mentalitet; ■ Ekstenzivnost: Lokalni obrtnici i mali poduzetnici u pravilu rade bez sustavne razvojne koncepcije, marketinškog pristupa i ostalih elemenata koji su potrebni za konkurentno nastupanje na tržištu; ■ Mali razvojni potencijal: najveći broj subjekata ima vrlo nisku razinu poslovanja i prihoda, nema većih gospodarskih subjekata i nositelja razvoja; ■ Nedovoljna tehnološka razina i niska razina specijalizacije obrtnika i malih poduzetnika; ■ Neorganiziranost, nema tehnoloških i poslovnih povezivanja, ni oblika zajedničkog nastupanja i suradnje kojima se jača konkurentnost; ■ Nepostojanje poduzetničke infrastrukture na Općini; ■ Nedovoljna uključenost u gospodarske i razvojne tijekove i trendove na tržištu; ■ Nekonkurentnost i neisplativost. Obrtnici i mali poduzetnici nisu motivirani za ulaganja u razvoj. Velik broj subjekata se zatvara; ■ Nedovoljna informiranost i nepripremljenost za EU i poslovanje u uvjetima globalizacije, nema aktivnosti u cilju pretpripradne prilagodbe;	☉ Razvoj poticajnog poduzetničkog okruženja i nužnih institucionalnih uvjeta za mijenjanje nepovoljnog stanja; ☉ Aktivno uključivanje u partnerske programe i mjere poticanja prilagodbe i razvoja poduzetništva na razini ZG županije, RH i pretpripradne potpore EU, te korištenje dostupnih mogućnosti za pripremanje, financiranje i provedbu razvojnih aktivnosti i projekata kojima se unapređuje poslovanje i razvija konkurentnost: ☞ edukacija, osposobljavanje, povećavanje efikasnosti; ☞ tehnološko opremanje te usvajanje suvremenih tehnologija i inovacija; ☞ razvoj novih proizvoda i usluga, ☞ adaptacija i izgradnja proizvodnih kapaciteta, ☞ pravodobna prilagodba za EU, itd.; ☉ Organiziranje i povezivanje lokalnih poduzetnika, razvoj potencijala i programa za konkurentnije zajedničko nastupanje; ☉ Korištenje blizine i potencijala Zagreba i regionalnih centara, kao izvora različitih mogućnosti i resursa za razvoj poslovanja i nastupanja, te kao velikog tržišta prodaje i nabave; ☉ Razvoj lokalnih projekata i jačanje gospodarske aktivnosti na Općini, uključivanje i povezivanje lokalnih poduzetnika u razvojne aktivnosti na Općini; ☉ Razvoj poduzetničke infrastrukture ☉ Izgradnja i uspostavljanje Poduzetničke zone, kao razvojnog potencijala i kao tržišta za lokalne poduzetnike;	● Produbljivanje gospodarske krize i jačanje destabilizirajućih financijskih i tržišnih trendova; ● Nedovoljna i nesustavna potpora sa Županijske i centralne državne razine; ● Nedostatak sredstava (na nacionalnoj i regionalnoj razini) za financiranje razvojnih i gospodarskih projekata; ● Spora i nestabilna provedba operativnih razvojnih programa na nacionalnoj razini i Nacionalne politike konkurentnosti; ● Neprimjerena i nestabilna porezna politika; ● Rast konkurencije proizvođača iz EU i razvijenih domaćih regija u industriji i trgovini, u slučaju propuštanja i kašnjenja s razvojnim aktivnostima i prilagodbama na lokalnoj razini; ● Jačanje odljeva stručnih i visokoobrazovanih kadrova; ● Korupcija

4.5.2. SASTAVNICE RAZVOJNOG POTENCIJALA I RAZVOJNA OGRANIČENJA U SEKTORU OBRTA I MALOG PODUZETNIŠTVA

a) Sastavnice razvojnog potencijala

Unatoč današnjeg lošeg stanja koje je posljedica prvenstvenog dugog perioda zapuštenosti i nepostojanja realne razvojne koncepcije, te nerazvijenog poduzetničkog okruženja, Općina ima relativno dobre mogućnosti i perspektive za razvoj malog poduzetništva. U tom smislu, glavne sastavnice razvojnog potencijala na području malog poduzetništva su:

- ☺ Dobar geografski položaj i odlična prometna povezanost: S obzirom na položaj u Zagrebačkoj županiji kao najdinamičnijoj razvojnoj regiji u RH, te na blizinu Grada Zagreba i drugih većih regionalnih središta, ali i dobar pristup glavnim Europskim koridorima i širem regionalnom okruženju, Općina ima dobar pristup velikom i dinamičnom tržištu, na kojem se nude raznolike i brojne mogućnosti za uključivanje na tržište i razvoj malog poduzetništva;
- ☺ Unatoč nepovoljnim demografskim trendovima i pokazateljima, na području Općine postoji kontingent radne snage s kvalifikacijama i radnim iskustvima u djelatnostima od značaja za lokalni razvoj, koju je moguće angažirati u lokalnom poduzetništvu ukoliko se ponude kvalitetniji uvjeti i perspektive;
- ☺ Na Općini postoje organizirani poslovni subjekti (obrtnici, mali poduzetnici), i relativno su razvijene pojedine uslužne i proizvodnje djelatnosti od značaja za lokalni razvoj (prijevoz, usluge mehanizacije, trgovina, ugostiteljstvo, komunalne djelatnosti, servisi, drvoprerađa), koji mogu biti nositelji razvojnih aktivnosti i snaga za organiziranje i pokretanje razvojnog ciklusa u malom poduzetništvu;
- ☺ Na Općini postoje relativno kvalitetni lokalni preduvjeti za razvoj gospodarskih aktivnosti i malog poduzetništva:
 - osnovna infrastruktura;
 - osnovni institucionalni uvjeti (prostoni plan, uređeni osnovni elementi uprave);
 - dovoljno raspoloživog zemljišta i prostorni uvjeti za razvoj održivih gospodarskih djelatnosti i kapaciteta, te poduzetničke infrastrukture (poduzetnička zona);
 - relativno kvalitetni javni prostori koji mogu biti stavljeni u funkciju razvoja;
 - dobre pretpostavke za privlačenje i naseljavanje stručnih kadrova i deficitarne radne snage za razvoj poduzetništva (blizina Zagreba i dobra povezanost, ugodno i mirno okruženje, sigurnost, kvalitetno riješeno osnovno školovanje i relativno zadovoljavajuća razina društvenih djelatnosti, dovoljno zemljišta za stambenu izgradnju, itd ...)
- ☺ Dostupnost razvijenih elementata poduzetničke infrastrukture u Zagrebačkoj županiji (stručne i analitičke podloge, razvijeni programi potpore malom poduzetništvu, ponuda projekata, Regionalna razvojna agencija Zagrebačke županije (RRAZZ) i druge dostupne institucije, subvencije poduzetništvu i projektima, itd...);
- ☺ Relativno jednostavna i jasna strateška situacija u pogledu tržišta, perspektiva i mogućnosti razvoja (itd..).
Ovakva situacija daje Općini povećanu pogodnost za ulaganja i konkurentnost.

b) Razvojna ograničenja u sektoru malog poduzetništva

Navedeni razvojni potencijal u ovom trenutku se ne realizira zbog postojanja ozbiljnih razvojnih ograničenja, na koja treba naći odgovor i prevladati ih sustavnom provedbom razvojnih aktivnosti. Glavna ograničenja za razvoj malog poduzetništva na Općini su slijedeća:

- ❑ Pasivnost, nizak BDP i mali financijski kapacitet, nedovoljna razina gospodarske aktivnosti, mali gospodarski i razvojni potencijal;
- ❑ Nerazvijeno poduzetničko okruženje: Nepostojanje sustavnih aktivnosti usmjerenih na razvoj malog poduzetništva, nepostojanje vizije i definiranih ciljeva razvoja, te nerazvijena svijest o mogućnostima, potrebama i putovima održivog razvoja malog poduzetništva,
- ❑ Ekstenzivnost: Obrtnici i mali poduzetnici u najvećem dijelu rade i razvijaju se "svaki za sebe" i "od danas do sutra", bez sustavne razvojne i marketinške koncepcije, bez jasne strategije tržišnog nastupanja i razvoja, te bez povezivanja i drugih bitnih elemenata za sustavno i učinkovito konkuriranje na tržištu;
- ❑ Nedovoljna tehnološka razvijenost i ekipiranost. Obrtnici i mali poduzetnici najvećim dijelom nisu specijalizirani i nedovoljno koriste suvremene proizvodne, poslovne i marketinške tehnologije i inovacije. U takvim uvjetima, ne mogu razviti odgovarajuću tržišnu efikasnost, prepoznatljivost i konkurentsku sposobnost;
- ❑ Nedovoljna konkurentost, niska dohodovnost, granična rentabilnost i nepostojanje jasnih tržišnih i razvojnih perspektiva. U takvim uvjetima, lokalni obrtnici i mali poduzetnici nemaju "računa", uvjeta ni mogućnosti za poduzimanje ozbiljnijih razvojnih ulaganja i unaprijeđenja;
- ❑ Neorganiziranost i nepostojanje oblika povezivanja i zajedničkog nastupanja (proizvodnog, tehnološkog, marketinškog), koji omogućavaju razvoj potencijala i konkurentnosti;
- ❑ Nepostojanje većih gospodarskih subjekata (veće tvrtke, oblici udruživanja), niti lokalnih proizvoda - poslovnih programa (proizvodnih i uslužnih), koji mogu biti nositelji razvoja i osiguravati posao i tržište za lokalne obrtnike i male poduzetnike;
- ❑ Nedovoljna uključenost u gospodarske i razvojne tijekove i trendove na tržištu, te nepostojanje institucionalne podrške na lokalnoj razini: Obrtnici i mali poduzetnici nedovoljno su informirani o tržišnim trendovima i mogućnostima, o razvojnim i poticajnim programima i mogućnostima ulaganja u razvoj konkurentnosti i poslovanja, programima za uključivanje na tržište, i ostalim mjerama kojima se pomaže i potiče razvoj malog poduzetništva;
- ❑ Neinformiranost i nepripremljenost lokalnih obrtnika i malih poduzetnika za rad i nastupanje u zaštićenim uvjetima koji nastaju u pretpristupnom razdoblju, a naročito nakon ulaska u Europsku uniju.
- ❑ Nema aktivnosti u cilju pretpristupnog prilagođavanja i osposobljavanja za EU;
- ❑ Nepostojanje poduzetničke infrastrukture na Općini;
- ❑ Nepovoljni uvjeti poslovanja i konkuriranja (eksterni faktori): visoka davanja za poreze i doprinose, raširena "siva ekonomija", neuredno plaćanje, nestabilno tržišno okruženje, itd...

4.6. SWOT analiza SEOSKOG TURIZMA

(razvojna komponenta br. 6)

4.6.1. SWOT ANALIZA SEOSKOG TURIZMA

SNAGE	SLABOSTI	MOGUĆNOSTI/PRILIKE	PRIJETNJE
☺ Dobar geografski položaj – blizina Zagreba kao velikog emitivnog tržišta za seoski, izletnički i rekreacijski turizam, ali i drugih većih urbanih centara u užoj i široj regiji; ☺ Vrlo dobra prometna povezanost sa Zagrebom, drugim dijelovima Hrvatske i šrom HR i EU regijom (autoceste, željeznica); ☺ Pogodna prostorna obilježja: pitom, miran, ugodan, ekološki očuvan i raznolik krajolik s očuvanom slikom ruralnog prostora; ☺ Raznolika povijesna, tradicijska i kulturna baština; ☺ Veći broj atraktivnih lokaliteta sa integriranim elementima prirodne i tradicijske baštine, koji su pogodni za razvoj turističke ponude; ☺ Koncentracija raznolikih turističkih resursa u bližem okruženju; ☺ Dovoljno lokaliteta i tradicijskih poljoprivrednih gospodarstava koji su pogodni za razvoj ponude u seoskom turizmu; ☺ Postojeća struktura poljoprivredne proizvodnje, koja omogućava usmjeravanje te razvoj odgovarajućih proizvoda i ponude za potrebe seoskog turizma (mogućnost da se slabost pretvori u šansu)	■ Nerazvijena svijest u lokalnoj zajednici o razvojnom potencijalu, značaju i mogućnostima za razvoj seoskog turizma; ■ Nedostatak koncepcije, programa i organiziranih aktivnosti za razvoj seoskog turizma; ■ Nema organiziranih nositelja razvoja; ■ Nije provedena identifikacija i valorizacija prirodnih, kulturnih i drugih resursa, koji mogu biti elementi turističke ponude; ■ Neprepoznatljivost; ■ Nepostojanje turističke infrastrukture na Općini; ■ Nepostojanje organizirane i strukturirane turističke ponude; ■ Nedostatak smještajnih kapaciteta i drugih sadržaja za potrebe razvoja; ■ Nedovoljna razina inicijative i znanja o seoskom turizmu; ■ Nedostatak institucionalne potpore razvitku seoskog turizma na Općini (informiranje, poticanje, povezivanje i podrška u smislu osmišljavanja, pokretanja i financiranja razvojnih projekata, itd.) ■ Nedovoljno kultiviran i uređen prostor na Općini, ■ Nedostatak suradnje sa Zagrebačkom županijom i mjerodanim institucijama za razvoj turizma;	☺ Razvijena strategija razvoja seoskog turizma u Zagrebačkoj županiji, dostupnost znanja te raznovrsnih programa i oblika potpore razvoju seoskog turizma; ☺ Trend snažnog rasta potražnje za uslugama u seoskom turizmu, povećanje tranzitnog prometa, iskorištavanje pozitivnih utjecaja globalizacije; ☺ Potencijal cjelogodišnjeg poslovanja; ☺ Aktivno uključivanje u partnerske programe i mjere poticanja ruralnog razvoja na razini Zagrebačke županije, države i pretprijetne potpore za EU, te korištenje svih dostupnih mogućnosti za osmišljavanje, organiziranje, pokretanje i financiranje razvojnih aktivnosti na pokretanju seoskog turizma; ☺ Proizvodnja zdrave hrane i autohtonih proizvoda; ☺ Lociranje, organiziranje i povezivanje malih i tradicijskih gospodarstava sa raznolikim autohtonim i tradicijskim proizvodima, te kreiranje zajedničkog nastupa i objedinjene ponude atraktivnih i ekološki ispravnih lokalnih proizvoda (vinske ceste, autohtoni proizvodi, izleti, gastronomska ponuda, itd.); ☺ Osmišljeni razvoj kvalitetnih smještajnih kapaciteta na seoskim gospodarstvima, sa raznolikom ponudom sadržaja, usklađenih sa standardima EU; ☺ Osmišljeno kreiranje zajedničke marketinške i konkurentske strategije; ☺ Razvoj suradnje i povezivanja sa nositeljima razvoja u ZG županiji, te užem i širem regionalnom okruženju RH i EU;	● Produbljivanje gospodarske krize i jačanje destabilizirajućih financijskih i tržišnih trendova; ● Nezainteresiranost lokalnog stanovništva i gospodarstvenika za uključivanje u program; ● Nedovoljna i nesustavna potpora sa Županijske i centralne državne razine; ● Nedostatak sredstava (na nacionalnoj i regionalnoj razini) za financiranje razvojnih projekata; ● Otežana provedba projekata razvoja u seoskom turizmu zbog nedovoljne koordinacije aktivnosti i programa na regionalnoj i nacionalnoj razini; ● Spora i nestabilna provedba operativnih razvojnih programa na nacionalnoj razini i Nacionalne politike konkurentnosti; ● Neprimjerena i nestabilna porezna politika; ● Rast konkurencije iz drugih razvijenih domaćih regija i EU; ● Zagađivanje i degradacija okoliša i bioloških raznolikosti; ● Devastacija prostora neplanskom i nekvalitetnom gradnjom; ● Zapuštanje i gubitak identiteta prostora te povijesnog i tradicijskog nasljeđa;

4.6.2. SASTAVNICE RAZVOJNOG POTENCIJALA I RAZVOJNA OGRANIČENJA U SEKTORU SEOSKOG TURIZMA

a) Sastavnice razvojnog potencijala

Najvažnije sastavnice razvojnog potencijala Općine u komponenti seoskog turizma leže u dobrom geografskom položaju i blizini tržišta, te u identitetu prostora i prostorne baštine Općine koji se svojim bitnim karakteristikama najvećim djelom **uklapaju u suvremene tržište trendove i očekivanja u smislu "kako treba izgledati kvalitetna destinacija za seoski turizam"**. U tom smislu, glavne sastavnice razvojnog potencijala i konkurentnosti Općine u ovoj komponenti ukupnog razvoja su:

- ☺ Položaj i prometna povezanost: Nakon izgradnje nove cestovne mreže Općina Gradec postala je praktički "predgrađe" Zagreba, kao velikog i snažno rastućeg emitivnog tržišta za seoski turizam. Osim toga, geografski položaj u dinamičnoj razvojnoj regiji, kao i neposredna blizina glavnih EU cestovnih i željezničkih koridora čine realnim da se Općina Gradec u perspektivi može razviti kao poželjna destinacija za goste iz znatno šireg regionalnog okruženja unutar RH i srednjoeuropskog kruga;
- ☺ Prostor: Miran, pitom, ugodan, raznolik te dovoljno očuvan i nezagađen prostor, na kojem se izmjenjuju otvorene zelene površine, šume, vodotoci, grupirana seoska naselja, kao i vrijedni krajolici i lokaliteti sa očuvanim integritetom prirodne, tradicijske i kulturne baštine;
- ☺ Na području Općine u znatnoj je mjeri sačuvana slika ruralnog prostora, u kojem postoji bogata, raznolika, i relativno dobro očuvana tradicijska i kulturna baština, sa nizom nepokretnih kulturnih dobara (dvorac, crkve, kapele, arheološki lokaliteti, raspela, itd.);
- ☺ Veći broj atraktivnih lokaliteta na kojima su skladno integrirani elementi prirodne i tradicijske baštine (područja tradicijskih vinograda, jezero Fuka, Šuma Novakuša, Park u Gradecu, vedute, dolina Glogovnice i Koruške, itd.);
- ☺ Mogućnosti za kreiranje i razvijanje raznovrsne turističke ponude, te za privlačenje različitih struktura gostiju: od ugošćivanja gradskih obitelji željnih opuštanja u mirnom ruralnom okruženju, preko ponude odmora kombiniranih sa raznovrsnim aktivnostima (šetnje i razgledavanje, sudjelovanje u aktivnostima na seoskom gospodarstvu, lov, ribolov, jahanje, biciklizam, zmajarenje, let balonom, vožnja kočijom, itd...), gastronomske ponude i ponude autohtonih proizvoda, pa do ponude sadržaja za organizirane grupe (teambuilding, proslave, paintball, pripreme sportaša, itd.);
- ☺ Dobra sigurnosna situacija – visok stupanj osobne sigurnosti;
- ☺ Blizina i dostupnost pratećih sadržaja i usluga (banka, trgovine, ambulanta, pošta, restorani, mogućnost organiziranja izleta na druge lokalitete u Zagrebačkoj županiji i bliskom okruženju itd...);
- ☺ Dobri uvjeti za proizvodnju zdrave hrane – velik broj malih i mješovitih poljoprivrednih gospodarstava (OPG) sa iskustvom u proizvodnji širokog kruga primarnih poljoprivrednih proizvoda i autohtonih prerađevina koji se mogu uspješno plasirati u seoskom turizmu;
- ☺ Dovoljan broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i drugih potencijalnih nositelja razvoja koji se mogu organizirano uključiti u razvojne aktivnosti i usmjeriti na realizaciju projekata seoskog turizma, itd;

- ☺ Razvijena turistička djelatnost i područja u Zagrebačkoj županiji i užem okruženju, mogućnost razvoja suradnje i uključivanja u turističke i marketinške programe i turističku ponudu na razini Zagrebačke županije i regionalnog okruženja;

b) Razvojna ograničenja

Razvojna ograničenja u sektoru turizma odnose se ponajprije na činjenicu da seoski turizam još nije prepoznat kao razvojni prioritet, te da je na Općini nedovoljno razvijena svijest o razvojnom potencijalu i mogućnostima za razvoj ove djelatnosti. Iz takve situacije proizlaze slijedeća razvojna ograničenja:

- ☐ Seoski turizam na Općini nije razvijen i nema tradicije;
- ☐ Nema razvojne koncepcije, programa ni organiziranih nositelja razvoja;
- ☐ Nisu definirani elementi turističke ponude: nisu identificirani, sistematizirani i valorizirani elementi prirodne, kulturne i tradicijske baštine koji trebaju biti sastavnice turističke ponude i prepoznatljivosti Općine, niti postoje locirani nositelji razvojnih aktivnosti;
- ☐ Prirodna, kulturna i tradicijska baština su velikim dijelom zapušteni i nepripremljeni za integriranje u turističku ponudu;
- ☐ Nerazvijena turistička infrastruktura (sistematizirani elementi turističke ponude, prezentacijski i promidžbeni materijali, karte, putokazi, oznake, staze, odmorišta, itd...),
- ☐ Nedostatak smještajnih kapaciteta na poljoprivrednim gospodarstvima, te profiliranih turističkih proizvoda i drugih elemenata ponude seoskog turizma (gastronomija, rekreativni i drugi sadržaji itd.) ;
- ☐ Nedostatna finansijska sredstva i resursi za ulaganja u turistifikaciju Općine i razvoj turističke ponude;

4.7. SWOT analiza UPRAVLJANJA LOKALNIM RAZVOJEM

(razvojna komponenta br. 7)

4.7.1. SWOT ANALIZA UPRAVLJANJA LOKALNIM RAZVOJEM

SNAGE	SLABOSTI	MOGUĆNOSTI/PRILIKE	PRIJETNJE
☺ U lokalnoj samoupravi postoje kontinuitet aktivnosti na upravljanju lokalnim razvojnim projektima od 1990-tih godina; ☺ Pozitivna iskustva na projektima komunalnog opremanja (plinifikacija, vodoopskrba, komunalne djelatnosti, uređenje lokalnih cesta, itd); ☺ Razvijena suradnja sa ZG županijom i drugim institucijama, pozitivna početna iskustva na partnerskim projektima (osn. škola, EIB II, i dr.); ☺ Postoje analitičke i stručne podloge za planiranje i upravljanje lokalnim razvojem; ☺ Uređen status najvećeg dijela općinske imovine; ☺ Uređeni okviri za obavljanje komunalnih djelatnosti i razvoj infrastrukture: – ustrojeno općinsko komunalno poduzeće "Komgrad Gradec" d.o.o, – uređen pravni status komunalnih djelatnosti i infrastrukture, ☺ Uspostavljen kvalitetan informatički sustav za praćenje djelatnosti Općine i komunalnog društva; ☺ Rezultati obavljene revizije (DUR, 2008.) ukazuju da Općina u svim bitnim elementima ima uredno poslovanje, ☺ Općinski proračun je konsolidiran, i riješene su sve dubioze koje bi mogle ograničavati sposobnost za razvojne aktivnosti; ☺ Općina nije zadužena, i ima kvalitetan bonitet; ☺ Općina raspolaže relativno velikom imovinom koja nije opterećena nikakvim hipotekama ili drugim teretima;	■ Nije izgrađeno ustrojstvo Općine za upravljanje razvojem, ■ Nedovoljna iskustva i stručna znanja za sustavbi upravljanje razvojem i složenim razvojnim projektima, a naročito kada se radi o partnerskim programima i projektima EU; ■ Nije cjelovito ustrojen Upravni odjel; ■ Nedovoljna ekipiranost i organiziranost za postizavanje potrebne dinamike i učinkovitosti u radu Općine; ■ Nedovoljan organizacijski i stručni kapacitet za sustavnu realizaciju kompleksnih i multisektorskih razvojnih aktivnosti i lokalnih razvojnih projekata; ■ Volontersko i nesustavno angažiranje većine sudionika u upravljanju Općinom, što rezultira nejasnom podjelom dužnosti, nedostatnom alokacijom odgovornosti, i smanjenom učinkovitosti; ■ Nezadovoljavajuća koordinacija aktivnosti, nedovoljno učinkovito kolanje podataka i informacija, nedostatna primjena suvremenih metoda komuniciranja i nastupanja; ■ Nedovoljna znanja, informiranost i uključenost u pitanjima EU, programima prilagođavanja za ulazak u EU i pretpristupnim programima; ■ Nerazvijene institucije civilnog društva (udruge), vrlo niska razina uključenosti stanovnika i civilnog društva u pitanja upravljanja razvojem; ■ Nerazvijena svijest i nedovoljna znanja o značaju i potencijalima civilnog društva i LEADER pristupa	☺ Uspostavljanje i ekipiranje učinkovite organizacije rada na poslovima upravljanja Općinom i razvojem; ☺ Razvoj suradnje s mrežom konzultanata (npr. HAMAG), ZG županijom i drugim potpornim inistitucijama, radi osiguravanja potrebne razine stručnih znanja i iskustava, te dovoljnog organizacijskog potencijala za učinkovito pripremanje, financiranje i izvođenje razvojnih ativnosti, općinskih programa i projekata ☺ Korištenje različitih dostupnih modela potpore i projektnog financiranja u okviru potpornih i partnerskih programa na razini ZG županije, države i EU, radi osiguravanja potrebnih financijskih izvora za pojačane aktivnosti i projekte Općine; ☺ Korištenje dostupnih programa za edukaciju i povećavanje osposobljenosti svih, a naročito izvršnih sudionika u upravljanju Općinom, za učinkovito djelovanje na poslovima upravljanja razvojem, te pravodobno prilagođavanje za EU; ☺ Usvajanje i razvoj LEADER pristupa i institucija civilnog društva, radi uključivanja što šireg kruga lokalnih ljudi i potencijala u razvojne aktivnosti, te osposobljavanja lokalne zajednice za skladan i uspješniji razvoj kroz potporu nacionalnih, EU i drugih programa; ☺ Jačanje suradnje s užim i širim regionalnim okruženjem, te uključivanje u programe kojima se jača razvojni potencijal Općine;	● Nespremnost i neodlučnost lokalne samouprave i ključnih sudionika u upravljanju Općinom da prihvate novi participativan, dinamičan i poduzetan (profesionalni) pristup upravljanju lokalnim razvojem, ● Gubitak perspektiva i konkurentnosti u slučaju kašnjenja s pokretanjem dinamičnih aktivnosti, ● Produbljivanje gospodarske krize i negativnih finacnijskih trendova u okruženju; ● Nedostatak sredstava (na nacionalnoj i regionalnoj razini) za financiranje projekata lokalnog razvoja; ● Spora i nestabilna provedba operativnih razvojnih programa na nacionalnoj razini i Nacionalne politike konkurentnosti; ● Neprimjereni, nestabilni i praviše restriktivni propisi o proračnskom financiranju; ● Korupcija

4.7.2. SASTAVNICE RAZVOJNOG POTENCIJALA I RAZVOJNA OGRANIČENJA U SEKTORU UPRAVLJANJA LOKALNIM RAZVOJEM

a) Sastavnice razvojnog potencijala

Sastavnice razvojnog potencijala u segmentu upravljanja razvojem odnose se na osposobljenost, organiziranost i potencijal lokalne samouprave, ali i cijele lokalne zajednice, za svrhovito i učinkovito upravljanje lokalnim razvojem i realiziranje razvojnih aktivnosti.

Temeljna je karakteristika, da je Općina u dosadašnjem tijeku postavljena i pripremljena za ulazak u novu fazu razvojnog ciklusa koji se temelji na suvremenom participativnom pristupu. U tom smislu, bitne su slijedeće sastavnice razvojnog potencijala:

- ☺ Iskustva u upravljanju razvojnim projektima: Lokalna samouprava Gradeca je u periodu od druge polovine 1990-tih godina realizirala veći broj razvojnih projekata i aktivnosti (plinifikacija, donošenje Prostornog plana, rekonstrukcija lokalnih vodovoda, razvoj lokalne cestovne mreže, informatizacija, ustrojavanje komunalnog poduzeća, itd.);
- ☺ Postoje pozitivna početna iskustva u pripremanju projekata u okviru partnerskih programa na razini Zagrebačke županije i države, te projekata financiranih od strane EU (područna škola Cugovec, Osnovna škola Gradec, projekt vodoopskrbe koji se financira sredstvima Europske investicijske banke);
- ☺ Općina je u tijeku dosadašnjih aktivnosti dobroj mjeri osigurala analitičke i stručne podloge za upravljanje lokalnim razvojem te uspostavila početni stručni potencijal kroz razvoj suradnje sa tijelima zagrebačke županije, potpunim institucijama, HZPSS, HSC, konzultantima, projektantima, i drugim strukturama od značaja za upravljanje lokalnim razvojem;
- ☺ Donesen je Prostorni plan i drugi bitni akti za održivo upravljanje razvojem u prostoru;
- ☺ Uređen je status svih značajnijih nekretnina i infrastrukture u vlasništvu Općine (uređenje odnosa, procjena, uknjižba u z.k., te unos u poslovne knjige tj. imovinu Općine);
- ☺ Uspostavljeni su okviri za obavljanje komunalnih djelatnosti i upravljanje razvojem komunalne infrastrukture:
 - ustrojeno je lokalno komunalno društvo u vlasništvu Općine "Komgrad Gradec" d.o.o., čija je djelatnost i zadatakda bude nositelj komunalnih djelatnosti i projekata razvoja komunalne infrastrukture;
 - uređen je pravni status postojeće komunalne infrastrukture,
 - organizira se i uspostavlja legitimno obavljanje komunalnih djelatnosti u nadležnosti Općine;
- ☺ Uspostavljen je kvalitetan informatički sustav za podršku radu i poslovanju Općine i komunalnog društva (PIS), i razvijeni su nužni tehnički uvjeti za korištenje suvremenih informatički uvjetovanih tehnologija komuniciranja, nastupanja, te koordiniranja i praćenja aktivnosti;
- ☺ Uvidom u Izvještaj Državnog ureda za reviziju o obavljenoj reviziji Općine (2008. g.), proizlazi da Općina u svim bitnim elementima ima uredno poslovanje, te da su otklonjeni i usklađeni nepravilno i neadekvatno postavljeni procesi i stavke, nastali u periodu od pokretanja i ustrojavanja Općine;

- ☺ Konsolidirano je financijsko poslovanje i općinski Proračun, i riješene su sve značajnije dubiozne stavke i obveze koje bi mogle organičavati razvojni potencijal Općine;
- ☺ Općina nije zadužena;
- ☺ Imovina i nekretnine Općine nisu opterećeni nikakvim uknjiženim ili neuknjiženim teretima.
- ☺ Općina ima kvalitetan bonitet i sposobnost za korištenje svih odgovarajućih instrumenata za financiranje razvoja lokalne samouprave (potpore, krediti, leasing, obveznice, JPP, itd...);
- ☺ Projekt vodoopskrbe Općine priprmljen za ulazak u realizaciju, kao strateški razvojni projekt koji ima potencijal da posluži kao "katalizator" i "poligon" za pokretanje i uvođenje Općine u novi razvojni ciklus.

b) Razvojna ograničenja

Razvojna ograničenja u sektoru upravljanja lokalnim razvojem povezana su sa slabim fiskalnim kapacitetom Općine i nedostatnim financijskim sredstvima, nedovoljnim stručnim i organizacijskim potencijalom za upravljanje razvojem, te nedostatkom poduzetnog, dinamičnog i participativnog pristupa razvoju i financiranju razvoja. U takvoj situaciji, bitna razvojna ograničenja su slijedeća:

- ☐ Nedovoljno su izgrađeni institucionalno ustrojstvo, pristup i sposobosti (ekipa) za učinkovito upravljanje razvojem;
- ☐ Neadekvatan pristup razvojnom planiranju i financiranju razvoja, koji se još uvijek temelji na pasivnoj preraspodjeli proračunskih sredstava, i ne omogućava učinkovito korištenje dostupnih izvora poticajnog i participativnog financiranja ruralnog razvoja u okviru potpornih, partnerskih i pretpristupnih programa na razini ZG Županije, države i EU (potpore, subvencije, donacije, poticajni krediti, obveznice, SAPARD/IPARD itd...);
- ☐ Nedovoljna ekipiranost i organiziranost za kompleksno upravljanje razvojem i razvojnim projektima - nedostaje uigran razvojni tim sa zajedničkom vizijom i fondom potrebnih iskustava, stručnih znanja i vještina za učinkovito pripremanje i realiziranje strateških razvojnih programa i projekata u svim komponentama ukupnog razvoja Općine;
- ☐ Volontersko i nesustavno anažiranje većine sudionika u upravljanju razvojem – nedostatak profesionalnog pristupa, koordinacije te alokacije odgovornosti u pitanjima upravljanja lokalnim razvojem, prvenstveno zbog nedovoljnih sredstava;
- ☐ Nije cjelovito ustrojen Upravni odjel Općine;
- ☐ Nedovoljna dinamičnost, učinkovitost i ažurnost općinske administracije;
- ☐ Nedostatna razina osposobljenosti i stručnih znanja za učinkovito obavljanje administrativnih i razvojnih poslova Općine (informatika i informatički uvjetovane tehnologije komuniciranja i nastupanja, upravljačke i komunikacijske vještine, strani jezici, pravna regulativa, standardi i smjernice ruralnog razvoja, znanja o EU, znanja o projektnom managementu i marketingu, itd...);
- ☐ Neučinkovito kolanje dokumentacije i informacija, nedovoljna kontrola procesa;

- ❑ Nezadovoljavajuća koordinacija i dinamika suradnje između Općine i općinskog komunalnog društva "Komgrad Gradec" d.o.o.;
- ❑ Nedovoljna učinkovitost u financijskom planiranju i ulaganju proračunskih sredstava;
- ❑ Nedovoljna uključenost te nedovoljna razina informiranosti i znanja o suvremenim strategijama, standardima i programima za upravljanje lokalnim razvojem;
- ❑ Nedovoljna uključenost i razina znanja o postojećim modelima i programima na razini ZG županije, države i EU za programiranje, poticanje i financiranje lokalnog i ruralnog razvoja; pretpristupnim programima za prilagodbu i usklađivanje sa standardima EU;
- ❑ Nedovoljna uključenost i razina znanja o pretpristupnim fondovima (IPA, SAPARD/IPARD),
- ❑ Neovoljna uključenost i razina znanja o Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU (CAP) te programima namijenjenim prilagodbi i osposobljavanju lokalne samouprave za korištenje strukturnih i poljoprivrednih fondova EU nakon pristupanja u EU, kao i drugim bitnim temama koje su značajne za učinkovito upravljanje razvojem u današnjim uvjetima;
- ❑ Općina još nije usvojila **aktivan i participativan pristup** koji podrazumjeva dinamično razvojno planiranje, aktivno pripremanje te financiranje razvojnih projekata iz dostupnih subvencija, donacija i drugih izvora potpajnog financiranja (kredit, obveznice, itd...) u okviru potpornih i partnerskih programa na razini ZG županije, države i EU - te generiranje povećanih prihoda, nove vrijednosti i drugih razvojnih efekata, kao realnih izvora za povećavanje financijskog potencijala Općine, prevladavanje današnjih problema i ubrzan razvoj;
- ❑ Nedovoljna uključenost u razvojne tijekove u užem i širem okruženju, te nedovoljna suradnja sa potpornim i drugim institucijama na razini Zagrebačke županije, države i EU, što je bitna prepreka za rješavanje postojećih problema i uzrok nedovoljnog korištenja razvojnih mogućnosti;
- ❑ Nerazvijenost institucija civilnog društva i vrlo slaba razina uključenosti stanovništva i interesnih grupa na Općini u pitanjima lokalne samouprave i upravljanja razvojem. Ovakvo stanje rezultira štetnim i regresivnim pojavama i procesima u lokalnoj zajednici (stanovništvo, poduzetnici, poljoprivreda), kao što gubitak identiteta, nemotiviranost, pesimizam, osjećaj besperspektivnosti i nepovjerenja u lokalnu samoupravu, nedostatak inicijative i nespremnost za uključivanje u razvojne procese.

Ovo predstavlja vrlo ozbiljnu i ključnu prepreku razvoju, jer **bez bez konstruktivne participacije lokalnih ljudi nisu mogući ni konstruktivni pomoci u lokalnoj zajednici.**
- ❑ Nerazvijena svijest i nedovoljna informiranost o civilnom društvu i LEADER pristupu u pitanjima upravljanja lokalnim razvojem, kao temeljnom principu upravljanja lokalnim zajednicama u EU.

5. RAZVOJNA VIZIJA

VIZIJA je "ostvariv san" – realna zamisao i slika o tome kako bi lokalna zajednica (Općina Gradec) trebala izgledati u budućnosti.

Drugim riječima, vizija Općina Gradec prikazuje sažeti cilj ukupnog razvoja koji se želi ostvariti, odnosno ono što Općina želi biti i postati u budućnosti, ali i kakvo je njezino mjesto (što može biti i što treba biti) i kako će se uklopiti u njezino realno uže i šire okruženje – Zagrebačka županija, Republika Hrvatska, šira europska regija, i Europska unija, te uključiti u zacrtane pravce razvoja.

Stoga, kod stvaranja vizije nije dovoljno znati samo što se želi, nego i što se stvarno može – treba uvažiti realne mogućnosti. Ukratko, **vizija treba biti ambiciozna, ali i dovoljno realistična.**

S druge strane, po prirodi stvari, normalno je da vizija željenog stanja mora sadržavati i komponente idealizma (san, mašta, želje, ideali...), jer su to važni elementi za razvoj pozitivne motivacije u zajednici te poticanje integriteta. Uostalom, dobro je postaviti visoke i optimistične ciljeve, željeti više i bolje – jer ni sami nismo svjesni što stvarno možemo postići ako to želimo i ako se zajedno primimo posla.

VIZIJA:

Općina Gradec

razvojna sastavnica "Zagrebačkog prstena", prepoznatljiva zajednica s očuvanom prirodnom, povijesnom, kulturnom i tradicijskom baštinom, koja se održivo razvija nudeći Zagrebu i široj regiji kvalitetnu hranu, autohtone proizvode i mjesto za opuštanje i odmor u mirnom i ekološki očuvanom okruženju, te gradeći poticajne uvjete za razvoj malog poduzetništva i ruralnih usluga, kao sredina u kojoj se ugodno živi i radi, i mjesto poželjno za podizanje obitelji i pokretanje posla

Da bi se vizija konkretizirala i pretvorila u stvarnost, potrebno je postaviti jasne ciljeve čijom ostvarivanjem će se oživotvoriti poželjno stanje iz vizije, te odrediti aktivnosti (projekte, mjere) za realizaciju postavljenih ciljeva:

6. STRATEŠKI RAZVOJNI CILJEVI OPĆINE GRADEC

Ostvarivanje razvojne vizije provodi se kroz realizaciju jasno postavljenih ciljeva u svim komponentama održivog razvoja Općine koje su naprijed navedene i analizirane.

Za ostvarivanje postavljene razvojne vizije Općine Gradec predložena su 4 strateška cilja.

Strateški cilj 1.
PREPOZNATA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA (okoliš, slika ruralnog prostora, prirodna, povijesna, kulturna i tradicijska baština)
Strateški cilj 2
POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visoka kvaliteta života i rada)
Strateški cilj 3
UBRZAN I ODŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA
Strateški cilj 4
UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM

Strateški ciljevi su postavljeni od općenitijih i dugoročnijih, od čijeg ostvarivanja ovise dugoročne perspektive i održivost razvoja Općine, prema konkretnijim i kratkoročnijim, koji se odnose na operativno ostvarivanje razvoja.

U nastavku, da bi se moglo pristupiti konkretnim aktivnostima radi oživotvorivanja utvrđene razvojne vizije, potrebno je razraditi općenito postavljene strateške ciljeve, te konkretizirati zadatke za provedbu (provedbene ciljeve) i odrediti konkretne programe i mjere:

7. RAZRADA - PRIORITETI I MJERE

Nakon što su određeni razvojna vizija, te osnovni strateški ciljevi razvoja kojima se utvrđena razvojna vizija konkretizira, potrebno je odrediti prioritete, zadatke i provedbene ciljeve za realizaciju postavljenih strateških ciljeva, te definirati i razraditi konkretne programe i mjere kojima će se zacrtani razvoj ostvariti u praksi.

Prva razina razrade strateških ciljeva lokalnog razvoja vidljiva je iz slijedeće tablice:

STRATEŠKI CILJEVI	PRIORITETI
5. PREPOZNATA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA (okoliš, slika ruralnog prostora, prirodna, povijesna, kulturna i tradicijska baština)	➤ zaštita, identificiranje i valorizacija, ➤ čuvanje i kultiviranje ➤ razvojno integriranje – stavljanje u funkciju održivog razvoja, kapitalizacija
6. POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visoka kvaliteta života)	➤ komunalna infrastruktura ➤ razvoj društvenih djelatnosti
7. UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA	3.1. Održiva i konkurentna poljoprivreda
	3.2. Konkurentni obrt i malo poduzetništvo
	3.3. Seoski turizam
8. UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM	➤ razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave ➤ učinkovito pripremanje i provedba razvojnih programa i projekata ➤ Uključenost stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER pristup)

Daljnja razrada strateških ciljeva u provedbene zadatke i konkretne razvojne aktivnosti (programe, projekte i mjere) vidljiva je u nastavku:

7.1. Strateški cilj 1.

PREPOZNATA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA

(okoliš, slika ruralnog prostora, prirodna, povijesna, kulturna i tradicijska baština)

7.1.1. Prioriteti

Prostorna baština je najvredniji resurs i temeljna sastavnica razvojnog potencijala, identiteta i prepoznatljivosti Općine, od čijeg očuvanja i održivog korištenja ovise dugoročne razvojne perspektive i mogućnosti za uspješan razvoj. Zbog toga, ovu vrijednu baštinu Općine treba sačuvati, integrirati i staviti u funkciju održivog razvoja. U tom smislu, proizlaze slijedeći prioriteti za djelovanje i razvoj Općine:

☛ Zaštita, identificiranje i valorizacija

Općina treba postojeću prostornu baštinu zaštititi od daljnje devastacije, identificirati i valorizirati njezine elemente, te uspostaviti učinkovito upravljanje prostornom baštinom, kako bi se omogućilo njezino održivo korištenje u funkciji razvoja i jačanja konkurentnosti Općine;

S druge strane, ovaj prioritet podrazumijeva prepoznavanja i razvoj svijesti u lokalnoj zajednici o važnosti, vrijednosti i potencijalu prostorne baštine za održiv razvoj Općine, te o potrebi i mogućnostima njezine zaštite, čuvanja i održivog korištenja u funkciji razvoja i povećavanja kvalitete života i rada.

☛ Čuvanje, kultiviranje i razvoj prepoznatljivosti

Lokalna samouprava mora kontinuirano pripremati, organizirati i provoditi odgovarajuće mjere i razvojne aktivnosti (programe, projekte) u cilju čuvanja, unaprijeđivanja, povećavanja vrijednosti te jačanja prepoznatljivosti i razvojnog potencijala prostorne baštine.

Pritom, za ostvarivanje ovog prioriteta naročito je važno uključivanje lokalnog stanovništva te razvoj institucija i uloge civilnog društva (LEADER pristup), kako bi se omogućilo učinkovito partnerstvo lokalne samouprave i civilnog društva, te pripremanje i uključivanje odgovarajućih lokalnih projekata u partnerske i potporne programe na razini Zagrebačke županije, države i EU, u cilju učinkovitog financiranja i provedbe;

☛ Razvojno integriranje – stavljanje u funkciju održivog razvoja Općine

Prostorna baština nije sama sebi svrha, i lokalna samouprava treba osigurati uvjete i perspektive za njezino učinkovito i dugoročno održivo korištenje u funkciji gospodarskog razvoja i povećavanja kvalitete života na Općini.

U tu svrhu, Općina treba pripremati razvojne programe i osiguravati uvjete, locirati perspektivne nositelje razvoja, te poticati pokretanje kvalitetnih razvojnih projekata i ulaganja na Općini, koji će omogućiti održivu kapitalizaciju prostorne baštine za ostvarivanje ciljeva razvoja u svim komponentama ukupnog razvoja Općine.

Radi uspješnog ostvarivanja ovakvih prioriteta za djelovanje Općine, potrebno je ostvariti slijedeće zadatke – provedbene ciljeve:

7.1.2. Provedbeni ciljevi u 1. komponenti ukupnog razvoja (Položaj i prostorna baština), kojima se ostvaruje strateški cilj 1 – PREPOZNATA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA

Br.	Opis cilja
1.	Izgradnja sustava za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda
2.	Identifikacija, sistematiziranje i valoriziranje prirodne, povijesne, tradicijske i kulturne baštine, te njihovo razvojno integriranje u funkciji održivog razvoja Općine
3.	Razvijanje svijesti u lokalnoj zajednici o značaju i potencijalima prostora i prostorne baštine, o potrebi njihovog očuvanja i unaprijeđivanja, te o mogućnostima za njihovo održivo korištenje u funkciji razvoja i povećavanja kvalitete života
4.	Razvoj sustavnog upravljanja zaštićenim dijelovima prirode i okoliša, te vrijednom prirodnom, kulturnom i tradicijskom baštinom Općine
5.	Razvoj održive poljoprivrede – usklađivanje i razvoj poljoprivrednih gospodarstava u skladu sa standardima zaštite okoliša
6.	Zaštita i održivo korištenje poljoprivrednih tala i s njima povezane biološke raznolikosti, što uključuje i uređenje te učinkovito korištenje naobrađenih i zapuštenih površina, uključujući i ekološku proizvodnju
7.	Utvrđivanje i dosljedna primjena uvjeta i kriterija gradnje na području Općine, u cilju zaštite vrijednih krajolika i slike ruralnog prostora, te razvoja vizuelnog identiteta Općine
8.	Zaštita i saniranje vodotoka i podzemnih voda
9.	Zaštita i održivo korištenje privatnih šuma, te očuvanje s njima povezane biološke i krajobrazne raznolikosti
10.	Razvoj sustava za korištenje obnovljivih izvora energije
11.	Neškodljivo i gospodarski učinkovito postupanje s otpadom
12.	Saniranje divljih deponija otpada
13.	Uključivanje lokalnog stanovništva u pitanja zaštite i održivog korištenja prostorne baštine – razvoj inisitucija civilnog društva (udruge) i partnerstva između lokalne samouprave i civilnog društva (LEADER pristup) na poslovima zaštite, održivog korištenja okoliša i prostorne baštine u cjelini

Za ovakvih zadataka, planiraju se ostvariti slijedeće razvojne aktivnosti (projekti i mjere):

7.1.3. RAZRADA MJERA I PROGRAMA za ostvarivanje strateškog cilja 1: **PREPOZNATA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA**

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet /rok	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
1.1.	Donošenje mjera i uspostavljanje dobre prakse u cilju zaštite okoliša i održivog korištenja prirodnih resursa: - zaštita i očuvanja okoliša i bioloških raznolikosti - održivo korištenje prirodnih resursa, - kultiviranje i povećavanje vrijednosti prostora; Pripremanje i donošenje obvezujućih i preporučenih mjera i aktivnosti za zaštitu okoliša, održivo korištenje prirodnih resursa, neškodljivo poduzimanje gospodarskih aktivnosti u prostoru, itd..., u skladu s Nacionalnim planom djelovanja na okoliš, propisima RH i smjernicama ZPP EU.	I. kratkoročno 2010-2011	Općina	50.000	- ZG Županija - FZOEU - MZOPUG - institucije civilnog društva, - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih sredstava	Prioritetna mjera usmjerena na zaštitu postojećeg stanja, te uspostavljanje i postepeno uhodavanje dobre prakse; U skladu s mogućnostima, predviđeno je da Općina snosi troškove izrade Programa, a stručne i specijalističke podloge osigurale bi se u suradnji s razvojnim partnerima. • Prioritet 3.1. ŽRS ZŽ – Zaštita i održivo korištenje prirodne baštine, • Prioritet 4.4. ŽRS ZČ – Visoka kvaliteta okoliša Mjera 4.4.1. – Unapređenje stanja okoliša, Mjera 4.4.2. – Unapređenje sustava zaštite okoliša
1.2.	Izrada sistematizacije i valorizacija elemenata prostorne baštine Općine (okoliš, vrijedni krajolici, elementi tradicijskog i kulturnog nasljeđa), kao: • Izrada konzervatorske osnove: - izrada baze podataka zaštićenih dijelova prirodne baštine, tradicijske i kulturne baštine; - stručna valorizacija i ocjena stanja, - ocjena razvojnog potencijala elemenata prostorne baštine - fotodokumentacija, - topografsko lociranje i kartografski prikazi, itd. • Pripremanje prezentacijskih i promidžbenih materijala	I. kratkoročno 2010-2011., srednjoročno	Općina	100.000	- ZG Županija, - MPUZOG, - FZOEU - Min. kulture - stručne i znanstvene institucije - institucije civilnog društva - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih sredstava	U skladu s mogućnostima, Općina bi snosila ulaganja vezana uz organiziranje projekta i izradu konzervatorske osnove. Stručne podloge i ostali specijalistički poslovi realizirali bi se u suradnji s razvojnim partnerima, te financirali iz subvencija, potpora i drugih dostupnih izvora. • Prioritet 3.1. ŽRS ZŽ – Zaštita i održivo korištenje prirodne baštine, Mjera 3.1.2. – Potpunija identifikacija, valorizacija, interpretacija i razvojna integracija postojeće prirodne baštine

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet /rok	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali Izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
1.3.	Uspostavljanje učinkovitog upravljanja zaštićenim dijelovima prirode i drugom prostornom baštinom Općine - reguliranje statusa i zaštite u Prostornom planu (usklađivanje PP dokumenata); - izada baze podataka zaštićenih dijelova prirode, te vrijednih elemenata prirodne, tradicijske i kulturne baštine koje Općina želi štititi i razvojno integrirati; - interpretacija, utvrđivanje prioriteta i mogućnosti u pogledu zaštite i razvojnog integriranja; - definiranje i provedba specifičnih mjera za zaštitu i očuvanje; - organiziranje upravnih djelatnosti za provedbu i nadzor nad provedbom mjera; - prezentacija, promocija i razvoj marketinškog pristupa, radi jačanja prepoznatljivosti; - izrada studija izvedivosti te određivanje uvjeta i najboljih rješenja za razvojno integriranja i održivo gospodarenje elementima prostorne baštine; - pripremanje i izvedba investicijskih projekata i drugih aktivnosti vezanih uz uređivanje, tekuće i investicijsko održavanje te razvojno integriranje zaštićenih dijelova prirode i ostalih elemenata prostorne baštine, itd...	I. kontinuirano	Općina	300.000	- ZG Županija - Min. kulture - Min. turizma - FZOEU - MPRRR, - MRRŠVG, - MZOPUG - institucije civilnog društva - privatni partneri - ostali	stvarni troškovi u okviru raspoloživih izvora i temeljem provedbene dokumentacije	Nastavno na Mjeru 1.1. i 1.2. Općina bi u skladu s mogućnostima financirala izradu Programa, te snosila operativne troškove vezane uz pripremanje, provedbu i nadzor mjera. Stručne i specijalističke podloge, kao i sredstva za financiranje ulaganja vezanih uz pripremanje i izvedbu projekata i drugih razvojnih ulaganja u svrhu zaštite, uređenja i razvojnog integriranja, osiguravati će se u suradnji s razvojnim partnerima, te financirati iz subvencija, potpora i svih drugih dostupnih izvora, u skladu s odgovarajućom planskom i projektnom dokumentacijom i pozitivnim propisima. • Prioritet 3.1. ŽRS ZZ – Zaštita i održivo korištenje prirodne baštine, Mjera 3.1.1. – Uspostava i upravljanje zaštićenim dijelovima prirode, Mjera 3.1.2. – Potpunija identifikacija, variorizacija, interpretacija i razvojno integriranje prirodne baštine, Mjera 3.1.3. – Skladni razvoj ruralnog područja; • Prioritet 3.2.. Mjera 3.2.1. ŽRS ZZ – Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine, • Prioritet 3.3. ŽRS ZZ – Jačanje prepoznatljivosti, Mjera 3.3.1 – Unapređenje marketinških aktivnosti
1.4.	Uspostavljanje kriterija i smjernica za arhitektonsko oblikovanje građevina i građevinske zahvate u prostoru Ciljevi: - očuvanja vrijednih lokaliteta i krajobraza, - očuvanja i unaprijeđivanje vizualnog identiteta i integriteta prostora Općine, - jačanje konkurentnosti Općine	II. kontinuirano	Općina	50.000	- ZG Županija, - MZOPUG - institucije civilnog društva, - ostali		Izrada studije, sa smjernicama i primjerima. Donosi se u formi samostalnog akta za interpretiranje i provedbu Prostornog plana, ili u formi dopuna Prostornog plana • Prioritet 3.1.. Mjera 3.2.2. ŽRS ZZ – Očuvanje i njegovanje identiteta ZZ (i Općine), uz otvorenost prema drugima

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet /rok	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali Izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
1.5.	Promicanje i razvoj svijesti u lokalnoj zajednici o značaju i potencijalima prostorne baštine za razvoj Općine, te o mogućnostima i mjerama za njezinu zaštitu, očuvanje i razvojno integriranje Aktivnosti vezane uz informiranje, edukaciju i participiranje stanovništva u pitanjima zaštite, unaprijeđivanja i razvojne integracije prirodne i kulture baštine, kao: - informiranje - prezentacijski i promidžbeni materijali, - organiziranje tribina, radionica, i sl. - implementacija LEADER pristupa u ovoj problematici	I. kontinuirano	Općina	100.000	- ZG Županija, - MZOPUG - MPRRR - MRRŠVG - FZOEU - institucije civilnog društva - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih sredstava	Općina u skladu s mogućnostima ulaže u informiranje i prezentaciju, te razvija ulogu iniciranja, povezivanja i poticanja aktivnosti kojima se razvija i jača aktivno uključivanje stanovništva u pitanja i aktivnosti zaštite i unaprijeđivanja prirodne, tradicijske i kulturne baštine. Poticanje i financiranje aktivnosti i projekata na razini civilnog društva financiralo bi se u suradnji s razvojnim partnerima, iz subvencija i drugih dostupnih izvora. • Prioritet 1.2. ŽRS ZŽ – Aktivno građanstvo, jačanje udruga civilnog društva u razvoju
1.6.	Lociranje i saniranje divljih odlagališta otpada	I. kratkoročno (2010.g.), kontinuirano	Komgrad Gradec d.o.o.	50.000	- ZG Županija - FZOEU - MZOPUG - institucije civilnog društva - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih sredstava	Općina locira divlja nalazišta, inicira i organizira aktivnosti. Financiranje radova i drugih ulaganja vezanih uz saniranje divljih deponija osigurava "Komgrad Gradec" u okviru izvora iz djelatnosti te u suradnji s razvojnim partnerima, iz odgovarajućih subvencija, potpora i drugih dostupnih izvora. • Prioritet 4.4., Mjera 4.4.1. ŽRZ ZŽ – Unapređivanje stanja okoliša
1.7.	Kultiviranja prostora Općine (projekti uređenja okoliša i javnih površina, objekata, fasada, i ostalih elemenata prostora) - Kontinuirano planiranje, pripremanje i provedba projekata i aktivnosti s ciljem unaprijeđivanja vizuelnog identiteta, povećavanja kvalitete života, i jačanja konkurentnosti Općine	II. kratkoročno, kontinuirano	Općina Komgrad Gradec d.o.o.	200.000	- ZG Županija, - MZOPUG - MPRRR, - Min. turizma - institucije civilnog društva - privatni partneri - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih sredstava	Općina ima ulogu iniciranja, povezivanja i poticanja, u suradnji s civilnim društvom i razvojnim partnerima. Općina bi u okviru mogućnosti participirala u aktivnostima vezanim uz iniciranje, pripremanje i promociju projekata, a investicijski radovi, ulaganja i ostale mjere financirali bi se iz dostupnih subvencija, potpora i drugih dostupnih izvora, te privatnih sredstava • Prioritet 4.4., Mjera 4.4.1. ŽRZ ZŽ – Unapređivanje stanja okoliša

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet /rok	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali Izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
1.8.	Program gospodarski učinkovitog postupanja s otpadom - edukacija, razvoj svijesti, navika i dobre prakse u lokalnoj zajednici u pogledu kvalitetnog postupanja s otpadom; - razvijanje postupaka u cilju prikupljanja glomaznog i opasnog otpada, razvrstavanja i pravilnog pripremanja za transport, tako da se smanji onečišćenje prostora i omogući racionalno postupanje; - ovaranje reciklažnog dvorišta, radi prikupljanja opasnog i gospodarski korisnog otpada;	II. kontinuirano	Općina Komgrad Gradec d.o.o.	100.000	- ZG Županija - FZOEU - MZOPUG - MRRŠVG - privatni partneri, institucije - civilnog društva, - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih sredstava	Općina bi financirala vlastite aktivnosti, promidžbene materijale, dokumentaciju, itd. Stručne podloge i ostali specijalistički poslovi realizirali bi se u suradnji s razvojnim partnerima, te financirali iz dostupnih subvencija i potpora. Investicijska ulaganja u pripremanje i izvedbu investicija (dokumentacija, oprema, objekti i infrastruktura) osigurati će se u provedbi pripremljenih programa iz dostupnih subvencija, poticaja i ostalih izvora, a dijelom i sredstvima koja će osigurati Komgrad Gradec d.o.o. u okviru djelatnosti. Prioritet 4.3., Mjera 4.3.2. ŽRS ZŽ – Razvoj integralnog sustava gospodarenja otpadom
1.9.	Saniranja i zaštite površinskih vodotoka (Glogovnica i Črnc) - Analiza i utvrđivanje stanja - Pripremanje i provedba projekta saniranja i zaštite vodotoka	II. srednjoročno – dugoročno	Općina Komgrad Gradec d.o.o.	300.000	- Hrvatske vode - ZG županija - FZOEU - MRRĐVG - MZOPUG - MPRRR - insitucije civilnog društva - ostali izvori	prema stvarnim troškovima i ulaganjima temeljem provedbene dokumentacije	Strateški projekt za održiv razvoj Općine, kojim treba sanirati narušeno stanje, te obnoviti prirodne resurse i okoliš koji su vrlo vrijedni za kvalitetu života i održiv razvoj Općine. Projektu se može pristupiti nakon što budu završeni adaptacija Svinjogojske farme i pročišćivač otpadnih voda u Križevcima. Općina bi prema mogućnostima participirala u troškovima pripremanja projekta, a investicijski radovi financirali bi se i realizirali u suradnji s razvojnim partnerima, iz subvencija, potpora i drugih dostupnih izvora, u skladu s investicijskom dokumentacijom. Prioritet 4.4., Mjera 4.4.1. ŽRS ZŽ – Unapređenje stanja okoliša

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet /rok	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali Izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
1. 10.	Rješavanje statusa, zaštita i razvojno integriranje Biskupske kurije (dvorca) u Gradecu Općina treba iznaći rješenje da se ova vrijedna nekretnina, koja je nakon otvaranja nove osnovne škole ostala prazna i bez određene namjene te izložena ubrzanom propadanju i devastaciji, zaštiti, sačuva i stavi u funkciju održivog razvoja i povećavanja kvalitete života u lokalnoj zajednici. Predviđene aktivnosti: - Izrada studije izvedivosti, te definiranje prijedloga rješenja; - Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, - Lociranje korisnika i nositelja djelatnosti koje bi se odvijale u prostorijama Dvorca; - Upostavljanje kvalitetnog upravljanja nekretninom i osiguravanje financijskih izvora za održavanje Dvorca.	II. kratkoročni priroitet	Općina	50.000	- ZG županija, - Min. kulture, - MINGORP - institucije civilnog društva, - privatni partneri, - ostali		Potrebno je pronaći rješenje koje bi uključivalo prenošenje Dvorca u nadležnost Općine, te stvaranje uvjeta da se prostori Dvorca stave u funkciju za uspostavljanje aktivnosti od interesa za lokalni razvoj i povećavanja kvalitete života na Općini (npr. Centar za potporu poljoprivredi i malom poduzetništvu, rad udruga civilnog društva, organiziranje edukacijskog centra i potpornih djelatnosti u suradnji s potpornim institucijama i tvrtkama u javnom i privatnom sektoru, sjedišta Poduzetničke zone i Poljoprivredne proizvodne zone, edukacija, itd...). Ovakvo rješavanje podrazumijeva da se uspostavi kvalitetno upravljanje nekretninom, te osiguraju održivi financijski izvori za održavanje Dvorca. Odgovarajuće rješenje moguće je osigurati u suradnji s razvojnim partnerima, iz odgovarajućih potpora i donacija, prihoda od naknade za korištenje prostora, i drugih dostupnih izvora. • Prioritet 3.2. ŽRS ZZ – Zaštita o održivo korištenje kulturne baštine, Mjera 3.2.1. – Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine, Mjera 3.2.3. – Osnivanje, jačanje i međusobno povezivanje insitucija u području kulturne baštine
Ukupno PREPOZNATA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA (HRK/2009-2013)				1.300.000			

27.2. Strateški cilj 2. POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (Visoka kvaliteta života)

7.2.1. Prioriteti

Prioritet općinskog razvoja je kvalitetno zadovoljavanje potreba stanovništva i gospodarstva, te uspostavljanje kvalitetnih uvjeta i poticajnog okruženja za život i rad na području Općine. Na taj način stvara se i poticajno okruženje za ulaganja i razvoj konkurentnosti Općine. U tom smislu, u okviru ovog strateškog cilja postavljaju se dva temeljna prioriteta:

➤ Razvoj komunalne infrastrukture

Ovaj prioritet odnosi se na razvoj i kvalitetno održavanje tzv. fizičke infrastrukture (vodovod, odvodnja, cestovna mreža, električna energija, plin, telekomunikacije), kao temeljnih potreba za život i rad, i uvjeta za razvoj.

➤ Razvoj društvenih djelatnosti

Društvene djelatnosti (predškolski odgoj, osnovno školstvo, zdravstvo, socijalna skrb, kultura, veterinarske usluge, komunalne djelatnosti, itd.) su izuzetno važne za održiv razvoj Općine, jer se radi o uslugama od kojih bitno ovisi zadovoljavanje potreba stanovništva, kvaliteta života i uvjeti za razvoj zajednice. Zbog toga je razvoj društvenih djelatnosti također temeljni prioritet lokalne samouprave.

7.2.2. Provedbeni ciljevi u 2. komponenti ukupnog razvoja (Društveno i razvojno okruženje), kojima se ostvaruje strateški cilj 2 – POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (Visoka kvaliteta života)

Br.	Opis cilja
1.	Izgradnja vodoopskrbnog sustava
2.	Izgradnja sustava odvodnje i zbrinjavanja otpadnih voda
3.	Unaprijeđivanje i razvoj cestovne mreže
4.	Uspostavljanje dječjeg vrtića i programa predškolskog odgoja
5.	poboljšavanje obrazovne strukture stanovništva
6.	Razvoj mjera u cilju edukacije, cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja stanovništva za aktivno zapošljavanje

7.	Unaprijeđivanje razine zdravstvenih usluga, a naročito preventivne i specijalističke zaštite
8.	Unaprijeđivanje socijalne skrbi, a naročito skrbi za starije, osobe s poteškoćama u razvoju i druge osobe s povećanim potrebama
9.	Unaprijeđivanje razine veterinarskih usluga, te ukupne stručne i organizacijske podrške poljoprivrednim proizvođačima u skladu s potrebama restrukturiranja i razvoja poljoprivrede
10.	Razvoj kulturne djelatnosti i kulturnih aktivnosti - kulturne manifestacije, predstave, poticanje razvoja aktivnosti i udruga u kulturi (folklor, kulturne radionice, dramske grupe, foto i filmsko stvaralaštvo, glazbeno stvaralaštvo, tradicijske discipline, itd.)
11.	Razvoj amaterskog športa i rekreativnih djelatnosti – jačanje postojećih klubova i udruga, poticanje uključivanja stanovništva u sportske aktivnosti, razvoj suradnje s Osnovnom školom te korištenje novoizgrađene dvorane i sportskih terena za organiziranje novih sportskih aktivnosti i klubova (rukomet, košarka, borilačke vještine i ostali dvoranski sportovi);
12.	Razvoj društvenih aktivnosti i povećavanje kvalitete društvenog života na Općini (predavanja, zabavni sadržaji, druženja, itd),
13.	Unaprijeđivanje i razvoj elektroopskrbnog sustava
14.	Unaprijeđivanje telekomunikacijskih sustava i osiguravanje kvalitetne pokrivenosti signalom mobilne mreže

7.2.3. RAZRADA MJERA I PROGRAMA za strateški cilj 2: **POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE** (Visoka kvaliteta života)

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
2.1.	IZGRADNJA VODOOPSKRBNOG SUSTAVA Pokretanje i izvedba Projekta izgradnje vodoopskrbnog sustava za na cijelom području Općine (vodovod).						Općina je u proteklom periodu izradila projektnu dokumentaciju i pripremila Projekt za ulazak u izvedbu. - Prioritet 4.3. – ŽRS ZŽ - Razvijena komunalna i prometna infrastruktura - Mjera 4.3.4. – Razvoj sustava vodoopskrbe
2.1.1.	I. FAZA: - Priključenje na sustav Zagreba, - izgradnja magistralnog cjevovoda Vrbovec-Gradec-Cugovec, - priključenje na postojeće lokalne vodovode, adaptacija i uređenje postojeće lokalne mreže u Gradečkom Pavlovcu, Gradecu i Cugovcu, - izgradnja precrpne stanice Cugovec - izgradnja sekundarne i distributivne mreže za niža naselja (zapadni, južni i središnji dio Općine) (Navedenim radovima pokriva se cca. 70% potreba stanovništva, i praktički sve potrebe gospodarskog razvoja)	I. kratkoročno 2009./2010.	Općina, Komgrad Gradec d.o.o.	1.500.000	- Hrvatske vode, (5.600.000) - MRRŠVG -EIB II (2.100.000); - ZG županija, - FRR, - MMPI - privatni partneri - fondovi EU - ostali izvori, - naknada za priključenje	12.600.000	Općina je u proteklom periodu financirala izradu proejktne dokumentacije i, u skladu s mogućnostima, osigurava dio sredstava za radove. U skladu s propisima, predviđa se da JP Hrvatske vode subvencionira troškove izrade magistralnog cjevovoda u iznosu od cca. 5.600.000 kn (aktivnosti u tijeku); Za financiranje sekundarne distributivne mreže osigurano je 2.100.000 kn subvencija MRRŠVG, iz programa EIB II (sklopljen ugovor o financiranju); Dio sredstava predviđa se osigurati u suradnji sa ZG županijom, FRR i iz drugih dostupnih izvora; Nedostajuća sredstva predviđeno je osigurati dugoročnim poticajnim kreditom za infrastrukturu (HBOR) uz jamstvo Općine, s time da bi se kredit vraćao iz naknade za priključenje (obročno), cijene vode i dostupnih subvencija
2.1.2.	II. FAZA: - magistralni cjevovod Cugovec – Haganj, vodotoranj Haganj, izgradnja distributivne mreže na ostalom području Općine s višom nadmorskom visinom - etapno projektiranje i izvedba	I. kontinuirano, srednjoročno 2010.-2013.	Općina Komgrad Gradec d.o.o.			23.000.000	Kontinuirano organiziranje radova i osiguravanje sredstava temeljem definirane projektna dokumentacije. Nositelj ulaganja je "Komgrad Gradec" d.o.o.. iz svih dostupnih izvora.
Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene

		ročnost		Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
2.2.	SUSTAV ZA ODVODNJU I PROČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA Pripremanje i izvedba projekta izgradnje sustava za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda (kanalizacija) svih naselja Općine						U dosadašnjem tijeku su učinjene prethodne analize, na temelju kojih se predviđa izvedba tzv. dislociranog sustava odvodnje s lokalnim kanalizacijskim sustavima i biološkim pročišćivačima otpadnih voda po naseljima, u skladu s praksom u Sloveniji i drugim državama EU. Prioritet 4.3. ŽRS ZŽ – Razvijena komunalna i prometna infrastruktura, Mjera 4.3.3.– Razvoj sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda
2.2.1.	I. FAZA - izrada studije izvedivosti, - definiranje idejnog rješenja - izrada Investicijskog programa	I. Kratkoročno 2009/2010.	Općina Komgrad Gradec d.o.o.	80.000	- Hrvatske vode, - ZG Županija, - Ostali izvori	cca. 250.000	Pripremna faza, u kojoj je potrebno definirati optimalno tehnološko rješenje, te pripremiti investicijski program za ulaganje.
2.2.2.	II. FAZA - projektiranje i izvedba sustava za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda po naseljima, prema definiranom Investicijskom programu, - etapna izvedba po naseljima	I. kontinuirano, srednjeročno (2010-2015)	Općina Komgrad Gradec d.o.o.	2.000.000	- Hrvatske vode, - MMPI - MRRŠVG, - MPRRR, - FZOEU - MZOPUG, - ZG Županija, - EU – IPARD, - ostali izvori, - naknade	(cca.) 55.000.000	Predviđa se dinamična i kontinuirana fazna realizacija sustava po naseljima/grupama naselja (pojedinačni projekti, kontinuirana izvedba). Financiranje u skladu s načelima financiranja projekata ruralnog razvoja u EU (PCM) > kvalitetno pripremanje projekata; > financiranje iz subvencija, kreditnih sredstva i drugih dostupnih izvora > povrat kredita iz subvencija EU, naknada i cijene komunalne usluge (generirani razvojni efekti); > kontinuirano pokretanje daljnjih projekata
2.3.	USPOSTAVLJANJE DJEČJEG VRTIĆA - Pripremanje i izvedba projekta uspostavljanja dječjeg vrtića i programa predškolskog odgoja na Općini						Razmatra se prenamjena i adaptacija jednog od postojećih javnih objekata na Općini; Prioritet 4.2. ŽRS ZŽ – Razvijene društvene djelatnosti

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
2.3.1.	Uspostavljanje dječjeg vrtića - I. FAZA - izrada studije izvedivosti, - izrada idejnog projekta te ishođenje propisanih suglasnosti (lokalcijska dozvola) - definiranje investicijskog modela	I. kratkoročno 2010/2011	Općina	150.000	- ZG županija, - MZOS - MRRŠVG - Ostali izvori		Ulaganja Općine odnosi se na izradu projektno-tehničke dokumentacije. U najkraćem roku treba definirati projekt i elemente ulaganja, te donijeti odluku o investicijskom modelu.
2.3.2.	Uspostavljanje dječjeg vrtića - II. FAZA - projektiranje i izvedba dječjeg vrtića prema utvrđenom investicijskom modelu	I. kontinuirano, srednjeročno	Općina	200.000	ovisno od inv. modela, - privatni partner, - MZOS, - FRR - MRRŠVG, - ostali	stvarna ulaganja temeljem projektne dokument. i troškovnika	Za realizaciju ulaganja treba razmotriti model javno-privatnog partnerstva (JPP), u kojem bi Općina sudjelovala s odgovarajućim objektom i dokumentacijom, a kvalificirani privatni partner bi trebao uložiti sredstva za adaptaciju objekta i uređenje dječjeg vrtića, te organizirati djelatnost vrtića. Ukoliko model JPP ne bi bilo moguće ostvariti, treba pripremiti model financiranja koji bi se temeljio na donacijama za poticanje ruralnog razvoja, proračunskim i dugoročnim kreditnim sredstvima, i eventualnom samodoprinosu stanovništva.
2.4.	Unaprijeđivanje i razvoj cestovne mreže - kvalitetno redovito i investicijsko održavanje, rekonstrukcija i razvoj mreže nerazvrstanih lokalnih cesta, - unaprijeđivanje (saniranje, rekonstrukcija) županijskih cesta na području Općine,	I. kontinuirano	Općina Komgrad Gradec d.o.o.	2.500.000	- ZG Županija, - ŽUC - ŽCŽŽ d.o.o. - MMPI - EIB - EU – IPARD - MPRRR - MRRŠVG - ostali	Nerazvrst. ceste, cca. 7.000.000 ----- županijske i državne ceste, iz proračuna nadležnih tijela	Općina donosi programe održavanja i razvoja nerazvrstanih cesta, a Komgrad Gradec d.o.o. nastupa kao nositelj realizacije. Financiranje nerazvrstanih cesta predviđa se iz Proračuna, te donacija i subvencija ZG županije, državnih tijela, i drugih izvora (sve veći udio iz partnerskih i programa EU); Potrebno osigurati kvalitetno upravljanje projektima, kako bi se omogućilo korištenja subvencija iz IPARD pretpristupnog fonda, odnosno fondova EU; Sanaciju i rekonstrukciju županijskih cesta predviđa se osigurati u suradnji s mjerodavnim tijelima na razini Zagrebačke županije i države. • Prioritet 4.3. ŽRS ZŽ – Ravijena komunalna i prometna infrastruktura, Mjera 4.3.1. - Unapređenje prometne povezanosti

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
2.5.	Izrada akcijskog plana, te uspostavljanje aktivnosti na educiranju, stručnom usavršavanju i osposobavanju stanovništva, (unaprijeđivanje obrazovne strukture, cjeloživotno obrazovanje, obrazovanje za poduzetništvo, aktivna politika zapošljavanja): - stručne radionice i seminari, - stručno osposobljavanje (informatičko osposobljavanje, računovodstvo, proizvodna zanimanja, jezici, itd...), - tečajevi, itd...	I. 2009/2010., kontinuirano	Općina	100.000	- ZG Županija, - MINGORP - MZOS - MPRRR, - HZPSS - HSC - RRAZZ - HZZ - potporne i druge institucije, - privatni partneri, - ostali izvori	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Ulaganja Općine odnosi se na izrada akcijskog plana, iniciranje, informiranje i organizacijske aktivnosti. Akcijskim planom se utvrđuju potrebe i plan aktivnosti, te lociraju partneri za organiziranje ovakvih aktivnosti. Aktivnosti se kontinuirano planiraju, pripremaju i realiziraju temeljem programa, u suradnji s partnerima. Financiranje pretežito iz odgovarajućih subvencija, kotizacija polaznika i drugih dostupnih izvora • Prioritet 4.1., ŽRS ZZ – Razvoj društva znanja Mjera 4.1.2. – Sustavna primjena znanja za podizanje kvalitete života Mjera 2.1.1. – Unapređenje sustava cjelokupnog obrazovanja za poduzetništvo
2.6.	Izrada Studije izvedivosti unaprijeđivanja preventivne i specijalističke zdravstvene zaštite (unaprijeđivanje zdravstvene zaštite, a naročito prventivne i specijalističke)	I. kontinuirano	Općina	30.000	- Dom zdravlja - MZSS - ZG Županija, - udruge, - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Ulaganja Općine odnose se na analizu stanja, utvrđivanje potreba, te izradu prijedloga mjera za unaprijeđivanje zdravstvene zaštite na Općini; Na takvim osnovama inicirati će se aktivnosti prema Ministarstvu i nadležnim tijelima ZZ • Proritet 4.2., Mjera 4.2.1. ŽRS ZZ – Jačanje preventivnih programa zdravstvene zaštite
2.7.	Studije izvedivosti patronažne skrbi za starije i nemoćne osobe, te unaprijeđivanja skrbi za socijalno ugrožene kategorije i osobe s povećanim potrebama	I. kontinuirano	Općina	50.000	- ZG Županija - MZSS - MOBMS - udruge - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Ulaganje Općine odnosi se na analizu stanja, utvrđivanje potreba i mogućnosti, te izradu prijedloga mjera i programa za unapređivanje socijalne skrbi. Na takvim osnovama inicirati će se potrebnih aktivnosti u suradnji s partnerima. • Prioritet 4.2., Mjera 4.2.3. ŽRS ZZ – Unaprijeđivanje socijalne skrbi i zdravstvene zaštite starijih i nemoćnih osoba te osoba s invaliditetom

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
2.8.	Izrada Studije izvedivosti unaprijeđivanja veterinarske djelatnosti i stručnih usluga u skladu s potrebama razvoja poljoprivrede na Općini	I. kontinuirano	Općina	30.000	- MPRRR, - HZPSS, - HSC, - privatni partneri, - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Ulaganje Općine odnosi se na analizu stanja, utvrđivanje potreba, te utvrđivanje plana aktivnosti i modela za unaprijeđivanje razine veterinarske i stručne skrbi. Na takvim osnovama pristupiti će se kontinuiranim aktivnostima na pripremanju i pokretanju predviđenih aktivnosti i ulaganja, u suradnji s razvojnim partnerima • Prioritet 4.1., Mjera 4.1.2. ŽRS ZŽ – Sustavna primjena znanja za podizanje kvalitete života • Prioritet 4.2. ŽRS ZŽ – Razvijene društvene djelatnosti,
2.9.	Izrada idejnog projekta i studije izvedivosti za osnivanje i pokretanje kulturnih i drugih manifestacija na Općini	II. kontinuirano	Općina	60.000	- ZG Županija, - Min. kulture - Min. turizma - privatni partneri, - udruge, - ostali		Kada sazriju uvjeti u slijedu ostalih aktivnosti vezanih uz održivo korištenje prirodnog i tradicijskog nasljeđa, razvoj socijalne inkluzije i gospodarski razvoj Prioritet 3.3. ŽRS ZŽ – jačanje prepoznatljivosti
Ukupno DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (HRK/2009-2013)				6.700.000			

7.3 Strateški cilj 3. UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA

U okviru strateškog cilja br. 3. potrebno je utvrditi i odrediti opće prioritete i sastavnice ukupnog gospodarskog razvoja Općine, te predvidjeti provedbene ciljeve, mjere i aktivnosti za ukupan razvoj lokalnog gospodarstva po utvrđenim sastavnicama.

7.3.1. Prioritetna područja ukupnog gospodarskog razvoja

Prioriteti i temeljne sastavnice za ukupan gospodarski razvoj Općine su:

1. Poljoprivreda
2. Malo poduzetništvo
3. Seoski turizam

7.3.2. Prioritetne djelatnosti za ukupan gospodarski razvoj Općine

Za učinkovito upravljanje gospodarskim razvojem, potrebno je odrediti prioritetna područja za gospodarski razvoj Općine.

Br.	Prioritetna područja i djelatnosti za ukupni gospodarski razvoj Općine
1.	Fizička infrastruktura
2.	Održiva i konkurentna poljoprivreda
3.	Obrt i malo poduzetništvo (ruralne usluge, trgovina, skladištenje, prijevoz, mali prerađivački kapaciteti za poljoprivredne proizvode, ugostiteljstvo...)
4.	Seoski turizam (seoski, izletnički i rekreacijski turizam)
5.	Mali komunalni projekti (projekti ekologije i održivih izvora energije), usmjerni na očuvanje i kultiviranje okoliša, povećavanje kvalitete života na Općini, te jačanje ekonomske aktivnosti, i bazirani na sredstvima iz dostupnih pretprijetnih fondova i subvencijama;
6.	Poduzetnička infrastruktura (poduzetnička zona, poljoprivredna proizvodna zona)
7.	Šumarstvo i prerada drveta
8.	Lovni i ribolovni turizam

7.3.3. Opći provedbeni ciljevi u 3. komponenti ukupnog razvoja (Gospodarski razvoj) kojima se ostvaruje strateški cilj 3 – UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA

Na ovom mjestu potrebno je odrediti opće provedbene ciljeve i uvjete za ukupan razvoj lokalnog gospodarstva, koji će se ostvarivati u okviru specifičnih ciljeva i provedbenih mjera po prioritetnim područjima (Poljoprivreda, Obrt i malo poduzetništvo, Seoski turizam):

Br.	Opis cilja
1.	Izgradnja sustava vodoopskrbe i odvodnje, kao temeljnih fizičkih uvjeta za razvoj gospodarskih aktivnosti i ulaganja, te unaprijeđivanje i planski razvoj ostale fizičke infrastrukture
2.	Uspostavljanje pozitivnog razvojnog okruženja - definiranje razvojne vizije i ciljeva gospodarskog razvoja po područjima (PUR), informiranje i razvoj svijesti o mogućnostima, lociranje i uključivanje nositelja razvojnih aktivnosti ("veslača")
3.	Pripremanje i provedba akcijskih programa za razvoj prioritetnih područja gospodarskog razvoja Općine, te ponude projekata za individualne aktivnosti i razvojna ulaganja lokalnih poljoprivrednika i poduzetnika;
4.	Unaprijeđivanje i razvoj konkurentnosti lokalnih proizvođača i poduzetnika
5.	Poticanje i razvoj povezivanja (proizvodno, tehnološko, marketinško, itd.) i zajedničkog nastupanja proizvođača i poduzetnika s područja Općine, u cilju razvoja pojedinačne i zajedničke konkurentnosti
6.	Lociranje i razvoj tradicijskih i inovativnih proizvoda i usluga (općinski proizvodi – robne marke), koji mogu biti nositelj povezivanja, zajedničkog nastupanja i konkurentnosti lokalnih proizvođača i poduzetnika
7.	Razvoj institucionalnih i organizacijskih uvjeta za informiranje i pružanje podrške (stručne i organizacijske) lokalnim proizvođačima i poduzetnicima kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe njihovih razvojnih projekata
8.	Osmišljavanje, te planska, sustavna i uporna provedba programa i projekata za restrukturiranje i razvoj održive poljoprivredne proizvodnje na Općini
9.	Pripremanje i uključivanje općinskih razvojnih programa i projekata, te lokalnih proizvođača i poduzetnika, u programe i mjere za poticanje ruralnog razvoja na razini Zagrebačke županije, države i EU, radi privlačenja kapitala, razvoja ulaganja i ukupnog jačanja gospodarskih aktivnosti na Općini
10.	Razvoj izvornog zadrugarstva
11.	Izgradnja i uspostavljanje Poduzetničke zone
12.	Izgradnja i uspostavljanje Poljoprivredne proizvodne zone

7.4. Strateški cilj 3.

UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA

Prioritet 3.1.

ODRŽIVA I KONKURENTNA POLJOPRIVREDA

(komponenta 4 ukupnog razvoja Općine)

7.4.1. Prioriteti za održiv razvoj poljoprivrede na Općini

➤ Restrukturiranje nepovoljnog stanja te razvoj održive poljoprivredne proizvodnje na Općini

Da bi se omogućio uspješan razvoj, nužno je da se postojeća poljoprivredna proizvodnja, kao temeljna komponenta ruralnog razvoja Općine, prilagodi bitno promijenjenim uvjetima u okruženju (otvoreno tržište, zaoštrena konkurencija, globalizacija), te uskladi s današnjim standardima proizvodnje i poslovanja (tehnologija, produktivnost, kvaliteta, zaštita okoliša, zaštita dobrobiti životinja, itd...) – i da se na taj način osiguraju konkurentnost, dugoročna održivost i rastući standard života lokalnih proizvođača.

Na tom putu Općina ima slijedeće uloge:

- ❖ locirati i ponuditi lokalnim proizvođačima različite mogućnosti, u skladu s utvrđenim mogućnostima i potrebama u lokalnoj zajednici,
- ❖ inicirati, poticati i koordinirati razvojne aktivnosti i nositelje razvoja na Općini,
- ❖ povezivati lokalne proizvođače s institucijama te dostupnim poticajnim i potpornim programima na razini ZG županije, države i EU, radi pribavljanja organizacijske, stručne i financijske potpore (poticajni krediti, subvencije, donacije, itd.);

➤ Uspostavljanje i razvoj konkurentnih, specijaliziranih i dugoročno održivih proizvođača – očuvanje što većeg broja malih i mješovitih proizvođača

Da bi se poljoprivredni proizvođači mogli dugoročno održavati na tržištu, te osiguravati sigurnu zaposlenost i pristojan život od onoga što rade, temeljni je uvjet da se odgovarajuće specijaliziraju za određenu proizvodnju i da u toj proizvodnji ostvaruju rezultate (produktivnost, konkurentnost, ekonomičnost, rentabilnost) koji će im omogućiti da budu konkurentni i održivi na tržištu, tj. da imaju siguran plasman svojih proizvoda i da ostvaruju dovoljne prihode za nastavak proizvodnje i kvalitetan život.

U skladu s praksom u EU i uspješnim primjerima u RH, postoje dvije razine održivih primarnih proizvođača:

- ❖ specijalizirana poljoprivredna gospodarstva s većim proizvodnim sustavima (specijalizirane farme, veliki voćnjaci, plastenici, itd...) koji se profesionalno bave određenom proizvodnjom na razini koja im omogućava samostalno konkuriranje na tržištu;
- ❖ mali i mješoviti proizvođači, koji nisu sposobni samostalno konkurirati na tržištu, a odgovarajuću razinu specijalizacije i konkurentnost (dugoročnu održivost) osiguravaju uključivanjem, povezivanjem i zajedničkim nastupanjem u odgovarajućim sustavima (izvorne zadruge i drugi oblici povezivanja i zajedničkog nastupanja), u okviru kojih se osiguravaju odgovarajući uvjeti;

U ovom segmentu, Općina ima ulogu lociranja i predlaganja mogućnosti, te iniciranja, poticanja i pomaganja razvojnih aktivnosti i projekata kojima će se lokalna poljoprivredna gospodarstva (OPG) restrukturirati, organizirati, povezivati i osposobljavati za uspostavljanje odgovarajuće specijalizirane i dugoročno održive proizvodnje.

➤ Diverzifikacija poljoprivredne proizvodnje

Učinjene analize poljoprivrede na Općini jasno ukazuju da velik broj proizvođača nema mogućnosti za razvoj i dugoročno održavanje postojeće proizvodnje (zbog nedovoljne površine zemljišta, nedostatka radne snage u obitelji, starosti, itd...), odnosno da se samo dio gospodarstava može uspješno baviti postojećim oblicima proizvodnje na Općini, a naročito kada se radi o mladim ljudima ...

U takvoj situaciji, u skladu s praksom u EU i uspješnim primjerima u RH, izlaz treba tražiti u mogućnostima i programima za preorijentiranje djela lokalnih proizvođača s tradicionalnih oblika proizvodnje (za koje nemaju adekvatne uvjete i ne mogu biti održivi), na druge odgovarajuće oblike proizvodnje i privređivanja, kod kojih na Općini postoje bolji uvjeti, mogućnosti i razvojne perspektive.

Temeljem učinjenih analiza, i skladu s praksom u EU i uspješnim primjerima u RH, proizlazi da na Općini Gradec postoje bolji uvjeti, mogućnosti i perspektive za preorijentiranje dijela proizvođača, odnosno diverzifikaciju od tradicionalnog stočarstva i ekstenzivnog ratarstva na područja specijalizirane biljne proizvodnje, prerade i trženja (voćarstvo, povrćarstvo, mali prerađivački kapaciteti za poljoprivredne proizvode, plasman kroz turizam, itd...).

U ovom segmentu, Općina ima ulogu lociranja mogućnosti i osiguravanja nužnih institucionalnih uvjeta (regionalizacija poljoprivrednog zemljišta, uređenje poljoprivrednog zemljišta, pripremanje ponude projekata, itd.), te ulogu iniciranja, poticanja, povezivanja i koordiniranja razvojnih projekata i nositelja razvoja.

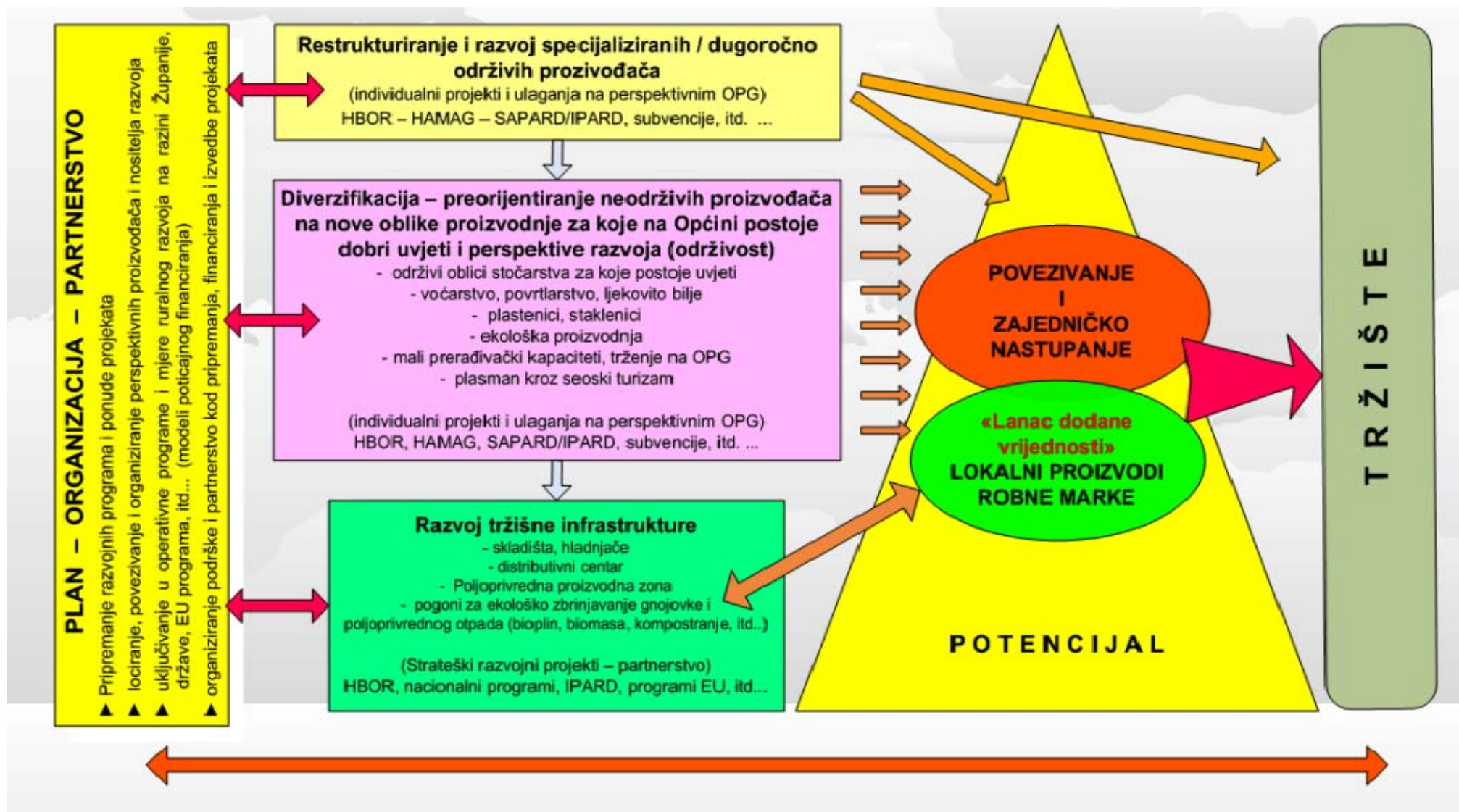
➤ Organiziranje proizvođača te razvoj tržišne infrastrukture

Efikasno restrukturiranje i razvoj poljoprivredne proizvodnje na Općini zahtijevaju odgovarajuće oblike horizontalnog i vertikalnog povezivanja i zajedničkog nastupanja lokalnih poljoprivrednih proizvođača i poduzetnika, te razvoj odgovarajuće tržišne infrastrukture, kao temeljnih uvjeta za razvoj palete prepoznatljivih lokalnih proizvoda (brandova), uspostavljanje dugoročne konkurentnosti te osiguravanje kvalitetnih i stabilnih razvojnih perspektiva.

U ovom segmentu mogućnosti su poznate iz poljoprivredne prakse u EU kao i sve brojnijih uspješnih primjera u RH, a njihova uspješna realizacija moguća je kroz uspostavljanje partnerstva između Općine i lokalnih proizvođača na organiziranju i pripremanju odgovarajućih projekata, te kroz uključivanje lokalnih projekata u dostupne programe poticanja ruralnog razvoja u ZG županiji, RH i EU, radi osiguravanja institucionalne potpore i financiranja.

Kod ovakvih projekata Općina treba imati ulogu iniciranja i poticanja aktivnosti, lociranja razvojnih partnera i nositelja razvoja te uspostavljanja temeljnih institucionalnih uvjeta za izvedbu (pripremanje razvojnog programa i ponude projekata, osiguravanje parcele za izgradnju, pripremanje infrastrukture, informiranje, educiranje, itd.), kao i ulogu provedbenog poticanja, povezivanja i koordiniranja svih razvojnih partnera i nositelja razvoja (lokalni proizvođači, županijska i državna tijela, institucije, izvođači, poticajni programi, banke, itd...).

Shema: strategija i ciljevi razvoja poljoprivrede (na slijedećoj strani):

Slika - **Strategija i ciljevi razvoja poljoprivrede**

7.4.2. Provedbeni ciljevi u 4. komponenti ukupnog razvoja (POLJOPRIVREDA), kojima se ostvaruje strateški cilj 3 – UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA, u Prioritetu 3.1. ODRŽIVA I KONKURENTNA POLJOPRIVREDA

Br.	Opis cilja
ODRŽIVA STOČARSKA PROIZVODNJA - restrukturiranje i usklađivanje stočarske proizvodnje na Općini sa standardima RH i EU za intenzivnu i ekonomski učinkovitu proizvodnju; - razvoj specijaliziranih proizvođača s konkurentnom i dugoročno održivom proizvodnjom; - unaprijeđivanje proizvodnje, organiziranje i očuvanje što većeg broja malih i mješovitih proizvođača;	
1.	Govedarska proizvodnja (proizvodnja mlijeka i mesa) <u>Preduvjeti za održivu proizvodnju:</u> a) Samostalno nastupanje: U struci, praksi i IPARD programom za RH (Program razvoja poljoprivrede), smatra se da samostalno gospodarstvo može biti konkurentno i dugoročno održivo pod slijedećim uvjetima: • Kapacitet * Mliječne farme: 20 – 100 muznih krava * Toviliša goveda: 40 – 150 grla u tovu; • udovoljavanje standardima za zbrinjavanje stajnjaka i zaštitu okoliša; • poljoprivredno zemljište (max. 2,4 UG/ha, odnosno min. 0,7 ha/muznoj kravi); b) Za manja gospodarstva (min. 7 – 10 muznih krava, min. 20 grla u tovu), smatra se da mogu osigurati održivost i normalnu egzistenciju ukoliko djeluju u okviru zadruženih sustava ili dugih odgovarajućih oblika zajedničkog nastupanja koji osiguravaju izlaz na tržište, potrebnu stručnu podršku i povoljnije ekonomske uvjete za organiziranje proizvodnje. (Uzor: Austrija – manje farme, visoka efikasnost, zadrugarstvo)
2.	Svinjogojska proizvodnja (proizvodnja odojaka i tova) U struci, i u skladu sa standardima EU i IPARD programom za RH, smatra se da gospodarstva mogu imati dugoročno održivu proizvodnju pod slijedećim uvjetima: • Farme sa zaokruženim ciklusom proizvodnje odojaka i tova (reprocentar + tovljište), kapaciteta 20 – 100 krmača (400 – 2.000 utovljenih svinja); • Tovilišta kapaciteta 400 – 2.000 tovljenika; • Udovoljavanje standardima za zbrinjavanje gnojovke i zaštitu okoliša;
3.	Ostala održiva stočarska proizvodnja (visokokvalitetna i ekološka): - peradarske farme, purani - farme koza i ovaca, - farme zečeva, i drugo...
ODRŽIVA BILJNA PROIZVODNJA - intenziviranje i povećavanje dohodovnosti proizvodnje, - pokretanje novih oblika proizvodnje za koje na Općini postoje uvjeti, - stvaranje uvjeta za zapošljavanje i osiguravanje sigurne egzistencije i prihoda za dio postojećih proizvođača koji nemaju uvjete za nastavak dosadašnje proizvodnje, a naročito mladih i perspektivnih ljudi (diverzifikacija proizvodnje)	

4.	Održiva ratarska proizvodnja (prvenstveno za potrebe rentabilne stočarske proizvodnje na Općini - Uključivanjem struke, većim korištenjem agrotehnike, boljim izborom sorti, uvođenjem plodoređa (itd...), treba povećati intenzivnost, produktivnost i ekonomičnost ove proizvodnje, te omogućiti razvoj konkurentnosti i povećanih prihoda kroz uspješniju stočarsku proizvodnju;
5.	Razvoj održive voćarske i povrćarske proizvodnje Polazeći od postojećih prirodnih uvjeta i mogućnosti, Općina bi trebala inicirati i poticati planski razvoj voćarske i povrćarske proizvodnje u konvencionalnom, integralnom i ekološkom obliku: ➤ podizanje trajnih nasada – voćnjaka, ➤ povrtlarska proizvodnja, ➤ plastenička i staklenička proizvodnja povrća i voća, kao oblika proizvodnje koji imaju sigurno tržište i stvaraju povećanu dodanu vrijednost, te omogućavaju: - osiguravanje kvalitetne i dugoročno održive zaposlenosti poljoprivrednih proizvođača, a naročito mladih ljudi, - kvalitetno iskorištavanje do sada neiskorištenih površina rascjepkanog poljoprivrednog zemljišta, - bolje uvjete za razvoj prateće proizvodnje i zaposlenosti na Općini (mali prerađivački kapaciteti, usluge, trgovina, transport, itd...);
RAZVOJ POTICAJNOG OKRUŽENJA - ORGANIZIRANJE POLJOPRIVREDNIKA, JAČANJE KONKURENTNOSTI, RAZVOJ TRŽIŠNE INFRASTRUKTURE	
6.	Regionalizacija poljoprivredne proizvodnje – analiza tala i utvrđivanje kultura koje na određenim lokalitetima mogu najbolje uspjevati, biti konkurentne i uspješne na tržištu i davati povećani profit, za konvencionalnu i ekološku proizvodnju
7.	Okrupnjavanje posjeda i uređenje poljoprivrednog zemljišta - kvalitetna provedba Programa raspolaganja polj. zemljištem u vlasništvu RH, - uređivanje katastarskog stanja i zemljišnih knjiga, - kontinuirano korištenje svih drugih mogućnosti okrupnjavanja (komasacija, plansko raspolaganje kroz tržišne modele, socijalne programe, itd...)
8.	Pripremanje ponude tipskih projekata za ulaganja u razvoj proizvodnje na lokalnim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG)
9.	Informiranje i edukacija poljoprivrednika
10.	Razvoj tradicijskih i inovativnih lokalnih proizvoda oko kojih je moguće povezati lokalne proizvođače i organizirati oblike zajedničkog nastupanja u njihovoj proizvodnji i plasmanu - uključivanje u program Županijskih robnih marki (pripripremljeni proizvodi) - razvoj lokalnih robnih marki (razvoj vlastitih autohtonih proizvoda)
11.	Razvoj malih prerađivačkih kapaciteta za voće, povrće, mlijeko i meso lokalnih proizvođača (autohtoni proizvodi visoke kvalitete) ❖ prerada vlastitih primarnih proizvoda i trženje na OPG, ❖ preuzimanje i prerada proizvoda lokalnih proizvođača (npr. mini mljekara/sirana)

12.	Uspostavljanje i razvoj poljoprivrednog zadrugarstva na izvornim europskim načelima, kao institucionalnog nositelja organiziranja, zajedničkog nastupanja i razvoja lokalnih poljoprivrednika, a naročito malih i mješovitih OPG, kojim se osiguravaju povoljni uvjeti i mogućnosti za ostvarivanje konkurentnosti i održanje.
13.	Izgradnja i uspostavljanje Poljoprivredne proizvodne zone – razvoj proizvodne i tržišne-poduzetničke infrastrukture za poljoprivredne proizvode Zona se predviđa kao poduzetnička infrastruktura u poljoprivredi, tj. lokalitet na kojem bi se organizirano uspostavljali slijedeći kapaciteti, infrastruktura i uvjeti za restrukturiranje i razvoj poljoprivredne proizvodnje na Općini: ❖ kapaciteti za intenzivnu primarnu proizvodnju (voće, povrće) ❖ kapaciteti za skladištenje, preradu i trženje (tržišna infrastruktura), ❖ zaokruženi ciklusi proizvodnje ("lanci dodane vrijednosti") ❖ povezivanje i zajedničko nastupanje lokalnih proizvođača i poduzetnika; Na taj način, uspostavljanje Zone podrazumjeva slijedeće koordinirane razvojne aktivnosti i ciljeve: • uspostavljanje kapaciteta i optimalnih uvjeta za razvoj intenzivne, visokokvalitetne i ekonomski učinkovite primarne proizvodnje u Zoni, • edukacija lokalnih proizvođača i stvaranje uvjeta za razvoj proizvodnje na njihovim OPG i širenje izvan Zone, • izgradnja distributivnog centra i skladišnih kapaciteta, koji preuzimaju primarne proizvode lokalnih proizvođača, obavljaju njihovu doradu (skladištenje, čišćenje, kalibriranje, certificiranje, pakiranje, otprema) i pretvaraju ih u finalne lokalne proizvode (robne marke), koji se mogu plasirati na domaće i izvozno tržište pod komercijalnim i konkurentnim uvjetima; • razvoj kapaciteta za preradu (zamrzavanje, konzerviranje, sušara itd.), koji također preuzimaju primarne proizvode od lokalnih proizvođača i pretvaraju ih u finalne proizvode za tržište; • razvoj usluga (analiza, certificiranje, špedicija, transport), Ovakav projekt treba omogućiti organizirano restrukturiranje značajnog dijela poljoprivredne proizvodnje na Općini, te osigurati kvalitetne uvjete za razvoj: ☺ tržište za primarne proizvode i finalne proizvode, ☺ stabilni uvjeti za razvoj, povoljni uvjeti za organiziranje i financiranje poslovanja, ☺ povoljni uvjeti za razvoj i financiranje ulaganja
14.	Razvoj kapaciteta za neškodljivo i ekonomski učinkovito zbrinjavanje gnojovke, stajnjaka i poljoprivrednog otpada, u cilju zaštite okoliša, stvaranja uvjeta za razvoj lokalnih farmi (organizirano zbrinjavanje gnojovke i stajnjaka), te povećavanja ekonomske aktivnosti na Općini; ❖ biopliniska postrojenja > proizvodnja komposta ❖ energane na biomasu (kogeneracija, toplana)
15.	Učinkovito pripremanje projekata i privlačenje što više sredstava iz poticajnih programa kreditiranja i subvencioniranja ruralnog razvoja na razini države i EU (IPARD, operativni programi razvoja poljoprivredne proizvodnje, itd...) za ulaganja u razvoj poljoprivrede i ostale elemente ruralnog razvoja, s ciljem ukupnog povećavanja ekonomske i gospodrske aktivnosti na Općini

7.4.3. RAZRADA MJERA I PROJEKATA ZA STRATEŠKI CILJ 3 – PRIORITET 3.1. ODRŽIVA I KONKURENTNA POLJOPRIVREDA

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
3.1.	Izrada akcijskog programa za razvoj održive poljoprivrede - Analiza i definiranje uvjeta, mogućnosti, potreba i planskih elemenata, u cilju stvaranja pretpostavki za pokretanje strateških razvojnih programa i projekata, a prvenstveno radi lociranja i uključivanja što većeg broja zainteresiranih proizvođača u razvojne aktivnosti i operativne programe kreditiranja i subvencioniranja razvoja poljoprivredne proizvodnje, a naročito: * govedarstvo, * svinjogojstvo, * trajni nasadi, * povrćarstvo, * razvoj prerade i trženja, * EU – IPARD, itd...; - Utvrđivanje planskih elemenata za djelovanje Općine u sektoru poljoprivrede	I. kratkoročni prioritet	Općina	100.000	- ZG Županija - MPRRR, - HZPSS - HSC - privatni partneri - ostali	stvarni troškovi aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih izvora	Ulaganje Općine odnosi se na izradu Programa kojim treba analizirati bitne elemente stanja na terenu te utvrditi planske elemente i rješenja za pokretanje aktivnosti, kao: - anketa i izrada baze podataka o poljoprivrednim proizvođačima i njihovim programima, - lociranje perspektivnih proizvođača i projekata, te utvrđivanje interesa i mogućnosti za pokretanje razvojnih ulaganja; - izrada studija izvedivosti, te definiranje planskih i organizacijskih elemenata za ulazak u programe; - pripremanje ponude projekata, - pripremanje prezentacijskih materijala, - uspostavljanje suradnje s razvojnim partnerima, iniciranje, koordiniranje itd... • Prioritet 2.3. ŽRS ZŽ – konkurentna poljoprivreda
3.2.	Regionalizacija poljoprivredne proizvodnje na Općini - analiza tala, te lociranje kultura koje mogu dati najbolje pokazatelje u smislu produktivnosti, ekonomičnosti i dohodovnosti (profit) - lociranje optimalnih agrotehničkih mjera i tehnologija proizvodnje, te stvaranje uvjeta za transfer na lokalne proizvođače	I. kratkoročno 2010-2011.	Općina	80.000	- ZG Županija, - MPRRR - HZPSS, - HSC - znanstv. institucije - privatni partneri - ostali	stvarni troškovi aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih izvora	Polazište je projekt "Regionalizacija poljoprivredne proizvodnje u ZG Županiji", čije rezultate treba analizirati i razraditi za područje Općine, te po potrebi obaviti detaljnije analize za lokalitete koji nisu dovoljno pokriveni županijskim programom; Na temelju rezultata analize, moguće je utvrditi odgovarajuće kulture za područje Općine, te pripremiti tehnološke elemente i ponudu projekata za uspostavljanje odgovarajućih oblika proizvodnje. • Prioritet 2.3., Mjera 2.3.3. ŽRS ZŽ - Podizanje profitabilnosti uvođenjem novih tehnologija i regionalizacija poljoprivredne proizvodnje (poticanje profitabilnih kultura)

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
3.3.	Okrupnjavanje posjeda, uređenje i okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta - usklađivanje i provedba Programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u RH (raspisivanje i provedba natječaja za davanje u zakup, u skladu sa Zakonom i utvrđenim potrebama - kontinuirana provedba te koordiniranje aktivnost i mjera na usklađivanju z.k. stanja te okrupnjavanju i uređenju posjeda u skladu sa Zakonom te u provedbi tekućih razvojnih aktivnosti	I. kratkoročno 2010/2011, kontinuirano	Općina	150.000	- MPRRR, - ZG Županija - HZPSS - privatni partneri - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih izvora	Općina snosi troškove provedbe Programa raspolaganja državnim zemljištem, kao i organizacijske troškove i ulaganja u uređenje zemljišta za koje je nadležna, kartografske podloge, i ostale uvjete za provedbu; Kod ostalih aktivnosti i mjera, Općina provodi Zakon o poljoprivrednom zemljištu, te locira mogućnosti, koordinira i povezuje zainteresirane osobe radi provedbe aktivnosti i transakcija u skladu s utvrđenim potrebama i planovima lokalnog razvoja; • Prioritet 2.3.. Mjera 2.3.2. ŽRS ZŽ - Okrupnjavanje posjeda i uređenje i okrupnjavanje poljoprivrednih površina;
3.4.	Uspostavljanje "Centra za potporu poljoprivrednim proizvođačima" - informiranje proizvođača, - organiziranje oblika edukacije - organiziranje stručne pomoći i savjetovanja; - organiziranje pomoći lokalnim proizvođačima radi uključivanja u operativne razvojne programe na razini države (programi razvoja govedarstva, svinjogojstva, trajnih nasada, povrtlarstva, itd...) i poticajne programe ZG Županije - uspostavljanje suradnje sa Zagrebačkom županijom, te lociranje i pružanje pomoći lokalnim proizvođačima radi uključivanja u županijske potporne programe, itd.	I. kratkoročno 2010/2011., kontinuirano	Općina	200.000	- ZG županija - MPRRR - HZPSS - HSC - HAMAG - privatni partneri - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih izvora	Općina ima ulogu organiziranja i povezivanja, u suradnji s partnerima: - organiziranje oblika osobnog informiranja i savjetovanja (dogovoreni termini), - organiziranje prezentacija i predavanja, - uključivanje u oblike edukacije i stručnog usavršavanje - organiziranje stručne i organizacijske potpore proizvođačima kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe njihovih razvojnih projekata i ulaganja (uključivanje u operativne Programe razvoja poljoprivrede) Općina ulaže u organizacijske troškove, prezentaciju i vlastite aktivnosti, Razvojne aktivnosti se financiraju iz dostupnih potpora i subvencija, odnosno kao ulaganja razvojnih partnera; • Prioritet 2.2., Mjera 2.2.2. ŽRS ZŽ –Poticanje korištenja znanja, tehnologije i razvoja inovacija • Prioritet 4.1., Mjera 4.1.1. ŽRS ZŽ – Podrška razvoju ljudskih resursa

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	Napomene
3.5.	Lociranje i razvoj autohtonih tradicijskih i inovativnih proizvoda (robne marke) - Lociranje kvalitetnih tradicijskih i inovativnih proizvoda, pripremanje projekata za uključivanje u proizvodnju kod lokalnih proizvođača (OPG) - lociranje, iniciranje i organiziranje lokalnih proizvođača za pokretanje ogovarajuće proizvodnje	II. kontinuirano	Općina	100.000	- ZG Županija, - MPRRR - stručne i znanstvene institucije, - potporne institucije, - privatni partneri, - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u ovisnosti od raspoloživih izvora	Nadovezuje se na Mjere 3.1.-3.4., te ostale mjere usmjerene na razvoj poticajne atmosfere. Prvi korak je uključivanje u program "Županijske robne marke" ZG županije; Općine ima ulogu da, u kontekstu svih ostalih mjera, locira, potiče, motivira i koordinira razvojne partnere i aktivnosti. Predviđa se značajna uloga civilnog društva – suradnja sa stanovništvom i udrugama. Nakon što se proizvod locira i utvrdi interes lokalnih proizvođača za uključivanje u proizvodnju, Općina može snositi troškove izrade studije izvedivosti i projekta za implementaciju, te povezivati i koordinirati partnere u provedbi projekta. • Prioritet 2.3. ŽRS ŽŽ – Konkurentna poljoprivreda - Mjera 2.3.5. – Razvoj tradicijskih i inovativnih proizvoda
3.6.	Poticanje organiziranja te uspostavljanje oblika povezivanja i zajedničkog nastupanja lokalnih proizvođača, utemeljenih na izvornim europskim načelima zadrugarstva i kooperacije	I. kratkoročno 2010/2011.	Općina	30.000	- ZG Županija - HZPSS - HSC - HSZ - HZS - potporne institucije - privatni partneri - ostali		Općina ulaže u izradu Studije izvedivosti kojom se analiziraju i utvrđuju mogućnosti i uvjeti za osnivanje te bitni elementi budućeg rada i poslovanja zadruga. Studija je osnova za pokretanje daljnjih aktivnosti radi iniciranja, informiranja i organiziranja proizvođača, izrade planova, te pristupanja osnivanju i uspostavljanju izvornih zadruga, u suradnji s razvojnim partnerima. • Prioritet 2.3. ŽRS ŽŽ – Konkurentna poljoprivreda, - Mjera 2.3.7.- Unapređivanje povezivanja i udruživanja (proizvodnog, tehnološkog, marketinškog i dr.) poljoprivrednih proizvođača (razvoj suvremenog zadrugarstva)

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	Napomene
3.7.	Pripremanje projekata za IPARD pretpristupni fond EU - lociranje i pripremanje projekata Općine za financiranje bespovratnim sredstvima iz IPARD pretpristupnog fonda EU, Mjera 3.1. - "Provedba Zajedničke poljoprivredne politike EU i razvitak osnovne ruralne infrastrukture" (2009 – 2013 god.) - Lociranje potencijalnih projekata, te pružanje pomoći lokalnim proizvođačima i poduzetnicima kod pripremanja projekata za korištenje bespovratnih sredstava iz IPARD pretpristupnog fonda EU, za: Mjeru 1.1. – "Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i doseganja standarda Zajednice (EU)", te Mjeru 1.2. - "Unaprijeđenje prerade i trženja poljoprivrednih proizvoda"	I. kratkoročno 2010/2011., kontinuirano	Općina Komgrad Gradec d.o.o.	125.000	- MPRRR - HZPSS, - HSC - ZG Županija - MMPI - MRRŠVG - RRAZZ - privatni partneri	prema opsegu stvarnih aktivnosti	Općina ulaže u organizacijske aktivnosti te pripremanje projekata IPARD iz Mjere 3.1. – "Ruralna infrastruktura". Aktivnosti Općine na području lociranja potencijalnih projekata i pružanja pomoći lokalnim proizvođačima nadovezuju se na Mjeru 3.4., i odnose se na informiranje, motiviranje, povezivanje s razvojnim partnerima, i koordinaciju aktivnosti. • Prioritet 1.3., Mjera 1.3.1. ŽRS ZZ – Unapređenje sustava programiranja pojedinih sektorskih planova, • Prioritet 2.2., Mjera 2.2.2. ŽRS ZZ – Poticanje korištenja znanja, tehnologije i razvoja inovacija u gospodarstvu
3.8.	POLJOPRIVREDNA PROIZVODNA ZONA Pripremanje i izvedba Projekta uspostavljanja Poljoprivredne proizvodne zone Uspostavljanje zone predviđa se na lokalitetu "Berek" koji se vodi kao poljoprivredno zemljište u vlasništvu RH (cca. 120 ha), koje treba privesti svrsi u skladu s Programom razvoja Poljoprivredne zone, kroz davanje u dugoročni zakup lokalnim proizvođačima i nositeljima razvoja (projekata) u Zoni, te uspostavljanjem prava građenja za proizvodne objekte i tržišnu infrastrukturu (plastenici, staklenici, distributivni centar, skladišta, mali prerađivački kapaciteti, itd...)	II. kratkoročno 2010/2011., kontinuirano	Partnerski projekt Općina Lokalni proizvođači i poduzetnici				Projekt se odnosi na razvoj poduzetničke infrastrukture za razvoj poljoprivrede i trženja, a realizirao bi se kao partnerski projekt u suradnji Općine i lokalnih nositelja razvoja, u skladu s praksom u EU i uspješnim primjerima u RH. Projekt se nastavlja na analize i razvojne aktivnosti u okviru Projekta proizvodno-edukacijskog centra za ekološku proizvodnju. • Prioritet 1.3. ŽRS ZZ – Učinkovito integralno upravljanje prostorom, prirodnim i stvorenim resursima, • Prioritet 2.3., Mjera 2.3.7. ŽRS ZZ – Unapređivanje povezivanja i udruživanja (proivodnog, tehnološkog, marketinškog i dr.) poljoprivrednih proizvođača

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	Napomene
3.8.1.	Poljoprivredna Zona – I. FAZA: - izrada prefeasibility studije uspostavljanja Zone; - uređenje statusa poljoprivrednog zemljišta za uspostavljanje Zone - prezentiranje projekta, lociranje partnera (lokalnih proizvođača i nositelja razvoja) za uključivanje u projekt, usuglašavanje elemenata projektnog plana, te izrada idejnog rješenja i studije izvedivosti (Program osnivanja zone); - izrada Urbanističkog plana uređenja - izrada idejnog projekta - ishođenje lokacijske dozvole	I. kratkoročno 2010/2011	Općina Lokalni proizvođači i poduzetnici	250.000	- ZG županija, - MPRRR - MRRŠVG - potporne institucije - privatni partneri - ostali	cca. 600.000 (odnosno prema prikupljenim ponudama)	Općina ulaže u pripremanje Programa osnivanja Zone, i pripremanje Projekta; Prioritet je uređenje zemljišta te definiranje projektnog plana, lociranje i organiziranje nositelja razvoja, te uspostavljanje uvjeta za ulazak u Projekt. Preostala sredstva za financiranje potrebnih radova u ovoj fazi planiraju se osigurati temeljem Programa i u suradnji s projektnim partnerima, iz odgovarajućih potpora, subvencija i donacija.
3.8.2.	Poljoprivredna zona – II. FAZA: - izrada investicijskog programa za uspostavljanje Zone, - izrada projekta parcelacije, - izrada glavnog projekta za izgradnju Zone (infrastruktura, prometnice, uređenje okoliša – nositelj Općina); - pribavljanje potvrde glavnog projekta; - izvođenje temeljne infrastrukture (nositelj Općina i "Komgrad Gradec d.o.o."), - uspostavljanje Zone > organiziranje, pripremanje i provedba individualnih projekata izgradnje i uspostavljanja proizvodnih kapaciteta i objekata tržišne infrastrukture Paralelno bi tekle aktivnosti vezane uz prezentaciju, marketing, te uspostavljanje proizvodnih i poslovnih povezivanja u Zoni	II. srednjeročno	Općina Komgrad Gradec d.o.o. Lokalni proizvođači i poduzetnici uključeni u Program	600.000	- ZG županija - Hrvatske vode - MPRRR - MRRŠVG - MMPI - potporne institucije, - privatni partneri, investitori - ostali	stvarna ulaganja temeljem projektna dokumentac. i troškovnika	Općina ulaže u definiranje Projekta, investicijski Program i projektnu dokumentaciju za Zonu; Infrastruktura zone nadovezuje se na Projekte vodoopskrbe i odvodnje. Plinifikacija je već provedena. Radovi na infrastrukturi financirali bi se temeljem Investicijskog programa, iz dostupnih subvencija, potpora i donacija, a preostala sredstva iz dugoročnog kredita (HBOR). Izgradnja individualnih projekata u Zoni financirala bi se temeljem Programa zone i individualnih investicijskih programa, kroz organizirano uključivanje investitora u odgovarajuće operativne programe za poticanje i razvoj poljoprivrede na razini države i ZG županije, iz poticajnih dugoročnih kredita (HBOR) i subvencija EU (IPARD)

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	Napomene
3.9.	Korištenje obnovljivih izvora energije (učinkovito zbrinjavanje i gospodarenje stajnjakom i poljoprivrednim otpadom) - Analiza uvjeta i mogućnosti za korištenje obnovljivih izvora energije; - Analiza dostupnih tehnologija za korištenje obnovljivih izvora energije i mogućnosti njihove primjene; - Definiranje razvojnog koncepta za korištenja obnovljivih izvora energije te razvoj i uspostavljanje proizvodnih kapaciteta; - Definiranje planskih elemenata, te pribavljanje ponude projekata (elementi ulaganja u obnovljive izvore energije)	II. kontinuirano	Općina Komgrad Gradec d.o.o.	80.000	- ZG županija, - FZOEU - Hrvatske šume - MPRRR - MRRŠVG - tehnološki partneri, - stručne i znanstvene institucije - EU – IPARD - HAMAG - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Općina ulaže u izradu Studije izvedivosti Stručne, analitičke i specijalističke podloge, osigurale bi se u suradnji s razvojnim i tehnološkim partnerima, te financirale iz dostupnih subvencija i potpora. Izrađena Studija bila bi osnova za lociranje nositelja razvoja (potencijalnih investitora, korisnika obnovljivih izvora, itd.) te organiziranje i pokretanje daljnjih razvojnih aktivnosti, koje bi se pripremale i financirale u suradnji s razvojnim i tehnološkim partnerima, iz odgovarajućih subvencija, donacija i drugih dostupnih izvora. • Prioritet 4.4. ŽRS ZŽ – Visoka kvaliteta okoliša, Mjera 4.4.3. – Korištenje obnovljivih izvora energije
Ukupno ODRŽIVA I KONKURENTNA POLJOPRIVREDA (HRK/2009–2013)				1.715.000			

7.5. Strateški cilj 3. UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA

Prioritet 3.2. KONKURENTNI OBRT I MALO PODUZETNIŠTVO

(komponenta 5. ukupnog razvoja Općine)

7.5.1. Prioriteti za razvoj obrta i malog poduzetništva

➤ Razvoj konkurentnosti lokalnih obrtnika i malih poduzetnika

Temeljni je interes Općine da lokalni obrtnici i mali poduzetnici budu konkurentni i uspješni na tržištu, jer se tako osiguravaju radna mjesta i povećani prihodi. Zbog toga, općina ima interes inicirati i poticati aktivnosti kojima se razvija konkurentnost lokalnih poduzetnika (unaprijeđivanje stručne i organizacijske osposobljenosti, usvajanje suvremenih tehnologija, razvoj konkurentnih proizvoda i usluga, razvoj poslovnih povezivanja i zajedničkog nastupanja lokalnih poduzetnika, uključivanje na tržište, itd.).

Općina može utjecati na ostvarivanje ovog prioriteta kroz pripremanje i provedbu mjera usmjerenih na razvoj poticajnog okruženja, organiziranje odgovarajućih oblika potpore te lociranje i nuđenje raznih mogućnosti za unaprijeđivanje stanja (informiranje, educiranje, organiziranje stručne pomoći kod pripremanja projekata, povezivanje s dostupnim poticajnim i kreditnim programima na razini ZG županije, države i EU, itd.), u suradnji s partnerima u okruženju (Zagrebačka županija, državna tijela, stručne i potporene institucije, itd...);

➤ Učinkovito nastupanje (organiziranje, povezivanje)

Uspješan razvoj malog poduzetništva u velikoj mjeri se temelji na fleksibilnosti i sposobnosti malih poduzetnika da se organiziraju i uspostavljaju razne oblike tehnološke i poslovne suradnje i povezivanja, u cilju razvoja konkurentne ponude proizvoda i usluga te uspješnog nastupanja na tržištu.

U tom smislu, Općina ima ulogu u lociranju mogućnosti, predlaganju i poticanju različitih oblika povezivanja, suradnje i konkurentnog zajedničkog nastupanja lokalnih poduzetnika, npr:

- ❖ uključivanje u strateške razvojne programe i projekte na području Općine,
- ❖ zajedničko nastupanje na razvoju odgovarajućih proizvoda i usluga,
- ❖ organizirano uključivanje u klastere u Zagrebačkoj županiji i države,
- ❖ uključivanje u programe tzv. tržišne inkluzije (nastupanje na sajmovima, uključivanje u korporativne lance, i dr...)

➤ Razvoj poduzetničke infrastrukture

Radi stvaranja uvjeta za razvoj konkurentnosti i nastupanja lokalnih poduzetnika, Općina ima zadatak uspostavljati poduzetničku infrastrukturu, kao skup organiziranih mjera i projekata kojima se potiče i pomaže razvoj lokalnog poduzetništva. U tom smislu, za Općinu Gradec važno je uspostavljanje slijedećih elemenata poduzetničke infrastrukture:

- ❖ informiranje te omogućavanje da lokalni poduzetnici pravodobno dođu do informacija koje su im potrebne za planiranje, vođenje i razvoj njihovih poslova,
- ❖ organiziranje raznih oblika edukacije i osposobljavanja lokalnih poduzetnika u pitanjima od značaja za razvoj konkurentnosti i učinkovitog nastupanja na tržištu;
- ❖ organiziranje stručne pomoći lokalnim obrtnicima i malim poduzetnicima kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe njihovih projekata (uključivanje u programe poticajnog kreditiranja i subvencioniranja, te organiziranje podrške realizaciji),
- ❖ pružanje pomoći kod uključivanja na tržište, kroz povezivanje sa raznim institucijama i uključivanje u programe tržišne inkluzije na razini ZG županije, RH i EU;
- ❖ izgradnja Poduzetničke zone kao mjesta za razvoj poduzetništva, na kojem se osiguravaju povoljni uvjeti i okruženje za izgradnju proizvodnih i uslužnih kapaciteta, pokretanje poslovanja, i razvoj različitih oblika suradnje i povezivanja;

7.5.2. Provedbeni ciljevi u 5. komponenti ukupnog razvoja Općine (OBRT I MALO PODUZETNIŠTVO), kojima se ostvaruje strateški cilj 3 – UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA, u Prioritetu 3.2. KONKURENTNI OBRT I MALO PODUZETNIŠTVO

Br.	Opis cilja
1.	Uspostavljanje uvjeta za osmišljen razvoj malog poduzetništva te uspostavljanje poticajnog poduzetničkog okruženja (vizija, ciljevi, mogućnosti, programi, ponuda projekata, poduzetnička infrastruktura),
2.	Razvoj konkurentnosti postojećih obrtnika i malih poduzetnika: - osposobljavanje za korištenje suvremenih tehnologija komuniciranja i nastupanja; - tehnološko ekipiranje, usvajanje suvremenih tehnologija i inovacija - stručno ekipiranje - razvoj kvalitete proizvoda i usluga, te povećavanje organizacijske efikasnosti, produktivnosti i ekonomičnosti;
3.	Aktivna uloga Općine u osiguravanju potpore lokalnim obrtnicima i malim poduzetnicima u cilju razvoja konkurentnosti, povećavanja učinkovitosti poslovanja, te uključivanja u mjere i programe poticanja malog poduzetništva na razini ZG županije, države i EU: - informiranje, te pribavljanje potrebnih informacija i savjeta (kvalitetan konzalting); - organiziranje stručne pomoći kod pripremanja poslovnih i razvojnih programa, te razvojnih projekata namijenjenih razvoju kapaciteta, tehnološkom opremanju i unaprijeđivanju poslovanja; - organiziranje stručne pomoći kod uključivanja u poticajne programe, te pribavljanja poticajnih kredita i subvencija za financiranje ulaganja; - organiziranje stručne pomoći kod realizacije ulaganja, te izlaska na tržište; - dostupnost potrebnih stručnih i poslovnih usluga; - pružanje pomoći kod pripremanja projekata za IPARD pretpristupni fond, itd...

4.	Organiziranje te razvoj suradnje, povezivanja i učinkovitog nastupanja lokalnih poduzetnika na tržištu - tehnološko, organizacijsko, razvojno i poslovno povezivanje radi razvoja konkurentnosti i učinkovitog nuđenja zajedničkih proizvodnih i uslužnih programa, - uključivanje u razvojne programe Općine; - uključivanje u povezivanja i klastere na razini Zagrebačke županije i nacionalnoj razini, - uključivanje lokalnih poduzetnika u programe pretpripravnog prilagođavanja (EU), te u subvencionirane programe tržišne inkluzije (organiziranje nastupa na sajmovima, uključivanje u korporacijske lance, itd.)
5.	Uspostavljanje poticajnih uvjeta za otvaranje novih obrta i poduzeća, u djelatnostima koje su potrebne lokalnoj zajednici i važne za kvalitetu života i održiv razvoj Općine: - proizvodne i ruralne usluge (mehanizacija, građenje i opremanje, prijevoz, servisi, stručne usluge, itd...) - mali prerađivački kapaciteti za poljoprivredne proizvode (voće, povrće, meso, mlijeko, itd...) - trgovina, ugostiteljstvo i turizam, - uslužne djelatnosti, itd...
6.	Izgradnja i uspostavljanje Poduzetničke zone - osiguravanje kvalitetne "fizičke" poduzetničke infrastrukture za lokalne obrtnike i male poduzetnike, te privlačenje poduzetnika iz okruženje ("mjesto za razvoj poduzetništva") - poticajni uvjeti za izgradnju kapaciteta i pokretanje proizvodnih i uslužnih djelatnosti; - poticajno okruženje za razvoj proizvoda, te razvoj oblika suradnje, povezivanja i nastupanja;
7.	Pravovremeno pripremanje lokalnih obrtnika i malih poduzetnika za pristupanje Europskoj uniji (uključivanje u programe pretpripravne prilagodbe)

7.5.3. RAZRADA MJERA I PROJEKATA ZA STRATEŠKI CILJ 3, PRIORITET 3.2. - KONKURENTNI OBRT I MALO PODUZETNIŠTVO

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kPn)	
4.1.	Izrada akcijskog programa za razvoj obrta i malog poduzetništva - Analiza i utvrđivanje uvjeta, mogućnosti, potreba i planskih elemenata, u cilju stvaranja pretpostavki za pripremanje i pokretanje strateških razvojnih programa, lociranja i uključivanja što većeg broja zainteresiranih obrtnika i malih poduzetnika u razvojne aktivnosti, te pokretanje razvojnih projekata i ulaganja na liniji povećavanja konkurentnosti i razvoja malog poduzetništva	I. kratkoročno 2009./2010.	Općina	80.000	- ZG županija - MINGORP, - RRAZZ - HAMAG - potporne institucije, - privatni partneri - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Ulaganje Općine odnosi se na izradu programa kojim je potrebno analizirati sve elemente stanja na terenu te donijeti plan aktivnosti za poticanje razvoja malog poduzetništva.: - anketa i izrada baze podataka o obrtima i poduzetnicima koji djeluju na Općini, - analiza stanja, interesa, mogućnosti i potreba lokalnih obrtnika i poduzetnika; - osmišljavanje aktivnosti za poticanje razvoja malog poduzetništva, - utvrđivanje planskih elemenata za provedbu predviđenih mjera; - pripremanje prezentacijskih materijala, • Prioritet 2.4. ŽRS ŽŽ – Konkurentna industrija, obrtništvo, malo i srednje gospodarstvo • Prioritet 1.3., Mjera 1.3.1. ŽRS ŽŽ – Unapređenje sustava programiranja pojedinih sektorskih planova
4.2.	Uspostavljanje "Centra za potporu lokalnim obrtnicima i malim poduzetnicima" - informiranje, - organiziranje oblika edukacije i stručnog osposobljavanja - organiziranje stručne pomoći i savjetovanja, te podrške kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i realizacije projekata, - povezivanje sudionika, koordiniranje aktivnosti i potpora na pripremanju i provedbi projekata;	I. kontinuirano	Općina	300.000	- ZG županija, - RRAZZ - MINGORP - HAMAG - potporne institucije - privatni partneri - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Općina ima ulogu iniciranja, organiziranja i povezivanja, u suradnji s partnerima. Općina snosi vlastite organizacijske troškove i troškove prezentacijskih materijala. Razvojne aktivnosti i projekti se financiraju iz dostupnih subvencija, odnosno kao ulaganja razvojnih partnera; • Prioritet 2.1., Mjera 2.1.1. ŽRS ŽŽ – Poticanje sustava cjelokupnog obrazovanja za poduzetništvo; • Prioritet 2.4., Mjera 2.4.1. ŽRS ŽŽ – Razvoj kvalitetne infrastrukture za razvoj poduzetništva

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
4.3.	Uključivanja lokalnih poduzetnika i projekata u odgovarajuće programe vezane uz jačanje konkurentnosti i poticanje razvoja malog poduzetništva u ZG županiji, RH, i EU - programi edukacije, stručnog usavršavanja, i osposobljavanja - pretpripremna prilagodba i pripremanje za poslovanje u uvjetima pristupanja EU (EU adoption proces); - uključivanje u proizvodne klastere i druge oblike povezivanja i organizacijskog izlaza na tržište, - uključivanje u oblike institucionalne potpora kod provedbe lociranih projekata, itd... (Razvoj suradnje sa Zagrebačkom županijom i drugim partnerima)	I. kontinuirano	Općina	150.000	- ZG županija - RRAZZ - MINGORP - HAMAG - potporne institucije - privatni partneri - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Nadovezuje se na mjere 4.1. i 4.2., nakon što budu locirani zainteresirani obrtnici, mali poduzetnici i programi za uključivanje u odgovarajuće oblike suradnje i potpore. Općina ima ulogu lociranja, poticanja, povezivanja i koordinacije, i ulaže u vlastite organizacijske troškove i prezentaciju; Troškove razvojnih aktivnosti financiraju razvojni partneri – nositelji odgovarajućih programa poticanja, te uključeni korisnici (lokalni obrtnici i mali poduzetnici), u skladu s općim uvjetima odgovarajućih programa. • Prioritet 2.4. ŽRS ZŽ, - Mjera 2.4.1. – Potpora poduzetništvu, - Mjera 2.4.2. – Unapređivanje povezivanja, - Mjera 2.4.3. – Razvoj novih oblika financiranja (garantnii fondovi, venture kapital, JPP)
4.4.	Poticanje organiziranja, suradnje i povezivanja (proizvodnog, tehnološkog, poslovnog) lokalnih poduzetnika - iniciranje, poticanje i povezivanje lokalnih poduzetnika i ostalih partnera radi lociranja mogućnosti te osmišljavanja i pripremanja programa za uspostavljanje poslovnih povezivanja i zajedničkih nastupanja ; - pripremanje proizvodnih i poslovnih programa, te uspostavljanje oblika zajedničkog nastupanja; - uključivanje na tržište, ali i u strateške razvojne programe na Općini;	II. kontinuirano	Općina	100.000	- ZG županija - RRAZZ - MINGORP - HAMAG - MPRRR - potporne institucije - privatni partneri - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Općina ima ulogu iniciranja, poticanja i povezivanja, i snosi nužne organizacijske troškove i troškove stručnih usluga u tijeku pripremnih aktivnosti i koncipiranja odgovarajućih rješenja. Troškove pripremanja projekata, proizvodnih i poslovnih programa, te provedbe, snose korisnici (uključeni poduzetnici) i razvojni partneri. • Prioritet 2.4. ŽRS ZŽ, - Mjera 2.4.1. – Potpora poduzetništvu, - Mjera 2.4.2. – Unapređivanje povezivanja, - Mjera 2.4.3. – Razvoj novih oblika financiranja (garantnii fondovi, venture kapital, JPP)

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
4.5.	PODUZETNIČKA ZONA Pripripremanje i izvedba Projekta uspostavljanja Poduzetničke zone u Općini Gradec Uspostavljanje Zone planira se na Lokaciji "Berek" koja se sada vodi kao poljoprivredno zemljište u vlasništvu RH (na ca. 25 ha), koje bi se prenijelo na Općinu sukladno općinskom Programu raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH i Zakonu.	I. kontinuirano (2009-2013)	Općina Komgrad Gradec d.o.o.		-		Općina je već donijela Odluku o osnivanju Poduzetničke zone, i imenovala je Upravitelja Zone – općinsko komunalno poduzeće Komgrad Gradec d.o.o.; Utvrdene su mogućnosti i plan za uspostavljanje komunalne infrastrukture; Prioritet 2.4., Mjera 2.4.1. ŽRS ZŽ – Razvoj kvalitetne infrastrukture za razvoj poduzetništva (...poduzetničke zone);
4.5.1.	I FAZA: - izrada idejnog rješenja i prefeasibility studije (Program razvoja Zone); - postupak radi izmjene Županijskog prostornog plana i Prostornog plana uređenja Općine; - Uređenje statusa zemljišta za uspostavljanje Zone - izrada Urbanističkog plana uređenja - izrada idejnog projekta - ishođenje lokacijske dozvole - pokretanje marketinških aktivnosti	I. kratkoročno 2009/2010	Općina Komgrad Gradec d.o.o.	300.000	- ZG županija, - MPPRR - MINGORP - MRRŠVG - potporne institucije - privatni partneri - ostali	cca. 500.000, (odnosno prema prikupljenim ponudama)	Prioritet je definiranje projektnog plana (idejno rješenje i prefeasibility studija), te stvaranje uvjeta za pokretanje projekta i ulaganja (urbanizam, uređenje statusa zemljišta i pripremanje parcele). Ove troškove mora snositi Općina. Troškovi izmjene Prostornog plana Općine zajednički su za ovu Mjeru i Mjeru 3.8. Nakon što se pripreme uvjeti za ulazak u realizaciju, preostala sredstva za financiranje potrebnih radova u ovoj fazi planiraju se osigurati u suradnji s projektnim partnerima, u okviru odgovarajućih programa potpore i subvencioniranja.
4.5.2.	II. FAZA: - izrada investicijskog programa za uspostavljanje Zone - izrada projekta parcelacije, - izrada glavnog projekta za izgradnju zone (infrastruktura, prometnice, uređenje okoliša) - priobavljanje potvrde glavnog projekta; - izvođenje radova i uspostavljanje Zone; Paralelno bi tekle aktivnosti vezane uz prezentaciju, marketing, te pripremanje i uspostavljanje poslovnog plana;	srednjeročno 2010-2013	Oćina Komgrad Gradec d.o.o.	500.000	- ZG županija - MINGORP - MRRŠVG - Hrvatske vode - MMPI - potporne institucije, - privatni partneri - ostali	stvarni troškovi temeljem projektne dokumentac. i troškovnika	Infrastruktura zone nadovezuje se na Projekte vodoopskrbe i odvodnje. Financiranje se osigurava iz sredstava Općine i Komgrad Gradeca d.o.o. (Upravitelja Zone), te dostupnih subvencija, donacija i potpora, a preostala sredstva iz dugoročnog kredita (HBOR, EIB, i sl.). Izvori za povrat kredita predviđaju se iz prihoda Zone od naknade za mjesto u Zoni, komunalnih doprinosa i naknada, te naknada za upravljanje Zonom.
Ukupno KONKURENTNI OBRT I MALO PODUZETNIŠTVO (HRK/2009-2013)				1.430.000			

7.6. Strateški cilj 3. UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA

Prioritet 3.3. - SEOSKI TURIZAM (komponenta 6 ukupnog razvoja Općine)

7.6.1. Prioriteti za razvoj seoskog turizma

➤ Pokretanje djelatnosti seoskog turizma

Prioritet u ovom sektoru je održivo korištenje potencijala i komparativnih prednosti Općine, te sustavno pokretanje i razvoj seoskog turizma na Općini kao strateški važne, perspektivne i brzorastuće komponente gospodarskog i ruralnog razvoja u EU, a sve više i u RH.

Ovo neće biti jednostavan zadatak, s obzirom na tradicionalnu strukturu gospodarstva i nepostojanje sustavnijih razvojnih analiza i planova, te činjenicu da seoski turizam do sada nije ozbiljnije razmatran niti istican kao razvojna perspektiva, tako da lokalnoj zajednici još nije prepoznat kao perspektivna djelatnost niti postoje tradicije u ovom poslu.

U takvoj situaciji, imajući u vidu značaj i potencijal seoskog turizma za ruralni razvoj, te s obzirom na postojanje dobrih uvjeta i perspektiva za razvoj ove djelatnosti, Općina se u slijedećem periodu treba intenzivno angažirati na informiranju i razvoju svijesti u lokalnoj zajednici o potencijalu i mogućnostima za razvoj ove djelatnosti, kao i na uspostavljanju uvjeta za iniciranje, pripremanje i pokretanje razvojnih aktivnosti i projekata.

U tu svrhu, Općina ima ulogu donošenja Akcijskog programa za razvoj seoskog i rekreacijskog turizma, te uspostavljanja institucionalnih uvjeta koji će omogućiti postepen razvoj poticajnog okruženja, lociranje i organiziranje nositelja razvojnih aktivnosti, te iniciranje i pokretanje razvojnih projekata na terenu.

➤ Definiranje elemenata turističke ponude i razvoj turističke infrastrukture (turistifikacija Općine)

Da bi se omogućilo pokretanje sustavnih aktivnosti i razvoj seoskog turizma, Općina treba definirati što je turistička ponuda Općine, tj. identificirati, valorizirati i obilježiti atraktivne točke na području Općine (lokaliteti, kulturno-povijesni i tradicijski objekti, prirodne cjeline itd.), te osmisliti i pokrenuti projekte radi njihovog uređenja, obilježavanja, i prezentacije, kako bi se turistička ponuda Općine učinila prepoznatljivom.

S druge strane, potrebno je osmisliti marketinški pristup te razvijati turističku infrastrukturu (prezentacijski i promotivni materijali, zemljovid, uređene staze i odmorišta, putokazi, oznake na objektima, osposobljeni kadrovi, itd...), kako bi se područje Općine pripremilo i postepeno formiralo kao prepoznatljiv turistički "proizvod".

➤ Razvoj turističkih kapaciteta i usluga te marketinškog pristupa

Paralelno s navedenim aktivnostima, potrebno je pripremati programe, locirati zainteresirane nositelje razvoja (OPG, obrti, mali poduzetnici, udruge, itd...), te inicirati, poticati i pokretati razvojne projekte i ulaganja na liniji uređenja i opremanja turističkih gospodarstava, kvalitetnih smještajnih kapaciteta i pratećih sadržaja, te razvoja ostalih elemenata kvalitetne turističke

ponude u seoskom turizmu (gastronomija, ponuda organiziranih aktivnosti, uslužni sadržaji, proizvodi, itd...).

Ovo je velik, dugoročan i vrlo kompleksan posao, u kojem se faktički kreće "iz početka", i koji će svakako biti otežan nedostatkom tradicija i iskustava u ovoj djelatnosti.

Međutim, ovakvo ograničenje moguće je i potrebno **pretvoriti u prednost**, ukoliko se razvoju seoskog turizma pristupi sustavno, organizirano i koordinirano s ostalim elementima ukupnog razvoja Općine, i ako se na taj način pokrene dobro osmišljen i koordiniran razvojni ciklus (program), u kojem će se učinkovito koristiti dostupni programi poticanja i financiranja razvoja seoskog turizma na razini ZG županije, države i EU (IPARD), te uspostavljati ponudu visokokvalitetnih i prepoznatljivih turističkih kapaciteta, proizvoda i usluga seoskog turizma, koji će biti usklađeni sa standardima EU te konkurentni i uspješni na tržištu.

Daljnje komponente razvoja seoskog turizma su osmišljavanje kvalitetnog marketinškog pristupa, izgradnja organizacijskog i stručnog potencijala, te razvoj suradnje i razvojnog partnerstva s tijelima Zagrebačke županije, državnim tijelima, stručnim i potpornim institucijama u turizmu i poduzetništvu, i ostalim subjektima u RH i EU koji mogu pridonijeti razvoju djelatnosti i tržišnog položaja Općine.

Bitan segment za ostvarivanje navedenih prioriteta je i uključivanje civilnog društva.

7.6.2. Provedbeni ciljevi u 6. komponenti ukupnog razvoja Općine (SEOSKI TURIZAM), kojima se ostvaruje strateški cilj 3 – UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA, Prioritet 3.3. SEOSKI TURIZAM

Br.	Opis cilja
1.	Razvoj svijesti u lokalnoj zajednici o potencijalima i mogućnostima razvoja seoskog turizma , te prepoznavanje i profiliranje seoskog turizma kao prioritetne i perspektivne gospodarske djelatnosti na Općini;
2.	Utvrđiti razvojni koncept i donijeti Akcijski plan za razvoj seoskog turizma i "turistifikaciju" Općine, te pripremiti ponudu projekata za provedbu ("primjer je najbolji poticaj")
3.	Definiranje turističke ponude Općine – identificiranje, valorizacija, obilježavanje i uređivanje atraktivnih točaka (vrijedni lokaliteti, kulturno-povijesni i tradicijski objekti i cjeline, zone tradicijskih vinograda, jezero Fuka itd.), autohtonih proizvoda, elemenata tradicijskog nasljeđa, i ostalih elemenata za formiranje prepoznatljive turističke ponude Općine
4.	Osmišljavanje marketinškog pristupa, prezentacije i promocije turističke ponude Općine , te lociranje mogućnosti i razvoj suradnje s razvojnim partnerima i nositeljima razvoja u okruženju (ZG županija, državna tijela i EU programi, turističke zajednice, stručne i potporne institucije, poslovna zajednica, itd...)
5.	Informiranje, motiviranje i poticanje u lokalnoj zajednici – lociranje i uključivanje zainteresiranih nositelja razvoja (lokalna OPG, mali poduzetici, udruge, itd.) u razvojne aktivnosti;

7.	Razvoj poticajnog okruženja - uspostavljanje stručne i organizacijske podrške i pomoći poljoprivrednim gospodarstvima (OPG) i drugim lociranim nositeljima razvoja kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i realizacije razvojnih projekata i ulaganja, te kod uključivanja na tržište;
8.	Sustavan razvoj kvalitetnih i prepoznatljivih kapaciteta i proizvoda seoskog turizma - smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta, usluga i drugih elemenata ponude seoskog i rekreacijskog turizma (gastronomija, ponuda aktivnosti, autohtoni proizvodi, itd...), usklađenih sa standardima EU;
9.	Pripremanje projekata i maksimalno iskorištavanje mogućnosti za korištenje pretpristupnih fondova EU (IPA-RD) i drugih oblika subvecioniranja i poticanja;
10.	Sustavan, planski, dobro osmišljen, održiv i kontinuiran razvoj, koordiniran s ostalim komponentama ukupnog razvoja Općine, te uporno otvaranje perspektiva

7.6.3. RAZRADA MJERA I PROJEKATA ZA STRATEŠKI CILJ 3, PRIORITET 3.3. - SEOSKI I REKREACIJSKI TURIZAM

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
5.1.	Izrada Akcijskog plana za razvoj seoskog turizma - analiza stanja u Općini i okruženju; - lociranje mogućnosti i elemenata za formiranje turističke ponude Općine, - osmišljavanje aktivnosti i mjera za iniciranje i poticanje razvoja, - osmišljavanje ponude projekata za razvoj kapaciteta, usluga i povezane ponude - utvrđivanje planskih elemenata za provedbu predviđenih mjera i aktivnosti, - lociranje mogućnosti za uključivanje u partnerske i potporne programe na razini ZG županije, države i EU; - osmišljavanje marketinškog pristupa, te pripremanje prezentacijskih materijala i osnova za pokretanje djelatnosti i suradnje s razvojnim partnerima u Općini i okruženju	I. kratkoročno 2009./2010.	Općina	150.000	- ZG županija - Min. turizma - turistička zajednica, - RRAZZ - HAMAG - MINGORP - stručne institucije, - potporne institucije, - privatni partneri - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Prioritet je osmisлити razvojni koncept i plan za razvoj seoskog i rekreacijskog turizma; Ulaganje Općine odnosi se na izradu Akcijskog plana kojim je potrebno analizirati sve sastavice razvoja, te pripremiti plan aktivnosti za poticanje razvoja seoskog turizma. Stručne, analitičke i specijalističke podloge predviđaju se osigurati u suradnji sa Zagrebačkom županijom i drugim razvojnim partnerima • Prioritet 2.5., Mjera 2.5.1. ŽRS ZŽ – Razvoj prepoznatljivih oblika selektivnog turizma: ruralnog (gastro-eno), izletničkog, rekreativnog: i) smještajnih kapaciteta, ii) kvalitetne usluge (standardizacija ponude, edukacija), iii) povezane ponude
5.2.	Promocija i razvoj svijesti u lokalnoj zajednici o značaju, potencijalu i mogućnostima razvoja seoskog turizma na Općini - sustavne aktivnosti na informiranju i upoznavanju lokalne zajednice i potencijalnih nositelja razvoja o akcijskom planu, mogućnostima, ciljevima, projektima i uspješnim primjerima razvoja seoskog turizma; - lociranje, iniciranje i uključivanje razvojnih partnera i zainteresiranih nositelja razvoja na Općini (OPG, mali poduzetnici) i u okruženju, u razvojne aktivnosti;	I. kontinuirano	Općina	60.000	- ZG županija, - Min. turizma, - turistička zajednica, - MINGORP - stručne i potporne institucije, - HAMAG - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Općina ulaže u aktivnosti vezane uz organiziranje, prezentaciju i pripremanje prezentacijskih materijala. Stručne i specijalističke podloge i usluge na provedbi razvojnih aktivnosti predviđaju se osigurati u suradnji s razvojnim Partnerima, te financirati iz dostupnih subvencija i poticaja. • Prioritet 2.5. ŽRS ZŽ – Konkurentan sektor turizma i ostalih uslužnih djelatnosti, Mjera 2.5.2. – Edukacija za potrebe turizma

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
5.3.	Projekt turistifikacije Općine - Definiranje elemenata turističke ponude Općine – identifikacija i valorizacija atraktivnih točaka prostorne baštine, elemenata tradicijskog nasljeđa, autohtonih proizvoda, i drugih elemenata na kojima se može bazirati prepoznatljivost i turistička ponuda Općine - Pripremanje i izvedba projekata razvoja turističke infrastrukture (zemljovidi, oznake, putokazi, turističke staze, vidikovci, prezentacijski materijali, itd.); - Pripremanje i izvedba projekata uređenja i prilagođavanja utvrđenih elemenata turističke ponude za uključivanje u turističku ponudu; - Razvoj marketinških programa i promidžbenih materijala	I. kontinuirano	Općina	100.000	- ZG županija, - Min. turizma - Turistička zajedica, - Min. kulture - stručne i potporne institucije - Ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Nadovezuje se na Mjeru 1.2. (Izrada sistematizacije i varlorizacije vrijedne prostorne baštine, i Mjeru 1.3. (Uspostavljenje učinkovitog upravljanja prostornom baštinom) Općina u okviru ove Mjere ulaže u pripremanje projekata turističke infrastrukture, razvoj marketinškog pristupa i promidžbene materijale, u granicama proračunskih mogućnosti. Ostali stručni i specijalistički poslovi i podloge, te investicijska ulaganja u izvedbu turističke infrastrukture i promidžbene programe, predviđaju se realizirati u suradnji s Ministarstvom turizma i drugim razvojnim partnerima, te financirati iz odgovarajućih donacija, subvencija i drugih dostupnih izvora u okviru partnerskih i potpornih programa poticanja ruralnog razvoja i turizma. • Prioritet 2.5., Mjera 2.5.1. ŽRS ŽŽ – Razvoj prepoznatljivih oblika selektivog turizma (...), • Prioritet 3.3. ŽRS ŽŽ – Jačanje prepoznatljivosti, Mjera 3.3.1. - Unaprijeđivanje marketinških aktivnosti, Mjera 3.3.2. - Jačanje insitucionalne podrške ostvarenju prepoznatljivosti
5.4.	Razvoj institucionalnog i marketinškog okvira za poticanje razvoja seoskog turizma - informiranje i edukacija predstavnika lokalne samouprave i uprave u pitanjima od značaja za razvoj seoskog i rekreacijskog turizma - ustrojavanje stručnog i organizacijskog potencijala za pripremanje i izvedbu projekata razvoja seoskog turizma (mreža konzultanata, stručni suradnici, itd...)	I. kratkoročno 2009/2010	Općina	50.000	- ZG županija, - Min. turizma - HAMAG - MINGORP - MPRRR - potporne insitucije, - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Mjera se odnosi na osposobljavanje i razvoj ustrojstva na Općini za učinkovito upravljanje i marketing projektima razvoja seoskog turizma Mreža konzultanata ustrojila bi uključivanjem u projekt "Mreža konzultanata" HAMAG, • Prioritet 1.1. ŽRS ŽŽ – Učinkovita županijska i lokalna samouprava • Prioritet 2.5.1 ŽRS ŽŽ – Edukacija za potrebe turizma • Prioritet 2.1.2. ŽRS ŽŽ - Uvođenje znanja i tehnologija u gospodarstvo

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
5.5.	Razvoj poticajnog okruženja – iniciranje i poticanje razvojnih aktivnosti i projekata u seoskom turizmu - Pripremanje ponude projekata za ulaganja u razvoj turističkih kapaciteta, usluga i proizvoda seoskog turizma; - Edukacija i osposobljavanje - pripremanje zainteresiranih nositelja razvoja (OPG, mali poduzetici, obrti) za uključivanje u projekte; - Organiziranje stručne i organizacijske pomoći lokalnim nositeljima razvoja (OPG, mali poduzetnici, obrtnici) kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i izvedbe investicijskih projekata i ulaganja u razvoj smještajnih i drugih kapaciteta i usluga seoskog turizma, te kod uključivanja u dostupne programe poticanja i subvencioniranja razvoja seoskog turizma; - Organiziranje pomoći turističkim gospodarstvima kod uključivanja na tržište (kreiranje promidžbe, uključivanje u marketinške materijale Općine, povezivanje s tržišnim okruženjem i projektima u užem i širem okruženju, itd...)	I. kontinuirano	Općina	300.000	- ZG županija - Min. turizma - Turistička zajednica - HAMAG - MPRRR - MINGORP - potporne institucije - stručne institucije - privatni partneri - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Uloga Općine je iniciranje, poticanje, povezivanje i koordiniranje aktivnosti i nositelja. Općina bi, u okviru mogućnosti, ulagala u pripremanje ponude projekata, prezentacijske materijale, te troškove vezane uz izvršavanje navedene uloge poticanja, povezivanja i koordiniranja. Analitičke i specijalističke podloge predviđaju se osigurati u suradnji s razvojnim partnerima. Financiranje projektnih i potpornih aktivnosti na pripremanju i izvedbi investicijskih projekata i ulaganja, te marketinških i promidžbenih aktivnosti predviđa se osigurati uključivanjem u potporne i partnerske programe na razini ZG županije, države i EU, te financirati iz odgovarajućih donacija, subvencija i drugih dostupnih izvora. • Prioritet 2.1. ŽRS ŽŽ – Razvoj poticajnog poduzetničkog okruženja • Prioritet 2.5.1. ŽRS ŽŽ – Razvoj prepoznatljivih oblika seoskog turizma, smještajnih kapaciteta, kvalitetne usluge, • Prioritet 2.5.2. ŽRS ŽŽ – Edukacija za potrebe turizma • Prioriteti 3.3.1. i 3.3.2. ŽRS ŽŽ – Unaprijeđivanje marketinških aktivnosti, institucionalna podrška prepoznatljivosti
5.6.	Razvoj povezivanja i suradnje s nositeljima i projektima razvoja seoskog turizma u užem i širem okruženju, te uključivanje u projekte i oblike međuregionalne i prekogranične suradnje	II. kontinuirano	Općina	50.000	- ZG županije, - Min. turizma, - RRAZZ, - potporne institucije, - Delegacija EU - ostali		Razvoj suradnje, povezivanja te zajedničkog razvoja i nastupanja s nositeljima i projektima u užem i širem okruženju regionalnom okruženju, te uključivanje Općine u širu regionalnu ponudu i tržišne tokove • Prioritet 1.5 ŽRS ŽŽ - Učinkovita međuregionalna i prekogranična suradnja
Ukupno SEOSKI I REKREACIJSKI TURIZAM (HRK/2009-2013.)				710.000			

7.7. Strateški cilj 4.

UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM

(komponenta 7 ukupnog razvoja Općine)

7.7.1. Prioriteti za razvoj učinkovite lokalne samouprave i upravljanje razvojem

➔ Razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave

Da bi se omogućilo učinkovitu realizaciju predviđenih mjera i projekata usmjerenih na pokretanje održivog razvoja i konkretizaciju razvojne vizije Općine, lokalnu samoupravu potrebno je kvalitetno ustrojiti, ekipirati i osposobiti za učinkovito izvršavanje njezinih poslova i nadležnosti te aktivno i dinamično upravljanje razvojem.

U praksi, s jedne strane, to znači potrebu korijenitog mijenjanja dosadašnjeg nedovoljno profiliranog i relativno neučinkovitog modela rada kojeg su karakterizirali volontersko i nedovoljno sustavno angažiranje nositelja lokalne samouprave i financiranje u sustavu "preraspodjele proračunskih sredstava", te prihvaćanje suvremenog participativnog pristupa upravljanju lokalnim razvojem, koji se treba temeljiti na aktivnom upravljanju projektima i portfeljima te na modelima dinamičnog razvojnog financiranja koji uključuju pribavljanje razvojnih potpora (subvencija i donacija), plansko korištenje izvora s tržišta kapitala, kao i povećane prihode i izvore od novostvorene vrijednosti generirane razvojem.

S druge strane, to podrazumijeva kvalitetno ustrojavanje rada i poslovanja, kao i bitno jačanje stručnog i organizacijskog potencijala Općine, kroz ekipiranje i osposobljavanje djelatnika, dužnosnika i ključnih nositelja lokalne samouprave za korištenje suvremenih tehnologija upravljanja, te kroz izgradnju "razvojnog tima" na Općini u kojem oko utvrđenih ciljeva treba objediniti vlastite potencijale i ekipu stručnih suradnika i konzultanata svih potrebnih profila, te omogućiti sustavan i kontinuiran rad na upravljanju razvojem i razvojnim projektima Općine.

➔ Učinkovito pripremanje i provedba razvojnih programa i projekata Općine

Osim dobro organizirane i učinkovite lokalne samouprave, za uspješno poduzimanje i realiziranje lokalnih razvojnih programa i projekata potrebno je osigurati partnerstvo i suradnju s nadležnim tijelima, institucijama i drugim nositeljima razvoja na razini županije, države i programa EU, kao i poticajno okruženje u lokalnoj zajednici za aktivno uključivanje stanovništva i što većeg dijela lokalnih potencijala u razvojne aktivnosti.

Na takvim osnovama, Općina se u slijedećem periodu treba usmjeriti i osposobiti za dinamično i sustavno iniciranje i pripremanje kvalitetnih, dobro profiliranih i konkurentnih programa i projekata, te za privlačenje što izdašnijih izvora sredstava za njihovu učinkovitu provedbu i financiranje u okviru potpornih programa, mjera i smjernica poticanja ruralnog razvoja u RH i EU, a naročito:

- ❖ donacije i subvencije tijela i institucija na razini županije i države za pripremanje projekata i financiranje razvojnih aktivnosti;
- ❖ subvencije i donacije, kapitalne potpore i programi poticajnog kreditiranja, za financiranje investicija u infrastrukturu i razvojnih projekata u okviru operativnih programa ruralnog razvoja na nacionalnoj razini;
- ❖ pretpristupni fondovi EU (IPA – IPARD), i razni drugi dostupni izvori.

Uključivanje stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER pristup)

Snaga svake zajednice temelji se na nezinoj organiziranosti, na prepoznavanju zajedničkih ciljeva, te na slozi, suradnji i objedinjavanju potencijala njezinih članova na putu ostvarivanja postavljenih ciljeva.

Zbog toga, važan prioritet za razvoj učinkovite lokalne samouprave i uspješno upravljanje razvojem odnosi se na prihvaćanje LEADER pristupa i sustavnu provedbu aktivnosti kojima se potiče razvoj institucija civilnog društva (udruga), kao nositelja različitih interesa stanovništva i interesnih skupina u svim segmentima društvenog i gospodarkog života na Općini (poljoprivrednici, poduzetnici, kultura, zaštita okoliša, sport, itd...), te njihovo aktivno uključivanje i partnerstvo s lokalnom samoupravom u pitanjima upravljanja lokalnim razvojem.

Na taj način, omogućava se razvoj poticajnog okruženja te uključivanje i objedinjavanje sve šireg kruga lokalnih potencijala i nositelja razvoja u razvojne aktivnosti i programe Općine, i ostvaruju se povoljniji uvjeti i šire mogućnosti za razvoj, a naročito:

- ❖ jačaju se ukupan razvojni potencijal i prepoznatljivost Općine i njezinih projekata,
- ❖ osiguravaju se bitno povoljniji ukupni uvjeti za osmišljavanje, pokretanje, pripremanje, financiranje i izvođenje razvojnih aktivnosti, programa i projekata (jasno profiliranje potreba ciljnih skupina i korisnika razvoja, širi krug nositelja aktivnosti, povezivanja i "lobiranja", lakši pristup informacijama, iskustvima i sektorskim stručnim znanjima, kvalitetnije profiliranje te znatno lakše uključivanje lokalnih projekata u partnerske i druge programe poticanja na svim razinama);
- ❖ razvoj konkurentnosti Općine, brži razvoj, kvalitetniji život i rad.

7.7.2. Provedbeni ciljevi u 7. komponenti ukupnog razvoja Općine (UPRAVLJANJE LOKALNIM RAZVOJEM), kojima se ostvaruje strateški cilj 4 – UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM

Br.	Opis cilja
1.	Razvijanje integriteta lokalne zajednice – razvoj svijesti o viziji, potencijalima i vrijednostima, mogućnostima i zajedničkim ciljevima za održiv razvoj Općine, jačanje motivacije i povjerenja u vlastite snage, te poticanje inicijativa i uključivanja stanovništva i interesnih skupina u razvojne aktivnosti i projekte na Općini
2..	Učinkovito organiziranje rada i poslovanja Općine – uspostavljanje internih procedura i kontola kojima se osigurava bolja učinkovitost, racionalnost i transparentnost rada i poslovanja Općine, u skladu s potrebama izvršavanja nadležnosti lokalne samouprave i upravljanja lokalnim razvojem
3.	Cjelovito formiranje i ekipiranje Upravnog odjela
4.	Stručno osposobljavanje – informiranost i edukacija djelatnika i ključnih nositelja lokalne samouprave , u pitanjima od značaja za kvalitetno i učinkovito upravljanje Općinom i lokalnim razvojem, te provedbu PUR-a

5.	Jačanje osposobljenosti za učinkovit rad u informatičkom okruženju, te korištenje suvremenih načina, tehnologija i obrazaca komuniciranja i nastupanja , u skladu s uspostavljenim standardima u RH i EU
6.	Jačanje stručnog potencijala i ekipiranosti Općine za pripremanje i provedbu strateških razvojnih aktivnosti, programa i projekata - ustrojavanje tima stručnih suradnika za potporu aktivnostima Općine (izgradnja razvojnog tima Općine),
7.	Izgradnja organizacijskog potencijala Općine za poticanje i pružanje stručne potpore lokalnim nositeljima razvoja (OPG, poduzetnici, obrtnici, udruge, i dr.), kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe razvojnih aktivnosti i projekata
8.	Unaprijeđivanje učinkovitosti, kvalitete i transparentnosti rada i poslovanja općinskog komunalnog poduzeća "Komgrad Gradec" d.o.o. , te suradnje i koordinacije Općine i komunalnog društva u pitanjima obavljanja komunalnih poslova, upravljanja komunalnim projektima i kvalitetnog zadovoljavanja potreba lokalne zajednice
9.	Učinkovito upravljanje imovinom Općine
10.	Jačanje suradnje i razvoj partnerskih odnosa s okolnim općinama, Zagrebačkom županijom i tijelima na državnoj razini
11.	Razvoj civilnog društva , jačanje i poticanje razvoja udruga značajnih za razvoj i povećanje kvalitete života na Općini, usvajanje i razvoj LEADER pristupa
12.	Postavljanje internet stranice Općine

7.7.3. RAZRADA MJERA I PROJEKATA ZA STRATEŠKI CILJ 3 – UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
6.1.	Učinkovito organiziranje rada i poslovanja Općine - Postavljanje i implementacija internih procedura i kontrola kojima se osigurava bolja učinkovitost, racionalnost i transparentnost rada i poslovanja Općine, u skladu sa standardima norme ISO 9001 - Cjelovito uspostavljanje i ekpiranje Upravnog odjela Općine; - Osposobljavanje zaposlenika i ključnih nositelja lokalne samuprave za rad u informatičkom okruženju i učinkovito korištenje standardnih tehnologija i obrazaca komuniciranja i nastupanja; - Podizanje razine informiranosti i edukacija osoblja u cilju boljeg ovladavanja ključnim znanjima za izvršavanje poslova i nadležnosti uprave i lokalne samouprave	I. kratkoročno 2009/2010, kontinuirano	Općina	60.000	- ZG županija - Min. financija, Ured za internu reviziju, - potporne institucije, - RRAZZ - ostali		Prioritet je kvalitetno organizirati Općinsku upravu i osposobiti je za učinkovit rad. Ovo će se najbolje ostvariti kao proces u kojem će se postaviti jasne procedure i kontrole u skladu sa priznatim standardima, a potom osigurati kontinuiranu implementaciju, osposobljavanje i ekipiranje za učinkovit rad. Općina ulaže u postavljanje i implementaciju internih normi - procedura, kontrola i obrazaca u skladu s ISO 9001 (certificirana organizacija), te u edukaciju i osposobljavanje osoblja. • Prioritet 1.1. – ŽRS ZŽ – Učinkovita lokalna samouprava, Mjera 1.1.1. - Unapređenje organizacije rada uprave. • Prioritet 1.1., Mjera 1.1.2. ŽRS ZŽ – Razvoj sustava upravljanja ljudskim resursima
6.2.	Izrada i pokretanje web (internet) stranice Općine, te razvoj sposobnosti za komuniciranje u elektronskom mediju, u svrhu podizanja učinkovitosti, bolje dostupnosti i kvalitetnijeg pružanja usluga stanovnicima i gospodarstvu	I. kratkoročno	Općina	25.000	- ZG županija, - potporne institucije, - RRAZZ - privatni partneri - udruge - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Elektronično komuniciranje postaje standardni način nastupanja, prezentiranja i suradnje svih institucija, i Općina se treba prilagoditi tom standardu. Općina ulaže u izradu Web stranice, postavljanje aplikacija i obrazaca za elektronsko komuniciranje, te edukaciju osoblja za korištenje takve tehnologije u radu Općine. Stručne podloge i sredstva za razvoj ovakvog sustava i usluga predviđaju se osigurati u suradnji s partnerima i financirati iz odgovarajućih subvencija • Prioritet 1.1.3. ŽRS ZŽ – Razvoj e-vlade u svrhu podizanja učinkovitosti, dostupnosti i kvalitete pruženih usluga građanima i poslovnoj zajednici

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
6.3.	Stručno ekipiranje Općine za učinkovito upravljanje razvojem i razvojnim projektima, te pripremanje i provedbu strateških razvojnih programa i projekata Općine - Edukacija /podizanje informiranosti osoblja i ključnih nositelja lokalne samouprave u pitanjima od značaja za implementaciju PUR-a i participativno upravljanje lokalnim razvojem; - Izgradnja "Razvojnog tima" (ekipe) na Općini, od lokalnih nositelja i tima stručnih suradnika i konzultanata, za potporu razvojnim aktivnostima lokalne samouprave; - Razvoj povezivanja i suradnje sa okruženjem i nositeljima razvoja u lokalnoj zajednici, te jačanje ukupnog potencijala za implementaciju PUR-a	I. kontinuirano	Općina	200.000	- ZG županija - HAMAG - MINGORP - MRRŠVG - MPRRR, - SAPARD/IPARD Agencija, - RRAZZ, - HZPSS - HSC - potporne institucije, - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Kvalitetno stručno ekipiranje i osposobljavanje ključno je za mogućnost učinkovitog upravljanja razvojem te lokalnim razvojnim programima i projektima. U tom smislu, prioritet je ekipirati i uhodati razvojni tim stručnjaka koji će kontinuirano surađivati s Općinom na osmišljavanju, pripremanju, financiranju i provedbi strateških razvojnih aktivnosti, programa i projekata. Općina će, u skladu s mogućnostima, snositi troškove vezane uz edukaciju te stručne i organizacijske usluge na upravljanju razvojem i projektima. Specijalističke podloge i troškovi izrade kompleksne projektne dokumentacije i podloga, osiguravali bi se u suradnji s partnerima i financirali u okviru potpornih programa, iz odgovarajućih subvencija, potpora, donacija i drugih izvora. • Prioritet 1.1. ŽRS ZŽ – Učinkovita lokalna samouprava, Mjera 1.1.1. – Unapređenje organizacije rada, • Prioritet 1.1., Mjera 1.1.5. - Jačanje sposobnosti za suradnju sa stručnim tijelima regionalne samouprave, te sa ostalim (nezavisnim i drugim) stručnim tijelima;
6.4.	Učinkovito upravljanje imovinom Općine - završetak aktivnosti uređivanja imovinsko-pravnog statusa nekretnina u vlasništvu Općine; - pripremanje i provedba odgovarajućih aktivnosti i projekata radi uređenja, privođenja svrsi, povećavanja prihoda od imovine, te povećavanja ukupne vrijednosti svakog elementa imovine kao kolateral za realizaciju razvojnih aktivnosti,	II. kontinuirano	Općina Komgrad Gradec d.o.o.	150.000	- ZG županija, - Komgrad Gradec d.o.o., - privatni partneri, - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti temeljem dokumentacije, i u okviru raspoloživih izvora	Općina, u okviru mogućnosti, ulaže u uređenje imovinsko-pravnog statusa, izradu procjena, troškove radovitog upravljanja, te izradu troškovnika, i druge dokumentacije za uređenje Investicijsko održavanje i uređenje objekata iz drugih izvora (donacije, korisnici prostora, eventuali krediti, itd.) • Prioritet 1.1., Mjera 1.1.6. – Učinkovito upravljanje imovinom JLS

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
6.5.	Organiziranje institucionalnog okvira za poticanje i pružanje stručne i organizacijske potpore lokalnim poljoprivrednicima i poduzetnicima kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe razvojnih aktivnosti i ulaganja - Uspostavljanje općinskog "Info – punkta", kao mjesta na kojem zainteresirani stanovnici i druge osobe mogu dobiti potrebne informacije, povezivanja i podršku u pitanjima vezanim uz njihove potrebe i planove povezane sa životom i radom/ulaganjem na Općini - formiranje baza podataka, te analitičkih i dokumentacijskih podloga za projekte; - organiziranje mreže konzultanata i specijaliziranih davatelja stručnih usluga (geodeti, projektanti, tehnolozi, itd.) za potrebe lokalnih nositelja razvoja (investitora i dr.), u suradnji s HAMAG i drugim potpornim institucijama (RRAZZ, HZPSS, HSC, itd.) - uljučivanje lokalnih poduzetnika u programe subvencioniranja konzultantskih usluga i transfera tehnologija (HAMAG – "Mreža konzultanata", MINGORP, vladine i nevladine organizacije, itd..)	II. kontinuirano	Općina	250.000	- ZG županija, - HAMAG - RRAZZ - MINGORP - MPRRR - HZPSS - HSC - FZOEU - potporne institucije - privatni partneri - ostali	troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih izvora	Mjera se nadovezuje se na Mjeru 3.4. ("Centar za potporu poljoprivrednim proizvođačima" i Mjeru 4.2. ("Centar za potporu lokalnim obrtnicima i malim poduzetnicima") te Mjeru 5.5. (Razvoj poticajnog okruženja za aktivnosti i projekte u seoskom turizmu", i objedinjuje aktivnosti; Ovo je središnja mjera na liniji organiziranja Općine za iniciranje i poticanje gospodarskog razvoja, tj. za provedbu sektorskih mjera poticanja. Općina ima ulogu iniciranja, poticanja, povezivanja i koordiniranja, i ulaže u izradu baze podataka te analitičkih i stručnih podloga, te u organizacijske i logističke aktivnosti vezane uz organiziranje i povezivanje mreže konzultanata, lokalnih investitora i potpornih institucija. Analitičke, stručne i specijalističke podloge za formiranje baza podataka te analitičkih i dokumentacijskih podloga predviđaju se osigurati u suradnji s razvojnim partnerima. Troškovi pojedinačnih razvojnih aktivnosti i projekata financiraju se individualno, u okviru proračuna svakog projekta i u skladu s uvjetima iz odgovarajućih poticajnih programa, iz potpora, subvencija i donacija, te iz sredstava investitora (subvencionirana ulaganja). • Prioritet 1.1. ŽRS ŽŽ – Učinkovita lokalna samouprava Mjera 1.1.4. – Jačanje sposobnosti za suradnju sa stručnim tijelima regionalne samouprave te ostalim (nezavisnim i drugim) stručnim tijelima • Prioritet 2.2. ŽRS ŽŽ – Uvođenje znanja, tehnologija, inovacija u gospodarstvo • Prioritet 4.1.1. ŽRS ŽŽ - Podrška razvoju ljudskih resursa

Br.	PROJEKT / MJERA / AKTIVNOSTI	Prioritet/ ročnost	NOSITELJ	Potrebna ulaganja (procjena)			Napomene
				Općina (kn)	Ostali izvori - Partneri (kn)	Ukupno ulaganje (kn)	
6.6.	Izrada akcijskog plana te provedba aktivnosti na jačanju socijalne inkluzije i razvoju LEADER pristupa na Općini Poticanje, organiziranje i jačanje udruga te društvenih aktivnosti i povezivanja stanovnika kojima se razvija i unaprijeđuje socijalna inkluzija: - jačanje postojećih udruga, - poticanje i razvoj strukovnih i profesionalnih udruga, - poticanje i razvoj drugih udruga civilnog društva (sport, kultura, zaštita okoliša, itd.), - organiziranje društvenih aktivnosti (kreativne radionice – npr. foto-klub, dramska grupa, vezovi, itd., organiziranja tribina i predavanja, itd...) - organiziranje kulturnih i zabavnih aktivnosti i druženja, itd...	I. kontinuirano	Općina	800.000	- ZG Županija - Ured za udruge VRH, - Min. kulture, - MVPEU - MPRRR - Kulturne i društvene institucije, - Ostali	Troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih sredstava	Općina ulaže u izradu akcijskog plana kojim se izrađuju analize, razrađuje stručna i analitička podloga, te utvrđuju potrebe, moguće aktivnosti, partneri, te okviri za suradnju i financiranje aktivnosti na jačanju socijalne inkluzije i LEADER pristupa. U skladu s mogućnostima, Općina ulaže i u iniciranje, pokretanje i jačanje udruga i društvenih aktivnosti od značaja za Općinu i razvoj civilnog sektora Na takvim osnovama pokreću se i razvijaju kontinuirane aktivnosti u zajednici, u suradnji s razvojnim i socijalnim partnerima. Projekti udruga i socijalne inkluzije financiraju se u suradnji s razvojnim partnerima. • Prioritet 1.2. ŽRS ŽŽ – Aktivno građanstvo, jačanje uloge civilnog društva u razvoju Mjera 1.2.1. – Jačanje udruga značajnih za razvoj, te suradnje između tijela lokalne samouprave i civilnog društva u realizaciji razvojnih prioriteti Općine (i Županije)
6.7.	Razvoj suradnje i partnerstva s užim i širim regionalnim okruženjem (okolne Općine, Županija, šira regija), na pripremanju zajedničkih projekata od značaja za brži gospodarski i ukupan razvoj Općine	II. kontinuirano	Općina	30.000	- ZG županija, - RRAZZ - lokalna i regionalna tijela, nadležna ministarstva RH, - potporne institucije, - ostali	Troškovi stvarnih aktivnosti u okviru raspoloživih sredstava	Lociranje mogućnosti i poticanje raznih oblika suradnje i povezivanja u gospodarskim i drugim pitanjima ruralnog razvoja • Prioritet 1.5. ŽRS ŽŽ – Učinkovita prekogranična i međuregionalna suradnja, Mjera 1.5.1. Jačanje sposobnosti u JLS za povezivanje i razvoj učinkovite međuregionalne i prekogranične suradnje;
Ukupno UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM (HRK 2009-2013)				1.515.000	-		

8. PLAN PROVEDBE PUR-a

Nakon donošenjem Programa ukupnog razvoja Općine slijedi višegodišnje razdoblje njegove provedbe.

U trenutku donošenja, PUR sadrži utvrđene razvojne ciljeve – od vizije, preko strateških ciljeva i prioriteta, pa do više ili manje razrađenih strateških programa i mjera za njihovo ostvarivanje, koje je utvrdila Radna skupina za donošenje PUR-a na temelju svih provedenih analiza i aktivnosti.

S druge strane, PUR sadrži početnu bazu od 28 poduzetničkih projekata koje su prijavili lokalni poljoprivredni proizvođači i malii poduzetnici u odgovoru na provedenu anketu, koji se žele provesti u tijeku implementacije PUR-a kao projekti od interesa Općine.

Da bi se ovako utvrđeni ciljevi, mjere i projekti ostvarili u praksi, u daljnjem tijeku potrebno je uspostaviti organizaciju i bitne elemente za provedbu PUR-a, među kojima su najznačajniji:

- institucionalni okvir, provedbeni tim i mehanizmi provedbe,
- financiranje,
- organizacijski i stručni potencijal za upravljanje projektima i provedbu razvojnih aktivnosti,
- praćenje i kontrola realizacije, te pravovremeno ažuriranje PUR-a;

U tijeku pripremanja i donošenja PUR-a navedeni elementi su u osnovi osmišljeni i predloženi, kako je vidljivo u poglavlju o razradi mjera i programa za ostvarivanje strateških razvojnih ciljeva. Međutim, u provedbi PUR-a potrebno je osigurati uvjete i omogućiti da se tako predviđeni elementi oživotvore i realiziraju u stvarnosti.

8.1. INSTITUCIONALNI OKVIR I MEHANIZMI PROVEDBE

Programom ukupnog razvoja Općine predviđena je strategija za provedbu i ostvarivanje hijerarhije zacrtanih razvojnih ciljeva.

Provedba PUR-a predviđa se kroz realizaciju zacrtanih strateških lokalnih programa, razvojnih mjera i projekata Općine, te poticanjem i stvaranjem poticajnog okruženja za pripremanje i provedbu projekata na razini privatnog sektora (poljoprivredni proizvođači, obrtnici, poduzetnici) i civilnog sektora (stanovnici, udruge, interesne skupine).

Prema tome, za provedbu PUR-a i upravljanje lokalnim razvojem biti će nadležan prvenstveno javni sektor (lokalna samouprava). Međutim, da bi se omogućilo ostvarivanje ciljeva PUR-a biti će nužno da se u provedbu aktivno i ravnopravno uključe i privatni i civilni sektor, i da se na taj način osigura uključivanje i konstruktivna participacija svih dostupnih kreativnih, stručnih i materijalnih resursa Općine. U tom smislu, provedbom PUR-a potrebno je uspostaviti slijedeći **mehanizam**:

- a) Na razini **javnog sektora** potrebno je uspostaviti poticajno okruženje i uvjete (institucionalne, infrastrukturne, organizacijske itd...) za uključivanje i razvoj privatnog i civilnog sektora, kroz sustavno ostvarivanje strateških lokalnih programa, mjera i projekata utvrđenih PUR-om
- b) Na takvim osnovama, **privatni sektor** (poljoprivrednici, obrtnici, mali i srednji poduzetnici) treba biti glavni nositelj gospodarskog restrukturiranja i rasta, kroz pripremanje i provedbu poduzetničkih projekata;

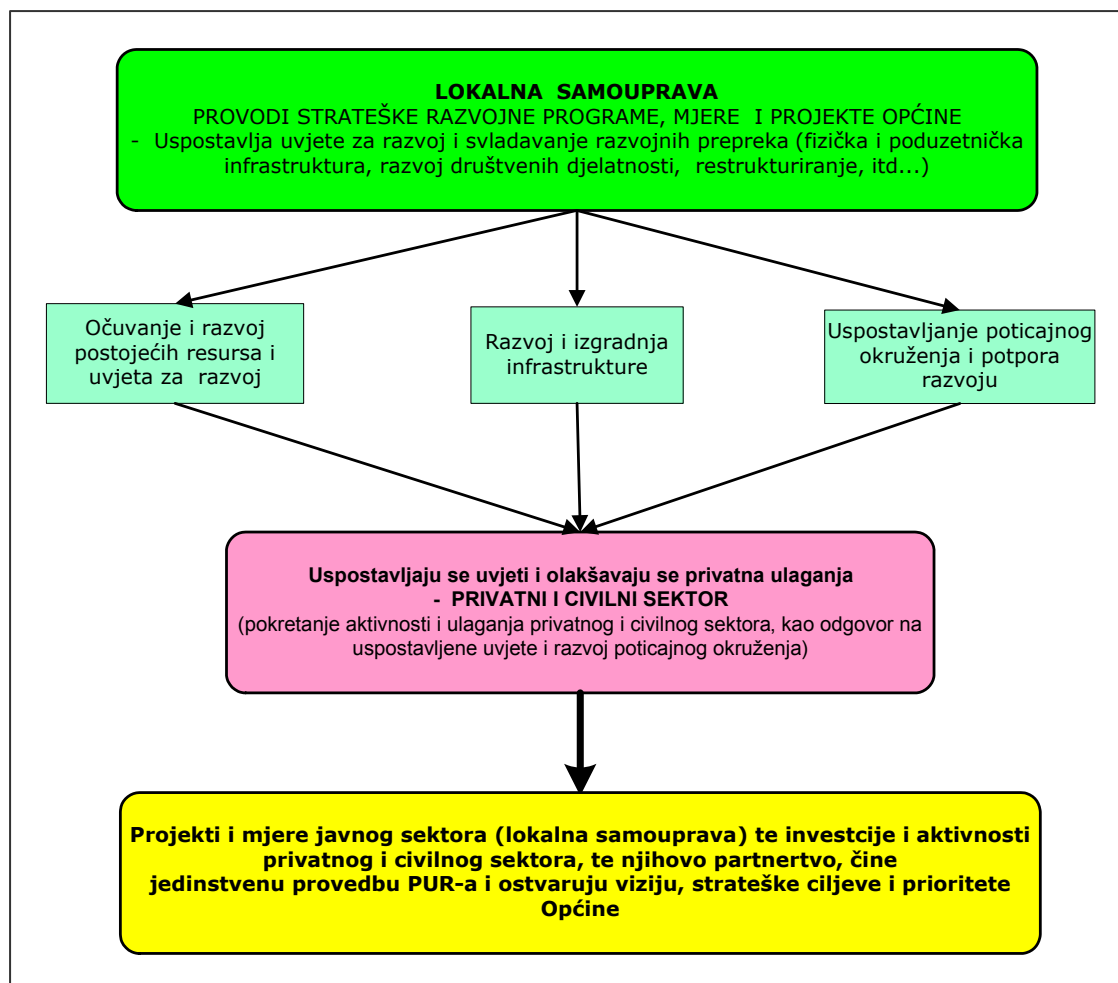
- c) **Civlini sektor** (stanovništvo, udruge) treba se uključiti, razvijati i profilirati kao važan element koji omogućava razvoj poticajnog okruženja, pribavljanje i profiliranje ideja, znanja i drugih resursa, povezivanje s drugim institucijama civilnog sektora i nositeljima razvoja u užem i širem okruženju, te lakše uključivanje programe poticanja i financiranja ruralnog razvoja.

Posebno važan element provedbe PUR-a biti će institucionalno jačanje i osiguravanje stručnog i organizacijskog kapaciteta lokalne samouprave za upravljanje zacrtanim razvojnim aktivnostima, tj. za učinkovito i dovoljno dinamično pripremanje i realizaciju strateških razvojnih projekata Općine, te korištenje raspoloživih izvora financiranja.

U ovom segmentu, proces provodebe PUR-a biti će ujedno i proces učenja i osposobljavanja svih nositelja razvoja, pri čemu će javni sektor (lokalna samouprava) također imati prvenstvenu odgovornost. Naime, na lokalnoj samoupravi je zadatak stručnog osposobljavanja svojih djelatnika te formiranja stručne ekipe koja će biti sposobna učinkovito provoditi PUR, te pripremiti i provesti odgovarajuće aktivnosti kojima će privatnom sektoru prenositi potrebne informacije i znanja, i omogućiti odgovarajuća podrška kod pripremanja i provedbe njihovih investicija.

Na taj način, javni sektor kroz vlastito ekipiranje i provedbu predviđenih programa treba omogućiti odgovarajuće informiranje, jačanje i osposobljavanje privatnog i civilnog sektora, kako bi se olakšalo njihovo aktivno uključivanje u razvojni ciklus, učinkovitu provedbu privatnih projekata, te davanje doprinosa razvoju lokalne zajednice.

Slika 48. **Strategija provedbe PUR-a**

Glavne uloge i zadaće u provedbi PUR-a trebaju imati:

- a) **Načelnik i Općinsko vijeće**, kao izabrana tijela lokalne samouprave i nositelji vlasti, koji imaju zadatak upravljati radom Općine, raspolagati proračunskim sredstvima i ostalim resursima Općine, te donositi i provoditi odgovarajuće odluke u pitanjima upravljanja lokalnim razvojem i neposredne provedbe PUR-a. Pritom, Načelnik kao nositelj izvršne vlasti u Općini ima ulogu i veliku odgovornost donošenja i provedbe operativnih odluka i aktivnosti;

- b) **Provedbeni tim**: Da bi se omogućilo učinkovitu provedbu odluka i PUR-a, Općinsko vijeće i Načelnik moraju uspostaviti provedbeni tim, kao "ekipu" sastavljenu od djelatnika i stručnih ljudi lokalne samouprave te drugih stručnjaka odgovarajućih profila, koji trebaju operativno pripremati, organizirati i realizirati odgovarajuće aktivnosti i mjere kojima se PUR tj. zacrtani razvojni projekti i aktivnosti Općine provode u praksi.

Na razini županija i državnih tijela za ovakve zadaće nadležni su odgovarajuća upravna tijela i stručne službe, te razvojne agencije i druge potporne institucije koje se financiraju iz njihovih proračuna. Međutim, s obzirom da ne raspolaže takvim proračunskim i organizacijskim mogućnostima i ne može formirati takva vlastita upravna tijela i stručne službe, Općina će Provedbeni tim morati formirati u suradnji sa "vanjskim" stručnjacima i konzultantima odgovarajućih struka i profila. Na taj način, Općina može i treba formirati i uigrati stabilan provedbeni tim sastavljenu od vlastitih ljudi i vanjskih suradnika, i tako osigurati odgovarajući stručni i organizacijski potencijal za upravljanje provedbom PUR-a i razvojnih projekata te učinkovito izvršavanje složenih poslova i zadataka od kojih se provedba PUR-a sastoji.

U skladu s iskustvima i praksom u EU i drugim jedinicama lokalne samouprave koje uspješno provode svoje operativne programe, ekipiranje Provedbenog tima predviđa se od stručnjaka koji su sudjelovali u izradi PUR-a, te u suradnji s odgovarajućim institucijama nadležnim za pružanje potpore ruralnom razvoju (Mreža konzultanata HAMAG, HZPSS, HSC, itd...).

- c) **"Komgrad Gradec" d.o.o.**, kao općinsko komunalno poduzeće u vlasništvu Općine, treba preuzeti zadatke na pripremanju i provedbi projekata koji se odnose na održavanje i razvoj komunalne infrastrukture i komunalnih djelatnosti, te pružati odgovarajuću logističku podršku radu Provedbenog tima putem svojih stalno zaposlenih kadrova i drugih organizacijskih resursa.

S druge strane, ostvarivanje ovakve uloge općinskog komunalnog poduzeća podrazumjeva i kvalitetno ustrojavanje suradnje s Općinom na liniji učinkovitog i transparentnog financijskog planiranja i korištenja sredstava iz općinskog Proračuna i drugih izvora kojima se financira održavanje i razvoj komunalne infrastrukture;

- d) **Javne ustanove** koje djeluju na području Općine imati će važnu ulogu u provedbi PUR-a, jer u okviru svoje djelatnosti neposredno zadovoljavaju potrebe stanovništva, raspolažu stručnim kadrovima i resursima te, zbog neprofitnog karaktera, mogu primati nepovratne pomoći od Županije, države i fondova EU.

- e) **Civilno društvo** (udruge, lokalne akcijske skupine – **LAG-ovi**) treba biti aktivan sudionik u provedbi PUR-a jer ima ulogu i sposobnost profiliranja interesa i povezivanja. Osim toga, s obzirom da se projekti civilnog društva u znatno većem dijelu financiraju iz međunarodnih izvora, ono može aktivno utjecati na privlačenje kapitala i omogućiti financiranje dijela važnih aktivnosti restrukturiranja.

Radi

- f) **Privatni sektor** (poljoprivrednici, obrtnici, poduzetnici) treba biti glavni pokretač i nositelj gospodarskog razvoja, gospodarskog restrukturiranja i diverzifikacije, te stvaranja nove vrijednosti i radnih mjesta. Ovakva uloga privatnog sektora je najteža i povezana je s najvećim privatnim izazovima i rizicima. Zbog toga, privatnom sektoru kroz provedbu PUR-a treba osigurati

odgovarajuće insitucionalne i infrastrukturne uvjete i podršku za razvoj, kroz djelovanje svih ostalih nositelja provedbe PUR-a.

Za djelovanje privatnog sektora naročito je važno osigurati potporu iz raspoloživih operativnih i potpornih programa na razini Zagrebačke županije, države i fondova EU.

Mehanizmi provedbe PUR-a predviđeni su i sažeto opisani u poglavlju o razradi mjera i projekata po strateškim ciljevima i komponentama ukupnog razvoja Općine. Ovakve mehanizme potrebno je u provedbi PUR-a razviti i implementirati, kroz suradnju svih navedenih nositelja.

Tablica 72. **Predled ključnih sudionika i uloga u provedbi PUR-a**

Subjekt	Uloga pri donošenju PUR-a	Uloga i odgovornost u provedbi PUR-a
OPĆINA	Vlasnik PUR-a, prati, koordinira i sudjeluje u izradi PUR-a. Uspostavlja i provodi okvire i strateške projekte za PUR.	Usvaja i donosi nacrt i konačnu verziju PUR-a, upravlja provedbom PUR-a, donosi odluke, pokreće aktivnosti i nadzire izvršenje, upravlja vrednovanjem rezultata, osigurava organizacijske i financijske uvjete za aktivnosti na provedbi PUR-a
RAZVOJNI TIM / PROVEDBENI TIM	Obavlja stručne poslove i izrađuje PUR	Stručno tijelo sastavljeno od predstavnika i djelatnika Općine te potrebnih stručnih suradnika i konzultanata. Priprema stručne podloge i planske dokumente za provedbu PUR-a, priprema i razrađuje projekte, pruža stručnu podlogu kod upravljanja projektima, surađuje kod pripremanje i provedbe mjera, surađuje sa svim ostalim nositeljima provedbe PUR-a, te s institucijama na razini ZG županije, države i EU, izrađuje analize učinaka provedbe PUR-a, itd...
KOMGRAD GRADEC d.o.o.	Sudjeluje u pripremanju PUR-a u problematici komunalne infrastrukture, infrastrukturnih projekata i komunalne djelatnosti	Aktivno sudjeluje u provedbi PUR-a kao nositelj komunalnih djelatnosti i razvoja komunalne infrastrukture, surađuje i koordinira se s Općinom na poslovima financiranja i izvedbe projekata komunalne infrastrukture, osigurava stručnu i logističku podršku Općini i Provedbenom timu putem svojih kadrova, kombinira ulogu javnog i privatnog sektora;
PRIVATNI SEKTOR	Sudjeluje u pripremanju PUR-a i drugih razvojnih programa, a naročito pri utvrđivanju razvojnih potreba i mogućnosti gospodarskog razvoja	Treba se aktivno uključiti u provedbu PUR-a kao glavni nositelj gospodarskog razvoja i temeljni kriterij. Smisao je PUR-a da se u njegovoj provedbi osiguraju poticajni uvjeti i partnerstvo s privatnim sektorom i da se omogući razvoj privatnog sektora
CIVILNO DRUŠTVO	Sudjeluje u pripremanju PUR-a kroz utvrđivanje elemenata za procjenu interesa i potreba zajednice	Treba se aktivno uključiti u provedbu PUR-a i imati važnu ulogu u lociranju, profiliranju i povezivanju interesa i potencijala na lokalnoj razini, kao kriterij i aktivni sudionik u provedbi aktivnosti, sudjeluje u pripremanju i koordiniranju projekata kojima se jača civilna inkluzija, i može imati važnu ulogu kod uključivanja lokalnih programa u poticajne programe i privlačenja sredstava iz fondova za poticanje ruralnog razvoj i socijalne inkluzije na razini države i EU;

Subjekt	Uloga pri donošenju PUR-a	Uloga i odgovornost u provedbi PUR-a
JAVNE USTANOVE	Sudjelovanje u procjeni stanja i potreba u sektorima društvenih djelatnosti	Nose odgovornost za pojedine sektore društvenih djelatnosti na Općini i zadovoljavanje potreba stanovništva; trebaju se uključiti u provedbu PUR-a kroz suradnju s lokalnom samoupravom i drugim nositeljima razvojnih aktivnosti, te sudjelovanje u pripremanju i provedbi predviđenih projekata na unaprijeđivanju javnih djelatnosti; imaju ulogu u privlačenju sredstava za unaprijeđenje djelatnosti od proračuna iz kojih se financiraju, te iz raznih fondova, imaju ulogu u pripremanju i provedbi kapitalnih projekata
ŽUPANIJA I DRŽAVA	Utvrdjuju i provode razvojnu politiku i strategije, smjernice, mjere, operativne programe i propise, koji čine okvir za izradu i donošenje PUR-a	Utječu na provedbu PUR-a kao razvojni partneri Općine, provode i koordiniraju odgovarajuće programe i mjere poticanja ruralnog razvoja, i povezuju lokalne programe i projekte utemeljene na PUR-u sa vanjskim sredstvima; omogućavaju praćenje i potporu lokalnim programima usklađenim sa nacionalnim i regionalnim programima i smjernicama, osiguravaju odgovarajuće institucionalno okruženje u pretprikladnoj prilagodbi;

8.2. FINANCIRANJE PROVEDBE PUR-a I RAZVOJA

Financiranje je ključno pitanje svakog projekta, pa tako i Projekta ukupnog razvoja Općine (PUR-a).

Osiguravanje i pribavljanje financijskih sredstava, učinkovito upravljanje tim sredstvima, te kvalitetan nadzor nad njihovim trošenjem biti će izuzetno važan dio provedbe PUR-a i djelovanja svih nositelja njegove provedbe.

Pritom, uloga Općine na razini financiranja provedbe PUR-a i razvoja je dvojaka:

- Općina treba pribaviti i osigurati potrebna sredstva za ulaganje u strateške projekte lokalnog razvoja te za financiranje djelovanja Općine na pripremanju i provedbi predviđenih razvojnih aktivnosti i mjera;
- s druge strane, provedbom planiranih aktivnosti, Općina treba osigurati poticajno okruženje i potporu javnom i civilnom sektoru za pribavljanje kapitala za njihova ulaganja i projekte, te za privlačenje svježeg kapitala u gospodarske i civilne projekte.

Kako je vidljivo iz poglavlja o razradi mjera i projekata, predviđeno je da se sredstva za financiranje provedbe PUR-a osiguraju temeljem pripremljenih razvojnih programa i projekata te očekivanih razvojnih učinaka i novostvorene vrijednosti ("razvojna poluga"), u partnerstvu i suradnji s institucijama na razini Zagrebačke županije, države i EU, **iz slijedećih izvora koji su dostupni na tržištu:**

- Proračunska sredstva Općine,
- Kapitalne pomoći i subvencije Zagrebačke županije, predviđena u županijskim programima poticanja ruralnog razvoja;
- Kapitalne potpore i subvencije resornih ministarstava (Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, Ministarstvo mora, pomorstva i infrastrukture), temeljem odgovarajućih programa poticanja ruralnog razvoja i operativnih programa resorsnih ministarstava;
- Kapitalna potpora i sufinanciranje javnog poduzeća "Hrvatske vode" u okviru proračuna za financiranje projekata razvoja vodoopskrbe i odvodnje,
- Potpore ostalih nadležnih ministarstava za provedbu odgovarajućih projekata razvoja fizičke i društvene infrastrukture, te projekte zaštite okoliša, kao i zaštite i razvoja prepoznatljivosti tradicijskog i kulturnog nasljeđa;
- Sredstva Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, te Fonda za regionalni razvoj;
- Ostala sredstva raznih javnih poduzeća i drugih institucija, koja su dostupna kroz suradnju i partnerstvo na projektima od značaja za unaprijeđivanje njihovih djelatnosti;
- Sredstva iz predpristupnih fondova Europske unije (naročito IPARD), za prioritetne projekte razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja predviđene PUR-om,
- Ostala dostupna sredstva od raznih međunarodnih institucija i fondova, za koja Općina može konkurirati u provedbi odgovarajućih projekata predviđenih PUR-om, u suradnji s civilnim i privatnim sektorom;
- Nakon pristupanja u EU, Općini će biti dostupna sredstva iz kohezijskih i strukturnih fondova Europske unije, za čije korištenje se Općina treba pravodobno pripremiti;
- Za prioritetne razvojne programe i ulaganja u fizičku i gospodarsku infrastrukturu Općina ima mogućnost korištenja poticajnih kredita HBOR/HAMAG, s time da u provedbi treba osigurati uvjete da se vraćanje tih kredita omogući iz dostupnih subvencija RH i EU, te iz učinaka ulaganja (novostvorene vrijednosti).

Dostupni izvori za financiranje lokalnog/ruralnog razvoja vidljivi su iz prikaza na slijedećoj stranici:

Ukupni procijenjeni rashodi provedbe predviđenih i naprijed navedenih razvojnih mjera i programa Općine u razdoblju od 2009. – 2013. godine, prema strateškim ciljevima i prioritetima i ukupno, vidljivi su iz slijedeće tablice:

Tablica73: **Projekcija potrebnih sredstava Općine za provedbu PUR-a u razdoblju 2009.-2013. godina**

Br.	Strateški cilj – prioritet	Planirana ulaganja Općine (kn/2009-2013)
1.	Prepoznata i očuvana prostorna baština	1.300.000
2.	Poticajno društveno i razvojno okruženje (Visoka kvaliteta života)	6.700.000
3.	Ubrzan i održiv razvoj lokalnog gospodarstva	3.855.000
3.1.	Održiva i konkurentna poljoprivreda	1.715.000
3.2.	Konkurentni obrt i malo poduzetništvo	1.430.000
3.3.	Seoski turizam	710.000
4.	Učinkovita lokalna samouprava i upravljanje razvojem	1.515.000
UKUPNO (1+2+3+4):		13.370.000

Ovakva ulaganja potrebno je financirati iz Proračuna Općine, prosječno 3.342.500 kn godišnje.

Proračun Općine u 2007. godini realiziran je u iznosu od 4.664.293. kn,

Predviđena ulaganja odnose se u osnovi na rashode koji su u proračunskom planu klasificiraju kao **ulaganja u nefinancijsku imovinu, investicijsko održavanje, usluge i donacije**. Polazeći od postojeće razine ovih troškova u strukturi proračunskih izdataka u 2007. godini, proizlazi da bi Općina sa sadašnjom razinom prihoda mogla osigurati cca. 85% izvora za financiranje predviđenih ulaganja.

Međutim, u provedbi navedenog Razvojnog nacrtu potrebno je uspostaviti nešto drugačiju strukturu proračunskih rashoda Općine, a naročito zbog slijedećih promjena:

- Povećavanje operativnih troškova Općine (plaće, materijalni troškovi) zbog uspostavljanja i ekipiranja Upravnog odjela i stručne službe (zapošljavanja visokostručnog pročelnika Upravnog odjela, komunalnog redara i financijskog referenta).
- Smanjivanje dijela dosadašnjih troškova i naknada za vanjske usluge, zbog angažiranja vlastitih kadrova;

Na taj način, doći će do odgovarajućeg povećanja troškova rada, poslovanja i samih djelatnosti Općine.

Slijedom navedenog, projekcija potrebnih prihoda i struktura Proračuna za financiranje naprijed navedenih mjera i programa te ostvarivanje utvrđenih strateških ciljeva Općine vidljiva je iz sljedeće tablice.

Tablica 74. **Procjena potrebnih prihoda/rashoda i strukture općinskog Proračuna u periodu od 2009 - 2013 godine, po godinama i za cijelo razdoblje (4. god), u HRK**

Br.	Struktura troškova (opis)	Procjena potreba (prosje. kn/god.)	Ukupno 2009-2013. (kn/razdoblje)
1.	Operativni rashodi poslovanja i djelatnosti Općine (btto. plaće, materijalni troškovi, redovito održavanje, komunalne djelatnosti, društvene djelatnosti, subvencije i pomoći)	2.050.000	8.200.000
2.	Troškovi predviđenih mjera i projekata na ostvarivanju strateških ciljeva i prioriteta Općine (ulaganja u nematerijalnu imovinu, usluge, investicijsko održavanje, donacije)	3.342.500	13.370.000
3.	UKUPNO – potrebni prihodi (1+2)	5.392.500	21.570.000
4.	Sadašnja razina Proračuna – oprezna procjena (ponderirani trend)	4.800.000	19.200.000
5.	Nedostatak /potrebno povećanje prihoda (3-4)	592.500	2.370.000
6.	Potrebno povećanje Proračuna (%)	12,34%	

S tako predviđenim rashodima, Općina bi u slijedećem četverogodišnjem periodu trebala pokrenuti strateške razvojne projekte vrijedne cca. 100.000.000 kuna, te utjecati na ubrzavanje ukupne gospodarske aktivnosti i ulaganja.

S obzirom da su Razvojnim nacrtom predviđene i aktivnosti kojima se bitno povećava stručni i organizacijski potencijal Općine, pokretanje predviđenih razvojnih trendova i učinaka može se realno očekivati. U tom slučaju, objektivno je i da bi Općina trebala ostvarivati kontinuirano i sve brže povećavanje prihoda, iz kojih će biti moguće osigurati potrebnu razinu financiranja.

Prema tome, na putu realizacije predviđenog Razvojnog nacrta i utvrđenih strateških ciljeva, Općina bi mogla realizirati slijedeće mogućnosti i plan financiranja:

- ➔ U prvoj godini provedbe PUR-a Općina bi trebala poduzeti rebalans Proračuna kojim će uspostaviti odgovarajuću strukturu i plan proračunskih rashoda, kako bi se osigurali izvori i potrebna dinamika razvojnog financiranja i aktivnosti, za slijedeće namjene:
 - a) Dovoljno i stabilno financiranje potrebnih rashoda i prioriteta vezanih uz uspostavljanje nove organizacije te financiranje tekućeg poslovanja i djelatnosti Općine (brutto plaće, materijalni troškovi poslovanja, komunalne i društvene djelatnosti, subvencije i kapitalne pomoći, itd.), tako da se u najkraćem roku osigura potrebna organizacijska učinkovitost za pokretanje razvojnih aktivnosti na provedbi PUR-a;
 - b) Preostala sredstva trebalo bi planirati na način da se prvenstveno osiguraju izvori za pokretanje pripremljenih i drugih prioritetnih ulaganja u strateške razvojne projekte kojima se povećava

razvojni potencijal (vodoopskrba, odvodnja), te ulaganja koja su potrebna kako bi se u najkraćem roku omogućilo uspostavljanje poticajnog institucionalnog okruženja i realizaciju temeljnih aktivnosti i preduvjeta za iniciranje razvojnog procesa, a naročito:

- pokretanje projekta vodoopskrbe,
- ekipiranje i uspostavljanje stručnog i organizacijskog potencijala,
- izrada akcijskih planova,
- dinamično pokretanje postupaka u cilju uređenja statusa poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH te drugih nekretnina, usklađivanje prostornih planova, itd... (što prije pokrenuti postupke koji svojim trajanjem uvjetuju dinamiku razvojnog procesa,
- aktivnosti vezane uz prezentaciju, informiranje i iniciranje stanovništva, lokalnih nositelja razvoja i ostalih razvojnih partnera;
- sustavno organiziranje i pokretanje aktivnosti vezanih uz pripremanje prioritetnih projekata i razvojnih aktivnosti za uključivanje (natječaji) u programe poticajnog financiranja i subvencioniranja (odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda, održavanje nerazvrstanih cesta, razvojno integriranje atraktivnih elemenata prostorne baštine, seoski turizam, civilno društvo);
- iniciranje razvojnih aktivnosti (lociranje partnera, pripremanje ponude projekata, itd...) u sektoru poljoprivrede i malog poduzetništva;

Imajući u vidu situaciju recesije i negativnih očekivanja u pogledu dinamike gospodarskog rasta i uvjeta financiranja u okruženju, realno je da u kratkoročnom razdoblju treba očekivati značajne teškoće s osiguravanjem izvora za financiranje razvojnih aktivnosti, i da će u takvoj situaciji biti nužno restriktivno određivanje prioriteta. Pritom **logika je** da se najprije ulaže u aktivnosti kojima se stvaraju uvjeti i otvaraju perspektive, i koje će se najbrže oživotvoriti u razvojne efekte i novu vrijednost, a da se "potrošnja" i aktivnosti čiji su efekti na "dužem štapu" svedu na najmanju moguću i održivu mjeru.

- ➔ Na taj način, u daljnjem periodu biti će moguće sustavno pripremanje i pokretanje razvojnih aktivnosti i projekata, kako je predviđeno Razvojnim nacrtom.

Na tom putu, Općina se treba pravovremeno osposobiti i pripremiti za **suvremene participativan pristup projektima i financiranju razvoja**, koji podrazumjeva naročito:

- iz Proračuna se financiraju prvenstveno organizacijske aktivnosti i rashodi usmjereni na definiranje projekata,
- za izvođenje investicija potrebno je u najvećoj mjeri koristiti sredstva razvojnih partnera (donacije, subvencije, IPARD, vlastita sredstva nositelja razvoja, itd...) i ostala "tuđa" sredstva i izvore (poticajni krediti, obveznice, itd...), naravno, temeljem dobro osmišljenih projekata te u skladu s pravilima struke i načelima opreza;
- u tom slučaju, realni izvori za razvoj te povrat vlastitih ulaganja, kao i za vraćanje tuđih izvora, moraju se osiguravati iz realnih razvojnih učinaka (povećanih prihoda), te novostvorene vrijednosti.

Imajući u vidu utvrđene potencijale Općine, takav pristup trebao bi biti realan i ostvariv. S druge strane, ovakvim pristupom neće se ugroziti financijska stabilnost i mogućnost financiranja tekućih potreba lokalne zajednice. Međutim, to podrazumjeva da "razvojni posao" bude dobro i planski odrađen te da se PUR i postavljeni ciljevi stvarno realiziraju u praksi .

8.3. USKLAĐENOST CILJEVA I PRIORITETA PUR-a GRADEC S CILJEVIMA I PRIORITETIMA NA RAZINI ZAGREBAČKE ŽUPANIJE, TE S NACIONALNIM CILJEVIMA I CILJEVIMA EUROPSKE UNIJE

Općina Gradec se ne može ravijati kao izolirani prostor. Naprotiv, Općina i njezin razvoj moraju biti skladno integrirani u uže i šire regionalno okruženje kao i u nacionalni i Europski prostor, čime se osiguravaju njezina prepoznatljivost, konkurentnost i dugoročne razvojne perspektive.

Ovo je osobito značajno i radi otvaranja mogućnosti da se za razvoj Općine koriste pretpristupni fondovi EU, a naročito za uklapanje u mjere poticanja ruralnog razvoja te strukturne i kohezijske fondove EU nakon pristupanja u Europsku uniju. Naime, politika regionalnog i ruralnog razvoja i u EU, i u Republici Hrvatskoj, kao uvjet za korištenje razvojnih potpora traže da lokalni ciljevi i mjere (na razini JLS) trebaju biti usklađeni sa ciljevima i prioritetima na razini EU, nacionalnoj, te uži i široj regionalnoj razini, kako je vidljivo iz slijedeće sheme:

Zbog toga je pri izradi i donošenju PUR-a Općine bilo ključno da se prepozna i uvaži širi razvojni kontekst, te da se lokalni ciljevi, prioriteti te predviđene mjere i programi uklape u širi razvojni kontekst Općine, kojeg čine uže regionalno okruženje (okolne općine i Zagrebačka županija), šire regionalno okruženje, te politika, ciljevi i mjere lokalnog razvoja na razini Zagrebačke županije, Republike Hrvatske i Europske unije.

O tome se pri izradi PUR-a u svim fazama vodilo računa: U fazi analize problema te identifikacije razvojnih potreba, opcija i prijedloga koristile su se spoznaje o dostupnim pristupima i rješenjima tipičnih razvojnih problema. Isto tako, prilikom SWOT analize, kao i kod definiranja prilika te strateških razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera, koristile su se spoznaje o postojećim inicijativama, programima i općim razvojnim smjernicama u okruženju, te na razini Zagrebačke županije, Republike Hrvatske i EU.

U tom smislu, korišteni su naročito slijedeći dokumenti:

1. Županijska razvojna strategija Zagrebačke županije,
 2. Prostorni plan Zagrebačke županije,
 3. Strateški okvir za razvoj Republike Hrvatske 2006.-2013", kao nacionalna razvojna strategija koju je pripremio Središnji državni ured za razvojnu strategiju,
 4. IPARD program za Hrvatsku (2007-2013) godine, kao strateški dokument za ruralni razvoj, te sektorski razvojni programi koje je donijela Vlada RH;
 5. strateški razvojni dokument Nacionalnog vijeća za konkurentnost pod nazivom "55 Preporuka za ostvarivanje konkurentnosti";
 6. Programski ciljevi Europske unije za razdoblje – planski okvir od 2007-2013. godine, koji su određeni nizom strateških dokumenata EU, među kojima treba spomenuti:
 - Strateške smjernice EU 2007-2013, (Community Strategic guidelines 2007-2013),
 - Lisabonski program – zajedničke aktivnosti za rast i zapošljavanje (Common Actions for Growth and employment: The Community Lisbon Programme, 2005.),
 - Zajednička poljoprivredna politika (CAP) za razdoblje 2007 – 2013, itd...,
- i drugi sektorski programi i strategija na razini Zagrebačke županije i Republike Hrvatske:

8.3.1. Usklađenost s ciljevima i prioritetima Županijske razvojne strategije Zagrebačke županije (ŽRS)

Tablica 75. **Usklađenost PUR-a Gradec s ciljevima i prioritetima Zagrebačke županije**

Strateški ciljevi i prioriteti iz ŽRS Zagrebačke županije		Odgovarajući strateški ciljevi i prioriteti, te mjere i projekti utvrđeni PUR-om Općine Gradec
1.	Strateški cilj I: Učinkovito upravljanje razvojnim resursima, potencijalima i razvojem	Strateški cilj 4.: Učinkovita lokalna samouprava i upravljanje razvojem; Strateški cilj 1.: Prepoznatljiva i očuvana prostorna baština (prostor, prirodna, kulturna i tradicijska baština)
	Prioritet 1.1. Učinkovita županijska i lokalna samouprava	Strateški cilj 4.: Učinkovita lokalna samouprava i upravljanje razvojem, prioriteti: ➤ razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave, Mjera 6.1. – Učinkovito organiziranje rada i poslovanja Općine, Mjera 6.4. – Učinkovito upravljanje imovinom Općine; ➤ učinkovito pripremanje i provedba lokalnih razvojnih programa i projekata, Mjera 6.3. – Stručno ekipiranje Općine za učinkovito upravljanje razvojem i projektima;
	Prioritet 1.2. Aktivno građanstvo, jačanje uloge civilnog društva u razvoju	Strateški cilj 4.: Učinkovita lokalna samouprava i upravljanje razvojem, prioritet: ➤ uključenost stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER pristup), Mjera 6.6. – Izrada akcijskog plana te provedba aktivnosti na jačanju socijalne inkluzije i LEADER-a; Mjera 6.2. – Uspostavljanje web stranice Općine, te razvoj sposobnosti za komuniciranje

Strateški ciljevi i prioriteti iz ŽRS Zagrebačke županije	Odgovarajući strateški ciljevi i prioriteti, te mjere i projekti utvrđeni PUR-om Općine Gradec
Prioritet 1.3. Učinkovito integralno upravljanje prostorom, prirodnim i stvorenim resursima	Strateški cilj 1.: Prepoznatljiva i očuvana prostorna baština, prioriteti: ➤ zaštita, identifikacija i valoriziranje Mjera 1.1. - Donošenje mjera i uspostavljanje dobre prakse u cilju zaštite okoliša i održivog korištenja prirodnih resursa; Mjera 1.2. - Izrada sistematizacije i valorizacija elemenata prostorne baštine, Mjera 1.3. - Uspostavljanje učinkovitog upravljanja zaštićenim dijelovima prirode i prostornom baštinom Općine, Mjera 1.5. - Promicanje i razvoj svijesti u lokalnoj zajednici o značaju i potencijalima prostorne baštine, te o primjeni mjera za njezinu zaštitu i unaprijeđivanje; ➤ čuvanje i kultiviranje Mjera 1.4. - Uspostavljanje kriterija i smjernica za arhitektonsko oblikovanje građevina i građevinske zahvate u prostoru; Mjera 1.7. - Kultiviranje prostora Općine, ➤ razvojno integriranje – stavljanje u funkciju održivog razvoja Općine, Mjera 1.9. - Saniranje i zaštita površinskih vodotoka (Glogovnica i Črnc), Mjera 1.10. - Rješavanje statusa i zaštita Biskupske kurije (dvorca) u Gradecu; Mjera 5.3. - Turistifikacija Općine
Prioritet 1.4. Učinkovita suradnja s Gradom Zagrebom i drugim županijama	Strateški cilj 4.: Učinkovita lokalna samouprava i upravljanje razvojem, prioritet: ➤ učinkovito pripremanje lokalnih razvojnih programa i projekata Mjera 6.7. - Razvoj suradnje s užim i širim regionalnim okruženjem
Prioritet 1.5. Učinkovita međuregionalna i prekogranična suradnja	Strateški cilj 4.: Učinkovita lokalna samouprava i upravljanje razvojem, prioritet: ➤ učinkovito pripremanje lokalnih razvojnih programa i projekata Mjera 6.7. - Razvoj suradnje i partnerstva s užim i širim regionalnim okruženjem (okolne Općine, Zagrebačka županija, šira regija), na pripremanju i provedbi mjera i projekata od značaja za gospodarski i ukupan razvoj Općine; Mjera 5.6. - Razvoj povezivanja i suradnje s nositeljima i projektima razvoja seoskog turizma u užem i širem okruženju, te uključivanje u projekte i oblike međuregionalne i prekogranične suradnje;

Strateški ciljevi i prioriteti iz ŽRS Zagrebačke županije	Odgovarajući strateški ciljevi i prioriteti, te mjere i projekti utvrđeni PUR-om Općine Gradec
2. <u>Strateški cilj II.: Konkurentno i društveno odgovorno gospodarstvo</u>	<u>Strateški cilj 2.: Poticajno društveno i razvojno okruženje,</u> Prioritet: ➤ razvoj komunalne infrastrukture <u>Strateški cilj 3.: Ubrzan i održiv razvoj lokalnog gospodarstva,</u> Prioritet 3.1. Održiva i konkurentna poljoprivreda Prioritet 3.2.: Konkurenti obrt i malo poduzetništvo Prioritet 3.3.: Seoski turizam <u>Strateški cilj 4.: Učinkovita lokalna samouprava i upravljanje razvojem,</u> Prioriteti: ➤ učinkovito pripremanje i provedba lokalnih razvojnih programa i projekata ➤ uključenost stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER pristup, LAG-ovi);
Prioritet 2.1. Razvoj poticajnog poduzetničkog okruženja	<u>Strateški cilj 3.: Ubrzan i održiv razvoj lokalnog gospodarstva</u> Mjera 3.1. - Izrada akcijskog programa za razvoj održive poljoprivrede, Mjera 4.1. - Izrada akcijskog programa za razvoj obrta i malog poduzetništva, Mjere 3.4. i 4.2. - uspostavljanje "Centara za potporu" poljoprednim proizvođačima, obrtnicima i malim poduzetnicima (Info-centar); Mjera 2.5. - Izrada akcijskog plana, te uspostavljanje aktivnosti na educiranju, stručnom usavršavanju i osposobljavanju stanovništva (obrazovanje za poduzetništvo, aktivna politika zapošljavanja); Mjera 2.8. - Unaprijeđivanje veterinarskih djelatnosti i stručnih usluga u poljoprivredi, u skladu s potrebama restrukturiranja i razvoja poljoprivrede na Općini Mjera 3.5. - Lociranje i razvoj lokalnih proizvoda – robnih marki
Prioritet 2.2. Uvođenje znanja, tehnologija i inovacija u gospodarstvo	<u>Strateški cilj 2.: Poticajno društveno i razvojno okruženje;</u> <u>Strateški cilj 3.: Ubrzan i održiv razvoj lokalnog gospodarstva</u> Mjere 3.4. i 4.2. - Uspostavljanje "Centra za potporu" poljoprednim proizvođačima, obrtnicima i malim poduzetnicima (Info-centar) – informiranje, potpora i povezivanja radi uvođenja znanja, novih tehnologija i inovacija u gospodarstvu Mjera 2.5. - Uspostavljanje aktivnosti na educiranju, stručnom usavršavanju i osposobljavanju stanovništva (educiranje, poticanje i osposobljavanje za uvođenje znanja, tehnologija i inovacija); Mjera 2.8. - Unaprijeđivanje stručnih usluga u poljoprivredi (savjetodavna služba)

Strateški ciljevi i prioriteti iz ŽRS Zagrebačke županije	Odgovarajući strateški ciljevi i prioriteti, te mjere i projekti utvrđeni PUR-om Općine Gradec
Prioritet 2.3. Konkurentna poljoprivreda	<u>Strateški cilj 3.: Ubrzan i održiv razvoj lokalnog gospodarstva,</u> Prioritet 3.1. Održiva i konkurentna poljoprivreda Mjera 2.5. – Edukacija poljoprivrednika Mjera 2.8. – Unaprijeđivanje veterinarske i savjetodavne skrbi (stručne usluge, osposobljavanje) Mjera 3.1. – Izrada akcijskog programa za razvoj održive poljoprivrede; Mjera 3.2. – Regionalizacija poljoprivredne proizvodnje (analiza tala te utvrđivanje optimalnih kultura), Mjera 3.3. – Okrupnjavanje posjeda, uređenje i okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta Mjera 3.4. – Uspostavljanje "Centra za potporu poljoprivrednim proizvođačima"; Mjera 3.5. – Lociranje i razvoj autohtonih tradicijskih i inovativnih proizvoda (lokalne robne marke); Mjera 3.6. – Poticanje organiziranja te uspostavljanja oblika povezivanja i zajedničkog nastupanja lokalnih proizvođača utemeljenih na izvornim europskim načelima zadrugarstva i kooperacije; Mjera 3.7. – Pripremanje projekata za pretpristupne fondove EU (IPARD Mjera 1.1. i 1.2.); Mjera 3.8. – Uspostavljanje poljoprivredne proizvodne zone (poduzetnička infrastruktura); Mjera 3.9. – Učinkovito gospodarenje stajnjakom i poljoprivrednim otpadom (izrada studije izvedivosti za korištenje obnovljivih izvora energije)
Prioritet 2.4. Konkurentna industrija, obrtništvo, malo i srednje gospodarstvo	<u>Strateški cilj 3.: Ubrzan i održiv razvoj lokalnog gospodarstva,</u> Prioritet 3.2.: Konkurenti obrt i malo poduzetništvo Mjera 2.5. – edukacija obrtnika i malih poduzetnika, Mjera 4.1. – Izrada akcijskog programa za razvoj obrta i malog poduzetništva; Mjera 4.2. – Uspostavljanje "Centra za potporu lokalnim obrtnicima i malim poduzetnicima"; Mjera 4.3. – Uključivanje lokalnih poduzetnika i projekata u odgovarajuće programe vezane uz jačanje konkurentnosti i poticanje razvoja malog poduzetništva u ZG županiji, RH i EU; Mjera 4.4. – Poticanje organiziranja, suradnje i povezivanja (proizvodnog, tehnološkog, poslovnog) lokalnih poduzetnika; Mjera 4.5. – Uspostavljanje Poduzetničke zone Mjera 6.5. – Organiziranje institucionalnog okvira za poticanje i pružanje stručne i organizacijske potpore lokalnim poljoprivrednicima i poduzetnicima kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe razvojnih aktivnosti i ulaganja;

Strateški ciljevi i prioriteti iz ŽRS Zagrebačke županije	Odgovarajući strateški ciljevi i prioriteti, te mjere i projekti utvrđeni PUR-om Općine Gradec
Prioritet 2.5. Konkurentan sektor turizma i ostalih uslužnih djelatnosti	Strateški cilj 3.: Ubrzan i održiv razvoj lokalnog gospodarstva, Prioritet 3.3.: Seoski turizam Mjera 5.1. – Izrada Akcijskog plana za razvoj seoskog turizma; Mjera 5.2. – Promocija i razvoj svijesti o značaju, potencijalu i mogućnostima razvoja seoskog turizma na Općini; Mjera 5.3. – Projekt turistifikacije Općine; Mjera 5.4. – Razvoj institucionalnog i marketinškog okvira za poticanje razvoja seoskog turizma; Mjera 5.5. – Razvoj poticajnog okruženja – iniciranje i poticanje razvojnih aktivnosti i projekata u seoskom turizmu; Mjera 5.6. – Razvoj povezivanja i suradnje i nositeljima i projektima razvoja seoskog turizma u užem i širem okruženju, te uključivanje u projekte i oblike međuregionane i prekogranične suradnje;
3. Strateški cilj III.: Prepoznatljiva i očuvana kulturna i prirodna baština	Strateški cilj 1.: Prepoznatljiva i očuvana prostorna baština (prostor, prirodna, kulturna i tradicijska baština), Prioriteti: ➤ zaštita, identificiranje i valorizacija ➤ čuvanje i kultiviranje ➤ razvojno integriranje – stavljanje u funkciju održivog razvoja
Prioritet 3.1. Zaštita i održivo korištenje prirodne baštine	Strateški cilj 1.: Prepoznatljiva i očuvana prostorna baština (prostor, prirodna, kulturna i tradicijska baština), Prioriteti: ➤ zaštita, identificiranje i valorizacija, ➤ razvojno integriranje Mjera 2.1. – Izgradnja sustava za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, Mjera 1.1. – Donošenje mjera i uspostavljanje dobre prakse u cilju zaštite okoliša i održivog korištenja prirodnih resursa; Mjera 1.2. – Izrada sistematizacije i valorizacije elemenata prostorne baštine Općine (okoliš, vrijedni krajolici, biološka raznolikost); Mjera 1.3. – Uspostavljanje učinkovitog upravljanja zaštićenim dijelovima prirode i drugom prostornom baštinom Općine; Mjera 1.4. – Uspostavljanje kriterija i smjernica za arhitekonsko oblikovanje građenja i građevinske zahvate u prostoru Mjera 1.5. – Lociranje i saniranje divljih odlagališta otpada; Mjera 1.7. – Kultiviranje prostora Općine; Mjera 1.8. – Program gospodarski učinkovitog postupanja s otpadom

Strateški ciljevi i prioriteti iz ŽRS Zagrebačke županije	Odgovarajući strateški ciljevi i prioriteti, te mjere i projekti utvrđeni PUR-om Općine Gradec
Prioritet 3.2. Zaštita i održivo korištenje kulturne baštine	Strateški cilj 1.: Prepoznatljiva i očuvana prostorna baština (prostor, prirodna, kulturna i tradicijska baština), Prioriteti: ➤ zaštita, identificiranje i valorizacija ➤ razvojno integriranje – stavljanje u funkciju održivog razvoja Mjera 1.2. - Izrada sistematizacije i valorizacije elemenata prostorne baštine Općine – kulturno i tradicijsko nasljeđe (konzervatorska osnova, stručna valorizacija i ocjena stanja; Mjera 1.3. - Uspostavljanje učinkovitog upravljanja elementima kulturne i tradicijske baštine; Mjera 2.9. - Izrada idejnog projekata i studije izvedivosti za osnivanje i pokretanje kulturnih i drugih manifestacija (osmišljavanje, poticanje i realizacija kulturnih programa); Mjera 5.3. – Projekt turistifikacije Općine; Mjera 1.9. – Rješavanje statusa, zaštita i razvojno integriranje Biskupske kurije (dvorca) u Gradecu;
Prioritet 3.3. Jačanje prepoznatljivosti	Strateški cilj 1.: Prepoznatljiva i očuvana prostorna baština (prostor, prirodna, kulturna i tradicijska baština), Prioriteti: ➤ razvojno integriranje – stavljanje u funkciju održivog razvoja Mjera 1.2. - Izrada sistematizacije i valorizacije elemenata prostorne baštine Općine (izrada baza podataka, fotodokumentacije, topografske karte, prezentacijski i promidžbeni materijali); Mjera 1.5. - Promicanje i razvoj svijesti u lokalnoj zajednici o značaju i potencijalima prostorne baštine za razvoj Općine, te o mogućnostima i mjerama za njihovu zaštitu, očuvanje i razvojno integriranje; Mjera 5.3. – Projekt turistifikacije Općine (opremanje elemenata prostorne baštine turističkom infrastrukturom); Mjera 5.4. - Razvoj institucionalnog i marketinškog okvira za poticanje razvoja turizma; Mjera 2.9. - (osmišljavanje, poticanje i realizacija kulturnih programa i manifestacija);
4. Strateški cilj IV.: Visoka kvaliteta života	Strateški cilj 2: Poticajno društveno i razvojno okruženje, Prioritet: ➤ razvoj komunalne infrastrukture; ➤ razvoj društvenih djelatnosti Strateški cilj 3.: Ubrzan i održiv razvoj lokalnog gospodarstva Strateški cilj 4.: Učinkovita lokalna samouprava i upravljanje razvojem, Prioriteti: ➤ učinkovito pripremanje i provedba lokalnih razvojnih programa i projekata uključenost stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER pristup, LAG-ovi);

Strateški ciljevi i prioriteti iz ŽRS Zagrebačke županije	Odgovarajući strateški ciljevi i prioriteti, te mjere i projekti utvrđeni PUR-om Općine Gradec
Prioritet 4.1. Razvoj društva znanja	Strateški cilj 2: Poticajno društveno i razvojno okruženje Mjera 2.5. – Izrada akcijskog plana, te uspostavljanje aktivnosti na educiranju, stručnom usavršavanju i osposobljavanju stanovništva (cjeloživotno obrazovanje, unaprijeđivanje obrazovne strukture i osposobljenosti, aktivna politika zapošljavanja) Mjere 3.4. i 4.2. – Uspostavljanje "Centra za potporu" poljoprrednim proizvođačima, obrtnicima i malim poduzetnicima (Info-centar) – informiranje, potpora i povezivanja radi uvođenja znanja, novih tehnologija i inovacija u gospodarstvu; Mjera 6.5. – Organiziranje institucionalnog okvira za poticanje i pružanje stručne i organizacijske potpore lokalnim poljoprivrednicima i poduzetnicima kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe razvojnih aktivnosti i ulaganja; Mjera 6.2. – Izrada i pokretanje web (internet) stranice Općine, te razvoj sposobnosti za komuniciranje u elektroničkom mediju;
Prioritet 4.2. Razvijene društvene djelatnosti	Strateški cilj 2: Poticajno društveno i razvojno okruženje, Prioritet: ☞ razvoj društvenih djelatnosti Mjera 2.3. – Uspostavljanje dječjeg vrtića, Mjera 2.6. – Unaprijeđivanje preventivne i specijalističke zdravstvene zaštite; Mjera 2.7. – Unaprijeđivanje patronažne skrbi za starije i nemoćne osobe, te skrbri za socijalno ugrožene kategorije i osobe s povećanim potrebama; Mjera 2.8. – Unaprijeđivanje veterinarskih djelatnosti i stručnih usluga u poljoprivredi (savjetodavna služba) u skladu s potrebama restrukturiranja i razvoja poljoprivrede na Općini; Mjera 2.9. – Izrada idejnog projekta i studije izvedivosti za osnivanje i pokretanje kulturnih i drugih manifestacija na Općini; Mjera 6.6. – Izrada akcijskog plana te provedba aktivnosti na jačanju socijalne inkluzije i razvoju LEADER pristupa na Općini (udruge civilnog društva – šport, kultura, zaštita okoliša, itd..., društvene aktivnosti, kreativne radionice, kulturne i zabavne akativnosti, druženja, itd...);

Strateški ciljevi i prioriteti iz ŽRS Zagrebačke županije		Odgovarajući strateški ciljevi i prioriteti, te mjere i projekti utvrđeni PUR-om Općine Gradec
	Prioritet 4.3. Razvijena komunalna i prometna infrastruktura	Strateški cilj 2: Poticajno društveno i razvojno okruženje, Prioritet: ➤ razvoj komunalne infrastrukture; Mjera 2.1. – Izgradnja vodoopskrbnog sustava Mjera 2.2. – Izradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda; Mjera 2.4. – Unaprijeđivanje i razvoj cestovne mreže; Mjera 1.7. – Program gospodarski učinkovitog postupanja s otpadom
	Prioritet 4.4. Visoka kvaliteta okoliša	Strateški cilj 1.: Prepoznatljiva i očuvana prostorna baština (prostor, prirodna, kulturna i tradicijska baština), Prioriteti: ➤ zaštita, identificiranje i valorizacija ➤ čuvanje i kultiviranje Mjera 1.7. – Kultiviranje prostora Općine; Mjera 1.8. – Saniranje i zaštita površinskih vodotoka (sustav Glogovnice i Črneca); Mjera 1.9. – Korištenje obnovljivih izvora energije

8.3.2. Usklađenost ciljeva i prioriteta PUR-a s prioritetnim područjima prema Nacionalnoj razvojnoj strategiji RH

U vrijeme izrade PUR-a u Republici Hrvatskoj još uvijek nije donesen cjeloviti nacionalni razvojni program, kao konsenzusom usvojen i donesen razvojni dokument. Zbog toga je nacionalnu razvojnu strategiju potrebno iščitavati iz niza strateških dokumenata i sektorskih operativnih programa koji su doneseni u proteklom razdoblju.

U tom smislu, nacionalna razvojna strategija je najcjelovitije izražena u dokumentu "Strateški okviri za razvoj 2006.-2013.", kojeg je izradio Središnji državni ured za razvojnu strategiju.

Prilikom izrade PUR-a Općine Gradec, uvažavani su nacionalni razvojni ciljevi i prioriteti utvrđeni u navedenom dokumentu, te objavljenim sektorskim strategijama i operativnim programima Republike Hrvatske, i s njima su usklađeni.

Na razini nacionalne razvojne strategije definirano je 10 prioritetnih područja djelovanja (sektora).

U prikazu na slijedećoj stranici vidljiva su prioritetna područja djelovanja prema Nacionalnoj razvojnoj strategiji, te strateški ciljevi i prioriteti u PUR-u Općine Gradec kojima se navedeni strateški prioriteti RH uvažavaju i podupire unaprijeđenje stanja na takvim prioritetnim područjima razvoja RH:

Tablica 76. **Prioritetna područja djelovanja prema Nacionalnoj razvojnoj strategiji te ciljevi i prioriteti u PUR-u Općine Gradec kojima se podupire ostvarivanje nacionalnih prioriteta**

PRIORITETNA PODRUČJA U NACIONALNOJ RAZVOJNOJ STRATEGIJI		CILJEVI I PRIORITETI PUR-a OPĆINE GRADEC KOJIMA SE PODUPIRE OSTVARIVANJE NACIONALNIH CILJEVA I PRIORITETA
1.	Ljudi i znanje	Strateški cilj 2.: POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visoka kvaliteta života), prioritet: ➤ Razvoj društvenih djelatnosti
2.	Socijalna kohezija i socijalna pravda	Strateški cilj 4.: UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM, prioritet: ➤ Uključenost stanovništva i razvoj civilnog društva Strateški cilj 2.: POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visoka kvaliteta života), prioritet: ➤ Razvoj društvenih djelatnosti
3.	Promet i energija	Strateški cilj 2.: POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visoka kvaliteta života), prioritet: ➤ Razvoj komunalne infrastrukture
4.	Priroda, prostor i regionalni razvitak	Strateški cilj 1.: PREPOZNATLJIVA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA (prostor, prirodno, kulturno i tradicijsko nasljeđe), Prioriteti: ➤ zaštita, identifikacija, varlorizacija; ➤ razvojno integriranje – stavljanje u funkciju održivog razvoja; Strateški cilj 4.: UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM Prioriteti: ➤ učinkovito pripremanje i provedba razvojnih programa ➤ uključenost stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER)
5.	Makroekonomska stabilnost i gospodarska otvorenost	Strateški cilj 3.: UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA (svi prioriteti)
6.	Financije i kapital	Strateški cilj 4.: UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM Prioriteti: ➤ Razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave; ➤ Učinkovito pripremanje i provedba razvojnih programa i projekata
7.	Poduzetnička klima	Strateški cilj 3.: UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA (svi prioriteti) Strateški cilj 4.: UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM Prioriteti: ➤ Razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave ➤ Uključenost stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER)
8.	Znatnost, tehnologija i informatičko-komunikacijska tehnolojija	Strateški cilj 2. POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visok standard života), prioritet: ➤ Razvoj društvenih djelatnosti Strateški cilj 3.: UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA (svi prioriteti); Strateški cilj 4.: UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM, prioritet: ➤ Razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave

(nastavak):

9.	Privatizacija i restrukturiranje	Strateški cilj 3.: UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA Prioriteti: ➤ Održiva i konkurentna poljoprivreda, ➤ Konkurentni obrt i malo poduzetništvo
10	Nova uloga države	Strateški cilj 4.: UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM, Prioriteti: ➤ Razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave ➤ Uključenost stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER), ➤ Učinkovito pripremanje i provedba razvojnih programa i projekata

8.3.3. Usklađenost s razvojnim ciljevima Europske unije

PUR je temeljni razvojni dokument Općine, čija je bitna uloga i da posluži kao podloga za korištenje pretpripravnih fondova EU a, nakon što Hrvatska pristupi u EU, i za korištenje svih ostalih dostupnih strukturnih fondova i fondova Zajedničke poljoprivredne politike (CAP), namijenjenih ruralnom razvoju. Zbog toga je važno da su ciljevi PUR-a usklađeni s osnovnim ciljevima EU:

Tablica 77. **Usklađenost PUR-a Gradec s bitnim razvojnim ciljevima EU za programsko razdoblje 2007. – 2013.**

PROGRAMSKI CILJEVI EUROPSKE UNIJE	CILJEVI I PRIORITETI PUR-a OPĆINE GRADEC
Gospodarstvo utemeljeno na znanju	<u>Strateški cilj 3.:</u> UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA (svi prioriteti) Mjere 3.4. i 4.2. – Uspostavljanje "Centra za potporu" poljoprivrednim proizvođačima, obrtnicima i malim poduzetnicima (Info-centar) – informiranje, potpora i povezivanje radi uvođenja znanja, novih tehnologija i inovacija u gospodarstvu; <u>Strateški cilj 2.:</u> POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visoka kvaliteta života), prioritet: ➤ Razvoj društvenih djelatnosti Mjera 2.5. – educiranje, stručno usavršavanje i osposobljavanje lokalnih poljoprivrednika i poduzetnika; <u>Strateški cilj 4.:</u> UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM, Prioriteti: ➤ Razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave Mjera 6.2. – Izrada i pokretanje web (internet) stranice Općine, te razvoj sposobnosti za komuniciranje u elektroničkom mediju; Mjera 6.5. – Organiziranje institucionalnog okvira za poticanje i pružanje stručne i organizacijske potpore lokalnim poljoprivrednicima i poduzetnicima kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe razvojnih aktivnosti i ulaganja;

PROGRAMSKI CILJEVI EUROPSKE UNIJE	CILJEVI I PRIORITETI PUR-a OPĆINE GRADEC
Iskorištavanje konkurentskih prednosti	<u>Strateški cilj 1.:</u> PREPOZNATLJIVA I OČUVANA PROSTORNA BAŠTINA Prioriteti: ➤ zaštita, identifikacija i valoriziranje ➤ razvojno integriranje – stavljanje u funkciju održivog razvoja Općine, <u>Strateški cilj 3.:</u> UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA (svi prioriteti) Mjera 3.5. – Lociranje i razvoj autohtonih tradicijskih i inovativnih proizvoda (robne marke); Mjera 5.3. – Projekt turistifikacije Općine
Promicanje održivog razvoja gospodarstva, Razvoj konkurentnosti	<u>Strateški cilj 3.:</u> UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA (svi prioriteti) Mjere 3.1., 4.1. i 5.1. – izrada akcijskih planova razvoja održive poljoprivrede, održivog poduzetništva i seoskog turizma; Mjere 3.4. i 4.2. – Uspostavljanje "Centra za potporu" poljoprivrednim proizvođačima, obrtnicima i malim poduzetnicima (Info-centar) – informiranje, potpora i povezivanja radi uvođenja znanja, novih tehnologija i inovacija u gospodarstvu; Mjera 3.5. – Lociranje i razvoj autohtonih tradicijskih i inovativnih proizvoda (robne marke) Mjera 3.6. – Poticanje organiziranja te uspostavljanje oblika povezivanja i zajedničkog nastupanja lokalnih proizvođača, utemeljenih na izvornim europskim načelima zadrugarstva i kooperacije; Mjera 3.7. – Pripremanje projekata za IPARD; Mjera 3.8. – Razvoj poljoprivredne proizvodne zone Mjera 4.3. – Uključivanje lokalnih poduzetnika i projekata u odgovarajuće programe vezane uz jačanje konkurentnosti i poticanje razvoja malog poduzetništva u ZG županiji, RH i EU; Mjera 4.4. – Poticanje organiziranja, suradnje i povezivanja (proizvodnog, tehnološkog, poslovnog) lokalnih poduzetnika Mjera 4.5. – Uspostavljanje poduzetničke zone; Mjera 5.2. – Promocija i razvoj svijesti u lokalnoj zajednici o značaju, potencijalu i mogućnostima razvoja seoskog turizma na Općini; Mjera 5.3. – Razvoj institucionalnog i marketinškog okvira za poticanje razvoja seoskog turizma; Mjera 5.4. – Razvoj poticajnog okruženja – iniciranje i poticanje razvojnih aktivnosti i projekata u seoskom turizmu; Mjera 5.6. – Razvoj povezivanja i suradnje s nositeljima razvoja seoskog turizma u uzem i širem okruženju, te uključivanje u projekte i oblike međuregionalne i prekogranične suradnje; <u>Strateški cilj 4.:</u> UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM, Prioriteti: ➤ Razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave Mjera 6.2. – Izrada i pokretanje web (internet) stranice Općine, te razvoj sposobnosti za komuniciranje u elektroničkom mediju; Mjera 6.5. – Organiziranje institucionalnog okvira za poticanje i pružanje stručne i organizacijske potpore lokalnim poljoprivrednicima i poduzetnicima kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe razvojnih aktivnosti i ulaganja;

PROGRAMSKI CILJEVI EUROPSKE UNIJE	CILJEVI I PRIORITETI PUR-a OPĆINE GRAĐEC
Ulaganje u ljudski i fizički kapital	Strateški cilj 2.: POTICAJNO DRUŠTVENO I RAZVOJNO OKRUŽENJE (visoka kvaliteta života), prioritet: ➔ Razvoj društvenih djelatnosti ➔ Razvoj fizičke infrastrukture Mjera 2.5. – Uspostavljanje aktivnosti na educiranju, stručnom usavršavanju i osposobljavanju stanovništva (educiranje, poticanje i osposobljavanje za uvođenje znanja, tehnologija i inovacija); Mjera 2.8. – Unaprijeđivanje veterinarske službe i stručnih usluga u poljoprivredi (savjetodavna služba) Mjera 2.3. – Uspostavljanje dječjeg vrtića, Mjera 2.6. – Unarijeđivanje preventivne i specijalističke zdravstvene zaštite; Mjera 2.7. – Unaprijeđivanje patronažne skrbi za starije i nemoćne osobe, te skrbi za socijalno ugrožene kategorije i osobe s povećanim potrebama; Mjera 2.9. – Izrada idejnog projekta i studije izvedivosti za osnivanje i pokretanje kulturnih i drugih manifestacija na Općini; Mjera 2.1. – Izgradnja vodoopskrbnog sustava Mjera 2.2. – Izradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda; Mjera 2.4. – Unaprijeđivanje i razvoj cestovne mreže; Strateški cilj 3.: UBRZAN I ODRŽIV RAZVOJ LOKALNOG GOSPODARSTVA (svi prioriteti) Mjere 3.4. i 4.2. – Uspostavljanje "Centra za potporu" poljoprivrednim proizvođačima, obrtnicima i malim poduzetnicima (Info-centar) – informiranje, potpora i povezivanja radi uvođenja znanja, novih tehnologija i inovacija u gospodarstvu; Mjera 3.5. – Lociranje i razvoj autohtonih tradicijskih i inovativnih proizvoda (robne marke) Mjera 3.6. – Poticanje organiziranja te uspostavljanje oblika povezivanja i zajedničkog nastupanja lokalnih proizvođača, utemeljenih na izvornim europskim načelima zadrugarstva i kooperacije; Mjera 3.8. – Razvoj poljoprivredne proizvodne zone Mjera 4.5. – Uspostavljanje poduzetničke zone; Mjera 5.3. – Projekt turistifikacije Općine Strateški cilj 4.: UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM, Prioriteti: ➔ Razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave ➔ Uključivanje stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER) Mjera 6.1. – Učinkovito organiziranje rada i poslovanja Općine, Mjera 6.3. – Stručno ekipiranje Općine za učinkovito upravljanje razvojem i projektima; Mjera 6.5. – Organiziranje institucionalnog okvira za poticanje i pružanje stručne i organizacijske potpore lokalnim poljoprivrednicima i poduzetnicima kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe razvojnih aktivnosti i ulaganja; Mjera 6.6. – Izrada akcijskog plana te provedba aktivnosti na jačanju socijalne inkluzije i LEADER-a;

PROGRAMSKI CILJEVI EUROPSKE UNIJE	CILJEVI I PRIORITETI PUR-a OPĆINE GRADEC
Unaprjeđivanje upravljanja razvojem	<u>Strateški cilj 4.</u>: UČINKOVITA LOKALNA SAMOUPRAVA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM, Prioriteti: ➤ Razvoj učinkovitosti te stručnog i organizacijskog potencijala lokalne samouprave ➤ Učinkovito pripremanje i provedba razvojnih programa i projekata ➤ Uključivanje stanovništva i razvoj civilnog društva (LEADER) Mjera 6.1. – Učinkovito organiziranje rada i poslovanja Općine, Mjera 6.3. – Stručno ekipiranje Općine za učinkovito upravljanje razvojem i projektima; Mjera 6.2. – Uspostavljanje web stranice Općine, te razvoj sposobnosti za komuniciranje Mjera 6.4. – Učinkovito upravljanje imovinom Općine; Mjera 6.5. – Organiziranje institucionalnog okvira za poticanje i pružanje stručne i organizacijske potpore lokalnim poljoprivrednicima i poduzetnicima kod osmišljavanja, pripremanja, financiranja i provedbe razvojnih aktivnosti i ulaganja; Mjera 6.6. – Izrada akcijskog plana te provedba aktivnosti na jačanju socijalne inkluzije i LEADER-a;

Sagledavanjem gornjih podataka, vidljivo je da su razvojni ciljevi, prioriteti i mjere (aktivnosti, projekti) utvrđeni PUR-om Općine u velikoj mjeri usklađeni s razvojnim ciljevima EU, što ih kvalificira za uključivanje u mjere potpore ruralnog razvoja i financiranje iz fondova EU.

8.3.3. Usklađenost PUR-a s horizontalnim ciljevima Europske unije

Tzv. "horizontalni ciljev"i EU su "temeljne vrijednosti", tj. ciljevi koji bi se idealno trebali promicati u svim programima i aktivnostima. U tom smislu, EU osobito promiče slijedeće ciljeve:

- Upravljanje okolišem i "održivost"
- Razvoj informacijskog društva
- Promocija jednakih mogućnosti i ljudskih prava
- Zabrana diskriminacije
- Razvoj javno-privatnog partnerstva i učinkovite demokracije

Već i ad-hoc sagledavanjem svih ciljeva, prioriteta i skupa razvojnih mjera predviđenih PUR-om Općine Gradec, vidljivo je da su navedene temeljne vrijednosti EU uključene u praktički svim ciljevima, prioritetima i planiranim mjerama Općine Gradec, i na taj način one postaju vrijednosti od značaja za Općinu.

Na taj način, ciljevi, pririteti i planirane razvojne mjere (aktivnosti, programi, projekti) Općine postaju prepoznatljivi i konkurentni sa stajališta razvojnih ciljeva i vrijednosti EU, a time i podobni za uključivanje u europske programe poticanja ruralnog razvoja i participiranje u odgovarajućim pretpristupnim fondovima EU, a nakon što RH pristupi u EU, i iz ostalih fondova naimijenjenih poticanju ruralnog razvoja i održive poljoprivrede.

9. BAZA PROJEKATA

Jedan od temeljnih zadataka pripremanja i provedbe PUR-a je da se na Općini lociraju, iniciraju i pokrenu konkretni projekti i ulaganja, kojima se ostvaruju ciljevi razvoja.

Zbog toga, Općina u fazi provedbe PUR-a treba što prije pokrenuti predviđene razvojne aktivnosti i mjere u cilju stvaranja uvjeta za identificiranje i lociranje potencijalnih nositelja razvoja i lokalnih projekata, te formirati bazu projekata od interesa za razvoj Općine.

Na taj način, formiranjem baze projekata uspostavlja se uvjeti za uspostavljanje suradnje i partnerstva između Općine i lokalnih nositelja razvoja, te za učinkovito planiranje i usmjeravanje razvojnih aktivnosti i upravljanje razvojem.

Kao "prvi korak" na tom putu, u tijeku pripremanja i izrade PUR-a svim gospodarstvenicima na Općini (poljoprivredna gospodarstva, obrtnici, mali poduzetnici) dostavljeni anketni upitnici, čiji je cilj bio da se u najvećoj mogućoj mjeri identificiraju stanje, razvojne potrebe, mogućnosti i interesi lokalnih gospodarstvenika, i da se lociraju potencijalni nositelji razvoja i projekti.

Razvojni tim je primio 76 popunjenih anketa, između kojih je locirano 28 projektnih prijedloga, koji su prikazani niže u tablici. S obzirom na nerazvijeno insitucionalno okruženje na Općini, ovakav broj prijavljenih projekata je veći od očekivanog i zadovoljavajući, i ostvaren je temeljni cilj da se ljudi upoznaju i da se iniciraju aktivnosti.

U daljnjem tijeku, Općina treba organizirati i pokrenuti sustavne aktivnosti kako bi se prikupljeni projektni prijedlozi verificirali i uključili u Bazu projekata, i kako bi se tim putem stvorili uvjeti za pokretanje odgovarajućih aktivnosti i suradnje u cilju procjene predloženih projekata, utvrđivanja mogućnosti i projektnih planova za pristupanje implementaciji, te daljnjim aktivnostima u smislu pripremanja i provedbe.

U Bazu projekata ulaze sve prijavljeni projekti koji zadovoljavaju **osnovni kriterij odabira**: da su usklađeni s temeljnim ciljevima i prioritetima održivog razvoja Općine koji su utvrđeni PUR-om, te predviđenim razvojnim mjerama. (Time se odgovarajuće podrazumjeva i usklađenost s ciljevima i prioritetima na razini ZG Županije, države i Europske unije).

Na taj način, projekti uvršteni u Bazu projekata stječu status projekata od značaja za interes Općine ("prioritetni projekti"), koji se time kvalificiraju za uključivanje u odgovarajuće programe poticanja i financiranje iz odgovarajućih fondova na razini ZG županije, države i EU (IPARD) - naravno, uz uvjet da konkretni projekti udovoljavaju općim ekonomskim i tržišnim kriterijima izvedivosti i isplativosti, i da se projekti odgovarajuće pripreme i opravdaju u skladu s propisima i važežim kriterijima.

Radi učinkovitog formiranja Baze projekata te pokretanja odgovarajućih aktivnosti, Općina u slijedećem periodu treba uspostaviti suradnju s predlagateljima projekata, te planski pokrenuti razvojne aktivnosti predviđene ovim PUR-om po prioritetima, što podrazumijeva naročito:

- definiranje kriterija te verifikacija projekata,
- klasifikacija prema stupnju pripremljenosti za provedbu,
- prikupljanje podataka i dokumentacije,
- uključivanje u koncepcije i programe lokalnog razvoja,
- definiranje planova, i plansko pokretanje konkretnih aktivnosti u suradnji s predlagateljima (potencijalnim investitorima), u skladu s načelima projektnog upravljanja, propisima i pravilima struke...

Tablica 78. **Prikupljeni projektni prijedlozi za uključivanje u Bazu projekata**

(Napomena: Projekti se prikazuju prema redoslijedu otvaranja prispjelih prijedloga, tako je njihov redoslijed na listi slučajan i ne označava bilo kakav rang u smislu prioriteta)

Br.	Predlagatelj /Investitor	Vrsta i opis projekta – projektnog prijedloga
1	Katarina i Marko Stojević Stari glog 28	Seoski turizam Projekt uspostavljanja rekreacijskog izletišta s mogućnosti noćenja, (smještaj u drvenim kućicama – kako su živjeli naši stari, njega autohtonih vrijednosti, ekološka proizvodnja voća i povrća, zdrava domaća hrana i domaće okruženje)
2.	OPG Posavec, Mirko Posavec i Katarina Hegedušić (kći), Gradec 89	Ekološka proizvodnja - Projekt uzgoja kineske trstike
3.	Mihaela Rebrović – Mijak Gradečki Pavlovec 63	Ekološka proizvodnja - Proizvodnja žitarica i prerada u tijesto (gotov proizvod)
4.	Ježić Ana Buzadovec 19	Stočarstvo - Proizvodnja mlijeka
5.	Marijan Tokolić Cugovec 23	Ekološka proizvodnja - Podizanje voćnjaka
6.	Ivan Jambričak Gradec 114	Stočarstvo - Izgradnja proizvodnog objekta – svinjca za 50 krmača i odgovarajućeg tovilišta
7.	Andrea Knapić Lubena 69	Seoski turizam - Seoski turizam na OPG za osobe s posebnim potrebama (ruralna stambena zajednica sa karakteristikama održivosti i ekologije), - Ekološka proizvodnja voća i povrća, proizvodnja autohtonih proizvoda
8.	Marija Jalševac Gradec 159	Stočarstvo - Proizvodnja i prerada mlijeka na 15 ha zemljišta u vlasništvu i 10 ha u zakupu, korištenje nusproizvoda u tovu prasadi, prodaja mliječnih prerađevina i tovljenika
9.	Plantak Juraj Haganj 5	Stočarstvo - Proizvodnja mlijeka i mesa
10.	Tihomir Rajtar Gradečki Pavlovec 156	Stočarstvo - Proizvodnja mlijeka sa 30 muznih krava – rekonstrukcija postojećeg objekta
11.	Dušak d.o.o. Repinec 56	Drvoprerađiva Izgradnja pogona primarne prerade drva, rekonstrukcija postojećeg pogona
12.	Prilippus d.o.o. Lubena 67	Seoski turizam - Uspostavljanje turističkog gospodarstva, proizvodnja ekološke hrane
13.	Tomislav Granić Cugovec 19	Vočarstvo - Podizanje voćnjaka i kapaciteta za skladištenje - Predlaže postupak radi okrupnjavanja cca. 4 ha poljoprivrednog zemljišta od 4 vlasnika
14.	Galopski klub "Stari glog" Stari Glog 43 Zagreb, Petrinjska 3	Seoski turizam – kompleksni projekt - Izgradnja hipodroma sa kapacitetima za smještaj (eko-selo) i kongresni turizam, za koje namjene raspolaže sa 50 ha zemljišta, - Izgradnja rekreativnih sadržaja (biciklističke i pješačke staze) s ishodištem na jezeru Fuka - Predlaže postupak radi rješavanja i okrupnjavanja dijela zemljišta u vlasništvu RH

15.	Josip Kovačić Lubena 67	Seoski turizam - Uzgoj toplokrvnih konja, - Uspostavljanje turističkog gospodarstva sa rekreativnim sadržajima (jahaje) i proizvodnjom ekološke hrane; - Izgradnja sportskog centra za školovanje i trening sportskih konja iz vlastitog uzgoja, te za korisnike iz RH i Euroregije, sa pratećim objektima za smještaj konja i posada
16.	Željko Malinarić Zabrđe 18	Stočarstvo - Rekonstrukcija objekata za uzgoj koza i proizvodnju kozjeg mlijeka, - Izgradnja kapaciteta za proizvodnju sira (zriona)
17.	Denis Žuraj Fuka 12	Seoski turizam i usluge - Želi se preorijentirati, ima ideju uspostavljanja turističkog gospodarstva
18.	Zlatko Bakar Tučenik 13	Stočarstvo i proizvodnja sira - Izgradnja mini sirane i kušaonice sira - Uspostavljanje turističkog gospodarstva
19.	Vinko Jozić Cugovec 97	Stočarstvo - Želi uspostaviti održivu svinjogojsku farmu
20.	Baričević d.o.o. Haganj 167	Seoski turizam - Uspostavljanje turističkog gospodarstva, sa rekreativnim sadržajima - Ekološka proizvodnja hrane
21.	Mladen Hudoletnjak Grabrić 47	Stočarstvo - Unaprijeđenje postojeće proizvodnje i kapaciteta, te uspostavljanje specijalizirane govedarske proizvodnje kravljeg mlijeka i mesa, - Izgradnja mini mljekare – sirane
22.	Anto Mrvelj Haganj 61	Voćarstvo - Planira podizanje trajnih nasada i uspostavljanje specijalizirane proizvodnje
23.	Damir Lukačić Grabrić 33	Preorijentiranje proizvodnje - Podizanje trajnih nasada i uspostavljanje suvremene proizvodnje voća
24.	Nenad Ranogajec Gradec 155	Stočarstvo - Planira osuvremenjivanje postojeće proizvodnje mlijeka, ili preorijentiranje na drugu vrstu proizvodnje za koju postoje bolji uvjeti
25.	Josip Brnić (T.W.B d.o.o.) Veliki Brezovec 43	Malo poduzetništvo - Proširenje i modernizacija kapaciteta za proizvodnju društvenih igara - Zainteresiran za ulaganje u podizanje nasada oraha
26.	Vinko Habun Stari Glog	Voćarstvo i povrćarstvo - Modernizacija i proširenje postojeće proizvodnje povrća i voća (plastenici)
27.	Braniteljska zadruga "Herba eko", Oborovo	Ekološka proizvodnja - Podizanje plantaže ljekovitog bilja na površini od 15 ha, sa pratećom infrastrukturom (sušara, destilacija eteričnih ulja, skladište, otprema)
28.	Kongregacija sestara Sv. Franje, Samostan Majke Božije, Cugovec 17	Neprofitna organizacija, humanitarna djelatnost - Gradnja doma za stare, bolesne i nemoćne (projekt u tijeku)